Ontwikkelperspectief recreatie en toerisme MRA

Op basis van onderzoek naar omvang en draagkracht

Eindrapport maart 2022

© Bureau BUITEN en Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, 11 maart 2022

Bron foto's in rapportage: Beeldbank Laag Holland

Bureau BUITEN, Economie & Omgeving
Achter Sint Pieter 160
3512 HT Utrecht
info@bureaubuiten.nl
www.bureaubuiten.nl
+31 (0)30-2318945

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Jansbuitensingel 30
6811 AE Arnhem
lycklama@ruimteenvrijetijd.nl
www.ruimteenvrijetijd.nl
+31 (0)6-5338355

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

DEEL I: HOOFDRAPPORT 10

1. Inleiding 11

1.1 Aanleiding: herijking R&T strategie MRA 11
1.2 Doel draagkrachtonderzoek: ontwikkelperspectief 12
1.3 De MRA op kaart 12
1.4 Totstandkoming en proces 13
1.5 Leeswijzer 13

2. Onderzoeksopzet en definities 15

2.1 Analyse van omvang en draagkracht 15
2.2 Herkomst bronnen en weging indicatoren 19
2.3 Schaalniveau 20
2.4 Standaardisatie 20
2.5 Gebiedstafels 21
2.6 Het ontwikkelperspectief 22

3. Toeristisch-recreatieve omvang 23

3.1 Verblijf 23
3.2 Dagrecreatie 25
3.3 Vervoer op basis van ODiN/ OviN data 31
3.4 Conclusies toeristisch-recreatieve omvang 35

4. Prognoses omvang 2030 36

4.1 Bevolkingsontwikkeling en recreatieve omvang 36
4.2 Ontwikkeling toerisme 41
4.3 Conclusies toekomstige situatie toeristisch-recreatieve omvang 49

5. Draagkracht van de bestemming MRA 52

5.1 Regie op toeristisch-recreatieve ontwikkeling 52
5.2 Draagkracht van de bestemming MRA 53
5.3 Analyses draagkracht leefomgeving 55
5.4 Draagkracht beleidsmatig 57

6. Ontwikkelperspectief toerisme en recreatie MRA 61

6.1 Algemene conclusie ontwikkelperspectief MRA 61
6.2 Ontwikkelperspectieven toerisme en recreatie per deelregio 62
6.3 Bestemmingsmanagement 68
6.4 Onderwerpen om samen te werken in de MRA 72

Bijlage 1: Geraadpleegde experts en stakeholders 73

Bijlage 2: Overzicht van opbouw indicatoren 77

Bijlage 3: Bronnenlijst 79

Bijlage 4: Bronnen van indicatoren 80

Bijlage 5: Brongegevens van draagkracht 83

Bijlage 6: Toelichting beleidsmatige draagkracht 90

Bijlage 7: Toelichting prognoses 91

Bijlage 8: Toelichting recreatie behoeftemodel 99

Bijlage 9: Resultaten analyses draagkracht 102

DEEL II: DEELREGIONALE FACTSHEETS 116

1.	*Almere-Lelystad*	*117*
2.	*Amstelland-Meerlanden*	*126*
3.	*Amsterdam*	*136*
4.	*Gooi en Vechtstreek*	*144*
5.	*IJmond*	*154*
6.	*Zaanstreek-Waterland*	*163*
7.	*Zuid-Kennemerland*	*173*

Samenvatting

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) staat voor de uitdaging om de kansen van (groeiend) toerisme en recreatie te blijven benutten. Dit vraagt om een strategie die recht doet aan de uitdagingen en behoefte van deze tijd. Het bestuurlijk overleg Economie van de MRA heeft daarom opdracht gegeven om de MRA-strategie voor recreatie en toerisme te herijken. Dit onderzoek naar de omvang van en draagkracht voor recreatie en toerisme, vormt daarvoor één van de bouwstenen.

In de periode augustus 2021 tot maart 2022 is onderzoek gedaan naar:

- De omvang van recreatie en toerisme in de MRA (aanbod);
- De huidige vraag en verwachte ontwikkeling qua vraag naar recreatie en toerisme voor 2030 (prognose);
- De draagkracht van de bestemming(en) voor recreatie en toerisme.

Door de resultaten van de huidige omvang, de prognose en draagkracht naast elkaar te zetten ontstaat het ontwikkelperspectief voor de MRA en de zeven deelregio's.

Definities

- Toeristisch-recreatieve **omvang** is een '*maat voor de omvang van het toerisme en recreatie*.' We maken onderscheid tussen verblijf, dagrecreatie (vermaak) en de mobiliteitsaspecten (vervoer).
- Onder **draagkracht** verstaan we '*het vermogen van een bepaalde bestemming om bezoekers (recreanten of toeristen) te ontvangen, zonder dat negatieve gevolgen optreden.*'
- Met **ontwikkelperspectief** bedoelen we: de ontwikkeling van een regio of gebied zodat het de meerwaarde van recreatie en toerisme optimaal kan benutten. En waarbij overlast, ergernis en overschrijding van de draagkracht wordt voorkomen of hierop tijdig wordt bijgestuurd.
- **Bestemmingsmanagement** omvat het totaal aan strategieën, maatregelen en instrumenten om te sturen op een toeristisch-recreatieve ontwikkeling die in balans is met de leefomgeving en bijdraagt aan de leefbaarheid. Het onderzoek naar draagkracht en omvang biedt hiervoor het kennisfundament.

Aanvullend op dit rapport is er een interactieve webkaart ontwikkeld waarmee dieper op de data ingegaan kan worden.

Resultaat omvang toerisme en recreatie 2019

Voor het in beeld brengen van de toeristisch-recreatieve omvang kijken we naar verblijf, dagrecreatie en mobiliteit. Deze drie elementen leveren voor de MRA een gevarieerd en genuanceerd beeld op.

De omvang van **verblijf** is in beeld gebracht aan de hand van data over het aantal overnachtingen, het aantal bedden in hotels, kampeer- en huisjesterreinen en over Airbnb listings. De gemeenten met de grootste relatieve omvang zijn Amsterdam, gevolgd door Haarlemmermeer. Binnen de MRA vinden we de relatief laagste verblijfsomvang in gemeenten in de deelregio's Gooi en Vechtstreek en Zaanstreek-Waterland, zie ook kaart 1 en 2.

De omvang van **dagrecreatie** is in beeld gebracht aan de hand van data over bezoekersaantallen en een groot aantal gegevens over het aanbod, waaronder: attracties, cultuur, watersport, recreatie- en natuurgebied, erfgoed, bestedingen van toeristen in de retail, evenementen, horeca en routenetwerken. De (relatieve) omvang van dagrecreatie is het hoogst in Zuid-Kennemerland en Zaanstreek-Waterland. Gemeenten die laag scoren op de indicatoren dagrecreatie zijn verspreid over de gehele MRA.

Op het kaartje (zie paragraaf 3.1 en 3.2 voor de grotere versie) is aangegeven welke gemeenten een hogere dan wel lagere omvang hebben (donkere versus lichtere kleur).

Kaart 1: Relatieve omvang verblijf

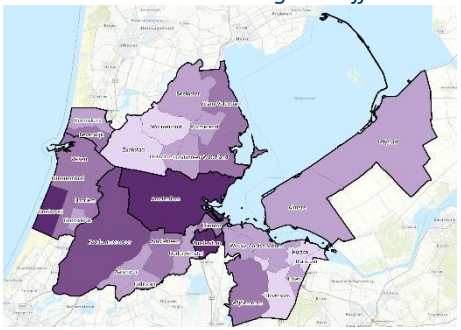

Kaart 2: Relatieve omvang dagrecreatie

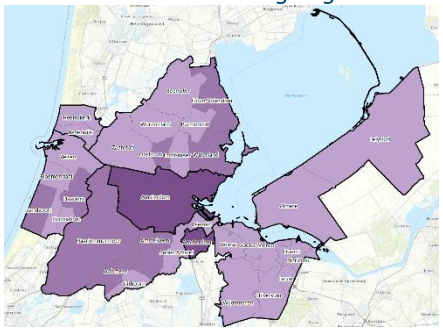

Om een indruk te krijgen van de **mobiliteitsomvang door vrije tijd**, is ODiN/OviN mobiliteitsdata van het CBS geanalyseerd. Het gaat specifiek om trips van Nederlanders met een vrijetijdsmotief. Uit de verplaatsingsdata blijkt onder meer dat binnenlands toerisme en recreatie een substantieel en groeiend deel van de totale binnenlandse personenmobiliteit vormt: 38% van alle verplaatsingen, of zelfs 60% als je winkelen ook meerekent. Resultaten van deze analyses geven meer detailinzicht in waar populaire dagrecreatieve bestemmingen zich bevingen. Hieruit valt op dat de meeste vrijetijdstrips logischerwijs naar en in Amsterdam plaatsvinden. Zwaartepunten in de attractiviteitsscore zijn daarnaast o.a. Schiphol en de Amsterdam Arena. Ook de badplaatsen vallen op als bestemming. Relatief gezien zijn de gemeenten Beverwijk, Bloemendaal en Lelystad het vaakst de bestemming van een vrijetijdsverplaatsing.

Resultaat prognoses 2030

Prognoses gemaakt voor recreatie en toerisme in 2030 geven inzicht in de toekomstige omvang voor toerisme en recreatie. In de MRA komen er tot 2030 naar verwachting circa 266.000 inwoners bij. Voor recreatie en dagtoerisme betekent dit een toename van circa 60 miljoen vrijetijdsactiviteiten per jaar voor onder meer buitenrecreatie, sport en sportieve recreatie en uitgaan (waaronder horeca, zie tabel 1).

Met de prognoses voor toerisme geven we de verwachte ontwikkeling van het toerisme weer. De prognoses voor de MRA houden geen rekening met beleid en we gaan ervan uit dat het toerisme zich na corona zal herstellen. Uit de prognoses blijkt dat we voor 2030 rekening moeten houden met circa 33% toename van het aantal binnenlandse en buitenlandse overnachtingen (+10 miljoen overnachtingen ten opzichte van 2019). Gemeente Amsterdam heeft in de Verordening 'Toerisme in balans' vastgelegd te sturen op een bandbreedte van 10 tot 20 miljoen overnachtingen.

Tabel 1: Verwachte toename inwoners, vrijetijdsactiviteiten en toerisme in de MRA

	2018/2019	2030	Toename
Inwoners	2.467.000	2.733.000	266.000
Vrijetijdsactiviteiten aantal*	457.465.000	517.562.000	60.097.000
Overnachtingen toeristen buitenlands	21.598.000	29.807.000	8.209.000
Overnachtingen toeristen binnenlands	8.104.000	9.791.000	1.687.000

**) MRA inclusief geheel Flevoland*

Resultaat draagkracht

De Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur vraagt in haar advies 'Waardevol toerisme' (2019) om bij toeristisch-recreatieve ontwikkeling aandacht te besteden aan de draagkracht van de bestemming. Dit advies is mede de aanleiding van dit onderzoek en de herijking van de strategie voor de MRA. Om te kunnen gaan sturen op balans tussen toerisme, recreatie en de leefomgeving en leefbaarheid is inzicht nodig in de onderlinge relaties.

Wij hebben voor verschillende domeinen van de leefomgeving (fysieke domein) en leefbaarheid (sociale domein) onderzocht hoe ze ervoor staan (zie tabel 2). Dit deden we op basis van onderzoek en analyse van diverse data (feitelijke analyse) en de resultaten van de gebiedstafels, waar we samen met de stakeholders uit de deelregio's de draagkracht van de leefomgeving in relatie tot recreatie en toerisme hebben besproken. Dit leverde de volgende resultaten op:

1. **Leefbaarheid is (ruim) voldoende**. Uit de feitelijke onderzoeksgegevens blijkt dat, op gemeenteschaal, de leefbaarheid in de MRA met een (ruim) voldoende wordt gewaardeerd. Inwoners zijn tevreden, ervaren weinig overlast van bezoekers. De meeste gemeenten willen de kansen van toerisme en recreatie voor leefbaarheid en voorzieningenniveau blijven benutten.
2. **Openbare ruimte vraagt aandacht.** Vervuiling van de openbare ruimte wordt zowel in de feitelijke analyse als bij de gebiedstafels beoordeeld als 'aandachtspunt op bepaalde plekken of momenten', vooral plekken bij toeristisch-recreatieve hotspots.
3. **Druk op natuur door recreatie**. De druk op de natuur- en recreatiegebieden door recreatie en toerisme is over de hele MRA groot. Dat is zichtbaar vanuit zowel de feitelijke analyse als de gebiedstafels. Vanuit de gebiedstafels is het oordeel dat het vooral gaat om aandachtspunten die te maken hebben met pieken op sommige plekken of momenten. Vanuit de feitelijke analyse is het beeld structureler en zorgelijker van aard en dit is een belangrijk aandachtspunt, ook in relatie tot de groei van de bevolking.
4. **Mobiliteit vraagt nader onderzoek**. Mobiliteit blijkt een belangrijk aandachtspunt bij bestemmingsontwikkeling. Er zijn echter onvoldoende feitelijke gegevens voorhanden om de draagkracht van infrastructuur voor toerisme en recreatie te bepalen. Er is behoefte aan kennisuitwisseling over o.m. omgaan met piekdrukte, optimale benutting van OV-verbindingen en duurzame vrijetijdsmobiliteit.
5. **Erfgoed en cultuur zijn een kans**. Tijdens de gebiedstafels bleek dat erfgoed en cultuur dé kans zijn om (deel)bestemmingen te ontwikkelen. Openstellen van monumenten, herbestemming en routes werden hierbij genoemd.
6. **Vastgoed nader te onderzoeken.** Hier is het op basis van de huidige gegevens over draagkracht niet mogelijk een eenduidige relatie met toerisme te leggen. Toeristische verhuur van woningen kan een factor zijn die invloed heeft op de woningmarkt.

Tabel 2: Oordeel draagkracht per domein feitelijke analyse en gebiedstafels

Domein	Oordeel feitelijke analyse	Oordeel gebiedstafels
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)		
Openbare ruimte		
Natuur		
Mobiliteit		
Erfgoed		
Vastgoed		

Legenda	
	Geen oordeel: er zijn geen bronnen/analyse op basis waarvan een oordeel gemaakt kan worden over draagkracht
	Onderdruk: er is behoefte aan meer bezoekers om ook een positieve bijdrage te leveren.
	Balans: de omvang van toerisme & recreatie is in balans met de leefomgeving, er zijn ook kansen voor ontwikkeling.
	Aandachtspunten draagkracht: in merendeel van de gemeenten/deelregio's zijn aandachtspunten (pieken) met draagkracht.
	Aandachtspunten balans: er is over het algemeen sprake van onvoldoende draagkracht. Er doen zich duidelijke knelpunten voor. Deze kunnen zowel van structurele aard zijn of op bepaalde piekmomenten spelen.

Conclusie analyse

Het beeld rondom de draagkracht van bestemmingen is de laatste jaren vooral bepaald door de overlast van bezoekers op hotspots, zoals het centrum van Amsterdam, Zaanse Schans, Volendam of Marken. De resultaten uit dit onderzoek schetsen voor de gehele Metropoolregio Amsterdam echter een genuanceerder en gevarieerder beeld. Er zijn relatief veel deelregio's waar de leefbaarheid gunstig is en de omvang van toerisme en recreatie groot of gemiddeld (Zaanstreek-Waterland, IJmond en Zuid-Kennemerland). Toerisme en recreatie dragen hier bij aan een gunstige leefbaarheid. Het handhaven en versterken van deze positie vraagt de komende jaren voortdurende aandacht.

De prognoses laten zien dat er (forse) groei wordt verwacht van het aantal recreanten en toeristen. Voor toerisme is de daadwerkelijke groei (mede) afhankelijk van ambities en beleid. Voor recreatie zijn die keuzes anders: toename van het aantal inwoners betekent dat de groei van het aantal recreatieactiviteiten opgevangen moet worden. Zowel recreanten als toeristen hebben hierbij geen oog voor gemeentegrenzen.

Draagkracht nu en in de toekomst
Dit onderzoek geeft inzicht in de belangrijkste impacts van bezoekers op de leefbaarheid en leefomgeving. De onderdelen van de leefomgeving die de meeste aandacht vragen, zijn: natuur, mobiliteit en de kwaliteit van de openbare ruimte. Deze impacts aangaande leefbaarheid zijn met name zichtbaar op hotspots en in gemeenten met relatief veel stedelijk gebied. De impact op natuur- en recreatiegebieden is overal zichtbaar en vooral gerelateerd aan de (toenemende) behoefte aan buitenrecreatie van inwoners en het tekort hieraan. De opgave is om in relatie tot de verstedelijking te zorgen voor voldoende recreatie-aanbod, en in het aantrekkelijk houden van de recreatie- en natuurgebieden, zonder de ecologie te schaden.

Belangrijke aanbeveling om de draagkracht te versterken is om inwoners (nog) beter te betrekken bij het in kaart brengen van leefbaarheid in relatie tot toerisme. Dit is voor de MRA nog onvoldoende in beeld.

Ontwikkelperspectief
De deelregio's met een (relatief) geringere omvang van toerisme en recreatie, Almere-Lelystad, Gooi en Vechtstreek en Amstelland-Meerlanden, kunnen de verwachte groei gebruiken om de ontwikkeling van hun (deel)bestemmingen voor inwoners en toeristen nog aantrekkelijker te maken. Dit moet natuurlijk passen bij de ambities en het beleid van de gemeenten in de regio's zelf, waarbij ook oog is voor het effect op de MRA als geheel.

Die kansen zijn er voor alle deelregio's in de MRA. Echter, het bewustzijn groeit dat dit moet gebeuren op een manier die kan worden omschreven als '**kwaliteitstoerisme**'. Kwaliteitstoerisme (en -recreatie) omvat de volgende kenmerken:

- Het DNA van de deelregio's staat centraal, dit versterkt de diversiteit en aantrekkingskracht van de MRA. Alle deelregio's zien kansen om vooral erfgoed en cultuur nog beter beleefbaar te maken;
- Er is inzicht in de draagkracht van de bestemming en hieraan wordt invulling gegeven door bestemmingsmanagement;
- Inwoners profiteren van de ontwikkeling.

Aandacht voor bestemmingsmanagement zorgt ervoor dat groei bijdraagt aan de leefbaarheid en omgeving, en er geen afbreuk aan doet. In de MRA blijkt dat in het huidige beleid (voorzichtig) optimisme is over de ontwikkelkansen, maar dat concrete doelen voor bestemmings-management nog geen gemeengoed zijn. Het uitwerken van dit onderwerp (bijvoorbeeld in de collegeakkoorden) is een eerstvolgende belangrijke stap, zodat concreet kan worden gestuurd op gebalanceerde ontwikkeling.

Aanbevelingen bestemmingsmanagement
Samenwerking is essentieel om de kansen van (groeiend) toerisme en recreatie te blijven benutten. Aanbevelingen hiervoor:

- Zorg voor een gezamenlijke aanpak voor spreiding in ruimte en tijd met marketing en aanbod, waaronder accommodatiebeleid en afstemming rond evenementen en vestiging van mogelijk ook dagattracties.
- Zet in op duurzaam kwaliteitstoerisme en -recreatie.
- Natuur: creëer extra opvangcapaciteit in natuur en recreatie en werk met recreatiezonering in natuurgebieden.
- Mobiliteit: los lokale knelpunten op en zorg voor verduurzaming.
- Erfgoed en cultuur: ga de potentie van dit 'DNA' zorgvuldig benutten door het versterken van de beleefbaarheid en zichtbaarheid.
- Zet in op versterking van profijt en betrokkenheid van inwoners.

- Zorg voor een betere balans in de lusten en lasten. Dit kan door de inzet van het prijsmechanisme, waardoor de gebruiker bijdraagt aan de kosten voor instandhouding, herstel en voor maatschappelijke overlast.
- Versterk inzicht in bezoekersstromen door onderzoek en monitoring.

DEEL I: HOOFDRAPPORT

1. Inleiding

1.1 *Aanleiding: herijking R&T strategie MRA*

In de aanloop naar de coronacrisis bleven de bezoekersaantallen stijgen. Ook blijft de Metropoolregio Amsterdam (MRA) verder verstedelijken, waardoor de recreatiedruk van de inwoners verder toeneemt. De MRA staat voor de uitdaging om de kansen van (groeiend) toerisme en recreatie te blijven benutten voor de gehele Metropoolregio. Dat deed het besef indalen dat een herijking van de strategie nodig is, op basis van een grondige analyse. De aantrekkelijkheid van de MRA als vrijetijdsbestemming draagt bij aan de leefbaarheid. Omdat het een substantieel aantal banen genereert en omdat het bijdraagt aan een aantrekkelijk voorzieningenniveau en vestigingsklimaat. Tegelijkertijd is op sommige plekken of momenten de keerzijde van toerisme en recreatie duidelijk geworden: bezoekers kunnen afbreuk doen aan de leefbaarheid wanneer de draagkracht van de bestemming wordt overschreden. Dit inzicht heeft ertoe geleid dat de MRA al meerdere jaren actief is met het spreiden van toerisme, gebruikmakend van de opvangcapaciteit in de gehele regio.

Naast de kwantitatieve ontwikkelingen in doelgroepen is ook de kijk op de sector veranderd. Zo verscheen in 2018 Perspectief 2030 van het NBTC en in 2019 het rapport 'Waardevol Toerisme' van de Rli. Beide rapporten omvatten een sterke analyse van de huidige situatie van toerisme en recreatie in Nederland, een aantal constateringen die ook voor de MRA van toepassing lijken en een aantal aanbevelingen die goed passen bij de fase waarin de MRA zich bevindt.

In het bestuurlijk overleg Economie van de MRA is daarom opdracht gegeven om de MRA-strategie voor recreatie en toerisme te herijken en om als bouwsteen daarvoor een MRA-breed onderzoek uit te voeren naar de ontwikkelruimte voor recreatie en toerisme. Dit onderzoek vormt, samen met de uitgangspuntennotitie, een belangrijke bouwsteen voor de herijking van de strategische agenda Toerisme 2025 in de MRA. De uitgangspuntennotitie voor de herijking van de MRA-strategie op recreatie en toerisme heeft drie doelen:

1. Bekrachtigen MRA-overheden de aanleiding en de urgentie om de Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025 te herijken;
2. Benoemen de MRA-overheden de gezamenlijke ambities en uitgangspunten op basis waarvan de huidige strategie zal worden herijkt;
3. Onderstrepen de MRA-overheden het belang van regionale samenwerking en afstemming, om vanuit een MRA perspectief gezamenlijk inzet te plegen op de kansen en opgaven die spelen binnen recreatie en toerisme in het gebied.

Definities recreatie en toerisme
We spreken in dit rapport over recreatie en toerisme, hieronder een korte toelichting op deze begrippen.

Toerisme: De activiteiten van personen die reizen naar en verblijven op plaatsen buiten hun normale omgeving, om redenen van vrijetijdsbesteding en zaken. De normale omgeving van een persoon is de nabijheid van zijn of haar huis en plaats van werk of studie en andere plaatsen die regelmatig worden bezocht. Binnen toerisme kan onderscheid worden gemaakt in meerdaagsbezoek met overnachting (verblijfstoerisme) en een dagbezoek buiten de normale omgeving (dagtoerisme). In beide gevallen spreken we over 'bezoekers'.

Recreatie: De activiteiten die door eigen inwoners buitenshuis en in hun normale omgeving in de vrijetijd worden ondernomen. Het betreffen activiteiten met een vrijetijdsmotief, dus wandelen, fietsen, cultuurbezoek, horeca bezoek, etc.

1.2 *Doel draagkrachtonderzoek: ontwikkelperspectief*

Dit rapport omvat de resultaten van een onderzoek naar de toeristisch-recreatieve omvang in de MRA, de prognoses van inwoneraantallen en toerisme en de toeristisch-recreatieve draagkracht van de regio. Door deze onderdelen in relatie tot elkaar te bekijken, wordt inzicht verkregen in het ontwikkelperspectief voor recreatie en toerisme, voor de MRA als geheel als ook voor de verschillende deelregionale bestemmingen daarbinnen.

Met **ontwikkelperspectief** bedoelen we; de ontwikkeling en promotie van een regio of gebied zodat het de meerwaarde van recreatie en toerisme optimaal kan benutten vanuit het DNA van de bestemming. En waarbij overlast, ergernis en overschrijding van de draagkracht wordt voorkomen of hierop tijdig wordt bijgestuurd. Het ontwikkelperspectief is weergegeven in figuur 1.2 op pagina 14.

De analyse van draagkracht vormt een belangrijke manier om het **bestemmingsmanagement** nader in te vullen, zodat dit hiermee onderdeel wordt van het verhaal (narratief) van de toeristische ontwikkeling in de Metropoolregio Amsterdam. Dit verhaal omvat het totaal aan strategieën, maatregelen en instrumenten om te sturen op een toeristisch-recreatieve ontwikkeling die in balans is met de leefomgeving en bijdraagt aan de leefbaarheid. Het onderzoek naar draagkracht en omvang biedt hiervoor inzichten en het kennisfundament. Het Rli-rapport 'Waardevol Toerisme' en het Perspectief 2030 voor bestemming Nederland (NBTC) zijn aanleiding geweest voor dit onderzoek naar omvang, draagkracht en ontwikkelruimte in de MRA.

Hoe dit onderzoek te gebruiken?

Dit onderzoek vormt één van de bouwstenen voor de vernieuwde strategie voor toerisme en recreatie van de Metropoolregio Amsterdam. Het biedt inzicht in omvang van toerisme en recreatie in de MRA, de verwachte groei (prognoses) en de draagkracht van de bestemming. Dit heeft geleid tot conclusies en aanbevelingen voor de MRA en ontwikkelperspectieven per deelregio.

Het onderzoek draagt bij aan de bewustwording over de toeristisch-recreatieve draagkracht van de MRA, is agenderend voor vervolgstappen en vormt een basis voor de strategievorming.

1.3 *De MRA op kaart*

Op de kaart ziet u de geografische afbakening van de MRA. De MRA bestaat uit 32 gemeenten verdeeld over 7 deelregio's in de provincies Noord-Holland en Flevoland. De deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Figuur 1.1: De deelregio's in de Metropoolregio Amsterdam

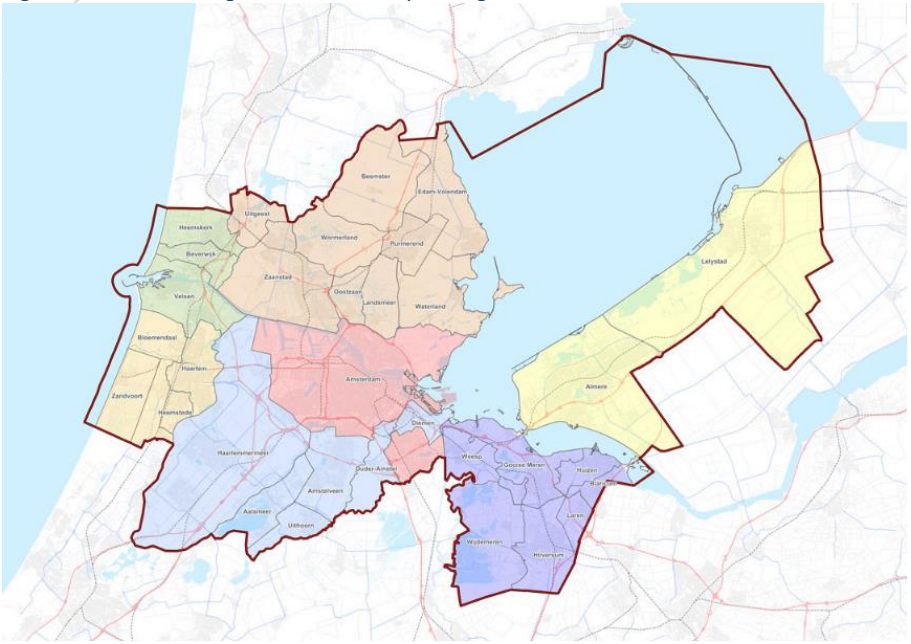

1.4 *Totstandkoming en proces*

De resultaten in dit rapport zijn tot stand gekomen met de hulp en betrokkenheid van diverse stakeholders (zie bijlage 1 voor de namen van de organisaties en deelnemers aan dit onderzoek):

- **Werkgroep toerisme en recreatie**: de werkgroep bestaat uit alle deelnemers in de MRA. Dat wil zeggen, de beleidsmedewerkers recreatie en toerisme van de MRA gemeenten en de twee provincies Noord-Holland en Flevoland. De werkgroep is de ambtelijk opdrachtgever van dit onderzoek en is bij de start en aan het einde van dit onderzoek betrokken geweest.
- **Begeleidingscommissie**: de begeleidingscommissie heeft het onderzoek begeleid en aangestuurd. In de commissie zaten nauw betrokken beleidsmedewerkers vanuit de werkgroep toerisme en recreatie.
- **Expertgroep**: diverse experts zijn vanuit de regio en nationaal betrokken geweest in de verkennende fase van dit onderzoek, waarin de methodiek en indicatoren voor dit onderzoek zijn besproken en geoptimaliseerd.
- **Klankbordgroep**: aan de start en het einde van dit onderzoek is een afspiegeling van het toeristisch-recreatieve veld betrokken en geïnformeerd over dit onderzoek.
- **Bestuurlijke betrokkenheid (twee bestuurlijke trekkers)**: de bestuurders in de regio zijn geïnformeerd over de voortgang en resultaten tijdens de reguliere bestuurlijke bijeenkomsten (op 4 oktober 2021 en 12 januari 2022).
- **Gebiedstafels**: in oktober en november 2021 zijn per deelregio 'gebiedstafels' georganiseerd met betrokkenen uit de regio (o.a. gemeenten, marketingorganisaties en brancheorganisaties). Tijdens deze bijeenkomsten zijn de resultaten van het onderzoek gedeeld en is de draagkracht gezamenlijk gewaardeerd en geduid.

1.5 *Leeswijzer*

Dit rapport bestaat uit twee delen: deel 1 is het hoofdrapport. Daarin staat in hoofdstuk 2 de onderzoeksmethode beschreven, deze vormt het fundament voor de werkwijze in dit onderzoek. In hoofdstuk 3 staat de analyse van de huidige omvang van toerisme en recreatie centraal. In hoofdstuk 4 gaan we in op de meest recente prognoses voor de ontwikkeling van inwoners- en bezoekersaantallen. In hoofdstuk 5 gaan we in op de draagkracht van de Metropoolregio Amsterdam. Tot slot wordt in hoofdstuk 6 het ontwikkelperspectief voor de MRA en haar deelregio's beschreven. Deel 2 bevat de regionale verdiepingen.

Naast de rapportage is er een webkaart waarin de data per gemeente raadpleegbaar is. U kunt de webkaart bezoeken via deze link.

Figuur 1.2: Het ontwikkelperspectief voor de MRA. Bestemmingsmanagement zorgt voor toeristische ontwikkeling zonder de draagkracht van de bestemming te overschrijden

2. Onderzoeksopzet en definities

We lichten in dit hoofdstuk toe hoe de analyse van de toeristisch-recreatieve omvang en draagkracht tot stand is gekomen. Het is van belang dat de analyses navolgbaar zijn, daarom lichten we de gekozen methodiek en de gemaakte keuzes nader toe op onderstaande punten:

- Analyse van omvang en draagkracht (hoofdstuk 2.1);
- Herkomst bronnen en weging indicatoren (hoofdstuk 2.2);
- Schaalniveau (hoofdstuk 2.3);
- Standaardisatie van de cijfers (hoofdstuk 2.4);
- Gebiedstafels (hoofdstuk 2.5);
- Het ontwikkelperspectief (hoofdstuk 2.6).

2.1 *Analyse van omvang en draagkracht*

2.1.1 *Toeristisch-recreatieve omvang*

In het Rli-rapport 'Waardevol toerisme' wordt het begrip 'druk' gebruikt. In dit rapport spreken we van omvang in plaats van druk, zie kader. Toeristisch-recreatieve omvang is een '*maat voor de omvang van het toerisme en recreatie*.' Dit omvat toeristisch gedrag door (dag- en verblijfs-)bezoekers en recreatief gedrag door inwoners, en hoe dit geaccommodeerd wordt door voorzieningen. We maken onderscheid tussen verblijf, dagrecreatie (vermaak) en de mobiliteitsaspecten (vervoer).

Wat verstaan we onder omvang (druk)?
In het Rli-rapport 'Waardevol toerisme' wordt het begrip 'druk' gebruikt in plaats van omvang. Het begrip druk heeft geen relatie met het woord 'drukte'. Drukte is een beleefde impact, terwijl het begrip druk gaat over objectieve gegevens in relatie tot de bestemming. Omdat het woord druk als verwarrend werd ervaren en de indruk gaf dat we over 'drukte' spreken, hebben we ervoor gekozen om te spreken van toeristisch-recreatieve omvang in plaats van toeristische-recreatieve druk. De werkwijze en gedachtegang blijven wel hetzelfde als die van de Rli, waar wordt gesproken over druk.

Verblijf
Om inzicht te krijgen in de omvang voor verblijf, maken we gebruik van vier indicatoren:

- Toeristische intensiteit: overnachtingen[1] per 1.000 inwoners;
- Toeristische dichtheid: overnachtingen per hectare;
- Capaciteit verblijf (hotels, huisjesparken, campings) per 1.000 inwoners;
- Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners.

De gebruikte bronnen voor de indicatoren zijn te vinden in bijlage 4.

De toeristische intensiteit en dichtheid zijn gerelateerd aan de kenmerken van de bestemming. Hierdoor kunnen grote en kleine steden en gemeenten met elkaar vergeleken worden. Omdat niet voor alle gemeenten overnachtingscijfers voor handen waren, hebben we ook het aanbod slaapplaatsen betrokken bij de berekening. Uit onder meer het onderzoek van OIS[2] blijkt dat dit een goede voorspeller is voor de omvang.

[1] Overnachtingen in hotels, vakantieparken, campings, B&B's, AirBnB's en jachthavens, door gebruik van verschillende gemeentelijke bronnen kan de definitie tussen gemeenten echter licht verschillen.

[2] Onderzoek naar de toeristische draagkracht van wijken de invloed van toerisme op de leefbaarheid, Gemeente Amsterdam, Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) 2019

Dagrecreatie
Om een indruk te krijgen van de omvang van dagrecreatie, waar zowel inwoners als bezoekers gebruik van maken, is gekeken naar bezoekersaantallen (van evenementen en natuur- en recreatiegebieden), beschikbaar aanbod (attracties, jachthavens, podiumkunst, musea, andere cultuur, monumenten en horeca, recreatieve routenetwerken) en bestedingen in de retail. De volgende indicatoren zijn gebruikt (de gebruikte bronnen zijn te vinden in bijlage 4):

- Aantal attracties per hectare. Dit betreft onder meer musea, podiumkunsten, toeristische bezienswaardigheden, jachthavens, bezoekerscentra;
- Aantal bezoekers evenementen per ha en per 1.000 inwoners;
- Aantal monumenten per hectare;
- Aantal bezoeken per ha natuur en recreatiegebieden en per 1000 inwoners;
- Aantal km recreatief routenetwerk (wandelen, fietsen, varen) per ha natuur en recreatie;
- Aantal horecalocaties en -banen per 1.000 inwoners en per hectare;
- Toeristische bestedingen in de retail per 1.000 inwoners.

De keuze voor deze indicatoren is deels ingegeven door de beschikbare informatie. Voor de bezoekersaantallen van bijv. attracties of 'toeristisch bezoek aan steden' (CVTO) is het beeld incompleet en daardoor onvoldoende bruikbaar. Daarom is gekozen om aanbodgegevens als indicator op te nemen. Aanbod is een goede voorspeller van omvang. Echter, attracties die grote aantal bezoekers ontvangen (denk aan de Zaanse Schans of de Bazaar in Beverwijk) komen hierdoor minder sterk naar boven in het beeld van dagrecreatie.

Mobiliteit
Om een indruk te krijgen van de mobiliteitsomvang door vrije tijd, hebben we een analyse gemaakt van ODiN/OviN mobiliteitsdata van het CBS, in samenwerking met Studio Bereikbaar. Het is voor het eerst dat deze data op deze manier geanalyseerd is. ODiN/OviN is een grote database met verplaatsingen van een grote (representatieve) groep Nederlanders in de periode 2015 tot 2019. We selecteerden uit deze database de verplaatsingen met een vrijetijdsmotief, in totaal gaat het om 0,5 miljoen verplaatsingen. Het gaat om verplaatsingen voor alle modaliteiten, zowel auto, OV, fiets als lopend. De motieven die hierbinnen te onderscheiden zijn, zijn als volgt:

- Winkelen: 31%
- Visite: 18%
- Overige vrije tijd: 17%
- Toeren: 15%
- Sport of hobby: 14%
- Persoonlijke verzorging: 5%

Van de verplaatsingen (trips) in de database is tijdstip, begin- en eindpunt bekend. Met een algoritme is de data geanalyseerd, om zo tot een kaartbeeld te komen van de bestemmingen van deze trips. De indicator die dit opleverde is attractiviteitsscore mobiliteit met vrijetijdsmotief. De data geven een beeld van de attractiviteit van een locatie (vlakken van 1.000 bij 1.000 meter) op basis van **het aantal verplaatsingen naar dat gebied**, voor het motief 'vrije tijd'. De attractiviteitsscore is een maat om gebieden met elkaar te kunnen vergelijken. De score van een gebied bestaat uit het aantal reizen naar dit gebied met vrijetijdsmotief in het hypothetische geval dat alle 17,2 miljoen inwoners van Nederland een vrijetijdstrip maken. Deze indicator geeft een beeld van de omvang van de vrijetijdsverplaatsingen door toerisme en recreatie (van Nederlanders).

De attractiviteitsscore van een bestemmingsgemeente relateren we ook aan het aantal inwoners van die gemeente. Hierdoor kunnen gemeenten met elkaar vergeleken worden en ten opzichte van elkaar worden geduid: welke gemeente ontvangt, naar verhouding van het aantal inwoners, de meeste vrijetijdstrips.

Aandachtspunten bij deze database en methode zijn:

- De meeste vrijetijdstrips zijn korte trips. In de vrijetijd blijven we geregeld dichter bij huis dan voor bijvoorbeeld woon-werkverkeer. Hierdoor is het aantal langere trips per postcodegebied en per motief voor veel postcodegebieden erg klein. Korte trips domineren de data, waardoor vooral de gebieden waar mensen (dichtbij) wonen een hoge attractiescore kennen. We hebben dit opgelost door langere trips zwaarder mee te wegen dan kortere.
- In het onderzoek zijn geen buitenlandse reizigers opgenomen. Bestemmingen waar veel buitenlandse bezoekers komen, komen daardoor minder sterk naar voren. Wel zijn inwoners van buiten de MRA meegenomen (Nederlanders uit andere regio's die naar de MRA reizen).
- De attractiviteitsscore wordt op rasterniveau (500mx500m cellen) weergegeven in kaartbeeld, om een mooier beeld te verkrijgen. De data wordt gemeten voor de postcodegebieden. Er moet daarom een omrekening plaatsvinden om van postcodegebieden naar 500x500m niveau te komen. Hiervoor is gebruikgemaakt van het meest recente CBS Bestand Bodemgebruik (CBS-BBG). Dit levert echter een schatting per 500x500 meter cel op, ten behoeve van aantrekkelijk en leesbaar kaartbeeld, en geen 'gemeten' data.

Omdat de vervoersdata (attractiviteitsscore) deels overlapt met andere indicatoren die bijvoorbeeld al bij dagrecreatie zijn opgenomen (zoals winkelen) tellen we deze indicator niet op bij de totaalscore voor omvang. De vervoersdata is wel afzonderlijk geanalyseerd voor bijvoorbeeld de invloed van seizoen en weer op de omvang van recreatie en toerisme (zie hoofdstuk 3.3).

Peiljaar

Voor de hierboven beschreven analyses gebruiken we gegevens van het jaar 2019. Dit zijn ten tijde van het onderzoek (uitvoering 2021) de meest recente cijfers. Daarnaast heeft corona een zodanige impact op de sector, dat het gebruik van data van de jaren 2020 of 2021 een vertekenend beeld zou geven van de sector.

Prognoses

We kijken ook vooruit naar het jaar 2030. Dit doen we op basis van een analyse van prognoses over toerisme en de ontwikkeling van inwonersaantallen. Hierdoor kunnen we zien hoe de omvang, op hoofdlijnen, in de toekomst verandert. De bronnen die wij hiervoor gebruiken zijn de landelijke toerismeprognoses van het NBTC, de historische data van gasten en overnachtingen per COROP-gebied (2013-2019) verzameld door CBS, de toerisme- en dagrecreatieprognose van Amsterdam van OIS, en de bevolkingsprognose van de provincie Noord-Holland en de MRA. Voor de resultaten, en een toelichting op de aanpak, zie hoofdstuk 4 en bijlage 7.

2.1.2 *Toeristisch-recreatieve draagkracht*

Onder draagkracht verstaan we '*het vermogen van een bepaalde bestemming om bezoekers (recreanten of toeristen) te ontvangen, zonder dat negatieve gevolgen optreden.*' We sluiten daarbij aan bij de definitie van toeristisch-recreatieve draagkracht gehanteerd door de UNWTO. Onder deze negatieve gevolgen vallen invloeden op de persoonlijke leefruimte en leefbaarheid (overlast), maar ook invloeden in het fysieke domein van de leefomgeving, zoals zwerfvuil of schade aan de omgeving. Ook kijken we naar de beleidscapaciteit op het thema toerisme en recreatie. Toerisme en recreatie kan ook juist een positieve bijdrage hebben aan een locatie. Enkel wanneer geen sprake is van negatieve gevolgen is recreatie en toerisme duurzaam.

We onderscheiden de volgende elementen van draagkracht, mede gebaseerd op het advies 'Waardevol Toerisme' van de Rli[3]:

- Sociaaleconomisch (leefbaarheid)
- Openbare ruimte
- Vastgoed
- Natuur
- Erfgoed
- Mobiliteit
- Milieu
- Beleidsmatige draagkracht

Analyse van draagkracht

De draagkracht op het gebied van recreatie en toerisme is een complex concept. Het onderzoek van de Rli gaat uit van een samenhang (oorzakelijk verband) tussen toerisme en recreatie, en de verschillende aspecten van draagkracht (zoals vastgoed, openbare ruimte of leefbaarheid). Echter, er is wel een duidelijke impact van toerisme en recreatie op deze elementen van draagkracht, maar deze samenhang is niet met de (op dit moment) beschikbare data aan te tonen. In dit onderzoek moeten wij gebruikmaken van reeds beschikbare data. Hierdoor geven de data over draagkracht die we verzameld en geanalyseerd hebben een beeld van de uitgangspositie van het gebied. De data geven geen inzicht in waar toerisme & recreatie een positieve dan wel negatieve impact hebben op de leefomgeving.

Daarbij impliceert draagkracht een normerend resultaat: draagkracht wordt wel of niet overschreden. Echter, dit onderzoek biedt geen normerend kader voor het beoordelen of er voldoende toeristisch-recreatieve omvang dan wel draagkracht is. Er ontbreken (kwantitatieve) normen. De draagkracht kan op de ene locatie een minder gunstige uitgangspositie hebben dan op een andere locatie, maar er zijn geen normen om te bepalen in welke mate dat goed genoeg is of niet.

Wel kunnen gemeenten onderling vergeleken worden op bepaalde indicatoren die iets zeggen over de uitgangspositie voor draagkracht. Dit geeft een indicatie waar de uitgangspositie voor draagkracht sterker of minder sterk kan zijn. Dit onderzoek biedt, naast een opening voor gesprek over draagkracht, ook aanbevelingen voor beleid en acties om toerisme en recreatie positief te laten bijdragen aan de (draagkracht van) de leefomgeving.

De draagkracht verschilt sterk per plek of moment, maar ook per type bestemming. Zo vraagt de draagkracht van een natuurgebied andere indicatoren dan die van een stadscentrum. In de analyse betrekken we daarom verschillende indicatoren die relevant zijn voor zowel stedelijk als landelijk gebied.

Hieronder geven we de indicatoren die we gebruikt hebben om een beeld te vormen van de uitgangspositie voor draagkracht, per domein. In bijlage 4 is te vinden welke bronnen zijn gebruikt.

- **Sociaaleconomisch:** tevredenheid woonomgeving, overlast in de buurt door anderen, rapportcijfer winkelaanbod voor dagelijkse boodschappen, de afstand tot verschillende voorzieningen (grote supermarkt, dagelijkse levensmiddelen, café, cafetaria, restaurant, museum, podiumkunsten, bioscoop, attractie).
- **Openbare ruimte**: overlast door vervuiling.
- **Vastgoed**: procentuele stijging huizenprijzen over de periode 2010-2020 en het percentage leegstand in winkels.
- **Natuur**: tekorten opvangcapaciteit recreatieplaatsen voor wandelen; en negatieve effecten van bezoekers op natuur (deelregioniveau).
- **Beleidsmatige draagkracht**: de richting van de doelen op het gebied van recreatie en toerisme (gericht op mindering, groei of balans), of er ontwikkelruimte is, het sentiment rond recreatie en toerisme zoals

3 Waardevol toerisme, Raad voor de Leefomgeving (Rli)

beschreven in het college-akkoord (positief, negatief, genuanceerd, niet aanwezig).

Bij de samenstelling van de indicatoren is gekeken naar effecten die zowel negatief als positief kunnen zijn. Negatief wanneer sprake is van afbreuk van de draagkracht, bijvoorbeeld als er overlast optreedt. Positief wanneer toerisme bijdraagt aan de draagkracht. Het voorzieningenniveau is daarvan een goed voorbeeld: door toeristisch-recreatief gebruik kan een dorp of stad meer voorzieningen bieden dan op basis van inwoners haalbaar is. Inwoners profiteren hier ook van, wat positief is voor het woon-, werk- en leefklimaat. Notie daarbij is dat het streven naar een hoog voorzieningsniveau in alle delen van de MRA onrealistisch/onwenselijk is.

Voor 'mobiliteit', 'erfgoed' en 'milieu' zijn onvoldoende geschikte bronnen beschikbaar gebleken om de draagkracht kwantitatief te analyseren[4]. Uiteraard spelen deze elementen wel een rol en we beschrijven dit kwalitatief. We spreken daarom, als het gaat over draagkracht, steeds over de verschillende elementen van draagkracht afzonderlijk.

2.2 *Herkomst bronnen en weging indicatoren*

2.2.1 *Herkomst bronnen*

De beschikbaarheid van gegevens heeft mede invloed gehad op het aantal en de keuze van de indicatoren. We stelden de volgende eisen aan de bronnen:

- De gegevens moeten bij voorkeur van het jaar 2019 beschikbaar zijn;
- De data moet minimaal op gemeente-schaal beschikbaar zijn;
- We gebruiken zoveel mogelijk bestaande onderzoeksgegevens;
- De data wordt periodiek ge-update, of de onderzoeksmethoden zijn herhaalbaar.

Voorbeelden van belangrijke databronnen die we gebruikt hebben zijn:

- Gegevens van het CBS over o.a. verblijfsaccommodaties en leegstand in winkels;
- Het attractiebestand en hotelbestand voor de MRA van OIS Amsterdam (afdeling Onderzoek, Informatie en Statistiek, Gemeente Amsterdam);
- Evenementenmonitor van Respons;
- Koopstromenonderzoek KSO2019.

Aanvullend op reeds beschikbare data, hebben we zelf analyses uitgevoerd op de volgende onderdelen:

- Analyse van OviN/OdiN data om tot attractiviteitsscores voor locaties te komen voor trips met een vrijetijdsmotief. Zie paragraaf 2.2.1 en 3.3.
- Analyse van de recreatieve tekorten in de MRA in 2020 en 2030 voor de activiteit wandelen, zie bijlage 8.
- Voor de analyse van de beleidsmatige draagkracht analyseerden we de beleidsdocumenten en coalitieakkoorden van alle MRA-gemeenten en gebruiken we gegevens uit een enquête die we uitzetten onder medewerkers van de MRA-gemeenten (werkzaam op het gebied van toerisme en recreatie). Zie paragraaf 5.4 en bijlage 6.

Enquête onder gemeenten over draagkracht

We hebben ook een enquête uitgezet onder gemeenten, waarin gevraagd is hoe gemeenten de draagkracht op verschillende domeinen, zoals mobiliteit en erfgoed, in relatie tot toerisme en recreatie, inschatten. Gedurende het onderzoek bleek echter dat de resultaten hieruit onvoldoende robuust bleken en daardoor niet benut konden worden voor

4 We hebben voor deze en andere elementen van draagkracht informatie verzameld middels een enquête onder beleidsmedewerkers van de gemeenten. In overleg met de begeleidingscommissie hebben we besloten deze gegevens niet te betrekken bij de kwantitatieve benadering van draagkracht, met uitzondering van de gegevens voor beleidsmatige draagkracht.

de berekening van draagkrachtscores ("de mate van draagkracht"). De indicatoren die gebaseerd zijn op bestaande datasets, hebben we benut om inzicht te krijgen in de uitgangspositie voor draagkracht (zie vorige paragraaf).

2.2.2 *Weging indicatoren*

In het onderzoek worden de omvangscores voor verblijf en dagrecreatie en de draagkrachtelementen opgebouwd uit één meerdere of meerdere indicatoren. Voor de weging van de indicatoren zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- **Alle indicatoren wegen even zwaar.** Het aantal indicatoren per element/domein verschilt. In principe wegen alle indicatoren allemaal gelijkwaardig mee (weging 1).
- **Belang.** Een enkele keer hebben we ervoor gekozen om een indicator minder zwaar mee te laten wegen, dus bijvoorbeeld voor een half in plaats van één. Voorbeeld hiervan is het aantal monumenten per hectare. Een monumentale binnenstad is een attractie op zich, dus het aantal monumenten per hectare zegt iets over de attractiviteit / voorspelde omvang. Echter, niet elk monument is een bezienswaardigheid, en het aantal monumenten per ha hoeft niet even zwaar te tellen als het aantal attracties. We rekenen daarom het aantal monumenten per hectare voor de helft mee.
- **Clustering.** Indicatoren kunnen uit meerdere deelindicatoren bestaan, dan hebben we ervoor gekozen deze te clusteren tot een weging één. Zo tellen bijvoorbeeld de omvang van het routenetwerk van wandelen, varen en fietsen alle drie voor één derde mee in de indicator omvang routenetwerk (samen dus een weging één).

Voor het totale overzicht van de indicatoren en weging, zie bijlage 2. We denken met deze weging tot een goed kader te komen voor zowel omvang als draagkracht.

2.3 *Schaalniveau*

Het onderzoek voeren we uit voor de gehele MRA, waarbij gegevens worden verzameld en gewaardeerd op het schaalniveau van de gemeenten. Waar we een waarde geven voor een deelregio is dit het ongewogen gemiddelde van de gemeenten in de deelregio.

Door het gebruikte schaalniveau kan het voorkomen dat bijvoorbeeld bepaalde bekende knelpunten rond toeristisch-recreatieve omvang in de data onzichtbaar zijn, of een gemeente domineren. Doordat we een gemiddelde van een gemeente presenteren, worden nuances binnen een gemeente niet zichtbaar. Dit betekent dat de gegevens altijd met kennis van de lokale context geduid moeten worden. Dat is ook één van de redenen dat we gebiedstafels in oktober en november 2021 hebben georganiseerd (zie paragraaf 2.5), waarin ook is ingezoomd op lokale hotspots.

2.4 *Standaardisatie*

Deze studie betreft een data-gedreven onderzoek. Om gemeenten met elkaar te vergelijken zijn de data genormaliseerd. Hierdoor kunnen we uitspraken doen of een bepaalde gemeente (binnen de MRA-context) hoog, laag of gemiddeld scoort. Tegelijkertijd kunnen data niet zonder duiding. Het gesprek over data hebben we daarom gevoerd in vorm van gebiedstafels per deelregio (zie hoofdstuk 5 en deel 2).

Kwintielscores

Omdat iedere indicator een andere meeteenheid heeft, is het niet zinvol om getallen bij elkaar op te tellen of te vergelijken. Om tot een vergelijkbaar beeld te kunnen komen passen wij een standaardisering toe:

- Een score 1 betekent een zeer lage omvang of draagkracht;
- Een score 2 betekent een lage omvang of draagkracht;
- Een score 3 betekent een gemiddelde omvang of draagkracht;
- Een score 4 betekent een hoge omvang of draagkracht;
- Een score 5 betekent zeer hoge omvang of draagkracht.

In de standaardisering van de data is rekening gehouden met de spreiding van de verzamelde data, om te voorkomen dat cijfers die erg op elkaar lijken toch een andere score krijgen. Dit is als volgt gedaan: het omrekenen naar een score op de vijfpuntsschaal is toegepast door Z-scores te berekenen. Dit is een veelgebruikte methodiek om waarden te standaardiseren. Een Z-score is een gestandaardiseerde waarde, die zich met andere Z-scores laat vergelijken. De Z-scores zijn – door gebruik te maken van standaardafwijkingen ten opzichte van de gemiddelde score – ingedeeld in 5 groepen, waardoor een score 1, 2, 3, 4 of 5 ontstaat. We noemen dit de kwintielscores.

Bij sommige parameters ontbreken de scores 1 of 5 omdat de waarden in de verzameling niet gelijk verdeeld zijn. Er liggen in dat geval geen gemeenten relatief ver genoeg van het gemiddelde om een score 1 of 5 te krijgen (zie ook kader).

De totaalscores voor de elementen van omvang en draagkracht worden vervolgens voor iedere gemeente bepaald door van de scores voor alle geselecteerde indicatoren bij elkaar het gemiddelde te nemen. Deze werkwijze gaat ervan uit dat alle extremen (hoge en lage draagkracht) in de MRA voorkomen en zorgt ervoor dat alle cijfers goed ten opzichte van elkaar te interpreteren en waarderen zijn. De totaalscore van de omvang is bepaald op basis van verblijf en vermaak. Vervoer is hier in de scores buiten beschouwing gelaten en beschrijvend meegenomen in de analyses.

We hebben voor deze manier van standaardiseren gekozen omdat we hiermee recht doen aan de verschillen tussen de gemeenten in de MRA. Daarnaast voorkomen we hiermee dat gemeenten die nagenoeg vergelijkbare scores hebben, maar net over de grens van een kwintiel vallen, een geheel andere score krijgen.

Waarom ontbreken op gemeenteniveau de scores 1 of 5 bij sommige indicatoren?
In de gehanteerde methodiek worden indicatoren (op gemeenteniveau) geclassificeerd op basis van de standaardafwijking t.o.v. van het gemiddelde. De standaardafwijking is daarbij een maat voor de relatieve verdeling van de waarden. Sommige indicatoren worden gekenmerkt door de aanwezigheid van zeer hoge of lage waarden, vergeleken met de anderen. Deze extreme waarden zien wij bijvoorbeeld voor de gemeente Amsterdam. Als gevolg hiervan is de standaardafwijking relatief hoog voor deze indicatoren. Voor de classificatie betekent dat een gemeente een relatief grote afwijking moet kennen om een score 1 of 5 te krijgen. Dit doet zich door de extreme waarde maar aan één zijde voor. De contrasterende score ontbreekt dan. Bij een extreem hoge waarde voor Amsterdam scoort deze gemeente dan een 5 maar er zijn geen gemeenten die ver genoeg van het gemiddelde afliggen om een score 1 te krijgen. Deze score ontbreekt dan. Bij het toedelen van scores hanteren we in onze onderzoeksmethode de standaardafwijking t.o.v. van het gemiddelde. De standaardafwijking is daarbij een maat voor de relatieve verdeling van de waarden. In principe maken we hierbij gebruik van een vijfpuntsschaal. Waarden met een grote afwijking van het gemiddelde krijgen ofwel een 5, ofwel een 1.

2.5 *Gebiedstafels*

De voorlopige onderzoeksresultaten vormden de basis van het gesprek met de deelregio's in de gebiedstafels. Per deelregio is in het najaar van 2021 een gebiedstafel georganiseerd. De gebiedstafels hadden als doel om de voorlopige onderzoeksresultaten te begrijpen en te duiden, en om de ontwikkelperspectieven en eventuele aandachtspunten in beeld te brengen die in de betreffende deelregio's spelen. De deelregio's hebben daarmee een belangrijke rol gespeeld in het duiden van de (voorlopige) resultaten.

De volgende vragen stonden centraal tijdens de gebiedstafels:

- Herkennen de deelnemers de voorlopige resultaten voor omvang?
- Hoe schatten de deelnemers de verschillende elementen van draagkracht in?
- Wat zijn de aandachtspunten rondom balans? Op wat voor manier wil de deelregio het bestemmingsmanagement vormgeven?
- Waar liggen kansen en welke rol spelen de MRA (en andere deelregio's) hierin?
- Op welke thema's, kansen en opgaven zijn relevant voor de (herijking van de) MRA-strategie?

De resultaten van de gebiedstafel zijn te lezen in hoofdstuk 5.5 en deel 2 van het rapport.

2.6 *Het ontwikkelperspectief*

Het ontwikkelperspectief per deelregio bouwen we op uit de volgende elementen:

- De omvang van toerisme en recreatie (in 2019);
- De prognoses voor toerisme en recreatie in 2030;
- De uitgangspositie voor de verschillende elementen van draagkracht (zie bijlage 5 en bijlage 9);
- De inbreng tijdens de gebiedstafels.

Het ontwikkelperspectief beschrijven we tekstueel voor de verschillende deelregio's. We kijken daarbij vooruit, op basis van de prognoses voor toerisme en recreatie. Voor toerisme wordt de prognose van het aantal overnachtingen gebruikt. Voor recreatie kijken we naar de verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners van de MRA. Het ontwikkelperspectief gaat in op ontwikkelruimte, maar geeft geen kwantitatief inzicht. We gebruiken de term ontwikkelperspectief in plaats van ontwikkelruimte, omdat wij zien dat er bij elke bestemming aandacht nodig is voor ontwikkeling. De term ruimte impliceert dat er ruimte is voor kwantitatieve groei (bijv. meer overnachtingen). Dat kan aan de orde zijn, maar hoeft niet (dit is ook een politieke of beleidskeuze). Kwantitatieve groei is maar één aspect van ontwikkeling. Een bestemming kan haar aanbod aanpassen, of in samenwerking met de omgeving werken aan het versterken van de draagkracht. Elk kwadrant heeft een eigen perspectief en aandachtspunten voor de ontwikkeling. In hoofdstuk 6 komen we hierop terug.

In de opzet voor dit onderzoek is aangegeven dat we draagkracht en omvang in een kwadrantenmodel zouden zetten, uit dit kwadrantenmodel zijn vervolgens ontwikkelperspectieven af te leiden. Echter: dit kwadrantenmodel is niet meer terug te vinden in dit rapport. De redenen hiervoor zijn:

a. Het kwadrantenmodel geeft de indruk dat er een oorzakelijk verband is tussen omvang en draagkracht; dat een lage draagkracht veroorzaakt wordt door toerisme. Met de beschikbare data kunnen we zo'n verband echter niet vaststellen. Om dit vast te stellen, is aanvullend onderzoek nodig, zoals bewonersonderzoek over de relatie tussen de leefomgeving en recreatie & toerisme (zie ook H6.3).
b. De meegegeven uitgangspunten van dit onderzoek zijn dat het data-gedreven moest zijn, en dat gebruik gemaakt moest worden van beschikbare data. Echter met deze data kunnen we het onderdeel draagkracht slechts beperkt in beeld brengen. De beoordeling per deelregio die we gemaakt hebben in de gebiedstafels, konden we niet leidend laten zijn in de score van de verschillende elementen van draagkracht.

3. Toeristisch-recreatieve omvang

In dit hoofdstuk zijn de resultaten voor de toeristisch-recreatieve omvang weergegeven voor de MRA-gemeenten (2019). We gaan in op verblijf, dagrecreatie (vermaak) en vervoer.

3.1 *Verblijf*

In deze paragraaf worden de scores van alle gemeenten op de indicatoren voor verblijf (hotels, kampeer- en huisjesterreinen en Airbnb-listings) getoond.

De score voor verblijf is opgebouwd uit de volgende indicatoren:

- Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners en per hectare;
- Aantal bedden per 1.000 inwoners;
- Capaciteit verblijf en kampeer- en huisjesterreinen per 1.000 inwoners;
- Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners.

De verschillende indicatoren bij elkaar leveren per gemeente een beeld op van de omvang van toeristisch verblijf. Door te kijken naar zowel intensiteit (omvang gerelateerd aan het aantal inwoners) als dichtheid (omvang gerelateerd aan de oppervlakte) kunnen zowel grote als kleine gemeenten, en gemeenten met veel of weinig inwoners goed met elkaar vergeleken worden.

Op de kaart (figuur 3.1) op de volgende pagina is per gemeente aangegeven wat de kwintielscore is per gemeente. Een hoge score betekent een relatief hoge omvang voor de indicatoren van verblijf, een lage score betekent dat de omvang voor verblijf relatief laag is. De scores zijn berekend aan de hand van de capaciteit van verblijf gerelateerd aan de landoppervlakte (in hectare). In de tabel hiernaast (tabel 3.1) zijn voor enkele indicatoren de absolute waarden opgenomen.

Tabel 3.1: Waarden van gebruikte indicatoren verblijf

Deelregio	Gemeente	Aantal overnachtingen / ha	Aantal overnachtingen / 1.000 inw.	Aantal slaap-plaatsen / 1.000 inw.	Aantal Airbnb / 1.000 inw.
Almere-Lelystad	Almere	18,2	1.131	74	**1**
	Lelystad	2,9	860	71	**1**
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	83,2	5.352	40	3
	Amstelveen	109,9	5.013	50	4
	Diemen	196,8	8.083	38	9
	Haarlemmermeer	169,6	22.693	116	6
	Ouder-Amstel	**0**	**0**	40	7
	Uithoorn*	34,3	2.126	18	2
Amsterdam	Amsterdam	**1107,7**	21.293	106	26
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	1,2	115	6	2
	Gooise Meren	15,9	2.130	16	6
	Hilversum	12,7	643	10	3
	Huizen	20,6	787	12	2
	Laren	**0**	**0**	5	6
	Weesp	14,6	1.552	15	7
	Wijdemeren	**0**	**0**	16	9
IJmond	Beverwijk	115,2	5.124	50	3
	Heemskerk	21,8	1.514	45	**1**
	Velsen	79,2	5.187	53	6
Zaanstreek-Waterland	Beemster	5,2	3.788	29	5
	Edam-Volendam	298,3	13.463	26	4
	Landsmeer	**0**	**0**	12	7
	Oostzaan	59,8	7.072	43	3
	Purmerend	16,1	465	16	2
	Waterland	44,1	13.263	66	14
	Wormerland	1,7	410	**3**	3
	Zaanstad	46,7	2.217	10	4
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	105,1	17.861	39	9
	Haarlem	171,1	3.100	49	10
	Heemstede	**0**	**0**	34	6
	Zandvoort	311,8	**58.785**	**140**	**39**

** In Uithoorn wordt toeristenbelasting geven over locaties waar arbeidsmigranten zijn gehuisvest (dit zijn locaties met een logiesfunctie). Kans bestaat hierdoor dat deze cijfers vertekend kunnen zijn.*

Figuur 3.1: Score omvang verblijf per gemeente

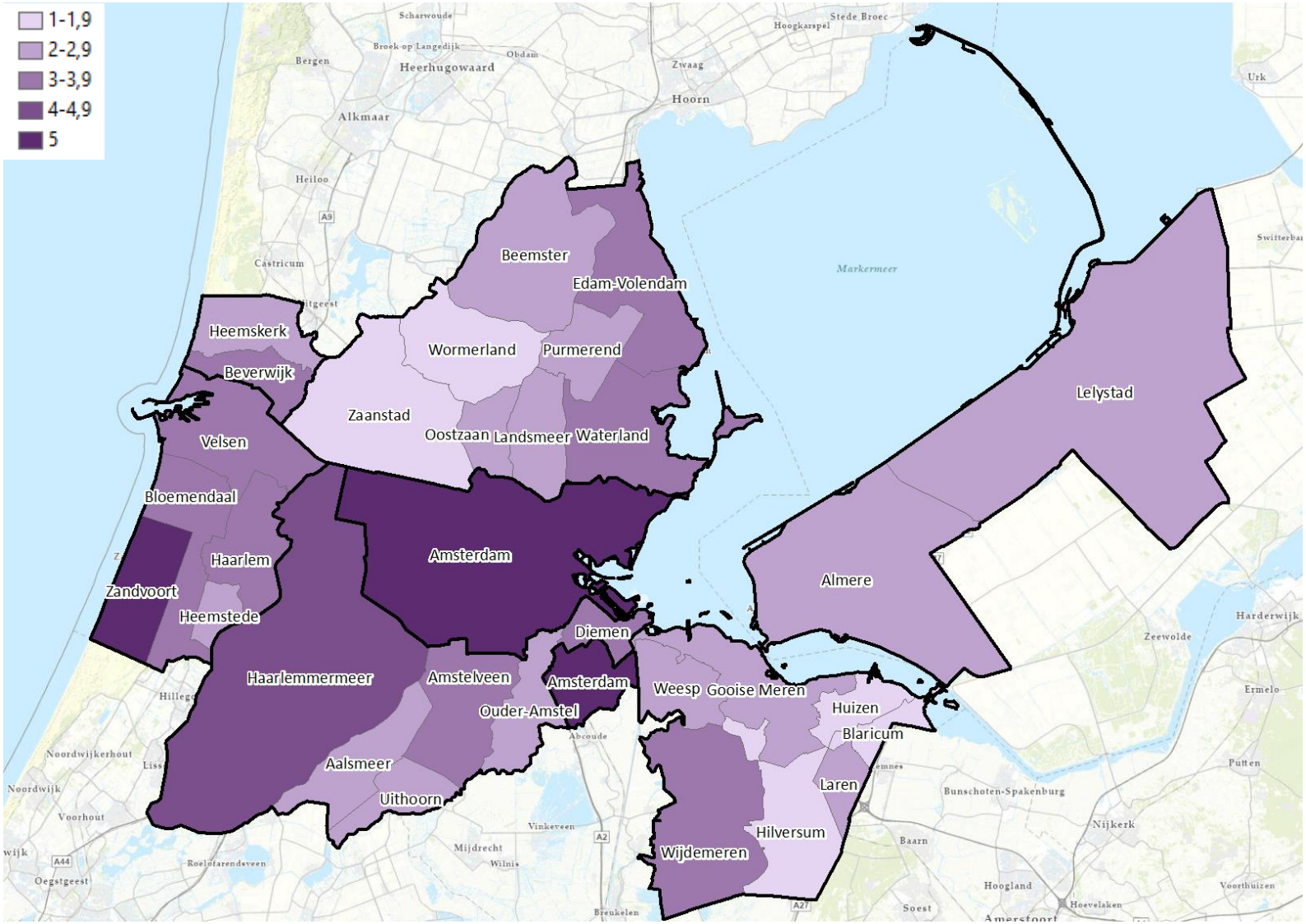

Grootste omvang relatief	
5	Amsterdam Zandvoort
4	Haarlemmermeer
3	Waterland Bloemendaal Diemen Haarlem Velsen Edam-Volendam Amstelveen Wijdemeren Beverwijk
2	Almere Lelystad Aalsmeer Oostzaan Ouder-Amstel Heemstede Gooise Meren Weesp Heemskerk Beemster Uithoorn Laren Landsmeer Purmerend
1	Huizen Wormerland Zaanstad Blaricum Hilversum
Kleinste omvang relatief	

- De gemeenten met de grootste omvang zijn Zandvoort en Amsterdam, gevolgd door Haarlemmermeer (waar o.a. Schiphol onder valt). Hierbij is het belangrijk op te merken dat er binnen een gemeente aanzienlijke verschillen zijn. Kanttekening hierbij is wel dat Zandvoort een gemeente is met relatief gezien een laag aantal inwoners.
- Binnen de MRA vinden we de relatief laagste verblijfsomvang in Huizen, Blaricum en Hilversum (Gooi en Vechtstreek) en Wormerland en Zaanstad (Zaanstreek-Waterland).
- Voor Ouder-Amstel, Laren, Landsmeer, Wijdemeren en Heemstede is het aantal overnachtingen per hectare en per 1.000 inwoners 0, omdat deze gemeenten geen geregistreerde overnachtingen in verblijfsaccommodaties hebben.
- Als we kijken naar het aantal overnachtingen per hectare, dan springen Amsterdam (1.108), Zandvoort (312) en Edam-Volendam (298) eruit.
- Kijken we naar het aantal overnachtingen per inwoner, dan heeft Zandvoort er de meeste (58.800), gevolgd door Haarlemmermeer (22.700) en Amsterdam (21.300).
- Op het aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners komen Zandvoort (140), Haarlemmermeer (116) en Amsterdam (106) hoog uit. De gemeenten die het laagste uitkomen zijn Wormerland (3), Laren (5) en Blaricum (6).
- Het aantal AirBnB-listings per 1.000 inwoners (verhuuradressen) is hoog in Zandvoort (39), Amsterdam (26), Waterland (14) en Haarlem (10). In Amsterdam is AirBnB de grootste aanbieder van toeristische verhuur van woonruimte met naar schatting 80% van het totale aanbod[5]. Het aantal AirBnB listings per 1.000 inwoners is laag in gemeenten als Almere en Heemskerk (circa 1 per 1.000 inwoners).

3.2 *Dagrecreatie*

In deze paragraaf worden de scores van alle gemeenten op de indicatoren voor dagrecreatie (vermaak) getoond. De score voor dagrecreatie is opgebouwd uit de volgende indicatoren:

- Aantal attracties per hectare (inclusief jachthavens en cultuur);
- Toeristische retail bestedingen per 1.000 inwoners;
- Omvang recreatiegebied en natuur en agrarisch terrein (hectare) per 1.000 inwoners;
- Aantal bezoeken per hectare natuur en recreatie;
- Aantal bezoekers aan natuur- en recreatiegebieden per 1.000 inwoners;
- Aantal kilometers fietsroutenetwerk, wandelroutenetwerk, vaarroutes en recreatieve routes per hectare natuur en recreatie;
- Aantal horecalocaties en -banen per 1.000 inwoners en per hectare;
- Aantal bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners en per hectare;
- Aantal monumenten per hectare.

De verschillende indicatoren bij elkaar leveren per gemeente een beeld op van de relatieve omvang van dagrecreatie (vermaak). Door te kijken naar zowel intensiteit (omvang gerelateerd aan het aantal inwoners) als dichtheid (omvang gerelateerd aan de oppervlakte) kunnen zowel grote als kleine gemeenten, en gemeenten met veel of weinig inwoners met elkaar vergeleken worden.

Op de kaart op pagina 28 (figuur 3.2) is per gemeente aangegeven wat de kwintielscore is. Een hoge score betekent een relatief hoge omvang voor dagrecreatie, een lage score betekent dat de omvang dagrecreatie relatief laag is. In tabel 3.2 zijn voor enkele indicatoren de absolute waarden opgenomen.

5 Rapport Toerisme MRA 2019-2020 (OIS, november 2020)

Hieronder staan de meest opvallende resultaten van de omvang van dagrecreatie in de MRA:

- De (relatieve) omvang van dagrecreatie is het hoogst in Amsterdam, Haarlem en Zandvoort (Zuid-Kennemerland) en Waterland en Edam-Volendam (Zaanstreek-Waterland). In Haarlem, Amsterdam en Zandvoort is de omvang van dagrecreatie relatief groot, wat blijkt uit het grote aantal horecavoorzieningen, retailuitgaven en bezoekers aan evenementen.
- Het beeld voor Amsterdam en Zuid-Kennemerland komt overeen met de CVTO gegevens (zie volgende paragraaf over dagrecreatieve activiteiten). In Zaanstreek-Waterland wijkt dit juist af (de verhouding activiteiten/inwoners is relatief laag), dit kan worden verklaard doordat in de CVTO en OdiN-OviN gegevens alleen de vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders zijn meegenomen.
- De gemeenten met 'hotspots' (enkele locaties die relatief veel bezoekers ontvangen) op het gebied van dagrecreatie komen door de opzet van dit onderzoek minder sterk naar voren. Dit komt doordat we geen gebruik konden maken van bezoekersaantallen voor dagrecreatie (zie paragraaf 2.1.1) maar data moesten gebruiken over het dagrecreatief *aanbod*. Dagrecreatieve hotspots zijn bijvoorbeeld de Zaanse Schans (Zaanstad), Het Twiske (Oostzaan/ Landsmeer), de Bazaar (Beverwijk), Bataviakwartier (Lelystad), Volendam (Edam-Volendam) en Marken (Waterland).
- Zaanstreek-Waterland is, vanwege een aantal hotspots zoals de Zaanse Schans, Volendam, Marken en Het Twiske, een deelregio met een relatief grote omvang dagrecreatie. In deze deelregio bevindt zich ook een gemeente waar de dagrecreatieve omvang relatief gezien het laagste is: Wormerland.
- De omvang van dagrecreatie is verder ook relatief laag in Almere, Lelystad, in enkele gemeenten in Gooi en Vechtstreek (Gooise Meren, Blaricum, Huizen) en in Uithoorn en Heemskerk.
- Omdat hier veel verschillende indicatoren tezamen bekeken worden, zijn de verschillen tussen de gemeenten kleiner dan bij verblijf. Een gemeente scoort vaak op 1 van de 9 indicatoren hoog of laag, de totaalscores komen dan vaker op 2 of 3 uit. Amsterdam scoort voor de relatieve omvang van dagrecreatie het hoogst.
- De waarden van de indicatoren dagrecreatie (zie tabel 3.4) verschillen duidelijk per gemeente. Wat opvalt (en niet geheel verrassend is) is dat Amsterdam op attracties, monumenten en toeristische bestedingen het hoogst scoort. Amsterdam is de toeristische trekpleister van Nederland en de bestemming die het meest wordt bezocht. Op bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners scoort Zandvoort het hoogst, het circuit heeft hier een belangrijke plek in.
- Gemeenten die laag scoren op de indicatoren dagrecreatie zijn verspreid over de gehele MRA. Voorbeelden zijn Ouder-Amstel, Blaricum, Heemskerk en Wormerland. In deze gemeenten is het aantal attracties per hectare minder hoog is dan elders in de MRA.
- Op bezoeken aan natuur- en recreatiegebieden en kilometers recreatieve netwerken scoort Amsterdam logischerwijs laag, omdat de stad in relatief weinig natuur- en recreatiegebieden binnen haar grenzen heeft. Het aantal bezoeken per hectare natuur- en recreatiegebied per hectare is het hoogst in Haarlem. Met 41 hectare is de Haarlemmerhout in Haarlem een druk bezocht natuurgebied/stadspark.
- Bij sommige gemeenten staat het bezoeken aan natuur- en recreatiegebieden/ per hectare op 0, omdat in de betreffende gemeenten zich geen natuur- en recreatiegebieden uit het betreffende onderzoek bevinden.[6]

6 NBTC-NIPO natuur- en recreatiegebieden Noord-Holland (2016)

Tabel 3.2: Waarden van indicatoren dagrecreatie

	Gemeente	Attracties/ ha	Monumenten / ha	Toeristische bestedingen retail /1.000 inw.	Bezoeken per ha natuur en recreatie*	Km recreatieve netwerken/ ha natuur en recreatie	Horecabanen /1.000 inw.	Bezoekers evenementen /1.000 inw.
Almere-Lelystad	Almere	0,004	0,001	0,05	n.b.	0,06	19	3.768
	Lelystad	0,002	**0,000**	0,20	n.b.	0,03	22	2.076
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	0,014	0,018	0,49	908	0,22	18	1.513
	Amstelveen	0,005	0,017	0,12	5.607	0,17	20	3.724
	Diemen	0,007	0,014	0,10	**0**	0,17	17	514
	Haarlemmermeer	**0,001**	0,002	0,30	4.197	0,12	71	3.126
	Ouder-Amstel	**0,001**	0,015	0,13	765	0,28	26	826
	Uithoorn	0,002	0,006	0,07	**0**	0,40	**11**	782
Amsterdam	Amsterdam	**0,020**	**0,452**	**0,66**	411	0,15	68	8.429
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	**0,001**	0,062	**0,02**	3.941	0,11	20	536
	Gooise Meren	0,003	0,040	0,03	1.444	0,11	16	1.449
	Hilversum	0,004	0,048	0,03	2.953	0,07	18	2.586
	Huizen	0,006	0,025	0,02	**0**	0,09	**11**	545
	Laren	0,006	0,078	0,03	3.012	0,07	26	6.923
	Weesp	0,005	0,097	**0,02**	**0**	0,79	16	1.190
	Wijdemeren	0,006	0,061	0,10	700	0,11	26	2.445
IJmond	Beverwijk	0,003	0,022	0,07	8.495	0,16	26	1.263
	Heemskerk	**0,001**	0,008	**0,02**	**0**	0,05	14	894
	Velsen	0,007	0,034	0,06	2.534	0,08	21	5.012
Zaanstreek-Waterland	Beemster	0,002	0,012	0,21	**0**	1,93	15	2.565
	Edam-Volendam	0,017	0,123	0,27	22	1,28	27	1.921
	Landsmeer	**0,001**	0,003	0,11	1.592	0,17	**11**	**0**
	Oostzaan	0,003	0,006	0,45	3.817	0,08	30	2.460
	Purmerend	0,012	0,013	0,05	4.771	0,14	15	1.807
	Waterland	0,006	0,062	0,43	76	0,81	28	**0**
	Wormerland	**0,001**	0,009	0,05	229	0,47	14	**0**
	Zaanstad	0,005	0,037	0,05	229	0,27	16	3.065
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	**0,001**	0,068	0,11	2.659	0,02	34	2.008
	Haarlem	0,009	0,402	0,13	**18.895**	0,15	25	7.403
	Heemstede	0,004	0,119	0,04	**0**	0,08	13	**0**
	Zandvoort	0,002	0,004	0,45	1.069	**0,01**	**77**	**23.211**

**) Beschikbare data over het aantal bezoeken aan natuur en recreatiegebieden voor Almere en Lelystad kan helaas niet gebruikt worden omdat de cijfers niet vergelijkbaar zijn met de andere gegevens.*

Figuur 3.2: Score omvang dagrecreatie per gemeente

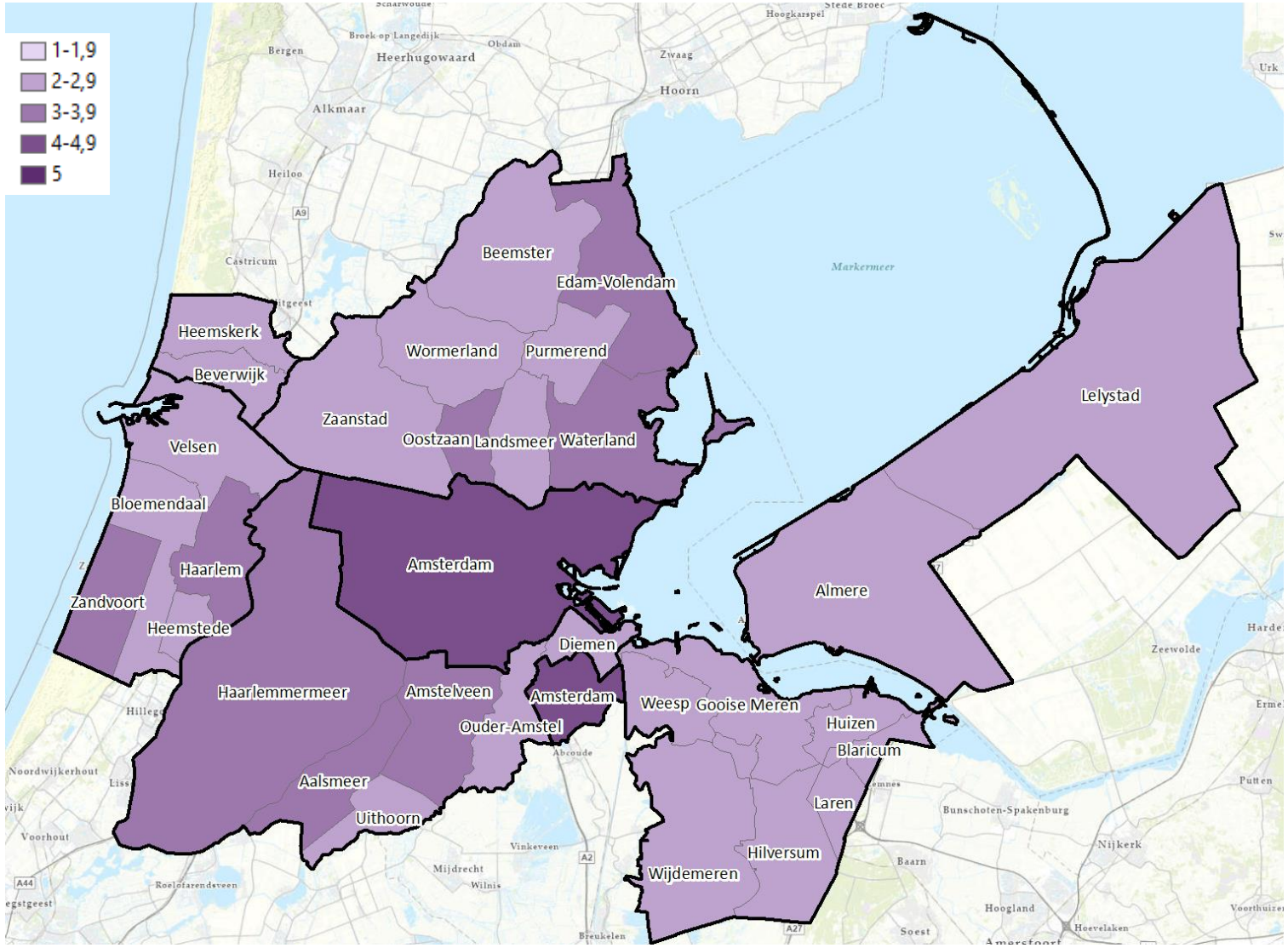

Grootste omvang relatief	
5	
4	Amsterdam
3	Haarlem Edam-Volendam Waterland Zandvoort Aalsmeer Oostzaan Amstelveen
2	Haarlemmermeer Beemster Purmerend Laren Velsen Weesp Zaanstad Ouder-Amstel Hilversum Wijdemeren Diemen Beverwijk Bloemendaal Landsmeer Heemstede Almere Lelystad Gooise Meren Uithoorn Blaricum Huizen Wormerland Heemskerk
1	
Kleinste omvang relatief	

Meest populaire dagrecreatieve activiteiten
In 2018 is door NBTC-NIPO een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar het vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking (het CVTO). Uit dit onderzoek blijkt dat wandelen voor plezier, winkelen in de binnenstad en recreëren buiten de meest ondernomen vrijetijdsactiviteiten zijn in Noord-Holland.[7] In tabel 3.3 is de top-3 per deelregio in de MRA weergegeven. Het gaat hierbij om bezoekers uit heel Nederland die in deze deelregio's dagrecreatieve activiteiten ondernemen.

Daarnaast is het aantal activiteiten per inwoner weergegeven. Dit beeld sluit aan bij het beeld van de omvang van dagrecreatie hiervoor. Zowel absoluut als per inwoner vinden de meeste dagrecreatieve activiteiten plaats in Amsterdam, gevolgd door Flevoland en Zuid-Kennemerland. Dat geeft aan dat in deze deelregio's relatief meer dagrecreatie plaatsvindt. In Zaanstreek-Waterland is de verhouding het laagst. Het CVTO betreft alleen vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders. Naar verwachting ligt de verhouding van activiteiten en inwoners in Zaanstreek-Waterland hoger, rekening houdend met de internationale bezoekers in deze regio.

De vrijetijdsactiviteiten zijn onderverdeeld in verschillende clusters, zie bijlage 7 voor een overzicht van de activiteiten per cluster. De minst ondernomen vrijetijdsclusters zijn:

- *Wellness* (slechts 0,5% van het totaal ondernomen vrijetijdsactiviteiten in de provincie Noord-Holland).
- *Watersport* (slechts 1% van het totaal ondernomen vrijetijdsactiviteiten in de provincie Noord-Holland).
- *Sportwedstrijden* (slechts 2% van het totaal ondernomen vrijetijdsactiviteiten in de provincie Noord-Holland).

Tabel 3.3: Top-3 meest populaire dagrecreatieve activiteiten per deelregio, en aantal activiteiten per inwoner

Deelregio	Top-1 , 2 en 3	Activiteiten 2018 (x1000)	Activiteiten/ inwoners (2018)
Amstelland-Meerlanden	1. Wandeling voor plezier 2. Fietstocht voor plezier, winkelen (funshoppen), uiteten 3. Recreëren (zonnen, luieren, barbecueën, picknicken e.d.)	46.348	134
Amsterdam	1. Uiteten 2. Wandeling voor plezier, winkelen 3. Bar/ café bezoek	193.682	227
Gooi en Vechtstreek	1. Uiteten 2. Wandeling voor plezier 3. Recreëren, winkelen	31.591	125
IJmond	1. Wandeling voor plezier 2. Recreëren, rommelmarkt/ vlooienmarkt/ zwarte markt, uiteten 3. Winkelen	18.836	127
Zaanstreek-Waterland	1. Wandeling voor plezier 2. Winkelen 3. Uiteten	41.461	124
Zuid-Kennemerland	1. Uiteten 2. Wandeling voor plezier 3. Winkelen	37.069	163
Flevoland (provincie)*	1. Wandeling voor plezier 2. Winkelen 3. Uiteten	88.478	215
MRA + Flevoland		457.465	

**De CVTO gegevens zijn alleen beschikbaar voor de provincie Flevoland en helaas niet voor de deelregio Almere-Lelystad*

7 Continue vrijetijdsonderzoek (CVTO) (2018)

Tabel 3.4: Omvang verblijf en dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio)

Indicator	Weging	Almere	Lelystad	Aalsmeer	Amstelveen	Diemen	Haarlemmermeer	Ouder-Amstel	Uithoorn	Amsterdam	Blaricum	Gooise Meren		Hilversum	Huizen	Laren	Weesp	Wijdemeren	Beverwijk	Heemskerk	Velsen	Beemster	Edam-Volendam	Landsmeer	Oostzaan	Purmerend	Waterland	Wormerland	Zaanstad	Bloemendaal	Haarlem	Heemstede	Zandvoort	MRA
overnachtingen /1.000 inw.	1	2	2	3	3	3	5	2	2	5	1,5	2		1,5	2	2	2	3	3	2	3	2	4	2	3	2	4	2	2	5	2	2	5	4
overnachtingen /ha	1	2	2	3	3	4	4	2	2	5	1,5	2		1,5	2	2	2	3	3	2	3	2	5	2	3	2	2	2	2	3	4	2	5	4
Capaciteit verblijf /1.000 inw.	1	5	5	3	4	3	5	3	2	5	1	2		1	1	1	2	2	4	3	4	2	2	1	3	2	4	1	1	3	4	3	5	4
AirBnB listings /1.000 inw.	1	2	2	2	2	4	3	3	2	5	2	3		2	2	3	3	4	2	2	3	3	2	3	2	2	5	2	2	4	4	3	5	4
Omvang verblijf		**2,8**	**2,8**	**2,8**	**3**	**3,5**	**4,3**	**2,5**	**2**	**5**	**1,5**	**2,3**		**1,5**	**1,8**	**2**	**2,3**	**3**	**3**	**2,3**	**3,3**	**2,3**	**3,3**	**2**	**2,8**	**2**	**3,8**	**1,8**	**1,8**	**3,8**	**3,5**	**2,5**	**5**	**4**
attracties per ha	1	2	2	5	3	4	2	1	2	5	1	2		3	3	3	3	3	2	2	4	2	5	2	2	5	3	1	3	1	4	3	2	3
monumenten /ha	0,5	2	2	2	2	2	2	2	2	5	3	3		3	2	3	4	3	2	2	2	2	4	2	2	2	3	2	3	3	5	4	2	3
Toer. Best. retail /1.000 inw.	1	2	3	5	3	2	5	3	2	5	2	2		2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	2	5	2	5	2	2	2	3	2	5	5
bezoeken / ha nat. & recreatie	0,5	2,5	2,1	2	5	2	4	2	2	2	4	3		3	2	3	2	2	5	2	3	2	2	3	4	4	2	2	2	3	5	2	2	2
Bez. nat. & recreatie. /1.000 inw.	0,5	2,5	2,1	3	3	2	2	5	2	2	4	3		2	2	3	2	4	2	2	3	2	2	5	5	2	5	2	2	5	2	2	5	2
km fietsnetwerk / ha n&r	0,3	2	2	2	2	2	3	3	4	2	2	2		2	2	2	4	2	2	2	2	5	5	2	2	2	5	4	3	2	3	2	2	2
km wandelnetwerk / ha n&r	0,3	2	2	3	3	3	2	3	4	2	2	2		2	2	2	5	2	3	2	2	5	5	3	2	2	5	3	3	2	2	2	2	2
km vaarroutes / ha n&r	0,3	2	2	3	2	3	2	4	2	3	2	2		2	2	2	5	2	2	2	2	5	5	3	2	3	4	3	3	2	3	2	2	2
horecalocaties per /1.000 inw.	0,3	2	2	2	2	3	3	5	2	5	1	3		3	1	3	3	4	4	1	2	3	2	2	3	2	3	2	2	3	4	2	5	5
horecabanen per /1.000 inw.	0,3	2	3	2	2	2	5	3	2	5	2	2		2	1	3	2	3	3	2	2	2	3	2	4	2	3	2	2	4	3	2	5	5
horecalocaties per ha	0,3	3	2	3	3	4	2	2	2	5	2	2		3	3	2	2	2	4	2	3	2	3	2	2	4	2	2	3	2	5	3	3	3
horecabanen per ha	0,3	3	2	3	3	3	3	2	2	5	2	2		3	3	2	2	2	4	2	3	2	4	2	2	3	2	2	3	2	5	3	3	4
Bez.evenementen /1.000 inw.	0,5	3	3	2	3	2	3	2	2	5	2	2		3	2	5	2	3	2	2	4	3	3	2	3	2	2	2	3	3	5	2	5	4
Bez. evenementen per ha	0,5	3	2	2	4	2	2	2	2	5	2	2		3	2	3	2	2	2	2	3	2	3	2	2	3	2	2	3	2	5	2	4	3
Omvang vermaak		**2,3**	**2,3**	**3,2**	**3**	**2,6**	**2,9**	**2,6**	**2,2**	**4,1**	**2,2**	**2,3**		**2,6**	**2,2**	**2,8**	**2,8**	**2,6**	**2,6**	**2**	**2,8**	**2,9**	**3,7**	**2,4**	**3**	**2,9**	**3,4**	**2**	**2,6**	**2,4**	**3,8**	**2,4**	**3,4**	**3,3**

3.3 *Vervoer op basis van ODiN/ OviN data*

Toelichting op het onderzoek
Om een indruk te krijgen van de mobiliteitsomvang door vrije tijd, hebben we een analyse gemaakt van mobiliteitsdata. We gebruikten hiervoor de ODiN/OviN data van het CBS voor de periode 2015-2019. De analyse is toegepast op de circa 0,5 miljoen verplaatsingen met vrijetijdsmotief van Nederlanders in deze periode. De data van deze verplaatsingen is met behulp van een algoritme geanalyseerd op vrijetijdsmotief, bestemming, weer en seizoen. Beschikbare sub-motieven zijn sport of hobby; toeren/wandelen; visite; winkelen of persoonlijke verzorging; overige vrije tijd.

De indicator die dit oplevert is de "attractiviteitsscore mobiliteit met vrijetijdsmotief". De data geven een beeld van de attractiviteit van gebieden (vlakken van 1.000 bij 1.000 meter) op basis van het aantal verplaatsingen naar dat gebied, voor het motief 'vrije tijd'. Hoe hoger de score, hoe vaker die locatie is gekozen als bestemming voor een vrijetijds-trip. Voor een uitgebreidere toelichting en de aandachtspunten bij de data en methode, zie ook paragraaf 2.1.1.

Conclusies omvang verplaatsingen met vrijetijdsmotief
Uit de verplaatsingsdata blijkt dat binnenlands toerisme en recreatie een substantieel en groeiend deel van de totale binnenlandse personenmobiliteit voor haar rekening neemt: 38% van de verplaatsingen, of zelfs 60% als je winkelen ook meerekent. Wanneer we het aandeel uitdrukken in het aantal afgelegde kilometers zijn de percentages iets lager, namelijk respectievelijk 31% en 45%. De overige trips bestaan vooral uit woon-werktrips, zakelijke trips en verplaatsingen naar onderwijs. De impact van corona is hierin niet meegenomen, de gebruikte data komt uit de periode 2015-2019.

Ruimtelijk beeld

- Veel trips zijn kort en lokaal. In de vrije tijd blijven mensen voor de meeste trips dichtbij huis. In vergelijking met woon-werk reizen, zijn vrijetijdstrips vaak veel korter.
- Er zijn wel verschillende tussen de vrijetijdsmotieven. Toeren en winkelen gebeurt het dichtst bij huis. Op visite gaat men vaak wat verder weg.
- De verschillende vrijetijdsmotieven hebben een vergelijkbaar ruimtelijk patroon, met name toeren vindt plaats op plekken waar minder mensen wonen. Dit is 15% van de vrijetijdstrips. Winkelbezoeken, visites, sport of hobby en persoonlijke verzorging vinden plaats in bebouwd gebied.
- De kaart met vrijetijdstrips (figuur 3.4) laat ook natuurgebieden zien. Vaak hebben deze een lagere attractiviteitsscore. Om ook deze gebieden te laten zien, zijn ook gebieden met lage attractiviteitsscore in deze kleurschaal bewust goed zichtbaar gemaakt (de schaal loopt exponentieel op).

De invloed van seizoenen en het weer (zie figuur 3.3)

- Spreiding tussen zomer en winter, en mooi en slecht weer is behoorlijk gelijkmatig.
- De analyse laat zien dat mensen op een mooie zomerdag vaker gaan toeren of wandelen dan op een slechte zomerdag. Toch wordt ook op een slechte zomerdag nog veel getoerd en gewandeld, namelijk slechts 15% minder dan op een mooie zomerdag.
- De piekdrukte in de badplaatsen op een sporadische tropische stranddag staan vaak nog lang in het geheugen gegrift. Maar in de data valt dit grotendeels weg tegen de veel frequentere ommetjes en wandelingen op andere momenten en plekken.
- Het weer speelt ook een rol. Sommige typen vrijetijdsuitjes zijn meer geschikt voor mooi weer, andere voor slecht weer. Winkelen en bezoek zijn slechtweeractiviteiten. Toeren of wandelen en de categorie overige vrije tijd wordt meer met mooi weer ondernomen.

- In de winter wordt meer regulier gesport en hobby-activiteiten ondernomen. En in de zomer wordt meer gewinkeld en overige dingen gedaan.

Figuur 3.3: Verplaatsingen per seizoen en bij mooi weer/ slecht weer

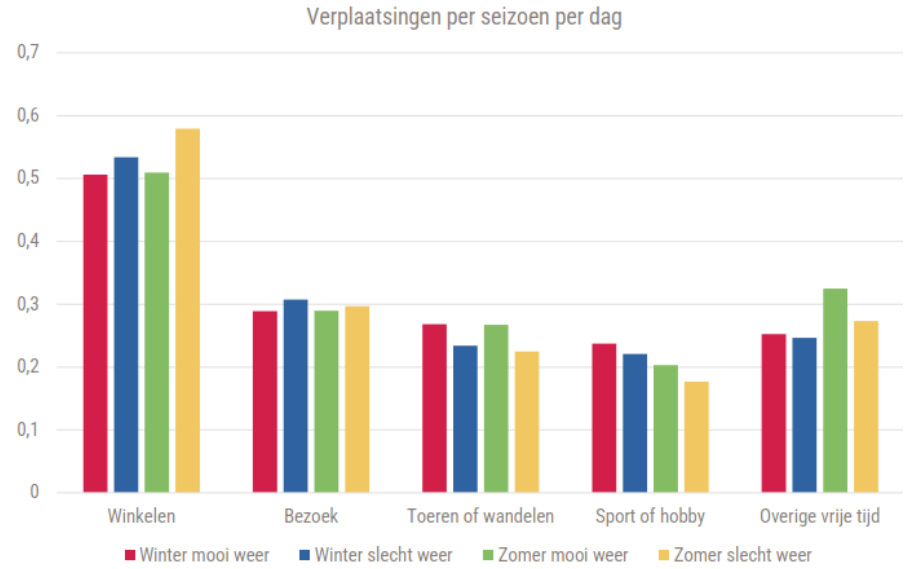

Winter is dec-jan-feb, zomer is jun-jul-aug. Mooi weer is >5u zon en <0.5u neerslag.
Slecht weer <5u zon en >0.5u. Analyse van 46.000 verplaatsingen met bestemming Noord-Holland.
Deze weersextremen omvatten 35% van de alle verplaatsingen.

Pieken

- Hoewel de variatie in aantal trips per seizoen en bij mooi of slecht weer vrij klein is (figuur 3.3), zijn we wel bekend met piekdrukte langs de kust met mooi weer in de zomer.
- Echter, piekdrukte is het beeld dat blijft hangen, maar is vaak de uitzondering. De files op mooie stranddagen zijn niet representatief voor de drukte op de wegen richting het strand.

Opvallend voor de MRA (zie ook figuur 3.4)

- De meeste toertrips gaan logischerwijs naar en zijn in Amsterdam. Als we kijken naar alle vrijetijdsmotieven, dan ontvangt Amsterdam ook de meeste trips in absolute zin, wat logisch is omdat in Amsterdam in de MRA de grootste stad is. Binnen de deelregio's zullen er verschillen te zien zijn.
- Zwaartepunten in de attractiviteitsscore zijn bijvoorbeeld Schiphol (door knooppuntfunctie) en de Amsterdam Arena.
- Ook Amstelveen en de Haarlemmermeer (mede knooppuntfunctie van Schiphol) scoren relatief hoog.
- Waterland valt op als aantrekkelijk toergebied. Er gaan weinig toertrips naar de Beemster.
- Ook de Badplaatsen vallen op als bestemming. Dit zijn in de MRA met name Zandvoort en IJmuiden (zie ook figuur 3.5).
- Natuurgebieden die opvallen met een hogere attractiviteitsscore zijn de kust- en duingebieden, Het Twiske, Waterland, Wester-& Bussumerheide en Franse Kampheide, Haarlemmermeerse Bos en het oostelijk deel van de Oostvaardersplassen.
- Kijken we naar het aantal trips per inwoner (figuur 3.5), dan ontstaat er een ander beeld. Dan valt op dat – gerelateerd aan het aantal inwoners – de gemeenten Beverwijk, Bloemendaal en Lelystad de meeste vrijetijdstrips per inwoner ontvangen. Deze gemeenten zijn, gerelateerd aan het aantal inwoners, het vaakst de bestemming van een vrijetijdsverplaatsing.
- De gemeenten Muiden en Zeevang, en ook Beemster, Diemen en Oostzaan ontvangen relatief weinig vrijetijdstrips per inwoners.

Figuur 3.4: Attractiviteitsscore vrijetijdstrips, alle vrijetijdsmotieven (inclusief winkelen)

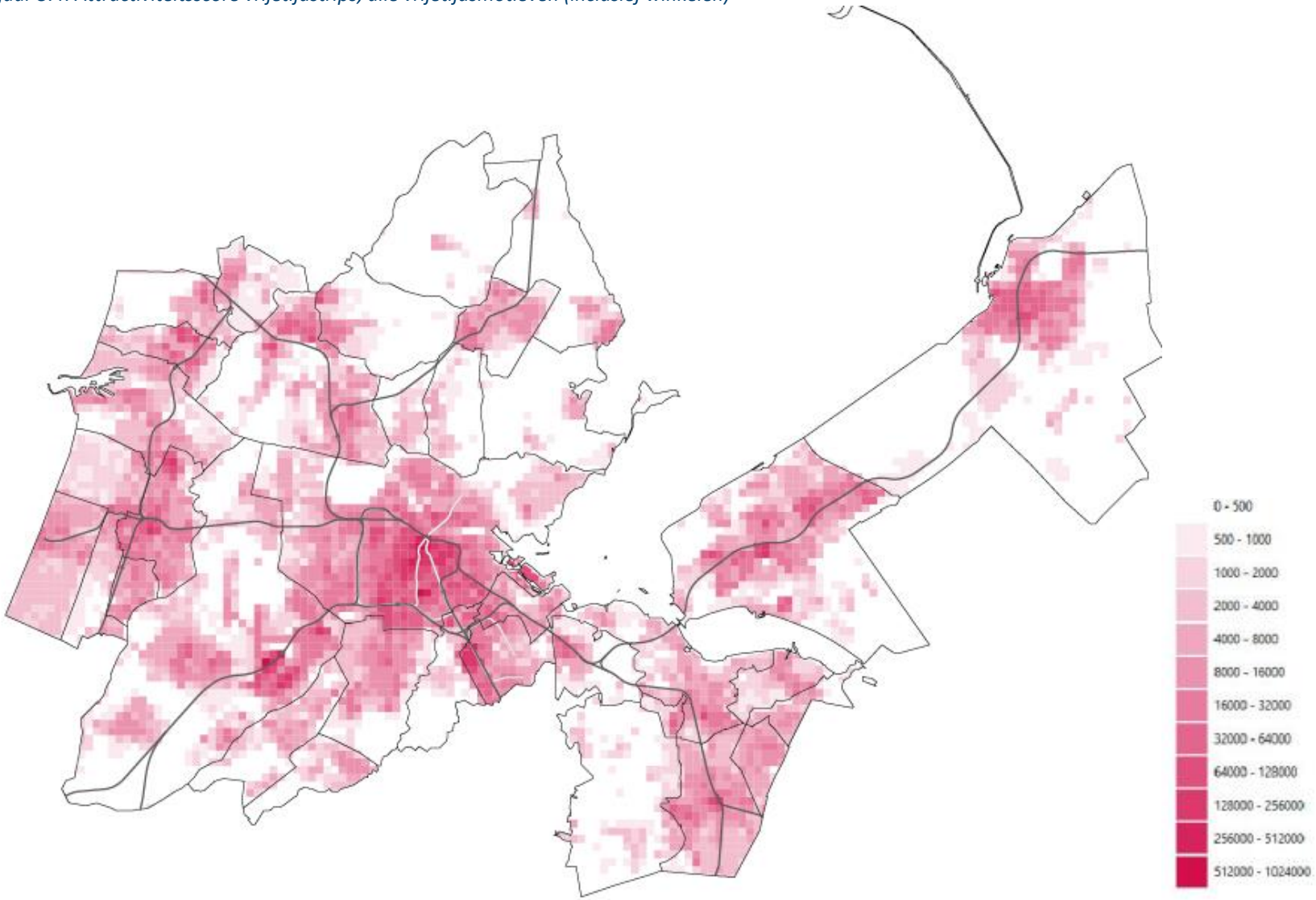

Figuur 3.5: Aantal vrijetijdstrips (met de betreffende gemeente als bestemming) per inwoner

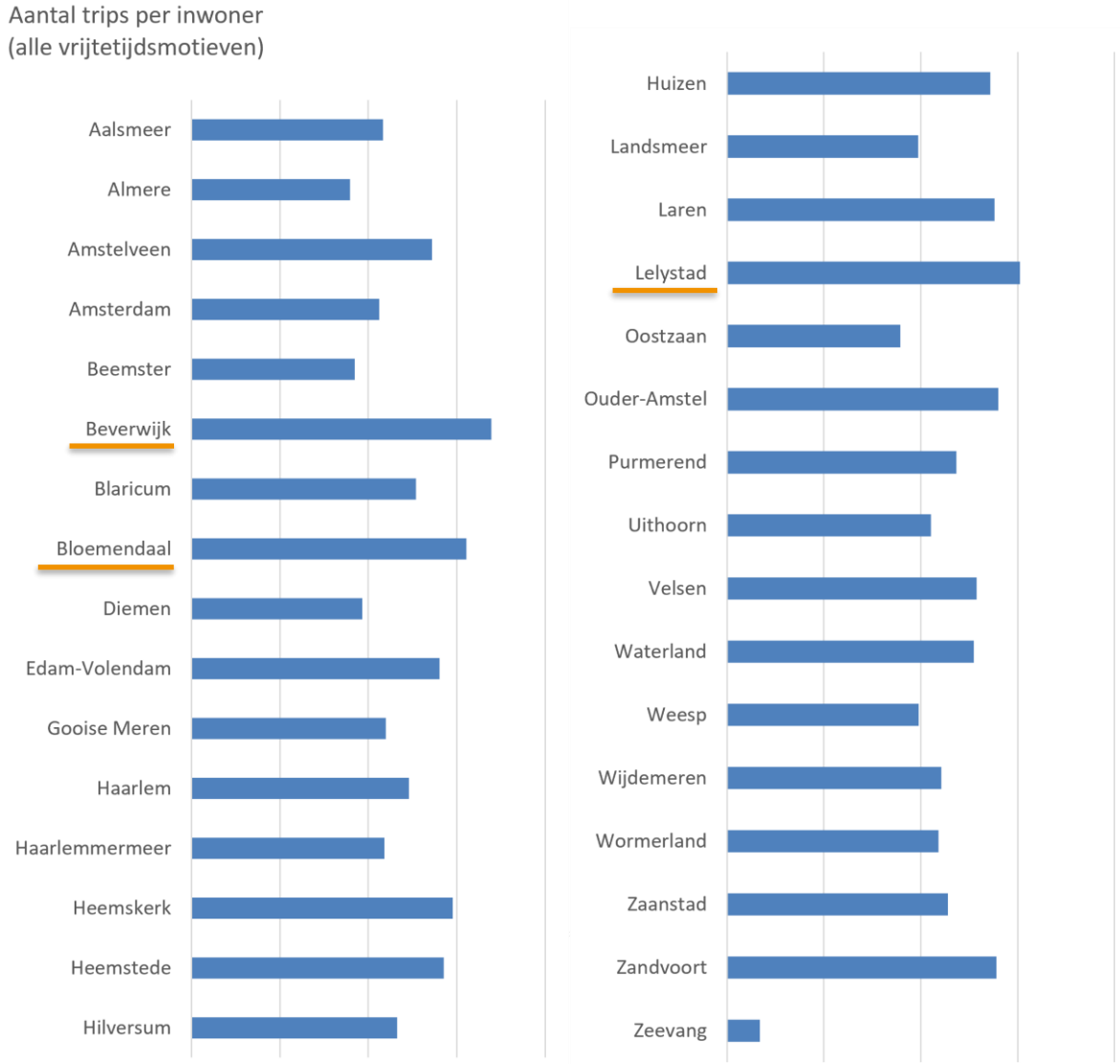

3.4 *Conclusies toeristisch-recreatieve omvang*

De toeristisch-recreatieve omvang wordt bepaald door zowel verblijfsgasten (toeristen) als recreanten (uit de regio) en dagbezoekers (van buiten de regio). Als we willen kijken naar de verhouding tussen deze groepen, dan moeten we kijken naar het aantal overnachtingen en het aantal vrijetijdsactiviteiten: er zijn in de MRA circa 29 miljoen overnachtingen (in 2019) en meer dan 400 miljoen recreatieactiviteiten (in 2018).

In figuur 3.6 is aangeven hoe de MRA-gemeenten scoren op zowel omvang verblijf als omvang dagrecreatie. Rechtsboven zijn de gemeenten weergegeven die op zowel op verblijf als op dagrecreatie hoog scoren en linksonder zijn de gemeenten weergegeven die op beide laag scoren.

- In Amsterdam en Zandvoort is de omvang van zowel verblijf als dagrecreatie groot. Dit komt overeen met de analyse van mobiliteit, waarin deze gemeenten ook opvallen als bestemming voor vrijetijds-trips (paragraaf 3.3).
- In Haarlemmermeer zien we een relatief grote omvang van verblijf, en een lagere omvang van dagrecreatie. In de mobiliteitsanalyse (paragraaf 3.3) valt Schiphol op als bestemming voor vrijetijdstrips.
- Een grotere omvang van dagrecreatie, gecombineerd met een gemiddelde of kleinere omvang van verblijf zien we in Waterland, Haarlem, Edam-Volendam, Aalsmeer en Oostzaan. Dagbezoek van buitenlanders komt in onze data (CVTO en OViN/OdiN) niet goed naar voren, en kan voor een onderschatting zorgen in een aantal gemeenten met grotere dagattracties (Zaanstad, Edam-Volendam, Waterland).
- De gemeenten Bloemendaal, Diemen, Velsen, Wijdemeren en Beverwijk hebben een gemiddelde omvang van zowel verblijf als dagrecreatie. Qua dagbezoek zal dit voor Beverwijk een onderschatting zijn, vanwege het groot aantal bezoekers aan de Bazaar (zie ook paragraaf 3.3).
- Een kleinere omvang van zowel verblijf als dagrecreatie zien we in Almere, Lelystad, Ouder-Amstel, Heemstede, Gooise Meren, Weesp, Heemskerk, Beemster, Uithoorn, Laren, Landsmeer en Purmerend. Vergelijken we dit met de mobiliteitsanalyse, dan valt Lelystad op omdat ze relatief vaak de bestemming is van een vrijetijdstrip (vergeleken met het aantal inwoners).
- In de gemeenten Huizen, Wormerland, Zaanstad, Blaricum en Hilversum is de relatieve omvang van verblijf het kleinst, en kennen ook een relatief kleine omvang dagrecreatie.

Figuur 3.6: Kwintielscores omvang verblijf en dagrecreatie

Relatieve omvang verblijf (laag → hoog)

1	2	3	4	5	5
				Amsterdam	4
	Aalsmeer Oostzaan	Waterland Haarlem Edam-Volendam Amstelveen		Zandvoort	3
Huizen **Wormerland** **Zaanstad** **Blaricum** **Hilversum**	Almere Lelystad Ouder-Amstel Heemstede Gooise Meren Weesp Heemskerk Beemster Uithoorn Laren Landsmeer Purmerend	Bloemendaal Diemen Velsen Wijdemeren Beverwijk	Haarlemmer meer		2
					1

Relatieve omvang dagrecreatie (hoog → laag)

4. Prognoses omvang 2030

Om inzicht te krijgen in de toekomstige omvang, zijn prognoses opgesteld voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie. We kijken naar de ontwikkeling van het inwoneraantal en de impact op vrijetijdsactiviteiten in 2030 en naar de ontwikkeling van het aantal gasten en overnachtingen van toeristen. Bij het opstellen van de prognoses is geen rekening gehouden met beleid en (huidige en toekomstige) capaciteit.

4.1 *Bevolkingsontwikkeling en recreatieve omvang*

Inwoners vormen een belangrijke groep recreanten en dagbezoekers binnen de metropoolregio. Om de toekomstige recreatieve omvang in te schatten is de ontwikkeling van het aantal inwoners in de MRA en haar deelregio's in kaart gebracht.

Daarnaast is er gekeken naar de impact van de bevolkingsgroei op het aantal vrijetijdsactiviteiten, om de recreatieve omvang in kaart te brengen. Zo kan deze in verhouding gezien worden met bijvoorbeeld de toename het aantal toeristische overnachtingen.

Tabel 4.1 geeft de verwachte bevolkingsgroei in 2030 in procenten en in absolute aantallen weer per deelregio. Binnen de deelregio zijn er verschillen tussen gemeenten, zie bijlage 5 voor de groei per gemeente.

Hieronder staan de voornaamste resultaten van de bevolkingsgroei:

- In totaal komen er in de MRA naar verwachting circa 266.000 inwoners bij. Almere-Lelystad kent de sterkste verwachte groei (18,8%). IJmond kent de laagste groei, namelijk 3,3%.
- De absolute bevolkingsgroei is ook in IJmond het laagst, met 5.000 inwoners. Alhoewel Almere-Lelystad de sterkste relatieve groei kent, zal de bevolking naar verwachting in Amsterdam in absolute zin het meest toenemen (+105.000 inwoners).
- Wanneer we inzoomen naar gemeenteniveau zien we de hoogste groei in Weesp (28,4%, Weesp fuseert per 24 maart 2022 met de gemeente Amsterdam). In Oostzaan is dit het laagst, namelijk een afname van 1% - zie ook figuur 4.1 en 4.2.

Tabel 4.1: Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 per deelregio en totaal voor de MRA

Deelregio	% 2030 t.o.v. 2019	Absolute groei tot 2030
Almere-Lelystad	+18,8%	54.000
Amstelland-Meerlanden	+12,8%	45.000
Amsterdam[8]	+12,2%	105.000
Gooi en Vechtstreek[8]	+7,9%	20.000
IJmond	+3,3%	5.000
Zaanstreek-Waterland	+6,7%	23.000
Zuid-Kennemerland	+6,6%	15.000
MRA totaal	+10,8%	266.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie provincie Noord-Holland, 2021)

[8] Hoewel per 24 maart Weesp officieel bij de gemeente Amsterdam hoort, zijn de voor de prognoses uitgegaan van de huidige situatie. Dit betekent dat Weesp nog meegenomen is in de regio Gooi en Vechtstreek.

Figuur 4.1: Procentuele groei aantal inwoners per gemeente in de MRA

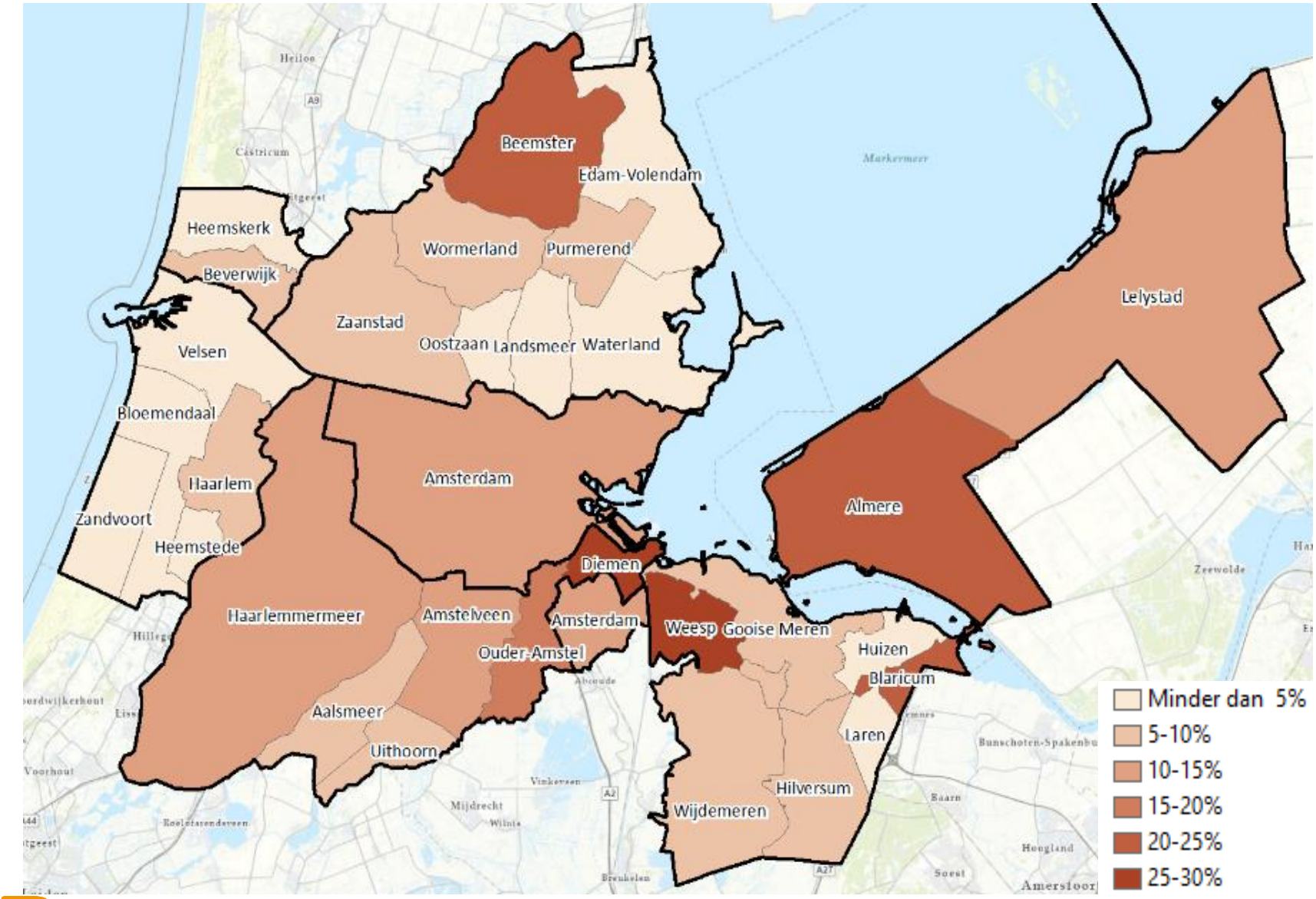

Figuur 4.2: Absolute groei aantal inwoners per gemeente in de MRA

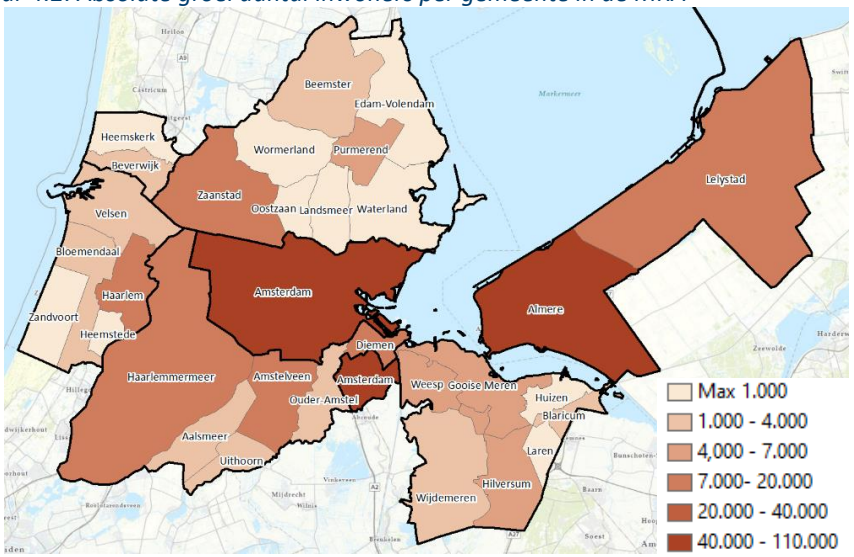

Recreatieve omvang

De bevolkingsgroei heeft impact op de behoefte aan recreatie en deelname aan vrijetijdsactiviteiten. De vraag naar vrijetijdsactiviteiten zal door de stijging van het aantal inwoners toenemen. In deelregio's waar de bevolkingsgroei sterk is, stijgt het aantal vrijetijdsactiviteiten naar verwachting het sterkst, ervan uitgaande dat de behoefte en frequentie van recreatiegedrag niet verandert.

Het CVTO (2018) geeft inzicht in de vrijetijdsactiviteiten die door Nederlanders zijn ondernomen in de deelregio's van de MRA (met een minimale tijdsbesteding van 2 uur). Er is geen nader inzicht in de herkomst van de Nederlanders, en of deze activiteiten allemaal door inwoners uit de eigen deelregio worden ondernomen. We kunnen daardoor geen rekening houden met vrijetijdspendel (vrijetijdsbezoeken in een andere deelregio).

Wel is bekend dat de meeste vrijetijdstrips over een korte afstand plaatsvinden (zie paragraaf 3.3).[9] Om het aantal toekomstige vrijetijdsactiviteiten te berekenen, gaan we uit van het huidige aantal en voorzien we per deelregio een toename op basis van de verwachte bevolkingsgroei. Dit geeft inzicht in de toename van recreatieve omvang per deelregio. We doen hierbij de aanname dat de frequentie van het ondernemen van activiteiten hetzelfde blijft en dat de voorkeuren en interesses ten aanzien van vrije tijd gelijk blijven. Dit betekent bijvoorbeeld dat we aannemen dat buitenrecreatie, sport en sportieve recreatie de meest populaire clusters blijven en fietsen en wandelen voor plezier de meest populaire activiteiten.

Voor de omvang van recreatie zien we (ervan uitgaande dat het vrijetijdsgedrag niet verandert) een absolute stijging van de vrijetijdsactiviteiten in de deelregio's variërend van 0,7 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten in IJmond tot 25,9 miljoen in Amsterdam (zie tabel 4.2). In tabel 4.3 is het potentiële aantal fietsers en wandelaars berekend.

De regio's met de sterkste bevolkingsgroei, hebben naar verwachting ook de sterkste groei van de recreatie omdat de eigen regio een populaire bestemming is voor vrijetijdsactiviteiten. De daadwerkelijke groei van de vrijetijdsactiviteiten hangt daarnaast nog met meer factoren samen en ook de vrijetijdsactiviteiten van dagbezoekers uit andere delen van Nederland kunnen van invloed zijn op een toename van recreatie.

Kortom, de groei van de bevolking zorgt ervoor dat ook de omvang van recreatie toeneemt. Door de forse bevolkingsgroei zal de recreatieve omvang ook fors groeien. Dit legt een (nog) grotere druk op de ruimte. Er is behoefte aan uitbreiding van aantrekkelijke publieke en commerciële voorzieningen, zoals recreatiegebieden, routestructuren, natuur, horeca, cultuur en attracties.

9 Trendrapport Toerisme, recreatie en vrije tijd (2020)

Tabel 4.2: Toename vrijetijdsactiviteiten 2018-2030 (x 1.000), op basis van bevolkingsprognoses (bron: CVTO 2018, provincie Noord-Holland en Flevoland)

Cluster vrijetijdsactiviteiten	Flevoland[10]	Amstelland-Meerlanden	Amsterdam	Gooi en Vechtstreek	IJmond	Zaanstreek-Waterland	Zuid-Kennemerland	Totaal
Buitenrecreatie	4.143	1.722	4.930	688	205	811	658	**13.157**
Watersport	504	152	355	39	16	30	41	**1.137**
Sport en sportieve recreatie	4.445	1.853	4.640	689	156	699	577	**13.059**
Bezoek attracties	1.757	494	2.074	153	91	249	191	**5.009**
Bezoek evenementen	739	165	1.303	128	23	107	114	**2.579**
Wellness	198	6	89	45	0	27	30	**395**
Sportwedstrijden	147	68	520	44	12	33	33	**857**
Winkelen voor plezier	3.897	884	2.927	273	78	473	375	**8.907**
Uitgaan	1.924	842	5.965	511	96	450	614	**10.402**
Cultuur	511	287	3.097	173	26	153	169	**4.416**
Totaal	***18.268***	***6.473***	***25.900***	***2.743***	***703***	***3.033***	***2.977***	**60.097**
Groeipercentage 2030 t.o.v. 2018	*20,6%*	*14%*	*13,4%*	*8,7%*	*3,7%*	*7,3%*	*7,6%*	*11,4%*

In tabel 4.3 is te zien dat het met name het wandelen voor het plezier in absolute zin toeneemt (ruim 5,5 miljoen). Voor fietsen zien we een toename van 2,6 miljoen. De toename is het grootst in Amsterdam, gevolgd door de provincie Flevoland. De toename in IJmond is gering.

Tabel 4.3: Toename wandelen en fietsen als vrijetijdsactiviteit 2018-2030 (x 1.000), op basis van bevolkingsprognoses (bron: CVTO 2018, provincie Noord-Holland en Flevoland)

	Flevoland	Amstelland-Meerlanden	Amsterdam	Gooi en Vechtstreek	IJmond	Zaanstreek-Waterland	Zuid-Kennemerland	Totaal
Wandelen voor het plezier	1.756	639	2.220	266	80	331	282	5.574
Fietstocht voor het plezier	745	495	893	148	29	178	121	2.609

[10] De cijfers zijn helaas niet beschikbaar op deelregio niveau voor Almere-Lelystad, maar slechts voor de provincie Flevoland. We hebben de bevolkingsgroei van Almere-Lelystad gehanteerd.

*Figuur 4.3: Schatting toename vrijetijdsactiviteiten naar type activiteit, 2018-2030 (x1000), inclusief Flevoland**

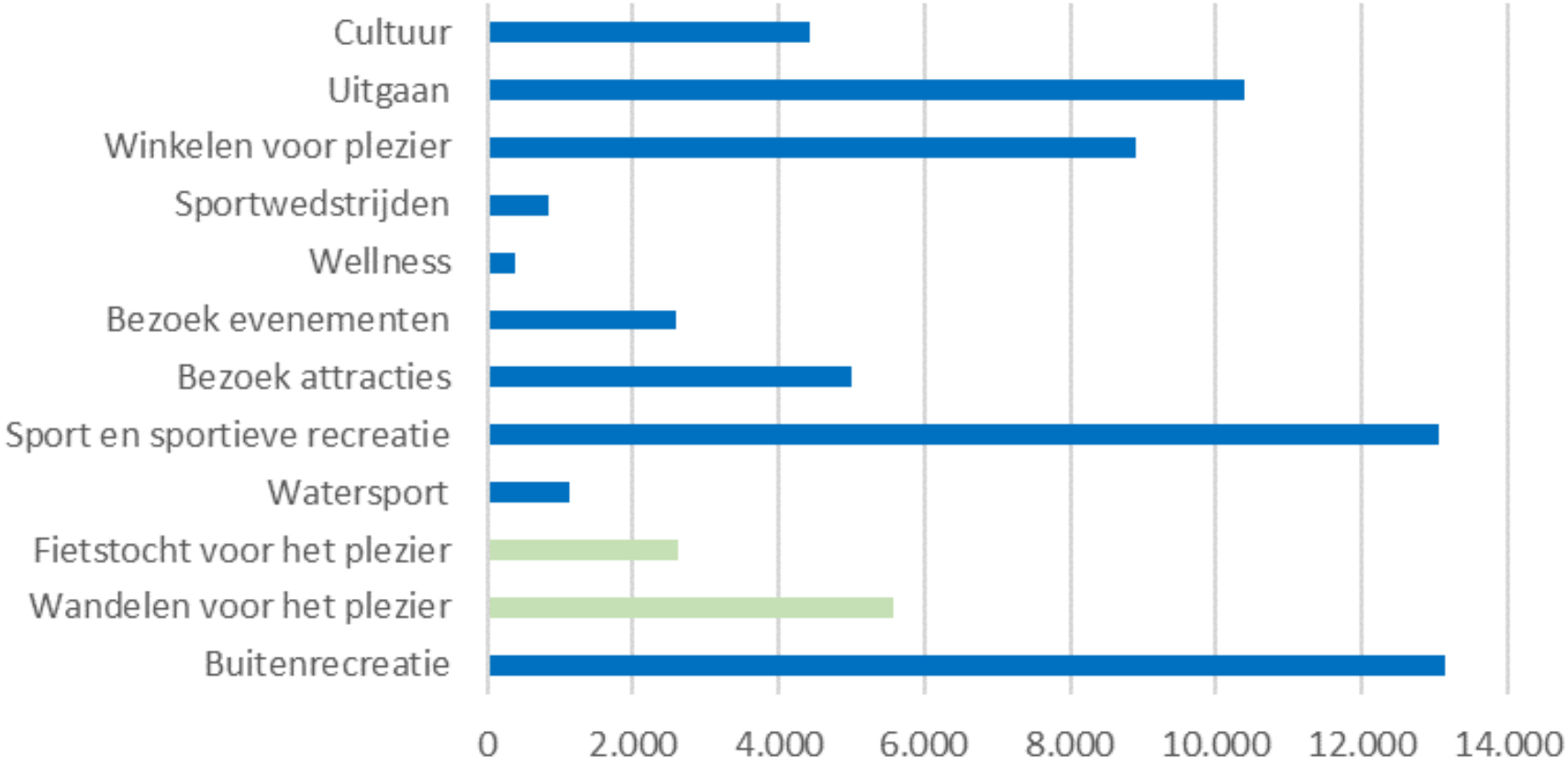

**) De cijfers op deelregioniveau voor Almere-Lelystad zijn helaas niet beschikbaar, maar enkel voor de provincie Flevoland. We hebben daarom geheel Flevoland hierin meegenomen. Wandelen en fietsen zijn onderdeel van 'buitenrecreatie' en hebben daarom een andere kleur.*

4.2 *Ontwikkeling toerisme*

Hoe ziet de ontwikkeling van toerisme er naar verwachting uit? Met de prognoses voor toerisme geven we de bandbreedte weer waarbinnen we verwachten dat het toerisme zich mogelijk zal gaan ontwikkelen. Belangrijk om te beseffen is dat de daadwerkelijke groei afhangt van zowel externe als interne factoren. Externe factoren zoals de ontwikkeling van de economische situatie en de prijzen van vliegtickets zijn zeer onzeker. Bovendien zijn er interne factoren, zoals inspanningen in beleid, marketing, en (ontwikkeling van de) capaciteit om de groei op te vangen.

De coronapandemie zorgt voor een fundamentele (externe) onzekerheid, zie ook kader op de volgende pagina.

De prognose geeft daarom geen voorspelling van de toeristische omvang in 2030. Wel geeft de prognose aan dat het toerisme zich naar verwachting verder zal ontwikkelen binnen een bandbreedte. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden bij de toeristische ontwikkeling en voor het in kaart brengen van de aandachtspunten.

4.2.1 *Type prognoses*

We hebben op twee manieren een inschatting gemaakt van het aantal overnachtingen en gasten (binnenlands en inkomend) tot en met 2030:

1. Prognose Perspectief 2030 NBTC: een prognose o.b.v. de nationale toekomstverwachting toerisme (pre-corona) van het NBTC (2019).[11]
2. Prognose trendmatige groei (post-corona): een prognose o.b.v. historische data van 2013-2019 (trendlijn), voor gasten en overnachtingen. Hierbij is rekening gehouden met de impact van corona op korte termijn volgens de verwachtingen van het NBTC over de impact van corona op verblijfstoerisme.

De prognoses geven samen twee mogelijke scenario's weer voor de ontwikkeling van toerisme in de MRA en de deelregio's. In de volgende paragrafen geven we voor de MRA en deelregio's beide prognoses en laten we zien wat dit betekent aan mogelijke absolute groei en groeipercentages.

Een aantal opmerkingen over de prognoses:

- Het uitgangsprincipe van de prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC is dat we landelijk met een forse groei van het toerisme te maken hebben, waarbij de toename verschilt per type gebied (o.a. kust, overige Randstad (zonder Amsterdam) en overig Nederland);
- Beide prognoses zijn opgesteld voor zowel de MRA als geheel (met een uitsplitsing naar binnenlandse en buitenlandse gasten) en voor de deelregio's;
- De cijfers omvatten binnenlandse en buitenlandse gasten en overnachtingen, met zowel een toeristisch als zakelijk motief, zie bijlage 5 voor een uitgebreide toelichting op de werkwijze en definities;
- In de prognoses is geen rekening gehouden met externe en interne factoren, zie de toelichting in het kader en de aannames die we hebben gedaan voor de prognoses op de volgende pagina;
- Voor de gemeente Amsterdam maken we gebruik van de al bestaande prognose van OIS, zie prognose en scenario's bezoekers 2030 (bron: OIS, juni 2020). In deze prognose van OIS voor Amsterdam is rekening gehouden met het beleid en de plancapaciteit, met uitzondering van de Verordening Toerisme in Balans van juli 2021. Daarnaast heeft OIS voor Amsterdam een kortetermijnprognose gemaakt voor de impact van corona op de bezoekersaantallen voor Amsterdam. Deze verwachting sluit grotendeels aan op de verwachting van het NBTC voor de impact van corona, maar is iets breder dan de verwachting van het NBTC, zie Bezoekers in Amsterdam 2019-2022.[12]

[11] Toekomstscenario's inkomend toerisme voor het aantal verblijfsgasten, van het NBTC (gepubliceerd in 2019), zie ook: Perspectief 2030

[12] https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/derde-raming-bezoekersaantallen-amsterdam-2018-2021

Kanttekening: veel onzekerheden
De prognoses suggereren dat het aantal overnachtingen en gasten in 2030 eenvoudig te berekenen is. Echter, de realiteit is complex. Een belangrijke kanttekening die moet worden geplaatst is dat de prognoses onderhevig zijn aan veel onzekerheden. De toekomst laat zich moeilijk voorspellen en deze inschatting is gedaan op basis van historische data en een bestaande prognose. Voor een nauwkeurigere prognose moeten uitgebreide analyses worden gedaan waarin veel factoren worden afgewogen en verschillende scenario's worden doorberekend. Er zijn veel factoren die van invloed kunnen zijn op de toekomstige ontwikkelingen, denk bijvoorbeeld aan veranderingen in gedrag van toeristen, besteedbaar inkomen, vraag en aanbod, trends en ontwikkelingen. Daarbij komt ook nog dat de coronapandemie voor een fundamentele onzekerheid zorgt in de toeristisch-recreatieve sector. Het is nog onduidelijk wanneer en hoe de toeristische sector gaat herstellen en wat de impact van de pandemie is op het vrijetijdsgedrag van Nederlandse en internationale gasten. Dit is grotendeels afhankelijk van de duur en het verloop van de pandemie. We maken voor de prognoses gebruik van de best bestaande cijfers en verwachtingen ten aanzien van corona (van het NBTC) en het verwachte herstel.

Kortom, de toekomstige verwachting van toerisme in de MRA laat zich niet eenvoudig voorspellen.

Het doel van deze prognoses is dan ook niet om de toekomstige omvang uit te rekenen, maar om een inschatting te maken van wat ons te wachten staat in de toekomst: een bandbreedte waarbinnen toerisme zich mogelijk ontwikkelt. Hiermee willen we aangeven dat het belangrijk is om rekening te houden met deze prognoses bij toeristische ontwikkelingen en voor het in kaart brengen van de aandachtspunten.

Aannames
De prognose 'Perspectief 2030 NBTC' is pre-corona. Tijdens het opstellen van deze prognose door het NBTC is ook rekening gehouden met een scenario waarin een crisis invloed heeft op het toerisme, zoals SARS en 9/11 voorheen heeft gehad. De coronapandemie heeft echter voor veel onzekerheden gezorgd. Bij deze prognose doen we daarom de aanname dat de cijfers pre-corona nog steeds relevant zijn.

De prognose 'Trendmatige groei (post-corona)' is opgesteld op basis van de beschikbare data ten aanzien van overnachtingen en gasten en geeft een weergave van de mogelijke ontwikkeling van overnachtingen en gasten. De daadwerkelijke ontwikkeling hangt van een breed palet aan factoren af.

De prognose betreft *geen* uitgebreide scenario-analyse, maar is gebaseerd op historische data. We gaan er in de berekening vanuit dat de ontwikkeling uit het verleden zich doorzet naar de toekomst toe. Hierbij is geen rekening gehouden met factoren als: veranderend vrijetijdsgedrag, welvaart, bereikbaarheid van bestemmingen (denk aan mogelijke opening Lelystad Airport of mogelijke krimp van Schiphol), imago/ bekendheid, beleid, klimaatverandering, veranderingen van toeristische trends en ontwikkelingen, aanbod, impact coronapandemie op lange termijn.

Kortom, bij deze prognose doen we de aanname dat de ontwikkeling van het aantal gasten en overnachtingen in het verleden zich doorzet naar de toekomst. De daadwerkelijke toekomstige ontwikkeling hangt echter af van veel verschillende factoren, zoals hiervoor benoemd. Beleidsinspanningen van gemeenten en regio's kunnen hier ook invloed op hebben.

4.2.2 *MRA*

In deze paragraaf geven we beide prognoses weer voor de MRA als geheel (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4: Groeipercentages en absolute aantallen 2030 t.o.v. 2019 voor MRA, op basis op basis van Perspectief 2030 NBTC en trendmatige groei

Aantallen x 1.000		*Aantallen 2019*	*Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019*	*Aantallen 2030*
Prognose Perspectief 2030 NBTC				
Gasten	Kustregio's	14.301	45%	20.798
	Overig Randstad	14.301	26%	18.022
	Overig Nederland	14.301	32%	18.886
Prognose Trendmatige groei (post-corona)				
Gasten	Binnenlands	4.010	29%	5.180
	Buitenlands	10.291	36%	14.010
	Totaal	**14.301**	**34%**	**19.190**
Over-nachtingen	Binnenlands	8.104	21%	9.791
	Buitenlands	21.598	38%	29.807
	Totaal	**29.702**	**33%**	**39.598**

Bron: Perspectief 2030, NBTC, januari 2019 en CBS (2021). De cijfers zijn verzameld door NBTC en CBS en bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd en Bureau BUITEN.

Hieronder staan de voornaamste resultaten van de prognose op basis van Perspectief 2030 NBTC en trendmatige groei (post-corona):

- Op basis van het toekomstscenario van het Perspectief 2030 van het NBTC, verwachten we dat het toerisme in de MRA een flinke groei gaat doormaken: variërend van 26% van het aantal verblijfsgasten in 'Overige Randstad' tot 45% voor kustregio's. In absolute zin betekent dat de MRA volgens deze prognose tussen de 18 en 21 miljoen verblijfsgasten in 2030 zal ontvangen.
- Op basis van de ontwikkelingen in het verleden (prognose trendmatige groei), zal naar verwachting zowel het binnenlandse als buitenlandse aantal gasten en overnachtingen stijgen in de MRA. De trendmatige groei laat een groei van 33% voor het totaal aan overnachtingen in de MRA en 34% voor het aantal gasten zien. In absolute zin betekent dit een groei van ruim 39,9 miljoen overnachtingen en ruim 19,2 miljoen gasten.
- De buitenlandse overnachtingen en gasten stijgen naar verwachting sneller dan de binnenlandse overnachtingen en gasten.
- Beide prognoses laten een forse groei zien, variërend van 26% groei van het aantal verblijfsgasten voor de regio's in de Randstad en 45% voor de kustregio's.
- Bij de prognose van trendmatige groei is rekening gehouden met de impact van corona op korte termijn, zie ook figuren 4.4 (overnachtingen) en 4.5 (gasten), met daarin een onderscheid tussen binnenlands en buitenlands. Met name het aantal internationale gasten laat een duidelijke dip zien. Deze impact is weergegeven voor de MRA als geheel, maar zal verschillen per deelregio. Gezien het grote aandeel buitenlandse gasten in Amsterdam, zal de impact daar groter zijn dan in bijvoorbeeld Gooi en Vechtstreek.
- Het inkomend toerisme is naar verwachting in 2024 weer op het niveau van 2019. Voor het binnenlands toerisme wordt al eerder een herstel verwacht, namelijk in 2022 op het niveau van 2019. De deelregio's met een relatief groot aandeel aan buitenlandse gasten en overnachtingen zullen daarom een grotere impact van corona ervaren.

Figuur 4.4: Prognose Trendmatige groei (post-corona) overnachtingen

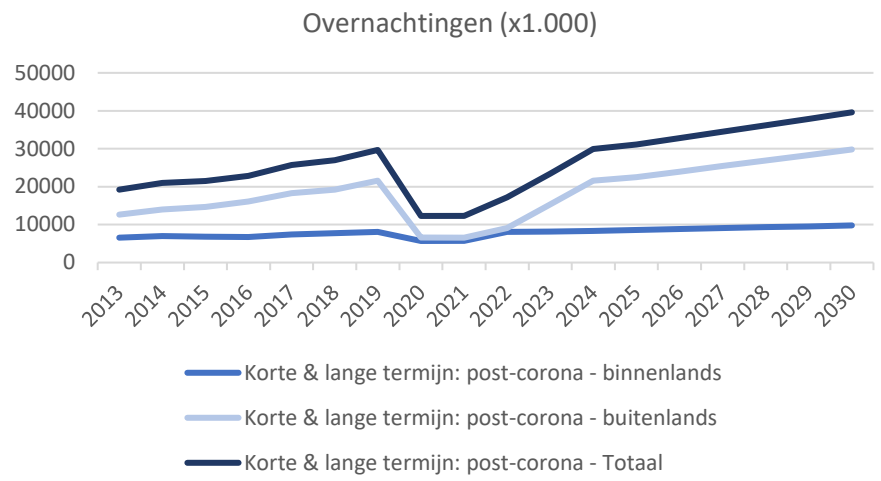

Figuur 4.5: Prognose Trendmatige groei (post-corona) gasten

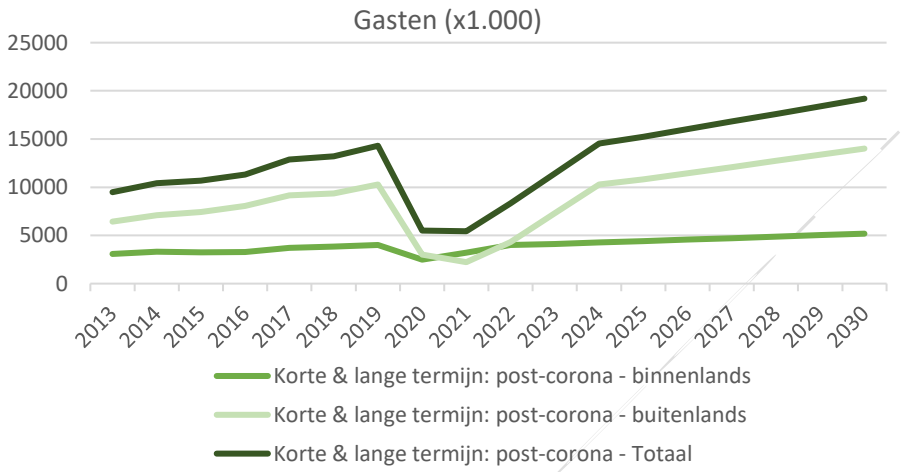

De cijfers zijn verzameld door CBS en bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd en Bureau BUITEN.

4.2.3 *Deelregio's*

De prognoses zijn daarnaast ook gemaakt voor de deelregio's in de MRA. Vanwege de beschikbaarheid van data zijn de prognoses gemaakt voor de COROP-gebieden. De COROP-gebieden komen niet één-op-één overeen met de MRA-deelregio's, zie bijlage 7 voor een overzicht welke gemeente in de MRA-deelregio tot welk COROP-gebied behoort.

Ook bestaat het COROP-gebied Groot-Amsterdam in totaal uit 13 gemeenten, waaronder Amsterdam. Echter, voor de gemeente Amsterdam is gebruikgemaakt van de bestaande prognose van OIS. De prognose voor Amsterdam is apart weergegeven en niet meegenomen in de tabellen. Omdat Amsterdam een eigen prognose heeft én omdat Amsterdam een groot aandeel heeft in het aantal gasten en overnachtingen in dit COROP-gebied, hebben we de berekening gemaakt zónder de cijfers van de gemeente Amsterdam zodat het COROP-gebied alle gemeenten behalve Amsterdam omvat. Het aantal overnachtingen van bijvoorbeeld 2013 in Amsterdam is afgehaald van het aantal overnachtingen in Groot-Amsterdam om de cijfers weer te geven voor de overige gemeenten in dit COROP-gebied. In onderstaande paragrafen zijn de prognoses Perspectief 2030 NBTC en Trendmatige groei (post-corona) voor de COROP-gebieden weergegeven in absolute aantallen en groeipercentages.

Tabel 4.5 op de volgende pagina laat de groeipercentages en absolute groei zien per deelregio voor beide prognoses. Voor de COROP-gebieden Agglomeratie Haarlem, IJmond, Gooi en Vechtstreek en Flevoland is de prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC een 'hoog' scenario en de trendmatige groei een 'laag' scenario wat betreft de toename. Voor Zaanstreek en Groot-Amsterdam is dit andersom: de trendmatige groei schetst een scenario van de hoogste groei, en de prognose op basis van Perspectief 2030 NBTC de laagste.

Tabel 4.5: Prognose absolute groei en percentages 2019-2030 per deelregio, op basis van prognose NBTC Perspectief 2030 en prognose trendmatige groei (post-corona)

COROP-gebied	Absoluut 2019 (x1.000)		Prognose Perspectief 2030 NBTC			Prognose Trendmatige groei (post-corona)			
				Absoluut 2030 (x1.000)	Groei % 2019-2030	Absoluut 2030 (x1.000)		Groei % 2019-2030	
	Gasten	Overnachtingen	Type gebied	Gasten	Gasten	Gasten	Overnachtingen	Gasten	Overnachtingen
Agglomeratie Haarlem	634	1.699	Kustregio	922	**45%**	758	2.014	**20%**	**19%**
Zaanstreek	155	344	Overig Randstad / overig Nederland	195 / 204	**26% / 32%**	785	502	**23%**	**46%**
Groot-Amsterdam (zonder gem. Amsterdam)	3.156	5.823	Overig Randstad	3.977	**26%**	4.376	8.103	**39%**	**39%**
IJmond	308	848	Kustregio	449	**45%**	339	900	**10%**	**6%**
Gooi en Vechtstreek	178	359	Overig Nederland	235	**32%**	167	344	**-6%**	**-4%**
Flevoland*	661	2.254	Overig Nederland	873	**32%**	734	2.162	**11%**	**-4%***

**) De prognose voor Flevoland, komt niet overeen met de verwachting voor Almere-Lelystad. De deelregio Almere-Lelystad zag op basis van eigen cijfers een groei in het aantal overnachtingen in de afgelopen jaren, en bij trendmatige groei zal deze toename zich voorzetten in de toekomst. Bron: NBTC Perspectief 2030 (2019) en CBS (2021). De cijfers zijn verzameld door CBS en bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd en Bureau BUITEN.*

De prognose o.b.v. het perspectief 2030 NBTC geeft weer wat de groei van het aantal gasten is op basis van de nationale toekomstverwachtingen van het toerisme tot 2030, toegepast op het aantal overnachtingen uit 2019 in het desbetreffende COROP-gebied. We zien dat met name de kustregio's met een relatief grote potentiële groei van het aantal verblijfsgasten te maken hebben, maar ook de overige regio's in Nederland krijgen naar verwachting te maken met een groei van toerisme.

De prognose o.b.v. trendmatige groei (post-corona) schetst de verwachting in de toekomst op basis van de ontwikkelingen van gasten en overnachtingen uit het verleden, rekening houdend met de impact van corona op korte termijn. Deze ontwikkeling uit het verleden hoeft geen voorbode te zijn voor de toekomstige ontwikkelingen, maar geeft wel inzicht in een mogelijk verloop.

- Op basis van de ontwikkelingen in het verleden, verwachten we de grootste groei in het COROP-gebied Zaanstreek en Groot-Amsterdam (zonder gemeente Amsterdam). Het groeipercentage is hoog, namelijk respectievelijk 46% en 39%. Dit cijfer is te verklaren doordat het aantal gasten en overnachtingen in (een deel van) de gemeenten rondom Amsterdam (COROP-gebied Zaanstreek en Groot-Amsterdam) een flinke stijging heeft doorgemaakt in de afgelopen jaren. Als deze ontwikkeling uit het verleden zich doorzet (met een dip van corona op korte termijn), dan krijgen deze deelregio's te maken met een forse groei.
- Belangrijk om te beseffen is dat dit de geprognosticeerde autonome groei weergeeft en dat deze groei niet per se ook daadwerkelijk plaatsvindt. Dit hangt o.a. af van de beschikbare capaciteit en beleid. Dit laat zien dat regie voeren op het aantal gasten en overnachtingen in

deze deelregio's belangrijk is om de groei in goede banen te leiden, bijvoorbeeld door een spreidingsbeleid.

- In Gooi en Vechtstreek zien we een afname in de prognose. Dit betekent dat het aantal overnachtingen in het verleden (deels) een daling heeft gekend. Ook hier betekent niet dat deze ontwikkeling uit het verleden een garantie is voor de toekomst.
- Het COROP-gebied Flevoland omvat de gehele provincie Flevoland. De prognose op het schaalniveau van het COROP-gebied laat op basis van de ontwikkeling het aantal overnachtingen in de provincie een daling voor de toekomst zien. Deze daling van destijds is te verklaren door ontwikkelingen in andere delen van de provincie. In de deelregio Almere-Lelystad is wat betreft het aantal overnachtingen juist een positieve trend zichtbaar (+11%). Bij het scenario "trendmatige groei" zal deze ontwikkeling zich doorzetten naar de toekomst, en wordt juist een toename van het aantal overnachtingen verwacht in de deelregio Almere-Lelystad. Deze verwachting wordt ondersteund door recent beleid zoals de Floriade en de mogelijke opening van Lelystad Airport. In de gebruikte methode voor het opstellen de prognoses, kan deze informatie niet meegenomen worden.
- Voor IJmond is het goed om te noemen dat de cijfers exclusief zeecruisepassagiers zijn. Voor IJmond is dit een belangrijke bezoekersgroep die van invloed is op de omvang. Zo is het aantal zeecruisepassagiers tussen 2013 en 2019 met 137% gestegen van ruim 64.000 naar 151.500 passagiers.[13]

In de volgende paragraaf is de prognose van Amsterdam toegelicht, gevolgd door een overzichtstabel (tabel 4.7) van de bevolkingsprognose en toeristische prognoses (per deelregio en COROP-gebied).

Amsterdam

OIS Amsterdam heeft in februari 2020 een prognose opgesteld voor het aantal bezoekers in 2025 en 2030. Hierin zijn zowel verblijfsbezoekers als dagbezoekers meegenomen. Er zijn 3 scenario's opgesteld, gebaseerd op diverse aannames en factoren die van invloed zijn op de groei. Er is rekening gehouden met o.a. de impact van nationaal, regionaal en lokaal beleid (hotelbeleid in Amsterdam, vakantieverhuurbeleid, groeiplafond van Schiphol Airport), toeristische trends en ontwikkelingen en vraag en aanbod. De verordening 'toerisme in balans' van de gemeente Amsterdam is hierin niet meegenomen. De prognose is pre-corona. De bezoekersprognose voor de impact van corona op Amsterdam in 2021-2022 schetst 3 scenario's voor de dag- en verblijfsbezoekers voor 2019-2022 (voorlopige schatting in 2022 door OIS, datum oktober 2021):

- *Laag*: afname van 42% dag- en verblijfsbezoekers tussen 2019-2022;
- *Midden*: afname van 33% dag- en verblijfsbezoekers tussen 2019-2022;
- *Hoog*: afname van 20% dag- en verblijfsbezoekers tussen 2019-2022.

De prognose voor Amsterdam met de verschillende scenario's is weergegeven in tabel 4.6 (OIS, 2020). Er wordt een groei verwacht van het aantal overnachtingen van verblijfsbezoekers tussen de 22,2% (scenario laag) tot 54,7% (scenario hoog). Dit betekent een groei van ongeveer 4,5 tot 11 miljoen extra overnachtingen in 2030. Daar bovenop wordt nog een toename van het aantal bezoekdagen van dagbezoekers verwacht van ongeveer 10% en cruisepassagiers van 65,4%.

Per type bezoeker zou dat de volgende toename betekenen:

- *Overnachtingen verblijfsbezoekers 2030*: van 25 miljoen (scenario laag) tot 31,7 miljoen (scenario hoog).
- *Bezoekdagen van dagbezoekers 2030*: van 24,8 miljoen (scenario laag) tot 25,2 miljoen (scenario hoog).
- *Cruisepassagiers in 2030*: 1,4 miljoen bezoeken door cruisepassagiers.

[13] Port of Amsterdam (2020)

In deze prognose van OIS voor Amsterdam is nog geen rekening gehouden met het recente beleid 'Verordening Toerisme in Balans' van juli 2021, waarin een grens van het aantal overnachtingen van 20 miljoen is vastgesteld.

Tabel 4.6: Aantal en groei overnachtingen en dagbezoeken in Amsterdam, volgens prognose 2018-2030, x 1.000

	Absoluut 2018	Absoluut 2030	Groei % per jaar	Groei % 2018-2030
Scenario laag				
Overnachtingen verblijfsbezoekers	20.475	25.027	1,7%	22,2%
Bezoekdagen dagbezoekers	22.718	24.802	0,7%	9,2%
Cruisepassagiers (1 bezoek)	850	1.406	4,3%	65,4%
Scenario midden				
Overnachtingen verblijfsbezoekers	20.475	28.035	2,7%	36,9%
Bezoekdagen dagbezoekers	22.718	25.202	0,9%	10,9%
Cruisepassagiers (1 bezoek)	850	1.406	4,3%	65,4%
Scenario hoog				
Overnachtingen verblijfsbezoekers	20.475	31.665	3,7%	54,7%
Bezoekdagen dagbezoekers	22.718	25.202	0,9%	10,9%
Cruisepassagiers (1 bezoek)	850	1.406	4,3%	65,4%

Tabel 4.7: Overzichtstabel groeipercentages inwoners en toerisme per deelregio en COROP-gebied
*De deelregio Amsterdam is apart genoemd gezien de eigen prognose voor toerisme

Prognose inwoners –		***Prognoses toerisme – groeipercentage 2030 t.o.v. 2019***				
	% groei 2019-2030		**Prognose Perspectief 2030 NBTC**	**Prognose Trendmatige groei (post-corona)**		
Deelregio	**Inwoners**	**COROP-gebied**	**Gasten**	**Overnachtingen**	**Gasten**	***Duiding prognose toerisme trendmatige groei***
Zuid-Kennemerland	6,6%	***Agglomeratie Haarlem***	45%	19%	20%	Kan zowel een onderschatting als een overschatting zijn.
Zaanstreek-Waterland	6,7%	***Zaanstreek***	26% - 32%	46%	23%	Deze prognose kan **zowel een overschatting als onderschatting** zijn. Een overschatting omdat het gebaseerd is op groei uit het verleden of een onderschatting vanwege de mogelijke overloop uit Amsterdam.
Amstelland-Meerlanden	12,8%	***Groot-Amsterdam (zonder gem. Amsterdam)***	26%	39%	39%	Kan zowel een onderschatting als een overschatting zijn.
IJmond	3,3%	***IJmond***	45%	6%	10%	Waarschijnlijk is dit een **onderschatting**: de cruisepassagiers (niet inbegrepen in de dataset) kende in IJmond een forse groei (pre-corona). Dit komt daarom nog boven op de huidige groeipercentages.
Gooi en Vechtstreek	7,9%	***Gooi en Vechtstreek***	32%	-4%	-6%	Kan zowel een onderschatting als een overschatting zijn
Almere-Lelystad	18,8%	***Flevoland***	32%	-4%	11%	**Deze prognose geeft een onderschatting:** de dataset betreft het gehele COROP-gebied. Volgens de gemeenten Almere-Lelystad kent de deelregio een groei van overnachtingen over de afgelopen jaren, en beïnvloeden de overige gemeenten uit dit COROP-gebied de trendlijn, en daarmee de prognose, in negatieve zin.
MRA Totaal	**10,8%**	**MRA Totaal**	**26% – 45%**	**33%**	**34%**	
Deelregio	**Inwoners**	**Deelregio**	**Scenario laag Amsterdam** Overnachtingen	**Scenario midden Amsterdam** Overnachtingen	**Scenario hoog Amsterdam** Overnachtingen	**Deze prognose geeft mogelijk een overschatting** vanwege de recente vastgestelde verordening 'Toerisme in Balans'. Hierin is vastgesteld dat gemeentelijk beleid eraan moet bijdragen dat het aantal overnachtingen binnen de bandbreedte van 10 tot 20 miljoen overnachtingen blijft.
Amsterdam*	12,2%	***Amsterdam****	*22,2%*	*36,9%*	*36,9%*	

4.3 *Conclusies toekomstige situatie toeristisch-recreatieve omvang*

Conclusies MRA

1. De omvang van het aantal recreanten en toeristen zal in 2030 fors zijn toegenomen. De groeiende bevolking in de MRA gaat gepaard met een toename van 60 miljoen recreatieve en vrijetijdsactiviteiten. Tegelijkertijd wordt er een groei van het toerisme in de MRA verwacht (+10 miljoen overnachtingen).
2. De toeristisch-recreatieve groei legt in toenemende mate een druk op de beschikbare ruimte. In hoofdstuk 5 staan aandachtspunten die gepaard gaan met een omvangrijke toeristisch-recreatieve sector. Het belang hiervan zal – gezien de prognoses – alleen maar toenemen. Belangrijk is de al bestaande knelpunten aan te pakken met het oog op de groei en mogelijke nieuwe knelpunten voor te zijn voordat deze groei gerealiseerd is. De ervaring leert dat, bij ongewijzigd aanbod en groei van de vraag, de groei plaatsvindt op de plekken waar nu al bezoekers komen. De reeds populaire plekken worden drukker.

Regie op groei

- De toename van inwoners, recreatie en toerisme vraagt om regie op de ontwikkeling van nieuw en het beheer van bestaand toeristisch-recreatief aanbod. In hoofdstuk 6 gaan we hier verder op in.
- De prognoses van toerisme houden geen rekening met beleid en beschikbare capaciteit om de groei op te vangen. Bij het accommodatiebeleid is het belangrijk om rekening te houden met de planvoorraad en plancapaciteit. De beschikbare informatie over planvoorraad moet, mede vanwege corona, geactualiseerd worden. Actuele informatie over de voorraad en harde en zachte plannen zijn een belangrijke factor in beleid voor accommodaties. Het is daarom zinvol de plancapaciteit en -voorraad MRA-breed te actualiseren.

Conclusies deelregio's

- **Almere-Lelystad** en **Gooi en Vechtstreek** krijgen voornamelijk te maken met een toename van het aantal inwoners (en dus van recreatie). Voor toerisme geldt voor beide regio's dat volgens de landelijke verwachting (Perspectief 2030 NBTC) een groei van 32% zal plaatsvinden tussen 2019 en 2030. De prognose o.b.v. trendmatige groei (post-corona) laat echter een daling zien van het toerisme in Gooi en Vechtstreek en Flevoland. Voor Almere-Lelystad ligt dit anders: de deelregio Almere-Lelystad zag een groei in het aantal overnachtingen in de afgelopen jaren, en bij trendmatige groei zal deze toename zich voorzetten in de toekomst. De COROP-cijfers voor Flevoland verkleurt het beeld voor deze deelregio. Gemeenten in beide regio's spannen zich in om groei te stimuleren. Met deze inspanningen en de verwachting dat het toerisme landelijk gezien een groei zal doormaken, kan verwacht worden dat de toekomst een groei laat zien, waardoor de prognose een onderschatting geeft.
- De verwachte ontwikkeling van zowel het aantal inwoners als toeristen is relatief groot in **Amstelland-Meerlanden** (behorend tot COROP-gebied Groot-Amsterdam). In deze deelregio zal de omvang naar verwachting toenemen. Hetzelfde geldt voor **Amsterdam**. Hier groeit het aantal inwoners ook sterk en is de verwachting dat het aantal verblijfsbezoekers tussen de 22% en 37% groeit tot 2030. Echter, het recente beleid (verordening 'Stad in Balans') met een bandbreedte van 10 tot 20 miljoen overnachtingen, is niet meegenomen in deze prognose. In zowel de hoge als lage scenario's van de prognose voor Amsterdam zal het aantal overnachtingen groeien tot boven de 20 miljoen.
- Voor **Zaanstreek-Waterland** geldt ook dat naar verwachting recreatie en toerisme zullen groeien. In deze regio is met name de verwachte groei van toerisme relatief groot op basis van trendmatige groei.
- Ook in **Zuid-Kennemerland** wordt een groei van het toerisme en inwoners verwacht, al is de verwachting op basis van de ontwikkelingen in het verleden minder sterk dan bijvoorbeeld Amsterdam, Zaanstreek-

Waterland en Amstelland-Meerlanden. Wel is de verwachting van het NBTC (Perspectief 2030) dat kustregio's de sterkste groei zullen doormaken. Ook het inwoneraantal zal groeien, maar niet zo sterk als in een aantal andere deelregio's.

- Voor **IJmond** wordt een relatief lage bevolkingsgroei verwacht en een relatief geringe groei van toerisme, op basis van trendmatige groei. Hier zijn de cruisepassagiers niet in meegerekend. Het aantal cruisepassagiers van IJmuiden kent een toename van 137% tussen 2013 en 2019. Dit, en de verwachte toename van toerisme voor de kustregio's, zal van invloed zijn op de ontwikkeling van toerisme.

Kortom, de deelregio's waarin de omvang van recreatie en/of toerisme momenteel al relatief hoog is binnen de MRA, krijgen naar verwachting te maken met een groei van inwoners en verblijfsbezoekers. Daarnaast laat de prognose o.b.v. het Perspectief 2030 een groei zien in alle regio's en is deze groei het grootst in de kustregio's. In tabel 4.8 hebben we de conclusies per deelregio opgenomen.

Overige conclusies

- Uit de omvang van vervoer (paragraaf 3.3) blijkt dat er sprake is van piekdrukte langs de kust met mooi weer in de zomer. Een toename van de omvang van toerisme en recreatie in de kustregio's heeft daarbij naar alle waarschijnlijkheid ook effect op de omvang van vrijetijdsmobiliteit.
- Daarnaast is het belangrijk om te beseffen dat inwoners en toeristen ook buiten de deelregio waarin zij wonen/ overnachten zullen recreëren. De sterke groei van het aantal inwoners in bijvoorbeeld Amsterdam kan daardoor leiden tot een grotere recreatieve druk in Zaanstreek-Waterland, de kustregio's en Gooi en Vechtstreek. Anderzijds kan een toename van het aantal verblijfsbezoekers in bijvoorbeeld Almere-Lelystad bijdragen aan groei van dagbezoek in Amsterdam.
- Tot slot zijn er nog andere bezoekersgroepen die de omvang beïnvloeden, namelijk de al eerdergenoemde cruisepassagiers en dagbezoekers elders uit Nederland of bijvoorbeeld verblijfsbezoekers in de MRA die een bezoek brengen aan een andere deelregio.
- Waar de groei exact gaat landen is hierdoor niet bekend, omdat dit sterk afhangt van hoe bezoekersstromen zich gaan bewegen binnen de MRA. Maar we verwachten dat met name de regio's waarin de bevolkingsgroei groot is het aantal vrijetijdsactiviteiten gaat toenemen en druk bezochte plekken (bij ongewijzigd aanbod) drukker worden, zie punt 1 en 2 onder conclusies MRA op de vorige pagina.

Tabel 4.8: Conclusies prognoses 2030 per deelregio

Deelregio	Prognose recreatie	Prognose toerisme
Flevoland / Almere-Lelystad	Forse toename inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** volgens de landelijke toekomstverwachting (Perspectief 2030 NBTC) wordt een groei verwacht van 32% in 2030 t.o.v. 2019. • **Scenario laag:** afname overnachtingen en geringe groei van gasten o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden). *NB Dit is gebaseerd op cijfers van COROP-gebied van geheel Flevoland. Scenario laag geeft daarom een onderschatting weer.*
Amstelland-Meerlanden	Relatief sterke toename aantal inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** sterke toename o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden). • **Scenario laag:** volgens landelijke toekomstverwachting (Perspectief 2030 NBTC) groei van toerisme in de Randstad, maar minder sterk dan de trendmatige groei.
Amsterdam	Relatief grote toename aantal inwoners (recreatie)	• Toename toerisme verwacht (verschillende scenario's), maar de Verordening 'toerisme in balans' gaat uit van een bandbreedte van 10 tot 20 miljoen overnachtingen, wat een daling betekent ten opzichte van 2019. *De prognoses geven daarom mogelijke een overschatting weer.*
Gooi en Vechtstreek	Toename inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** landelijk gezien wordt een groei verwacht van 32% in 2030 t.o.v. 2019 (Perspectief 2030). • **Scenario laag:** afname toerisme o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden).
IJmond	Relatief geringe groei inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** verwachting van groei van toerisme in kustregio's (45%) o.b.v. Perspectief 2030 NBTC. • **Scenario laag:** relatief geringe groei toerisme o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden). • *Daarnaast is er sprake van een sterke toename van zeecruisepassagiers in IJmond. Scenario laag geeft daarom een onderschatting weer.*
Zaanstreek-Waterland	Toename inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** sterke toename o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden). • **Scenario laag:** volgens landelijke toekomstverwachting (Perspectief 2030 NBTC) groei van toerisme in de Randstad, maar minder sterk dan de trendmatige groei.
Zuid-Kennemerland	Toename inwoners (recreatie)	• **Scenario hoog:** verwachting van groei van toerisme in kustregio's (45%) o.b.v. Perspectief 2030 NBTC. • **Scenario laag:** groei toerisme verwacht o.b.v. trendmatige groei (ontwikkelingen in het verleden), maar de trendmatige groei is minder sterk dan de verwachte stijging voor kustregio's.

5. Draagkracht van de bestemming MRA

5.1 *Regie op toeristisch-recreatieve ontwikkeling*

5.1.1 *Toerisme en recreatie in de MRA dragen bij aan leefbaarheid*

Toerisme en recreatie zijn waardevol voor de MRA. Naast inkomsten en werkgelegenheid, zorgen bezoekers voor levendigheid en een hoog voorzieningenniveau. Toerisme en recreatie zijn onlosmakelijk verbonden met onze huidige maatschappij, waarin we er zo nu en dan graag op uittrekken, rust zoeken of juist inspanning en vertier.[14]

De bijdrage van recreatie en toerisme aan de regionale economie is in cijfers uit te drukken. De sector telt ruim 140.000 banen in de MRA en vertegenwoordigt daarmee bijna 10% van de regionale werkgelegenheid. Ter vergelijking, in Nederland bedraagt het aandeel in de sector recreatie en toerisme 7%. De sector is in de MRA dus relatief sterk vertegenwoordigd; ongeveer 23% van de Nederlandse R&T-banen bevinden zich in de MRA tegenover 17% van de totale werkgelegenheid.[15]

De relatief grote omvang van toerisme en recreatie in de MRA, gaat samen met een prettig woonklimaat. Uit het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' komt naar voren dat bewoners gemiddeld een ruime voldoende geven (7,9) voor de tevredenheid met hun buurt. Uit onderzoek van Bureau Louter en Elsevier blijkt dat de gemeenten in de MRA aantrekkelijke woongemeenten zijn. Van de 355 Nederlandse gemeenten eindigen de gemeenten in de MRA gemiddeld op plaats 119. Vijftien MRA-gemeenten hebben een plaats in de top-100, een aantal gemeenten staat lager in deze ranglijst woonaantrekkelijkheid (onder meer Almere, Purmerend, Haarlemmermeer, Lelystad, Zaanstad en Uithoorn).

Dat toerisme en recreatie over het geheel genomen samengaan met een fijn woonklimaat, wil niet zeggen dat toerisme en recreatie overal optimaal bijdragen aan de leefomgeving. Toerisme en recreatie kunnen ook nadelige invloed hebben op de leefomgeving, of er worden kansen gemist en recreatie en toerisme dragen te weinig bij aan de leefomgeving. Dit wordt treffend weergegeven in de infographic van de RLI uit het eerder genoemde rapport "Waardevol Toerisme" (2019).

Daarnaast is de optimale balans tussen toerisme en recreatie en de leefomgeving geen vaststaand gegeven. De coronapandemie laat dit zien, ook veranderen de vrijetijdsbehoeften continu en vragen gasten om eigentijdse concepten en voorzieningen. Hierop blijven inspelen is een uitdaging en vraagt om constante aandacht en inspanningen van ondernemers, overheden en andere toeristische organisaties.

5.1.2 *Meer aandacht voor draagkracht om duurzaam te blijven groeien*

De prognoses zijn voor de MRA van dien aard dat er sterke groei wordt verwacht; zowel van bezoekers als van eigen inwoners. Dit vraagt om een proactieve houding en regie op de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. Enerzijds om te sturen op het verzilveren van kansen van groeiende vrijetijdssector. Voor enkele deelregio's kan op die manier ook de leefbaarheid verbeteren. Anderzijds om te sturen op het voorkomen van negatieve gevolgen van toerisme op de leefbaarheid en leefomgeving. In dit hoofdstuk staat daarom het onderwerp draagkracht van de bestemming MRA centraal. Onder draagkracht verstaan we '*het vermogen van een bepaalde bestemming om bezoekers (recreanten of toeristen) te ontvangen, zonder dat negatieve gevolgen optreden.*'

[14] Bron: Waardevol Toerisme, onze leefomgeving verdient het. Raad voor leefomgeving en infrastructuur (2019)

[15] LISA (2020)

5.2 *Draagkracht van de bestemming MRA*

Zoals gezegd, het begrip draagkracht heeft met het verschijnen van het RLI-advies een nieuwe impuls gekregen. In figuur 5.1 op de volgende pagina staat de relatie van toerisme en de leefomgeving weergegeven. Uit het figuur blijkt dat toerisme zich uitstrekt over diverse onderdelen van de leefomgeving, zowel sociaal (leefbaarheid) als fysiek: een integrale benadering. Ook blijkt dat de relatie toerisme en de leefomgeving verschillende stadia kent van onderbenutting en balans tot piekbelasting en structurele belasting met overlast tot gevolg.

De aanleiding voor dit onderzoek is om te kijken welke actuele aandachtspunten rondom balans een plek mogen krijgen in de strategische agenda van de MRA. In dit hoofdstuk staan twee analyses centraal die inzicht geven in hoe invulling gegeven kan worden aan het begrip draagkracht voor de MRA:

- Analyse van draagkracht van de leefomgeving, zie paragraaf 5.3 en bijlage 9.
- Analyse beleidsmatige aandacht voor draagkracht (peildatum najaar 2021), zie paragraaf 5.4.

Figuur 5.1: Beoordeling effecten toerisme op de leefomgeving en samenleving (Rli, 2019)

5.3 *Analyses draagkracht leefomgeving*

De aandachtspunten voor de leefomgeving voor de verschillende deelregio's binnen de MRA zijn op twee manieren in beeld gebracht:

a. Met een feitelijke analyse van draagkracht, gebaseerd op verschillende indicatoren per domein;
b. Door de consultatie van stakeholders tijdens een zogenoemde gebiedstafel per deelregio, waarbij de draagkracht per domein is beoordeeld.

De resultaten van deze analyses staan beschreven in bijlage 9. In deze paragraaf staan de belangrijkste conclusies op basis van die twee 'draagkrachtanalyses', zie tabel 5.1. Dit overzicht is een interpretatie (oordeel) van de in bijlage 9 beschreven resultaten door de bureaus.

5.3.1 *Conclusies op MRA schaal*

1. **Leefbaarheid is (ruim) voldoende**. Uit de feitelijke onderzoeksgegevens blijkt dat (op gemeenteschaal) de leefbaarheid in de MRA met (ruim) voldoende cijfers wordt gewaardeerd. Inwoners zijn tevreden en ervaren weinig overlast van bezoekers. Er is weinig leegstand van winkels. In de gebiedstafels is de leefbaarheid overall gezien ook (erg) gunstig beoordeeld. Er is bewustzijn dat toerisme en recreatie hier een bijdrage aanleveren. Ook is het ook zichtbaar geworden dat de meeste gemeenten zich naar de toekomst toe willen blijven profileren richting bezoekers om de kansen van toerisme en recreatie te benutten.
2. **Openbare ruimte.** Aandachtspunt is de vervuiling (zwerfvuil) van de openbare ruimte of andere vormen van overlast van bezoekers in de openbare ruimte (ongepast gedrag etc.). Vervuiling van de openbare ruimte wordt zowel in de feitelijke analyse als bij de gebiedstafels beoordeeld als 'aandachtspunt op bepaalde plekken of momenten'. De indicatoren in relatie tot de openbare ruimte scoren iets lager in de meer stedelijke gemeenten. Overlast van bezoekers komt vooral op plekken voor waar toeristisch-recreatieve hotspots aanwezig zijn. Voorbeelden zijn: Amsterdam, Haarlem, Zaanstad, Beverwijk, Volendam en Marken.
3. **Druk op natuur door recreatie**. De druk op de natuur- en recreatiegebieden door recreatie (vooral inwoners, in mindere mate toeristen) is over de hele MRA groot. Dat is zichtbaar vanuit zowel de feitelijke analyse als de gebiedstafels. Vanuit de gebiedstafels is het oordeel dat het vooral gaat om aandachtspunten die te maken hebben met pieken op sommige plekken of momenten. Vanuit de feitelijke analyse is het beeld structureler en zorgelijker van aard en dit is een belangrijk aandachtspunt. Dit blijkt uit 'berekende tekorten' aan (wandel)gebieden in de nabijheid van inwoners. Maar ook uit een consultatie van experts. Terreinbeherende organisaties geven namelijk aan dat de drukte de laatste jaren enorm is toegenomen en dat dit sterke negatieve effecten heeft op de natuurwaarden en de bezoekersbeleving. Corona heeft dit beeld mogelijk extra versterkt.
4. **Mobiliteit vraagt nader onderzoek**. Uit de gebiedstafels blijkt dat mobiliteit een belangrijk aandachtspunt is bij bestemmingsontwikkeling. Er zijn echter onvoldoende feitelijke gegevens voorhanden om de draagkracht van infrastructuur te bepalen en vele factoren (dus niet alleen vrije tijd) bepalen de omvang en het tijdstip van het aantal verplaatsingen. Dit vraagt daarom om nader onderzoek, om enerzijds filevorming en parkeerdrukte te voorkomen, maar ook om duurzame mobiliteit naar de toekomst te stimuleren.
5. **Erfgoed en cultuur zijn een kans**. Vanuit de gebiedstafels is breed door de MRA het signaal opgevangen dat erfgoed en cultuur dé kans zijn om het profiel van de verschillende (deel)bestemmingen verder te ontwikkelen. Dit kan door het open te stellen en toeristisch-recreatief (passend) beleefbaar te maken, onder andere door routenetwerken.
6. **Vastgoed.** Hier is het op basis van de huidige gegevens over draagkracht niet mogelijk een eenduidige relatie met toerisme te leggen. De woningmarkt is onderhevig aan veel factoren die de verkoopprijs van woningen bepalen. Toeristische verhuur is hiervan één factor die hierop mede van invloed kan zijn.

Tabel 5.1: Oordeel draagkracht per domein feitelijke analyse en gebiedstafels

Domein	Oordeel feitelijke analyse	Oordeel gebiedstafels
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)		
Openbare ruimte		
Natuur		
Mobiliteit		
Erfgoed		
Vastgoed		

Legenda	
	Geen oordeel: er zijn geen bronnen/analyse op basis waarvan een oordeel gemaakt kan worden over draagkracht.
	Onderdruk: er is behoefte aan meer bezoekers om ook een positieve bijdrage te leveren.
	Balans: de omvang van toerisme en recreatie is in balans met de leefomgeving, er zijn ook kansen voor ontwikkeling.
	Aandachtspunten draagkracht: in het merendeel van de gemeenten/deelregio's zijn aandachtspunten (pieken) met draagkracht.
	Aandachtspunten balans: er is over het algemeen sprake van onvoldoende draagkracht. Er doen zich duidelijke knelpunten voor. Deze kunnen zowel van structurele aard zijn of op bepaalde piekmomenten spelen.

5.3.2 *Conclusies vergelijking deelregio's*

In deze paragraaf staan de conclusies op het schaalniveau van de deelregio's centraal. Dit betreft een vergelijking van de geanalyseerde data (feitelijke analyse). Hiermee kan nog beter worden ingezoomd op thema's die per deelregio of gemeentelijk de aandacht vragen. We maken hierbij onderscheid in draagkracht van de stedelijke omgeving en het buitengebied (natuur en groene ruimte). Voor de achtergronden van de analyse, zie bijlage 9.

Stedelijk gebied

Onder het stedelijk gebied verstaan we de volgende elementen van de leefomgeving: leefbaarheid (sociaaleconomisch), openbare ruimte en vastgoed (woningmarkt). Voor de analyse van het stedelijk gebied hechten we eraan te zeggen dat het om een analyse gaat, waarvan de waarde ***indicatief*** is. Dit heeft te maken met onderstaande connotaties:

a. De kwalificaties laag of hoog die hierna worden weergegeven zijn ten opzichte van het gemiddelde. In absolute zin kan de kwalificatie dus gunstig zijn (zoals bij leefbaarheid).
b. De tweede connotatie is dat de relatie met toerisme vaak niet eenduidig is, het ontbreekt bijv. aan een inwonersonderzoek. De resultaten mogen dus primair als vertrekpunt worden gezien, waarmee rekening gehouden kan worden bij toeristisch-recreatieve ontwikkeling (draagkracht uitgangspositie).

De resultaten van stedelijke draagkracht staat hieronder weergegeven:

- Gooi en Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland hebben de hoogste draagkracht uitgangspositie. Hier zijn de leefbaarheid, overlast in de openbare ruimte en de woningmarkt als meest gunstig beoordeeld in vergelijking met andere deelregio's.
- Amsterdam en Almere – Lelystad hebben relatief gezien de laagste draagkrachtscore, qua leefbaarheid, openbare ruimte en vastgoed.
- Amstelland-Meerlanden en IJmond krijgen in deze vergelijking een gemiddelde score voor de draagkracht uitgangspositie.

Buitengebied: natuur en landschap

Onder het buitengebied verstaan we de natuur- en recreatiegebieden. Maar ook het landelijk gebied dat recreatief gebruikt wordt, bijvoorbeeld om te wandelen en fietsen. Dit betreft vooral het recreatief gebruik door inwoners.

De resultaten van de draagkracht van het buitengebied staat hieronder weergegeven:

- Alle deelregio's kennen een tekort aan opvangcapaciteit voor recreanten. Ook is in alle regio's de stijging van de drukte 'aanzienlijk' of 'groot', met overlast tot gevolg voor natuur en bezoekers (op dit laatste punt zijn voor Almere-Lelystad geen gegevens bekend).
- De gemeente Amsterdam heeft de laagste score voor de draagkracht van natuur- en recreatiegebieden. Daar is de opvangcapaciteit overschreden (fors tekort) en ook relatief veel overlast. Dit is verklaarbaar omdat de gemeente Amsterdam weinig natuurgebieden kent. Ook de deelregio's Gooi en Vechtstreek en Amstelland-Meerlanden hebben een relatief lage draagkrachtscore. Voor Gooi en Vechtstreek is het opvallend dat daar een grote stijging van drukte is, terwijl het tekort aan opvangcapaciteit relatief gering is. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat Gooi en Vechtstreek een behoorlijk aantal recreanten van buiten de regio trekt.
- IJmond heeft samen met Zaanstreek-Waterland relatief gezien de minste tekorten aan opvangcapaciteit en minste stijging van de drukte.
- Zuid-Kennemerland heeft een gemiddelde draagkrachtscore. Hierboven op komen echter de bezoekers van buiten de regio die komen voor strand, duinen en kust.

5.4 *Draagkracht beleidsmatig*

5.4.1 *Indicatoren beleidsmatige aandacht*

In hoeverre wordt in het huidige beleid ingespeeld op de uitdagingen voor de toekomst? In tabel 5.2 staat per gemeente in de MRA weergegeven hoe de stand van zaken is op de volgende vier vragen:

1. Ontwikkelruimte: er is (nog) sprake van ontwikkelruimte voor toerisme en recreatie.
2. Sentiment ontwikkelruimte: wat is de gemeentelijke attitude ten aanzien van toerisme en recreatie in het collegeakkoord? Worden er kansen en/of ontwikkelruimte gezien voor toerisme en recreatie en wordt dit op positieve, negatieve of op neutrale wijze beschreven?
3. Sturing op balans: er is toeristisch-recreatief beleid aanwezig met daarin aandacht voor sturing op balans.
4. Beleid: er is toeristisch-recreatief beleid aanwezig met daarin concrete doelen die ingaan op de kwantitatieve component van bestemmingsontwikkeling: groei, mindering en/of spreiding van toerisme en recreatie.

De indicatoren ontwikkelruimte (1) en sturing op balans (3) zijn gebaseerd op een enquête die onder gemeenten is gehouden. Er is gevraagd of en in welke mate er wat hen betreft sprake is van ontwikkelruimte voor toerisme en recreatie. Ook is gevraagd of er al wordt gestuurd op balans en hoe die sturing is belegd in beleid en/of uitvoering. De data voor beleid (4) en sentiment (2) zijn gebaseerd op deskresearch en een beoordeling daarvan door de onderzoeksbureaus. Voor beleid is gekeken naar de opgestelde doelen voor toerisme en recreatie in toeristisch-recreatief beleid: zijn er doelen opgesteld die ingaan op groei of mindering van toerisme en recreatie en is er aandacht voor spreiding? Voor de indicator sentiment is onderzocht hoe de houding is ten aanzien van toerisme en recreatie in de college-akkoorden. Er is onderscheid gemaakt in positieve, genuanceerde, negatieve of geen (ontbrekende) houding. Om de resultaten vergelijkbaar te maken is gebruik gemaakt van scores, waarbij een 1 staat voor een lage (ongunstige, ontkennende) score op de betreffende indicator. Een 5 is een hoge (gunstige, bevestigende) score. In bijlage 6 is een uitgebreide beschrijving van de werkwijze opgenomen.

Tabel 5.2: Resultaten beleidsmatige aandacht per gemeente

		Beleidsmatig					
Deelregio	**Gemeente**	***Ontwikkel-ruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Amstelland-Meerlanden	Amstelveen	3	3	1	1	8	2,0
Amstelland-Meerlanden	Diemen	3	3	1	1	8	2,0
Zaanstreek-Waterland	Landsmeer	3	3	1	1	8	2,0
Amstelland-Meerlanden	Uithoorn	3	4	1	1	9	2,3
Zuid-Kennemerland	Heemstede	5	3	1	1	10	2,5
Zaanstreek-Waterland	Oostzaan	3	3	1	3	10	2,5
IJmond	Beverwijk	5	3	1	1	10	2,5
Gooi en Vechtstreek	Hilversum	5	3	1	1	10	2,5
IJmond	Heemskerk	5	4	1	1	11	2,8
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	3	5	1	3	12	3,0
IJmond	Velsen	3	5	1	3	12	3,0
Gooi en Vechtstreek	Laren	3	3	5	1	12	3,0
Gooi en Vechtstreek	Wijdemeren	5	4	1	2	12	3,0
Gooi en Vechtstreek	Huizen	5	4	1	3	13	3,3
Amsterdam	Amsterdam	1	3	5	4	13	3,3
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	3	4	5	1	13	3,3
Amstelland-Meerlanden	Ouder-Amstel	5	3	5	1	14	3,5
Zaanstreek-Waterland	Beemster	3	5	1	5	14	3,5
Zaanstreek-Waterland	Waterland	3	3	5	3	14	3,5
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	3	4	5	2	14	3,5
Almere-Lelystad	Almere	5	5	1	3	14	3,5
Gooi en Vechtstreek	Weesp	5	3	5	2	15	3,8
Zuid-Kennemerland	Haarlem	3	4	5	4	16	4,0
Zuid-Kennemerland	Zandvoort	5	5	1	5	16	4,0
Almere-Lelystad	Lelystad	5	5	1	5	16	4,0
Zaanstreek-Waterland	Purmerend	5	5	1	5	16	4,0
Zaanstreek-Waterland	Wormerland	5	5	1	5	16	4,0
Zaanstreek-Waterland	Edam-Volendam	3	4	5	5	17	4,3
Gooi en Vechtstreek	Gooise Meren	5	4	5	3	17	4,3
Zaanstreek-Waterland	Zaanstad	3	5	5	5	18	4,5
Amstelland-Meerlanden	Haarlemmermeer	5	5	5	3	18	4,5

5.4.2 *Resultaten beleidsmatige aandacht*

Hieronder staan de resultaten voor de aandacht voor draagkracht in het beleid in gemeenten in de MRA:

- **Ontwikkelruimte**: In ongeveer de helft van de gemeenten (15 van de 31) wordt aangegeven dat er sprake is van ontwikkelruimte voor toerisme en dat de draagkracht (nog) nergens overschreden wordt. Deze gemeenten krijgen de score 5. 15 gemeenten geven aan dat er beperkt ontwikkelruimte aanwezig is en dat de draagkracht op sommige momenten of locaties overschreden wordt. Dit is het geval in de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Uithoorn, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Waterland, Zaanstad, Velsen, Blaricum en Laren. Deze gemeenten krijgen de score 3. Amsterdam is de enige gemeente die aangeeft dat er geen ontwikkelruimte meer is voor toerisme, waarbij de draagkracht nu al overschreden wordt en de negatieve effecten zichtbaar en omvangrijk zijn (score 1).
- **Sentiment**: De gemeenten Aalsmeer, Haarlemmermeer, Purmerend, Wormerland, Zaanstad, Velsen, Beemster, Zandvoort, Almere en Lelystad scoren allen het hoogste. In deze gemeenten is er in het collegeakkoord een positieve houding naar toerisme en recreatie en wordt de sector als kansrijk gezien. Een hoge score voor sentiment kan een indicator zijn dat er in deze gemeenten nog ontwikkelruimte is en geen grote uitdagingen zijn op het gebied van leefbaarheid door toerisme en recreatie. 12 van de 31 gemeenten hebben een genuanceerde houding ten aanzien van toerisme en recreatie. Bij een genuanceerde houding blijkt uit de stukken dat er bijvoorbeeld kansen worden gezien voor toerisme en recreatie, maar dat er tegelijkertijd aandacht is voor eventuele negatieve impact op bewoners of natuur of weerstand die dat bij hen kan oproepen. Duurzame groei en leefbaarheid voor inwoners zijn in dit geval thema's die aandacht krijgen in de collegeakkoorden.
- **Sturen op balans**: In 12 van de 31 gemeenten is op dit moment beleid gericht op het 'sturen op balans' van toerisme en recreatie en de leefomgeving. Dit geldt voor Amsterdam, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Edam-Volendam, Waterland, Zaanstad, Blaricum, Gooise Meren, Laren en Weesp. Deze gemeenten krijgen de score 5. De overige 18 gemeenten, waar is aangegeven dat er op dit moment geen beleid is dat is gericht op het sturen op balans, krijgen de draagkrachtscore 1.
- **Beleid**: In acht gemeenten is de score voor het onderdeel beleid hoog. Er zijn in deze gemeenten duidelijke doelen opgesteld die ingaan op de groei of mindering en spreiding van toerisme en recreatie. 11 gemeenten scoren de laagste draagkrachtscore (1). Er zijn in die gemeenten geen doelen bekend ten aanzien van groei, mindering of spreiding van toerisme en recreatie.

5.4.3 *Resultaten beleidsmatige aandacht regio's*

In tabel 5.3 staan de draagkrachtscores weergegeven per deelregio. Deze scores zijn gemiddelden van de scores van gemeenten in de betreffende deelregio. Hierdoor zijn de deelregio's vergelijkbaar. Het kan echter zijn dat hierdoor de nuance op gemeenteniveau en verschillen per deelregio, minder goed in beeld komen.

Het resultaat van de beleidsaspecten van draagkracht voor de deelregio's binnen de MRA staat hieronder beschreven:

- **Hoge beleidsmatige aandacht voor draagkracht**: Almere-Lelystad heeft de hoogste score voor beleidsmatige draagkracht. Zij geven aan relatief veel ontwikkelruimte te hebben en staan het meest positief tegenover toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. De score voor sturing op balans valt laag uit, dit is een logisch gevolg van het feit dat Almere-Lelystad het vizier juist op toeristische ontwikkeling heeft en nog niet zozeer op de mogelijk (negatieve) effecten op de leefomgeving. Juist bij bestemmingen die zich toeristisch willen ontwikkelen is aandacht voor bestemmingsmanagement nu (pro-actief) aanvullend nodig. Almere-

Lelystad hebben hiertoe ook recent samen met de provincie Flevoland een Perspectief 2030 opgesteld. Zaanstreek-Waterland heeft ook een hoge beleidsmatige draagkracht. In deze deelregio worden de kansen gezien en is in het beleid al enige aandacht voor het sturen op balans. De hotspots hebben hier de afgelopen tijd aanleiding gegeven om in te zetten op het ontvangen van bezoekers zonder dat overlast ontstaat.

- **Gemiddelde beleidsmatige aandacht voor draagkracht**: Amsterdam, Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek kennen een gemiddelde score voor beleidsmatige draagkracht. In o.a. Amsterdam en Haarlem is er beleid voor het sturen op balans en is er aandacht voor zowel de kansen als de knelpunten en opgaven. In Gooi en Vechtstreek, maar ook Zuid-Kennemerland is ontwikkelruimte aanwezig. De beleidsmatige draagkracht is lager, in de gemeenten zijn minder doelen opgesteld ten aanzien van groei, mindering en/of spreiding van toerisme en recreatie. Het sentiment is in beide regio's genuanceerd.
- **Lage score beleidsmatige aandacht voor draagkracht**: IJmond en Amstelland-Meerlanden hebben een relatief lage score voor beleidsmatige draagkracht. Er is in de enquête aangegeven dat er ontwikkelruimte is en in de collegeakkoorden is een positief sentiment aanwezig. De houding ten aanzien van toerisme en recreatie is genuanceerd tot positief. In diverse gemeenten in deze regio's worden kansen gezien voor toerisme en recreatie, maar in het beleid zijn er beperkt doelen opgenomen over sturen op balans. Er zijn, over de gehele regio gezien, weinig tot geen doelen opgesteld ten aanzien van groei, mindering en/of spreiding van toerisme en recreatie. Bij de gemeenten in deze regio's is beperkte tot veel ontwikkelruimte voor toerisme.

Tabel 5.3: Resultaten beleidsmatige aandacht per deelregio

Deelregio	Beleidsmatig				Totaal	Gem.
	Ontwikkel-ruimte toerisme	*Bestuurlijk sentiment*	*Sturing op balans*	*Beleid*		
IJmond	4,3	4,0	1,0	1,7	11,0	2,8
Amstelland-Meerlanden	3,7	3,8	2,3	2,8	12,6	3,1
Amsterdam	1,0	3,0	5,0	4,0	13,0	3,3
Gooi en Vechtstreek	4,4	3,6	3,3	2,0	13,3	3,3
Zuid-Kennemerland	4,0	4,0	3,0	2,8	13,8	3,4
Zaanstreek-Waterland	3,5	4,1	2,5	4,0	14,1	3,5
Almere-Lelystad	5,0	5,0	1,0	4,0	15,0	3,8

5.4.4 *Conclusie beleidsmatige aandacht*

Meer aandacht voor balans. Het sentiment ten aanzien van toerisme en recreatie is *overall* gezien genuanceerd tot positief. In diverse gemeenten en deelregio's worden kansen en ontwikkelruimte gezien met hierbij aandacht voor thema's als duurzame/ kwalitatieve groei en leefbaarheid. Echter, in veel gemeenten die aangeven (beperkt) ontwikkelruimte te hebben is er geringe aandacht voor het sturen op balans of zijn in mindere mate doelen opgesteld die ingaan op de groei, mindering of spreiding van toerisme en recreatie. Inwonersprognoses en de verwachte groei van toerisme en recreatie vragen om aandacht in het beleid voor sturen op balans of kansen.

6. Ontwikkelperspectief toerisme en recreatie MRA

In dit hoofdstuk staat het ontwikkelperspectief voor toerisme en recreatie in de MRA centraal. In het ontwikkelperspectief per deelregio komen de ontwikkelkansen vanuit de huidige omvang en de prognoses in beeld. Ook staan de aandachtspunten voor de leefomgeving en leefbaarheid aangegeven.

6.1 *Algemene conclusie ontwikkelperspectief MRA*

Het beeld rondom de draagkracht van bestemmingen is de laatste jaren vooral bepaald door de overlast van bezoekers op hotspots, zoals het centrum van Amsterdam, de Zaanse Schans, Volendam en Marken. De resultaten uit dit onderzoek schetsen voor de gehele Metropoolregio Amsterdam echter een genuanceerder en gevarieerder beeld. Er zijn relatief veel deelregio's waar de leefbaarheid gunstig is en de omvang van toerisme en recreatie groot of gemiddeld (Zaanstreek-Waterland, IJmond en Zuid-Kennemerland). Toerisme en recreatie dragen hier bij aan een gunstige leefbaarheid. Het handhaven en versterken van deze positie vraagt ook de komende jaren voortdurende aandacht, omdat dit geen vanzelfsprekendheid is.

De prognoses laten zien dat er een (forse) groei van het aantal inwoners en toeristen wordt verwacht (+10 miljoen overnachtingen en +60 miljoen vrijetijdsactiviteiten tot 2030, zie hoofdstuk 4). Bij toenemende toeristische behoefte, is het de vraag of, waar en in welke mate het wenselijk is de groei op te vangen. Hierin worden politieke keuzes gemaakt. Wat betreft recreatie (vanuit eigen inwoners) zijn deze keuzes anders: waar het inwoneraantal groeit, neemt ook de behoefte aan vrijetijdsvoorzieningen toe, zowel commerciële als publieke voorzieningen (in paragraaf 6.3 gaan we hier verder op in). Tegelijkertijd maken toeristen en recreanten gebruik van dezelfde voorzieningen. Dat zorgt vaak voor synergie: bewoners profiteren van een uitgebreid palet aan voorzieningen, toeristen genieten van authenticiteit. In sommige gevallen kan dit bijdragen aan knelpunten, denk aan de kustgebieden waar recreatief en toeristisch bezoek samenkomt, of aan het fietspad langs de Zaanse Schans wanneer er ook veel toeristen zijn.

Er zijn de nodige kansen en uitdagingen voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie in de MRA. De deelregio's met een (relatief) geringere omvang van toerisme en recreatie (Almere-Lelystad, Gooi en Vechtstreek en Amstelland- Meerlanden) kunnen die verwachte groei gebruiken om de ontwikkeling van hun (deel)bestemmingen voor inwoners en toeristen nog aantrekkelijker te maken.

Die kansen zijn er voor alle deelregio's in de MRA. Echter het bewustzijn groeit dat dit moet gebeuren op een manier die kan worden omschreven als '**kwaliteitstoerisme**'. Kwaliteitstoerisme (en -recreatie) omvat de volgende kenmerken:

- Het DNA van de deelregio's staat centraal. Alle deelregio's zien kansen om vooral erfgoed en cultuur nog beter beleefbaar te maken;
- Er is inzicht in de draagkracht van de bestemming en hieraan wordt invulling gegeven door bestemmingsmanagement;
- Inwoners profiteren van de ontwikkeling.

Aandacht voor bestemmingsmanagement zorgt ervoor dat groei bijdraagt aan de leefbaarheid en er geen afbreuk aandoet. In de MRA blijkt dat in het huidige beleid (voorzichtig) optimisme is over de ontwikkelkansen, maar dat concrete doelen voor bestemmingsmanagement zeker nog geen gemeengoed zijn. Het vormgeven van dit onderwerp (bijvoorbeeld in gemeentelijke collegeakkoorden) is een belangrijke eerstvolgende stap, zodat vervolgens ook concreet kan worden gestuurd op gebalanceerde ontwikkelingen.

Dit onderzoek geeft inzicht in de belangrijkste impacts van bezoekers op de leefbaarheid en leefomgeving. Deze impacts aangaande leefbaarheid zijn met name zichtbaar op hotspots en in gemeenten met relatief veel stedelijk gebied. De impact op natuur- en recreatiegebieden is overal zichtbaar en vooral gerelateerd aan de (toegenomen) behoefte aan buitenrecreatie van inwoners en het tekort hieraan. Hieruit blijkt ook dat de focus niet alleen op de toeristische, maar ook op de recreatieve druk mag komen te liggen. De uitdaging hier ligt het met name in het toegankelijk en aantrekkelijk houden van de recreatie- en natuurgebieden, zonder de ecologie te schaden.

De onderdelen van de leefomgeving die de meeste aandacht vragen zijn: natuur, mobiliteit en de kwaliteit van de openbare ruimte. Een belangrijke aanbeveling is om in de toekomst inwoners ook beter te betrekken bij het in kaart brengen van leefbaarheid in relatie tot toerisme. Dit is voor de MRA onvoldoende in beeld.

In dit hoofdstuk staat per deelregio het ontwikkelperspectief weergegeven, zie paragraaf 6.2. In paragraaf 6.3 staan mogelijkheden en aanbevelingen benoemd om het bestemmingsmanagement concreet vorm te geven, als input voor de op te stellen MRA-strategie. Tot slot staan ook de thema's genoemd waarop de samenwerking in de MRA kan worden verbeterd of versterkt, zie paragraaf 6.4.

6.2 *Ontwikkelperspectieven toerisme en recreatie per deelregio*

Hieronder staan de ontwikkelperspectieven per deelregio beschreven.

6.2.1 *Ontwikkelperspectief Gooi en Vechtstreek*

Gooi en Vechtstreek kent een relatief geringe omvang van toerisme in combinatie met een gunstige draagkracht. De prognoses voor het inwoneraantal zijn gering en minder dan gemiddeld in de MRA. Ook wordt in Gooi en Vechtstreek (samen met IJmond) de geringste toeristische groei verwacht.

Gooi en Vechtstreek kan nog beter inspelen op de kansen die toerisme biedt, met verblijfsrecreatief en dagrecreatief aanbod en marketing. De prognoses zijn gering, maar de verzilvering hiervan hangt vooral samen met de ambities. Deze verschillen sterk per gemeente. Enkele gemeenten binnen de deelregio lijken ambities te hebben met een sterkere toeristische ontwikkeling, zoals Weesp, Huizen en Wijdemeren. Andere gemeenten zijn meer terughoudend, zoals Blaricum en Laren. Als deelregio lijkt hier vooral een kans te liggen in kwaliteitstoerisme en -recreatie: een ontwikkeling gericht op kwaliteit van het aanbod, dat past bij de bestemming (DNA) en individuele en in kleine groepen bezoekers trekt, verspreid over de tijd en de regio.

Uit de analyse van het beleid blijkt dat de regio aangeeft over ontwikkelruimte te beschikken. Er is echter nog maar ten dele aandacht voor 'het sturen op balans' en nog minder in de concretisering hiervan in doelen. De gunstige draagkracht biedt in ieder geval een goede uitgangspositie voor groei van de toeristisch-recreatieve omvang. Er zijn echter wel twee domeinen waar aandachtspunten zijn: natuur en mobiliteit.

- Natuur: in de natuur moeten vooral de voorzieningen op peil worden gehouden en ook meer aandacht en middelen komen om de opvangcapaciteit in de hele keten op orde te brengen en te organiseren, bijv. met parkeerruimte maar ook meer toezicht. Een ander aandachtspunt is hoe (vooral) bij pieken de overlast kan worden verminderd door spreiding.
- Mobiliteit: vooral bij de landgoederen en historische binnensteden is het vaak (constant) te druk. Hiervoor kan in de toekomst beter gezocht worden naar oplossingen om drukte te spreiden. Voor het buitengebied

(Wijdemeren) geldt dat er beter nagedacht kan worden over spreiding, bijvoorbeeld door parkeren aan de randen mogelijk te maken.

Gooi en Vechtstreek werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen (uit gebiedstafels):

- In beeld brengen bezoekersstromen met een druktemonitor.
- Hier hoort ook een scherper beeld van de doelgroep bij, welke toeristen en recreanten komen er nu (en in de toekomst) naar de Gooi en Vechtstreek en op wie wil de regio zich vervolgens richten. Er is potentie om de verblijfsbezoeker vanuit Amsterdam te verleiden om in Gooi en Vechtstreek te gaan verblijven. Dit vraagt om een gezamenlijke strategie voor ontwikkeling verblijfstoerisme in Gooi en Vechtstreek.
- Gezamenlijk de economische en maatschappelijke waarde van het beleven van natuur en erfgoed in kaart brengen. Wat brengt het de MRA-regio qua welvaart en welzijn.
- De uitdagingen rondom toerisme en recreatie zijn vaak gerelateerd aan ruimte. Er is behoefte om dit MRA-breed met elkaar op te pakken. Bijvoorbeeld door ondersteuning bij het opstellen van ruimtelijke kaders, opstellen van bestemmingsplannen en omgang met natuur.

6.2.2 *Ontwikkelperspectief Almere-Lelystad*

Almere-Lelystad heeft samen met Gooi en Vechtstreek de geringste omvang van toerisme en recreatie. De draagkracht voor deze regio is onduidelijk, omdat we gebaseerd op de feitelijke analyse onvoldoende cijfers beschikbaar hebben die dit goed in beeld brengen. Gebaseerd op de input uit de gebiedstafels zien we eigenlijk een zeer gunstige draagkracht, alle domeinen van de leefomgeving scoren onderdruk of 'in balans'. De leefbaarheid (gebaseerd op de feitelijke analyse) wordt in de regio als voldoende beoordeeld, maar laat ook nog ruimte voor verbetering.

Voor Almere-Lelystad wordt een forse groei van het aantal inwoners voorzien. Hoewel de prognose "trendmatige groei" voor geheel Flevoland een afname voorziet, wordt voor Lelystad en Almere een toename van het toerisme verwacht. Het hangt echter wel van ambitie en inzet af in welke mate dit verder zal gaan ontwikkelen

De ontwikkeling van toerisme en recreatie kan in Almere-Lelystad sterk bijdragen aan de welvaart en welzijn voor inwoners. Er is voldoende ontwikkelruimte, mits de ontwikkeling op een slimme manier wordt ingezet. De groei van het toerisme is in Almere-Lelystad geen vanzelfsprekendheid, dit betekent dat een actieve sturing op toeristisch-recreatieve ontwikkeling nodig is.

Uit de analyse van het beleid blijkt ook dat hierop al vol wordt ingezet. Er is aangegeven dat er veel ontwikkelruimte is, en we zien dit ook in het geformuleerde beleid van beide gemeenten terug. Het is dus gunstig dat hier proactief wordt ingezet op een gebalanceerde ontwikkeling. Aandachtspunten voor de ontwikkeling zijn (uit gebiedstafels):

- Beter beleefbaar en toegankelijk maken van de natuur(gebieden).
- Zorg voor synergie in de ontwikkeling van dagrecreatieve voorzieningen voor toeristen met de behoeften van inwoners.
- De deelregio zet al actief in op het verbeteren van de randvoorwaarden om (toeristische) ontwikkeling mogelijk te maken, zoals aandacht voor huisvesting van werknemers in de sector, actief beleid aangaande verblijfsrecreatie en verbeteren van de bereikbaarheid met het OV via (MRA) concessies.

Almere-Lelystad werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen (uit gebiedstafels):

- Monitoring van bezoekersstromen.
- Bestemmingsontwikkeling en het realiseren van nieuwe bestemmingen binnen de MRA. In Almere en Lelystad is een ambitie om nog verder te ontwikkelen.
- Arbeidsmarkt en scholing wordt ook als heel belangrijk gezien in Almere-Lelystad. Er zijn namelijk mensen nodig die in de sector willen werken om te ontwikkelen. De MRA kan hierin een rol spelen door dit te agenderen bij andere programma's binnen de MRA.

6.2.3 *Ontwikkelperspectief IJmond*

IJmond kent, net als Gooi en Vechtstreek, een relatief geringe omvang van toerisme in combinatie met een gunstige draagkracht. De prognoses voor het inwoneraantal zijn gering en minder dan gemiddeld in de MRA. Ook wordt in IJmond (samen met Gooi en Vechtstreek) de geringste toeristische groei verwacht.

IJmond kan nog beter inspelen op de kansen die toerisme biedt, met verblijfsrecreatief en dagrecreatief aanbod en marketing. De prognoses zijn gering, maar de verzilvering hiervan hangt vooral samen met de ambities. Er zijn ook veel 'troeven' in het gebied die (beter) toeristisch beleefbaar gemaakt kunnen worden, zoals de vis(industrie), het cultuurhistorisch erfgoed, de natuur, duinen maar ook het polderlandschap.

Uit de analyse van het beleid blijkt dat de regio aangeeft over veel ontwikkelruimte te beschikken en het sentiment hierover is ook gunstig. Er is een duidelijk bewustzijn dat toerisme nog sterker kan bijdragen aan werkgelegenheid, leefbaarheid (nabijheid voorzieningen) en trots op de regio. Er is echter nog weinig tot geen aandacht voor 'het sturen op balans' en nog minder in de concretisering hiervan in doelen. De redelijk gunstige draagkracht biedt in ieder geval een goede uitgangspositie voor groei van de toeristisch-recreatieve omvang. Vooral op het gebied van natuur zijn er zorgen en aandachtspunten: het gaat vooral om piekbelastingen en dan met name in de duingebieden. Er is op zich wel ruimte in de IJmond maar er mag in de toekomst beter worden ingezet op het opvangen van bezoekers zonder dat dit de ecologie belemmert of overlast voor andere bezoekers tot gevolg heeft. Dit vraagt om de inzet van verschillende instrumenten om beter te spreiden.

IJmond werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen:

- Verzamelen van data over bezoekers en het in kaart brengen van bezoekersstromen door bijvoorbeeld een druktemonitor.
- Samenwerking op het gebied van digitale vindbaarheid van het aanbod, digitalisering, marketing en elkaar versterken vanuit het eigen DNA.
- Op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit is de samenwerking in de MRA belangrijk (OV, fietsroutes, waterverbinding, deelvervoer).
- Het delen van kennis, leren van elkaar juist op MRA schaal.
- Er is behoefte aan een spreidingsstrategie op hoofdlijnen in de MRA, waarbij de deelregio's en gebieden dit zelf verder kunnen specificeren en vanuit het eigen DNA kunnen ontwikkelen en regio's elkaar op die manier kunnen versterken.

6.2.4 *Ontwikkelperspectief Zaanstreek-Waterland*

Zaanstreek-Waterland kent een gemiddelde tot een relatief geringe omvang van toerisme en recreatie. Aan de andere kant zijn er wel een aantal toeristische hotspots waar de omvang (lokaal) fors is: de Zaanse Schans, Volendam en Marken. En ook een recreatieve hotspot: Het Twiske, en ook Waterland zijn populair voor dagrecreatie. De uitgangspositie qua draagkracht is gunstig tot gemiddeld.

Met een verwachte groei van 6,7% wordt voor 2030 niet de allergrootste groei van het aantal inwoners verwacht in deze deelregio, maar deze regio heeft ook te maken met de bevolkingsgroei van Amsterdam (+12%). Wat betreft de groei van het toerisme (overnachtingen) wordt voor deze regio wel een forse groei verwacht. Hierbij moet echter aangetekend worden dat die afhankelijk is van ambities en beleid.

Er zijn in deze deelregio kansen voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie. Met name erfgoed en cultuur bieden kansen voor toerisme en dagbezoeken, evenals uitbreiding van verblijfcapaciteit (indien passend bij de ambities). Belangrijk gegeven hierbij is de aanwezigheid van verschillende bestaande toeristisch-recreatieve hotspots en de vele Natura-2000 gebieden, waarmee rekening gehouden moet worden bij de doorontwikkeling van toerisme en recreatie in het gebied. Purmerend en

Wormerland geven aan nog veel ontwikkelruimte te hebben voor toerisme, in de andere gemeenten is die beperkt of onder voorwaarden.

Aandachtspunten en kansen zijn:

- Landelijk gebied en natuur: benutting van natuurgebieden voor wandelen, fietsen en andere route gebonden recreatie is kansrijk om de toenemende recreatieve druk op te vangen en te geleiden (recreatief grid).
- Op de hotspots (Zaanse Schans, Volendam, Marken en Het Twiske) is aandacht gewenst voor de sociaaleconomische leefbaarheid, mobiliteitsknelpunten en de openbare ruimte. Bewoners ervaren overlast en de leefbaarheid moet versterkt worden.
- Qua mobiliteit liggen opgaven bij het verduurzamen van mobiliteit en beperken van overlast door het reguleren of organiseren van verkeersstromen.
- Buiten de hotspots zijn er mogelijkheden om het bestaande erfgoed en cultuur, de kernen en het landschap beter te benutten voor recreatie en toerisme.
- Benutten kansen voor waterrecreatie.

Zaanstreek-Waterland werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen (uit gebiedstafels):

- Gezamenlijke marketing/ promotie activiteiten oppakken op MRA-schaal. Hierbij graag samenwerking van alle marketingorganisaties en DMO's en dus niet alleen Amsterdam & Partners.
- Beter monitoren en inzichtelijk maken van het aanbod en data van bezoekersstromen en de beperkte capaciteit van gemeenten op dit punt (deels) opvangen.
- Bereikbaarheid en mobiliteit moet op MRA-schaal worden opgepakt. Denk aan OV, het fietsnetwerk of het doortrekken van de noordzuidlijn, eventueel kaders voor (duurzame) mobiliteit in relatie tot toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. Maar ook mobiliteit over water, zoals met de Zaanferry.
- Kennisdeling binnen de MRA, maar ook kennis van buiten de MRA ophalen.
- Product- en bestemmingsontwikkeling regionaal afstemmen op basis van DNA en de identiteit van Zaanstreek-Waterland. Elke deelregio en bestemming focus op de eigen kwaliteiten.
- Gezamenlijk anticiperen op de impact van Amsterdams beleid op de omliggende gemeenten.

6.2.5 *Ontwikkelperspectief Amstelland-Meerlanden*

De omvang van recreatie en toerisme in Amstelland-Meerlanden is gemiddeld, hoewel er sterke verschillen zijn binnen de regio. Schiphol, waaronder het uitgaande verkeer dat vanaf Schiphol vertrekt, heeft een grote invloed op de omvang in (met name) Haarlemmermeer. De uitgangspositie qua draagkracht is in deze regio gemiddeld, met daarbinnen gemeenten die boven en onder het gemiddelde zitten. De prognoses geven groei aan voor zowel recreatie (inwoners) als toerisme. In vier gemeenten in deze regio wordt (nog) niet gestuurd op balans, dit zijn ook de vier gemeenten waar beperkt ruimte is voor de ontwikkeling van toerisme. Twee gemeenten geven aan dat er op balans gestuurd wordt en dat er veel ontwikkelruimte is. Deze gemeenten hebben ook richtinggevende doelen voor zowel recreatie als toerisme.

Het noordelijke gebied van deelregio is al behoorlijk verstedelijkt. Op die locaties zijn nieuwe toeristische voorzieningen misschien niet meer zo goed mogelijk, maar mogelijk juist wel weer in het landelijk gebied of op andere plekken. Door meer in te zoomen per gemeente kan de juiste balans worden bepaald en vervolgens welke ontwikkelkansen er zijn.

De ontwikkeling van toerisme en recreatie kan in Amstelland-Meerlanden bijdragen aan het welzijn en welvaart van inwoners, waarbij – zeker ook vanwege de groeiprognoses – tegelijkertijd aan een aantal opgaven gewerkt moet worden. Erfgoed, cultuur en landschap werden hier ook genoemd als basis voor kansrijke ontwikkelingen. Bij verdere

ontwikkelingen zou aandacht moeten zijn voor duurzame bereikbaarheid en het stimuleren van duurzame mobiliteit, om de draagkracht op dit vlak te versterken.

Opgaven en kansen in deze deelregio zijn:

- Benutten van erfgoed, cultuur en landschap voor recreatie en toerisme (wat goed past bij het DNA van het gebied).
- Benutten van kansen voor waterrecreatie.
- Het oppervlak recreatiegebied is te beperkt en uitbreiding van het areaal is noodzakelijk. Ook het ontwikkelen van groene structuren en verbindingen is nodig om recreatieve druk op te vangen en andere gebieden (zoals de kust) te ontlasten.

Amstelland-Meerlanden werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen (uit gebiedstafels):

- Ontwikkeling en promotie van de regio niet alleen als 'Flower' regio, maar ook water en landschap zijn belangrijk. Aansluiten bij meerdere promotielijnen.
- Duurzaamheid is een relevant thema om op samen te werken. Denk aan elektrisch varen op de Westeinderplassen, recreatieve dooradering van een nieuw zonnepanelengebied (voorbeeld bij Schiphol), aanleg duurzame jachthaven Uithoorn, ondernemers faciliteren bij duurzaam ondernemen en benutting van OV voor bereikbaarheid van vrijetijdsvoorzieningen (ideeën zijn o.a. hop on hop off bus, lijn 358 bestempelen als 'flori bus').
- Samenwerken aan een robuust fietsnetwerk en verbindingen die groen vanuit de stad gezien, dichtbij brengen.
- Uitbreiding areaal natuur- en recreatiegebied.
- Gezamenlijke shift nodig in denken over de financiering van niet alleen natuurbeheer maar ook recreatiebeheer.

6.2.6 *Ontwikkelperspectief Zuid-Kennemerland*

Zuid-Kennemerland kent een gunstige draagkracht en een relatief grote omvang van toerisme en recreatie. Zuid-Kennemerland kent een relatief geringe groei van het aantal inwoners, maar een forse verwachte groei van het toerisme. En gezien de nabijheid tot Amsterdam worden ook veel recreanten uit die deelregio verwacht.

Zuid-Kennemerland staat voor de uitdaging om deze mooie positie met een goede balans in recreatie en toerisme en de draagkracht, naar de toekomst toe te blijven behouden. Gezien de prognoses biedt het toerisme ook voldoende kansen om hierop in te spelen en is de proactieve houding aangaande de leefbaarheid en leefomgeving nodig om te sturen op balans (spreiding bezoekers in ruimte en tijd).

Uit de analyse van het beleid blijkt dat de regio, afgezien van Haarlem, aangeeft over ontwikkelruimte te beschikken en het sentiment hierover is ook relatief gunstig. De regio geeft ook aan dat er wordt gestuurd op balans, echter concrete doelen zijn hiervoor nog in beperkte mate terug te vinden. Dit is echter wel een noodzaak voor de toekomstige, gebalanceerde ontwikkeling.

De aandachtspunten voor de toekomst op het gebied van draagkracht zijn vooral op het gebied van natuur, mobiliteit en deels openbare ruimte:

- Natuur: Er is in de deelregio vooral sprake van zorgelijke pieken of soms een structurele belasting in bepaalde delen van de natuur. Er is behoefte aan een goede balans in ecologische waarden en bezoekerswaarden. Door de ruimtelijke zonering van recreatie en natuur kunnen deze waarden beter op elkaar worden afgestemd.
- Mobiliteit: De draagkracht van mobiliteit wordt ook op bepaalde momenten overschreden in Zuid-Kennemerland. Dit uit zich met name in verkeersdrukte, opstoppingen en parkeerproblemen door bezoekers. Het speelt in de hele regio. Op drukke stranddagen is dit te verwachten, maar de problematiek speelt breder en op meerdere plekken. Het goed

organiseren van (duurzame) mobiliteit is een voorwaarde voor de verdere toeristische ontwikkeling van de regio.
- Openbare ruimte: vooral in de stedelijke gebieden (Haarlem) kan de kwaliteit van de openbare ruimte en buurten beter op peil worden gehouden, door bijv. de aanpak van zwerfvuil.

Zuid-Kennemerland werkt graag nader samen in MRA-verband aan de volgende onderwerpen (uit gebiedstafels):
- Graag inzetten op een deel regionale marketingstrategie in nauwe afstemming met de MRA, met als doel om elkaar beter te vinden en door te kunnen verwijzen naar elkaar.
- Leer van elkaar. Maak gebruik van elkaars 'learnings', bijv. op het gebied van de successen van marketingcampagnes.
- Inzicht in bezoekersstromen. Beter inzicht is noodzakelijk voor de hele MRA en past beter bij de MRA dan bij individuele gemeenten.
- Bereikbaarheid en mobiliteit. Dit is een thema dat al op de MRA agenda staat en moet blijven. Er is behoefte aan kennisdeling van goede ervaringen van binnen en buiten de MRA.
- Samenwerken en afstemmen in productontwikkeling. Het denken op MRA schaal vraagt ook om afstemming in de productontwikkeling. Wie heeft welke kwaliteiten en welk toeristisch profiel? En wat kan op welke plek toegevoegd worden en onderscheidend zijn, of waar kan (beter) worden doorverwezen naar elkaar.

6.2.7 *Ontwikkelperspectief Amsterdam*

Amsterdam kent, samen met Zandvoort, van alle MRA-gemeenten de hoogste omvang. De prognose geeft een forse groei van het aantal inwoners aan, en daarmee vraag naar vrijetijdsaanbod. De groei van toerisme (ten opzichte van 2019) wordt met beleid beperkt. De uitgangspositie qua draagkracht is in Amsterdam beneden gemiddeld, waarbij er tussen de wijken grote verschillen zichtbaar zijn. Qua beleid zien we dat Amsterdam als enige gemeente heeft aangegeven geen ruimte voor ontwikkeling van toerisme te zien. Er is in het beleid sturing op balans en er zijn concrete doelen opgenomen. Verdere ontwikkeling van de omvang (ten opzichte van 2019) is onwenselijk. Ontwikkeling en management van de bestemming kan zich richten op spreiding van bezoekers binnen de stad, er zijn verschillende wijken die kunnen profiteren van toerisme en recreatie.

Domeinen van de leefomgeving die aandacht vragen, zijn:
- Sociaaleconomisch (leefbaarheid): Hier is sprake van zowel zorgelijke pieken als een structurele belasting die invloed hebben op de leefbaarheid van bepaalde delen van Amsterdam.
- Mobiliteit: Er is sprake van normale pieken, veroorzaakt door o.a. autoverkeer (filevorming en parkeerdrukte). Buitenpoorten in samenwerking met de NS en innovatief duurzaam vervoer als attractie zijn voorbeelden van toekomstige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in Amsterdam.
- Openbare ruimte (o.a. parken): Er is sprake van zorgelijke pieken als gevolg van de toeristisch-recreatieve omvang in Amsterdam. Dit omvat onder meer drukte in de openbare ruimte door toerisme en recreatie, drukte in het algemeen en overlast door vervuiling. Zo gaat het bij parken vaak om recreatieve druk, afval en storend gedraag (bijv. herrie, loslopende honden, vernielingen). Opgave is om de huidige en toekomstige bewoners van de stad voldoende ruimte bieden voor natuurgerichte recreatie zonder overlast in de openbare ruimte. Hierbij is verbinding met omliggende regio's essentieel, met name de duurzame bereikbaarheid van groen, natuur en recreatieruimte (nabijheid via auto, OV en fietsverbindingen)

Vanuit Amsterdam werden de volgende onderwerpen genoemd om binnen MRA-verband op samen te werken (uit gebiedstafel):
- Samenwerking op het gebied van marketing (gastprofielen) en aanbodontwikkeling om de juiste gast op de juiste plek te krijgen.
- Benutten van het historisch erfgoed en cultuur.
- Duurzame ontwikkeling van toerisme en recreatie, bijvoorbeeld ook in relatie tot voedsel (gebruik van producten uit de regio).

- Nabijheid van groene uitloopmogelijkheden voor inwoners van de stad door goede comfortabele verbindingen.
- Dataverzameling en analyse.

6.3 *Bestemmingsmanagement*

Op basis van de uitkomsten van het draagkrachtonderzoek geven we de volgende aanbevelingen voor uw toekomstige beleid aangaande bestemmingsmanagement. Onder bestemmingsmanagement verstaan we het beleid en beheer van de bestemming waardoor overlast, ergernis en overschrijding van de draagkracht wordt voorkomen of hierop tijdig wordt bijgestuurd.

De aanbevelingen zijn mede gebaseerd op de menukaart voor 'sturen op balans' uit het advies 'Waardevol toerisme – de leefomgeving verdient het' van de Raad voor de Leefomgeving.

Regie op groei

Opvangen en effectief spreiden van de groeiende toeristisch-recreatieve behoefte, vraagt om regie op de ontwikkeling van nieuw en het beheer van bestaand toeristisch-recreatief aanbod. Wanneer het inwoneraantal groeit, neemt ook de behoefte aan vrijetijdsvoorzieningen toe. Voor de toeristische groei geldt dat in bepaalde bestemmingen en/of deelregio's het wellicht wenselijk is om de groei van toerisme op te vangen en in te zetten op groei in kwantiteit en kwaliteit (bijvoorbeeld Almere-Lelystad), terwijl andere bestemmingen of deelregio's mogelijk een minder sterke groei of stabilisatie wensen.

De beschikbare capaciteit en het beleid voor toeristische accommodaties zijn twee belangrijke sturingsmechanismen om toenemende en huidige vraag te sturen. In het rapport 'Grip op Groei' (ZKA, 2018) blijkt uit de marktanalyse voor verblijfsaccommodaties dat er een tekort aan hotelkamers zal optreden. Met andere woorden: de vraag groeide harder dan het aanbod. Hierbij is al rekening gehouden met de planvoorraad (initiatieven die al op stapel staan). De analyse van marktruimte van 2018 geeft aan dat er nog ruimte is voor nieuwe plannen om de vraag op te vangen. In hoeverre en waar dit wenselijk is, is aan de MRA-gemeenten. Actuele informatie over de voorraad en harde en zachte plannen zijn een belangrijke factor in beleid voor accommodaties. Het is daarom zinvol de plancapaciteit en -voorraad MRA-breed te actualiseren.

Bij het MRA-brede beleid voor toeristische accommodaties en evenementen is het belangrijk om op MRA-schaal te bekijken of knelpunten in draagkracht door spreiding van de omvang over de MRA kunnen worden opgevangen. Hiernaast kan overwogen worden om beleid te maken voor, of af te stemmen over, de locaties voor nieuwe dagrecreatieve attracties. De veelvormigheid van dagrecreatieve voorzieningen, van theater tot stadion, erfgoed, winkelcentrum of groengebied, is hierbij een complicerende factor. Maar hoewel er bij dagrecreatieve ontwikkeling wordt gelet op bereikbaarheids- en verkeerseffecten, om overlast te voorkomen, is het ook goed om andersom te kijken. Waar kan een dagrecreatieve voorziening een positief effect hebben op de omgeving of de gewenste verschuiving van bezoekersstromen realiseren?

Bij het zorgen voor meer regie op de groei, is zinvol om aandacht te besteden aan de huidige hotspots. Bij elke hotspot, toeristisch en recreatief, is al ervaring opgedaan met mobiliteit, bereikbaarheid en mogelijk ook met spreiding. Het is zinvol van elkaar te leren op dit vlak. Bovendien is de verwachting dat bij ongewijzigd aanbod en toenemende vraag, de plekken die al veelbezocht zijn, nog drukker worden. Bij veel hotspots zijn aandachtspunten op het gebied van mobiliteit en de balans tussen bezoekers en de omgeving (o.a. leefbaarheid en natuur).

Spreiden in ruimte en tijd met marketing en aanbod

Zorg er samen met Amsterdam & Partners, en alle marketing- en promotieorganisaties gezamenlijk, voor dat de marketingcommunicatie naar bestaande en potentiële gasten afgestemd is op de draagkracht van de

bestemming en de ontwikkelperspectieven die hiervoor zijn opgesteld. Dit lijkt logisch, maar het is toch goed om hier een check op te doen. Amsterdam Beach Zandvoort is een gemakkelijk te bereiken strand voor internationale gasten, maar Almere heeft ook een strand en is ook een goede kandidaat voor Amsterdam Beach (o.a. vanwege het NS-station met rechtstreekse verbinding vanuit/ naar Amsterdam). Een interessante toevoeging bij spreiding is het spreiden in tijd. Bij de te verwachten piekmomenten (evenementen) kunnen andere locaties extra in de etalage worden gezet of alternatieve tijdstippen worden voorgesteld die vergelijkbaar aantrekkelijk zijn. Dit zorgt voor spreiding in ruimte en tijd door communicatie. Een andere aanbeveling is om ook de inwoners veel meer te betrekken in de marketingcommunicatie, omdat ze in toenemende mate een belangrijke doelgroep zijn voor de vrijetijdssector.

Uit onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van aantrekkelijke voorzieningen en de toegankelijkheid van gebieden via routenetwerken sterke voorspellers zijn van de bezoekersaantallen. Oftewel het aanbod kan juist sterk bijdragen aan spreiding. Dit vraagt een langetermijnstrategie en een lange adem. De deelregio’s hebben allen aangegeven plannen te hebben voor het sturen op aanbod, én dat ontwikkeling plaatsvindt vanuit de eigen kracht en het DNA van de deelregio's binnen de MRA. Kortom, het aanbieden van alternatieven voor drukke plekken en momenten is een sterke troef in de ontwikkelperspectieven.

Sturing op (on)gewenst gedrag

Naast de hoeveelheid bezoekers – bijvoorbeeld aan hotspots – is ook het (ongepaste) gedrag van bezoekers vaak een (extra) reden voor overlast. Sturing op gewenst gedrag kan juist hier een belangrijke succesfactor zijn. Dit vraagt informatievoorziening voorafgaand aan een bezoek en handhaving ter plekke.

Aandachtspunten groen en natuur: opvangcapaciteit erbij en natuur en recreatie zoneren

De belangrijkste knoppen om aan te draaien bij knelpunten (pieken of structureel) zijn het verruimen van de opvangcapaciteit (draagkracht) of het verkleinen van de omvang (aantal bezoekers). Voor de MRA is dit vooral relevant voor de meest genoemde aandachtspunten rondom natuur en mobiliteit.

Door de te verwachten groei van het aantal inwoners en het aantal toeristen, zal de druk op de bestaand groen, natuur- en recreatiegebieden toenemen. Wij berekenen voor 2020 al voor vier deelregio's een tekort in de huidige situatie, wat in 2040 oploopt naar een tekort voor alle deelregio's (rekening houdend met de bevolkingsgroei). Bij ongewijzigd aanbod, komt onder andere de natuur in de kustzone in de knel, omdat daar zowel toeristische als recreatieve druk samenkomt.

De oplossing voor het opvangen van de toenemende recreatieve druk moet gerealiseerd worden in samenwerking. Recreanten trekken zich weinig aan van gemeentegrenzen. De aanbevelingen voor oplossingen zijn:

- Beter benutten van de bestaande gebieden, en tegelijk bekende knelpunten (gebieden waar de natuur te leiden heeft onder de druk) aanpakken. We bevelen hierbij het instrument recreatiezonering aan. Dit is een goed instrument om recreatieve behoeften en de mogelijkheid hiertoe vanuit natuur- en recreatiegebieden beter op elkaar af te stemmen. De uitkomsten gaan bijdragen aan een beter evenwicht en daarmee voor een duurzame instandhouding van de recreatieve mogelijkheden. De inzet van de MRA is hierbij gericht op enerzijds een optimale beleving van de natuur voor inwoners en bezoekers. Anderzijds moet ook de kip met de gouden eieren goed worden verzorgd: zorg voor voldoende rustgebieden voor de natuur. Ook het versterken van de capaciteit voor handhaving en toezicht is hierbij van belang.

- Uitbreiden van het groen-areaal. Doe dit, ruimtelijk én financieel technisch, in samenhang met de bouw van woningen, juist ook als het gaat om verdichting in de bestaande stad.
- Verbeteren van de verbindingen tussen groengebieden en vanuit de woonomgeving naar de groengebieden. Met goede verbindingen is groen uitloopgebied voor een deel van de inwoners van de MRA weliswaar niet dichtbij, maar wel *nabij*. Nader onderzoek naar bewegingen van recreanten (bijvoorbeeld m.b.v. Strava-data, zoals uitgevoerd door TRACK Landscapes) is behulpzaam bij het in beeld brengen van concrete kansen en knelpunten op dit gebied.
- Meer aandacht voor waterrecreatie. Waterrecreatie, hoewel in aantallen op dit moment geen heel groot aandeel in alle vrijetijdsactiviteiten (CVTO), wint in populariteit en biedt kansen om drukte op te vangen. Dit vraagt wel om aandacht voorlaagdrempelige vormen van waterrecreatie (suppen, kanoën, sloepvaren), aandacht voor de water- en omgevingskwaliteit van de gebieden en het bevaarbaar houden (o.a. waterplantenproblematiek). Ook het veilig houden van de wateren (afstemmen op beroepsvaart) zal bijdragen aan het benutten van de recreatiepotentie.

Aandachtspunten mobiliteit: verduurzaming en lokale en regionale knelpunten oplossen

De geringe aandacht die toerisme en recreatie hebben in mobiliteitsbeleid is een gemiste kans voor de duurzame ontwikkeling van toerisme en recreatie. Toeristisch-recreatieve activiteit gaat veelal gepaard met verplaatsingen. Bereikbaarheid is voor het succes van het toeristisch-recreatief aanbod een belangrijke voorwaarde. Bij het mobiliteitsbeleid speelt het vrijetijdsmotief echter zelden een rol, we ondernemen vrijetijdsactiviteiten namelijk vaak tijdens de momenten dat het rustig is in het OV en op de weg. Het vrijetijdsmotief is daardoor slechts in weinig gevallen de oorzaak van een mobiliteitsvraagstuk. Door de piekmomenten en de kleinere stroom mensen (in vergelijking tot utilitair verkeer) hebben toeristisch-recreatieve bestemmingen in het OV-netwerk vaak geen prominente plek.

Aanbeveling is om in het mobiliteitsbeleid toerisme en recreatie een prominentere plek te geven. Concrete voorbeelden zijn het ‘aantakken’ van recreatieve en toeristische bestemmingen op het regionaal fietsnetwerk en de snelfietsroutes, bushaltes bij bestemmingen en bezienswaardigheden, managen van deelmobiliteit rondom bestemmingen en laadfaciliteiten bij bestemmingen.

Andere redenen om mobiliteit een belangrijke rol te geven bij toekomstig beleid zijn:

- Bij de verduurzaming van toerisme en recreatie is mobiliteit een belangrijke knop om aan te draaien. Elektrisch vervoer heeft hier een grote rol in en beidt kansen. Elektrisch varen werd bijvoorbeeld tijdens de gebiedstafels een aantal keer benoemd.
- Uit de gebiedstafels kwam naar voren dat nagenoeg alle regio's (met uitzondering van Almere-Lelystad) aangeven zorgelijke pieken te kennen op het gebied van mobiliteit. Bij hotspots zijn parkeren, opstoppingen en verschillende modaliteiten die elkaar in de weg zitten, regelmatig voorkomende onderwerpen.
- Er gebeurt op het gebied van mobiliteit in de regio best veel. Zo is ervaring opgedaan met het geleiden van verkeersstromen bij de Amsterdam Arena en tijdens de Grand Prix in Zandvoort. De leerpunten hieruit zijn ook interessant en relevant voor andere gemeenten.

Aandachtspunten erfgoed en cultuur: kansen zorgvuldig benutten

Erfgoed en cultuur bieden kansen om toerisme en recreatie op een passende manier te ontwikkelen (passend bij de bestemming, de ambitie van de regio en de draagkracht), en tegelijk bij te dragen aan instandhouding van het erfgoed en culturele instellingen. Binnen de MRA is kennisdeling op dit thema relevant. Daarnaast zijn er mogelijk verschillende

locaties die samen tot één thema bijvoorbeeld via aantrekkelijke routenetwerken kunnen worden ontsloten/ verbonden. Wanneer dit in gezamenlijkheid ontwikkeld wordt, kunnen ze elkaar versterken (massa maken om specifieke doelgroepen te trekken).

Profijt en betrokkenheid
Uit diverse studies blijkt dat betrokkenheid van inwoners bij het beleid én het meeprofiteren van toerisme, bijdragen aan het draagvlak voor toeristische ontwikkeling. Om profijt en betrokkenheid te stimuleren en organiseren verdient het naar de toekomst toe aanbeveling om:

- Het draagvlak voor toerisme te monitoren middels inwonersonderzoek naar de relatie 'toerisme en leefbaarheid' (bijv. tweejaarlijks);
- De vitaliteit van kernen te versterken door beter in te spelen op toerisme. Verken de kansen die dit voor ondernemers biedt, maar ook voor inwoners (bijv. door particuliere initiatieven te ondersteunen) en stimuleer het verzilveren hiervan;
- Het verhaal van de positieve effecten van toerisme te blijven vertellen en benadrukken in de media.

Lusten en lasten
Er zijn zorgen over de ongelijke verdeling van de lusten en lasten. De ervaring leert dat kosten vooral gemaakt worden door erfgoed- en natuurorganisaties en dat partijen juist deze 'middelen' tekortkomen om voldoende kwaliteit te kunnen bieden. Dit terwijl de kosten voor bestemmingsmanagement naar verwachting juist toenemen. Dit punt vraagt om regie vanuit de MRA. Hierbij is het allereerst belangrijk dat bezoekers voldoende bij kunnen dragen aan de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van de kwaliteit van de leefomgeving. Er zijn hiervoor enkele mogelijkheden die nader verkend kunnen worden:

- Een mogelijkheid is om financiële instrumenten in te zetten die de dagrecreant de mogelijkheid biedt om bij te dragen. De inzet van vignetten voor mountainbikers, ruiters en sportclubs is een bekend voorbeeld. Een andere mogelijkheid, die tevens een sturend effect op drukte heeft, is het innen van parkeergelden.
- Een andere kans is het inzetten van instrumenten die het geïnde geld beter verdelen, bijvoorbeeld via een gebiedsfonds waarop erfgoed- en natuurorganisaties aanspraak kunnen maken. Inkomsten uit toeristenbelasting kunnen hiervoor ook gebruikt worden, zodat ook de verblijfstoerist kan bijdragen. Het is het meest kansrijk dit type instrumenten MRA-breed in te zetten. Deze schaal is belangrijk om het succes te vergroten en je wilt ook geen ongewenst waterbedeffect creëren.

Inzicht in bezoekersstromen door monitoring
Om te kunnen sturen op balans is het nodig om inzicht te hebben in het gedrag en de aanwezigheid van recreanten en toeristen in de MRA en haar omliggende gemeenten en bestemmingen. Hiervoor zijn steeds betere monitoringsinstrumenten voorhanden (bijv. met behulp van GPS-data) en hiermee wordt ook al gewerkt binnen sommige delen van de MRA, zoals bij de gemeente Lelystad en via 'Scale up'. Inzicht in bezoekersstromen geeft u de mogelijkheid hierop te sturen. Zo worden (te) drukke locaties op de monitor aangegeven en vindt de potentiële bezoeker hier alternatieven, die eenzelfde soort beleving bieden, maar minder druk bezocht zijn. Met deze data komt ook de dagrecreatieve bezoeker veel beter in beeld, wat nu vaak nog een (deels) witte vlek is in de cijfers rondom de omvang van toerisme en recreatie. De MRA (of vanuit de provincies) is bij uitstek een schaalniveau waar de ontwikkeling en inzet van dit type instrumentarium meerwaarde heeft. Het is raadzaam budget te reserveren om data af te kunnen nemen van bestaande monitoringssystemen.

Vervolgonderzoek
Naast (real-time) inzicht in bezoekersstromen, is ook behoefte aan een steviger data-basis. Basisdata zoals aantal overnachtingen, aantal bedden, aantal bezoekers van attracties en natuurgebieden is onbekend, of slechts eenmalig uitgevoerd. De planvoorraad van verblijfsaccommodaties is

essentieel om grip te houden op de ontwikkeling van toerisme. Het is belangrijk om op MRA-schaal hierin een verbeteringsslag te maken.

Onderzoek onder inwoners naar de directe relatie tussen toerisme, recreatie en leefbaarheid ontbreekt op MRA-schaal, voor Amsterdam is dat er wel. Aanbeveling is om hier nader onderzoek naar te doen, voor alle gemeenten (liefst op wijkniveau). Het schaalniveau van de wijk is belangrijk omdat we hebben gezien dat de knelpunten en voordelen zich vaak lokaal voordoen. Als een gezamenlijk uitgevoerd onderzoek een te grote stap is, dan is het bijvoorbeeld wel raadzaam om een standaardvragenlijst te maken die gemeenten kunnen uitzetten. Hierdoor kan de data eventueel wel vergeleken worden of verwerkt worden in een MRA-breed onderzoek.

6.4 *Onderwerpen om samen te werken in de MRA*

Uit de gesprekken met de deelregio's in de gebiedstafels zijn onderstaande punten naar voren gekomen als prioritaire en kansrijke thema's voor samenwerking.

1. Gezamenlijke uitdagingen zijn er te vinden op deze thema's:
    a. Duurzaamheid mag meer aandacht krijgen in vervolgonderzoeken.
    b. Bereikbaarheid en mobiliteit.
2. Samenwerking t.b.v. benutten ontwikkelkansen:
    a. Promotie en marketingkracht van de MRA.
    b. Gezamenlijke kaders en afstemming (capaciteit verblijfsrecreatie).
    c. Koppelen recreatie aan andere opgaven (verstedelijking).
3. Uniforme data verzameling:
    Inzet op verbeteren van data over draagkracht (inwonersonderzoek), gezamenlijk of onderling afgestemd.
4. Gezamenlijk inzichtelijk maken van bezoekersstromen (monitors), om bezoekers beter te kunnen spreiden:
    a. Leren van elkaars goede voorbeelden op dit gebied.
    b. Gezamenlijk bepalen in welke bezoekersstromen meer inzicht gewenst is en kennis hierover verspreiden onder alle stakeholders.

Bijlage 1: Geraadpleegde experts en stakeholders

Expertgroep	
Organisatie	**Naam**
Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC)	Bastiaan Overeem
Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC)	Ferdinand Kieboom
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)	Tanja Fedorova
Centre of Expertise Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH)	Diana Korteweg Maris
Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli)	Douwe Wielenga
Amsterdam & Partners	Thieme Klinkers
Vervoer Regio Amsterdam VRA – kennis & onderzoek	Sara Fu
Amsterdam Smart City – bezoekersstromen	Anja Reimann
CBS	Lonieke Lindenhof
CBS	Luuk Schreven
Recreatie Noord-Holland	Mark Schoots

Begeleidingscommissie	
Organisatie	**Naam**
Provincie Noord-Holland	Joris Pieter Neuteboom
MRA	Tim Putting
MRA	Ellen van der Vossen
MRA	Vera van der Horst
Gemeente Haarlem en gemeente Zandvoort	Anne Marie Dees
Provincie Flevoland	Chantal Richard
Gemeente Amsterdam	Charlotte Naezer

Gemeente Amsterdam	Martijn van Vliet
Gemeente Zaanstad	Janelle Fraenk

Klankbordgroep	
Organisatie	**Naam**
DMO Zandvoort	Lana Lemmens
DMO Haarlem	Anne-Marije Hogenboom
Bureau Toerisme Laag Holland	Shirley Benoit
Recreatie Noord-Holland	Alex Rohof
Staatsbosbeheer	Erik Tuunter
Koninklijke Horeca Nederland (KHN)	Ivo Berkhoff
HISWA-RECRON	Gerdina Krijger
Fietsplatform	Eric Nijland
Visit Flevoland	Brigitte Daalder-van Merkesteijn
ANWB	Jonathan Weegink
Connexxion	H. Jut/ R. de Vries
Zaanse Schans	Maarten van der Meer
Amsterdamheefteenkeuze.nl	Jasper van Dijk
Hogeschool InHolland	Roos Gerritsma
Rabobank	Erik Versnel/ Eric Traa
Teylers Museum	Marije Kool
Singer Laren	Evert van Os
ABN-AMRO	Stef Driessen

Werkgroep toerisme MRA	
Organisatie	**Naam**
Gemeente Alkmaar	Laura Bultsma
Gemeente Almere	Kim Derks
Gemeente Almere	Conny Bouw
Gemeente Almere	Lilian van Mourik
Gemeente Almere / ACM	Nik Smit
Gemeente Amstelveen en Aalsmeer	Jean van der Hoeven
Gemeente Amsterdam	Charlotte Naezer
Gemeente Amsterdam	Tanja Fedorova
Amsterdam Marketing	Roel Sprangers
Amsterdam Marketing	Stephanie Dekker
Gemeente Beverwijk	Tineke van Schaik
Gemeente De Ronde Venen	Geert Kievit
Gemeente Diemen	Milan Plug
Gemeente Edam - Volendam	Mardiek Voorneveld
Provincie Flevoland	Annerieke Veldkamp
Gemeente Haarlem	Malou Postuma
Gemeente Haarlem	Annemarie Dees
Gemeente Haarlem	Irma Kur
Gemeente Haarlemmermeer	Martin Sulman
Gemeente Huizen	Lizzy Mercx
Gemeente Landsmeer	Aysin Yavas-Aktas
Gemeente Lelystad	Linda Evers
Metropoolregio Amsterdam	Tim Putting
Metropoolregio Amsterdam	René van Schie
Gemeente Ouder-Amstel	Dejan Jurisic
Gemeente Purmerend	Harry Buseman
Gemeente Purmerend	Sanne Konijn
Gemeente Uitgeest	Rosalie De Jonge
Gemeente Velsen	Debby Kostandy
Gemeente Waterland	Gerda Gruis
Gemeente Wijdemeren	Louk Welter
Gemeente Zaanstad	Marieke Ros
Gemeente Amstelveen	Tom van Dijk
Gemeente Wormerland/Oostzaan	Saskia Beumer
Regio Gooi en Vechtstreek / Visit Gooi & Vecht	Mariëtte Zivkovic-Laurenta
Gemeente Zaanstad	Janelle Fraenk
Gemeente Uithoorn	Bastiaan Stelling
Gemeente Haarlemmermeer	Marjolein Wedding
Provincie Flevoland	Chantal Richard
Regio Gooi en Vechtstreek	Anouk Pols
Amsterdam Marketing	Tieme Klinkers
Provincie Noord-Holland	Joris Pieter Neuteboom
Gemeente Heemskerk	Bianca Baart
Gemeente Gooise Meren	Eva Koster

BEL combinatie	Martina Taris
BEL combinatie	Shemara Ooijevaar
Gemeente Haarlemmermeer	Ineke van Tooren
Metropoolregio Amsterdam (vz)	Ellen van der Vossen
Gemeente Beverwijk	Loes van Swol
Gemeente Velsen	Kevin Benning
Gemeente Heemskerk	Esteé Heg
Gemeente Velsen	Roel Berkeveld
Gemeente Amsterdam	Meike Le Coultre
Gemeente Amsterdam	Lotte van Zuilen
Gemeente Haarlem	Inge van Gansewinkel

Bestuurlijke betrokkenheid	
Organisatie	**Naam**
Gemeente Zandvoort	Ellen Verheij-de Haas
Gemeente Haarlem	Robbert Berkhout

Bijlage 2: Overzicht van opbouw indicatoren

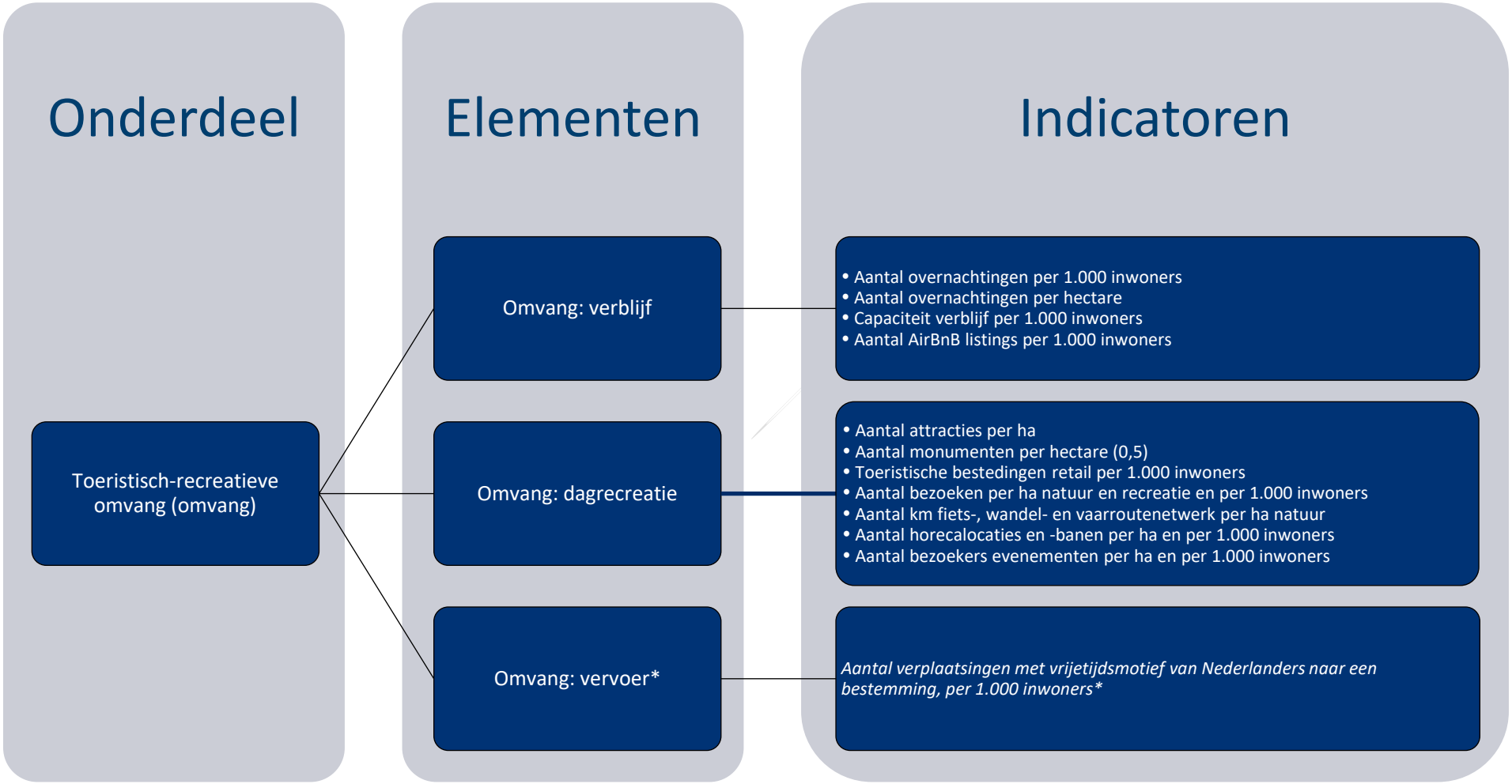

Voor het bepalen van de elementen is geen weging van indicatoren toegepast, tenzij tussen haakjes achter de indicator aangegeven.
**) De indicator voor vervoer is wel berekend maar niet meegenomen in de berekening van de totale toeristisch-recreatieve omvang*

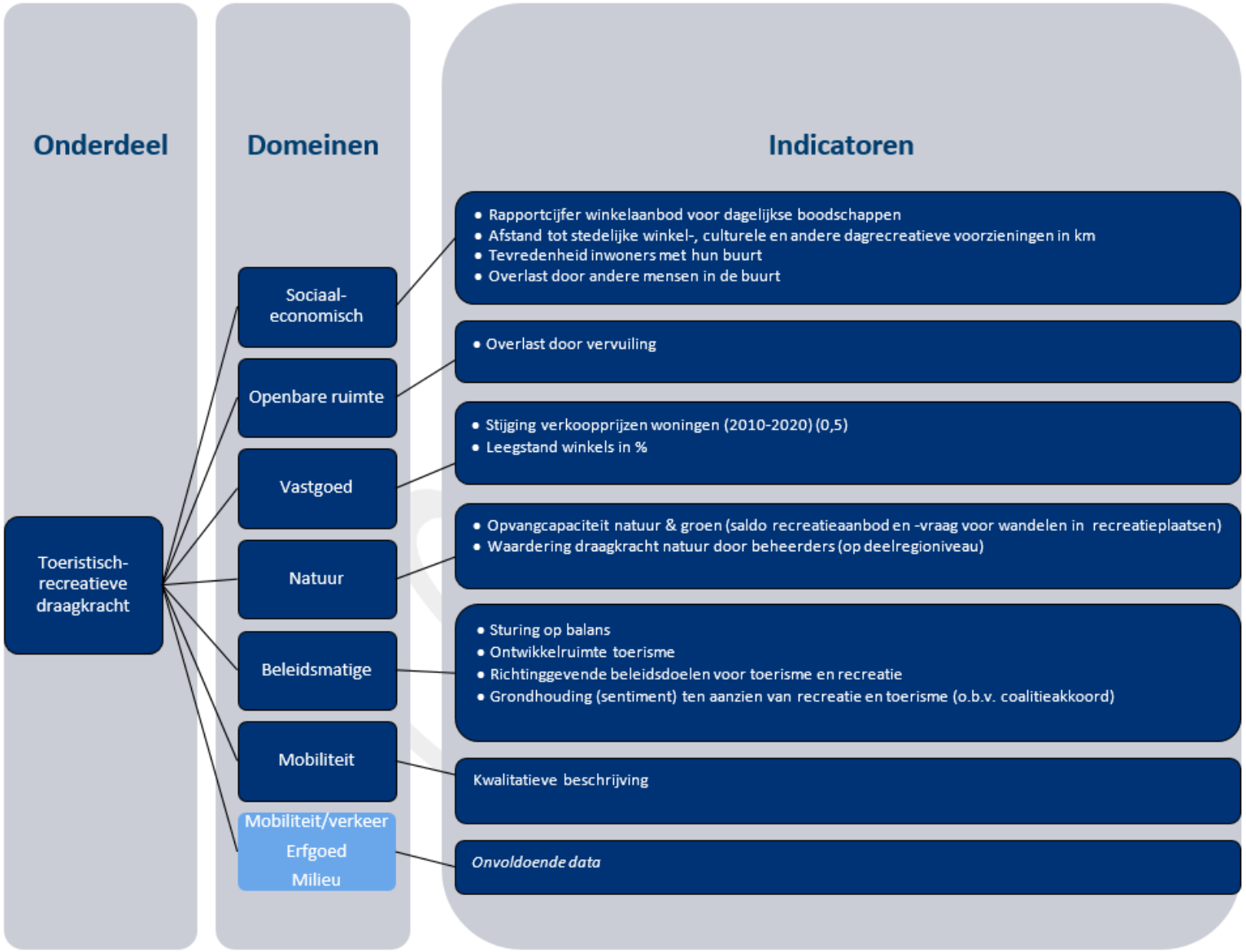
Onderdeel
Domeinen
Indicatoren
Toeristisch-recreatieve draagkracht
Sociaal-economisch
Openbare ruimte
Vastgoed
Natuur
Beleidsmatige
Mobiliteit
Mobiliteit/verkeer
Erfgoed
Milieu
• Rapportcijfer winkelaanbod voor dagelijkse boodschappen
• Afstand tot stedelijke winkel-, culturele en andere dagrecreatieve voorzieningen in km
• Tevredenheid inwoners met hun buurt
• Overlast door andere mensen in de buurt
• Overlast door vervuiling
• Stijging verkoopprijzen woningen (2010-2020) (0,5)
• Leegstand winkels in %
• Opvangcapaciteit natuur & groen (saldo recreatieaanbod en -vraag voor wandelen in recreatieplaatsen)
• Waardering draagkracht natuur door beheerders (op deelregioniveau)
• Sturing op balans
• Ontwikkelruimte toerisme
• Richtinggevende beleidsdoelen voor toerisme en recreatie
• Grondhouding (sentiment) ten aanzien van recreatie en toerisme (o.b.v. coalitieakkoord)
Kwalitatieve beschrijving
Onvoldoende data

Bijlage 3: Bronnenlijst

- "Grip op groei: alleen groei met kwaliteit en toegevoegde waarde", ZKA Leisure Consultants, februari 2018
- CVTO (Continue VrijeTijdsOnderzoek) (2018) Vrijetijdsactiviteiten in Noord-Holland per deelregio, NBTC
- CVTO (Continue VrijeTijdsOnderzoek) (2018) Vrijetijdsactiviteiten in Flevoland, NBTC
- Derde raming bezoekersaantallen Amsterdam 2018-2021, december 2021, OIS: https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/derde-raming-bezoekersaantallen-amsterdam-2018-2021
- Diverse beleidsdocumenten en coalitieakkoorden van gemeenten in de MRA
- Gasten en overnachtingen in logiesaccommodaties per COROP-gebied, Data Center Toerisme (NBTC) (2020): https://www.nbtc.nl/nl/site/download/excel-gasten-en-overnachtingen-2013-2019.htm
- LISA, 2020
- NBTC-NIPO natuur- en recreatiegebieden Noord-Holland (2016)
- Onderzoek naar de toeristische draagkracht van wijken de invloed van toerisme op de leefbaarheid, OIS 2019
- Overnachtingen en gasten in logiesaccommodaties per COROP-gebied 2013-2020, data verzameld door CBS, ontvangen van OIS en bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd en Bureau Buiten
- Overzicht zee- en riviercruise MRA 2000-2019, Port of Amsterdam, ontvangen van OIS
- Perspectief 2030: Bestemming Nederland, NBTC Holland Marketing (januari 2019): https://www.nbtc.nl/nl/site/download/perspectief-bestemming-nl-2030.htm
- Prognose en scenario's bezoekers 2030, OIS (februari 2020): https://data.amsterdam.nl/publicaties/publicatie/prognose-en-scenarios-bezoekers-2030/0ec15a07-c20c-4591-8cda-b1259d6a7d2b/
- Rapport Toerisme MRA 2019-2020 (OIS, november 2020)
- Toekomstscenario's inkomend toerisme 2030, NBTC Holland Marketing (juli 2019): https://nbtcmagazine.maglr.com/toekomstscenario-s-inkomend-toerisme-2030-def/basisscenario_en_forecast_perspectief_2030
- Toeristische visie 2015-2021, gemeente Waterland
- Trendrapport Toerisme, recreatie en vrije tijd 2020, NRIT
- Verordening van de raad van de gemeente Amsterdam houdende regels over Toerisme in Balans Amsterdam, 22 juni 2021: https://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2021/7/A---60-Economische-Zaken--16--Bijlage-3---Verordening-op-het-toerisme-in-bal.pdf
- Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Demografie
- Waardevol toerisme, onze leefomgeving verdient het. Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur (Rli), 2019
- Bezoekersaantallen Het Twiske en Marken, 28 juni 2021, Noordhollands Dagblad: https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20210627_12761379?utm_source=google&utm_medium=organi

Bijlage 4: Bronnen van indicatoren

Indicator / data	Bron
Aantal inwoners (2019)	CBS
Oppervlakte land in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Oppervlakte bebouwd terrein in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Oppervlakte semi-bebouwd terrein in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Oppervlakte recreatieterrein in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Oppervlakte agrarisch terrein in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Oppervlakte bos en open natuurlijk terrein in ha (2015)	CBS bestand bodemgebruik (2015)
Aantal overnachtingen 2019	Enquête gemeenten
Toeristische bestedingen	Koopstromenonderzoek
Aantal bezoekers aan evenementen	Evenementen monitor Respons
Aantal bezoekers natuur en recreatie	NBTC-Nipo bezoekersonderzoek natuur&recreatie Noord-Holland en Flevoland
Aantal recreatieve verplaatsingen	OViN / ODiN, bewerking door Studio Bereikbaar
Aantal bedden (capaciteit) in logiesaccommodaties	OIS
Capaciteit kampeer en huisjesterreinen	SLA
Aantal AirBnB listings	AirDNA
Aantal ligplaatsen jachthavens	MRA
Aantal overnachtingen jachthavens	MRA
Aantal attracties	OIS attractiebestand
Aantal horecavestigingen	LISA, provinciaal vestigingenregister (2019)
Aantal horecabanen (fulltime en parttime)	LISA, provinciaal vestigingenregister (2019)
Aantal monumenten	Monumentenbestand RCE
Aantal evenementen	Evenementen monitor Respons
Werkgelegenheid T&R (2019)	LISA, provinciaal vestigingenregister (2019)
Werkgelegenheid totaal (2019)	LISA, provinciaal vestigingenregister (2019)
Aantal entrees/poorten	Provincie Noord-Holland

Omvang fietsroutenetwerk (km)	Terreinbeheerder / Gemeenten / Route-databank
Omvang wandelroutenetwerk (km)	Terreinbeheerder / Gemeenten / Route-databank
Omvang vaarroutes (km)	Terreinbeheerder / Gemeenten / Route-databank
Omvang recreatieve route	Terreinbeheerder / Gemeenten / Route-databank
Recreatieve verplaatsingen	OViN / ODiN, bewerking door Studio Bereikbaar
Schade aan erfgoed door gedrag of grote aantallen bezoekers	Enquête gemeenten
Grote wachtrijen voor musea, erfgoed etc.	Enquête gemeenten
Stijging verkoopprijzen woningen (2010-2020)	CBS
Verstoring van de woningmarkt door recreatief gebruik	Enquête gemeenten
Klachten van bewoners over recreatief verhuur	Enquête gemeenten
Leegstand winkels in %	CBS (2020)
Rapportcijfer winkelaanbod voor dagelijkse boodschappen	WIA en WIMRA voor de hele MRA (IOS)
Afstand tot grote supermarkt in km	CBS (2019)
Afstand tot overige dagelijkse levensmiddelen in km	CBS (2019)
Afstand tot café in km	CBS (2019)
Afstand tot cafetaria in km	CBS (2019)
Afstand tot restaurant in km	CBS (2019)
Afstand tot hotel in km	CBS (2019)
Afstand tot museum in km	CBS (2019)
Afstand tot podiumkunsten in km	CBS (2019)
Afstand tot bioscoop in km	CBS (2019)
Afstand tot attractie in km	CBS (2019)
Tevredenheid inwoners met hun buurt	Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2019, IOS
Overlast door andere mensen in de buurt	Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2019, IOS
Overlast door vervuiling	Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2019, IOS
Aandeel werkgelegenheid in t&r	LISA, provinciaal werkgelegenheidsregister
Beleidsmatige draagkracht en sentiment	Bureau-analyse door Bureau BUITEN en Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd

Hinder van bezoekers in openbare ruimte bij verplaatsingen	Enquête gemeenten
Bewoners ondervinden hinder van bezoekers in hun privéomgeving	Enquête gemeenten
Verdwijnen van voorzieningen t.b.v. bezoekers	Enquête gemeenten
Bewoners zijn zich bewust van de positieve kanten van toerisme in hun gemeente	Enquête gemeenten
Sturing op balans	Enquête gemeenten
Ontwikkelruimte toerisme	Enquête gemeenten
Filevorming door verkeer met recreatief-toeristisch motief	Enquête gemeenten
Parkeerproblemen door recreatief-toeristische bezoekers	Enquête gemeenten
Overlast van bezoekers door zwerfvuil, ongepast gedrag en/of te veel geluid	Enquête gemeenten
Drukte door bezoekers in parken, op straat en bij recreatieve locaties	Enquête gemeenten
Gezondheidsschade bij bewoners door vormen van milieubelasting	Enquête gemeenten
Vervuiling, uitstoot en andere vormen van milieubelasting door toerisme en recreatie	Enquête gemeenten
Grote drukte door recreanten en toeristen in natuur/recreatiegebieden	Enquête gemeenten
Grote drukte door waterrecreanten	Enquête gemeenten
Afname van de biodiversiteit (flora en fauna) als gevolg van recreanten en toeristen	Enquête gemeenten
Overschrijding opvangcapaciteit gebieden: opvangcapaciteit landschap, recreatieterreinen in relatie tot potentiële vraag op basis van inwoners en normen.	Topografie (GBT), CBS Staline, normen uit AVANAR / BRAM model, zie o.a. https://edepot.wur.nl/139283
Afstand tot openbaar groen in km (2015)	CBS
Afstand tot park of plantsoen in km (2015)	CBS
Afstand tot dagrecreatief terrein in km (2015)	CBS
Afstand tot bos in km (2015)	CBS
Negatieve effecten door toegenomen drukte (overlast, verstoring, zwerfvuil, toegenomen kosten door o.a. handhaving)	Informatie van terreinbeherende organisaties (o.a. Quick scan drukte, 2020)
Saldo Opvangscapaciteit natuur	Informatie van terreinbeherende organisaties (o.a. Quick scan drukte, 2020)

Bijlage 5: Brongegevens van draagkracht

Tabel B5.1: Gemeentelijke waarden van feitelijkheden op domein vastgoed (CBS, 2020)

Deelregio	Gemeente	Stijging verkoopprijzen woningen (2010-2020)	Leegstand winkels in %
Almere-Lelystad	Almere	60%	8%
	Lelystad	41%	11%
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	43%	0%
	Amstelveen	71%	3%
	Diemen	78%	3%
	Haarlemmermeer	49%	5%
	Ouder-Amstel	29%	0%
	Uithoorn	49%	0%[16]
Amsterdam	Amsterdam	82%	4%
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	5%	6%
	Gooise Meren	Onbekend	0%
	Hilversum	48%	3%
	Huizen	54%	0%
	Laren	29%	6%
	Weesp	73%	0%
	Wijdemeren	40%	2%
IJmond	Beverwijk	56%	11%

[16] Uithoorn geeft aan op basis van de cijfers uit het KSO wel leegstand te kennen.

	Heemskerk	59%	3%
	Velsen	29%	6%
Zaanstreek-Waterland	Beemster	50%	0%
	Edam-Volendam	31%	2%
	Landsmeer	72%	0%
	Oostzaan	48%	0%
	Purmerend	45%	7%
	Waterland	34%	0%
	Wormerland	37%	0%
	Zaanstad	51%	5%
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	29%	0%
	Haarlem	67%	4%
	Heemstede	48%	1%
	Zandvoort	55%	6%

Tabel B5.2: Gemeentelijke waarden van feitelijkheden op domein sociaaleconomisch

Deelregio	Gemeente	Rapportcijfer winkelaanbod dagelijkse boodschappen	Afstand tot voorzieningen	Tevredenheid inwoners met hun buurt	Overlast door andere mensen in de buurt
Almere-Lelystad	Almere	7,2	2,56	7,6	7,6
	Lelystad	7,2	4,39	7,6	7,8
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	7	2,94	7,8	6,9
	Amstelveen	6,9	2,29	7,9	7,8

	Diemen	7,1	1,89	7,6	7,6
	Haarlemmermeer	7,2	2,59	7,8	7,8
	Ouder-Amstel	6,1	1,9	7,9	7,9
	Uithoorn	7	3,56	7,7	7,7
Amsterdam	Amsterdam	7	1,33	7,5	7
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	7,2	2,29	8,2	8,1
	Gooise Meren	7,4	1,6	8,1	8
	Hilversum	7,7	1,41	7,8	7,8
	Huizen	7	1,71	7,9	7,8
	Laren	7,4	1,94	8,4	8,3
	Weesp	7,1	2,43	7,8	7,8
	Wijdemeren	7,3	3,43	8,1	8,1
IJmond	Beverwijk	7,2	1,3	7,5	7,5
	Heemskerk	7,8	1,78	7,9	7,9
	Velsen	6,7	1,67	7,8	7,7
Zaanstreek-Waterland	Beemster	6,9	3,03	8,2	8,2
	Edam-Volendam	7,6	2,95	8,1	8
	Landsmeer	7,4	3,55	7,9	7,8
	Oostzaan	7,3	2,7	8,1	8,1
	Purmerend	7,6	1,88	7,7	7,6
	Waterland	6,5	4,1	8,1	8,1
	Wormerland	7,3	3,24	7,9	8

	Zaanstad	7,3	2,28	7,4	7,4
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	7,2	2,1	8,5	8,2
	Haarlem	7,2	1,33	7,6	7,5
	Heemstede	7,9	1,86	8,2	8,1
	Zandvoort	7,4	2,19	7,8	7,6

Tabel B5.3: Gemeentelijke waarden van feitelijkheden op domein openbare orde

Deelregio	Gemeente	Overlast door vervuiling
Almere-Lelystad	Almere	6,6
	Lelystad	7,1
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	6,9
	Amstelveen	7
	Diemen	6,7
	Haarlemmermeer	7
	Ouder-Amstel	7,1
	Uithoorn	7
Amsterdam	Amsterdam	5,9
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	7,6
	Gooise Meren	7,3
	Hilversum	6,7
	Huizen	7,4
	Laren	7,8
	Weesp	7

	Wijdemeren	7,7
IJmond	Beverwijk	6,2
	Heemskerk	7,1
	Velsen	6,8
Zaanstreek-Waterland	Beemster	7,5
	Edam-Volendam	7,5
	Landsmeer	7
	Oostzaan	7,2
	Purmerend	7,2
	Waterland	7,6
	Wormerland	7,4
	Zaanstad	6,3
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	8,1
	Haarlem	6,5
	Heemstede	7,8
	Zandvoort	6,7

Tabel B5.4: Gemeentelijke waarden van feitelijkheden op domein natuur

Deelregio	Gemeente	Opvangcapaciteit
Almere-Lelystad	Almere	38.186
	Lelystad	58.860
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	2.084
	Amstelveen	8.578
	Diemen	2.933
	Haarlemmermeer	16.293
	Ouder-Amstel	2.234
	Uithoorn	1.066
Amsterdam	Amsterdam	24.690
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	2.549
	Gooise Meren	9.783
	Hilversum	18.222
	Huizen	5.179
	Laren	5.450
	Weesp	822
	Wijdemeren	11.225
IJmond	Beverwijk	2.825
	Heemskerk	10.319
	Velsen	17.446
Zaanstreek-Waterland	Beemster	1.179
	Edam-Volendam	1.762

	Landsmeer	2.701
	Oostzaan	2.332
	Purmerend	5.341
	Waterland	1.560
	Wormerland	1.519
	Zaanstad	5.331
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	21.680
	Haarlem	3.853
	Heemstede	1.799
	Zandvoort	20.952

Tabel B5.5: Deelregionale waarden van feitelijkheden op domein natuur

Deelregio	Negatieve effecten bezoekers op natuur
Almere-Lelystad	Onbekend
Amstelland-Meerlanden	3.8
Amsterdam	3,8
Gooi en Vechtstreek	4
IJmond	3,2
Zaanstreek-Waterland	3,1
Zuid-Kennemerland	3,6

Bijlage 6: Toelichting beleidsmatige draagkracht

Beleidsmatige draagkracht
Met beleidsmatige draagkracht willen we een indicatie geven van de mate en richting van het beleid. We veronderstellen een hogere draagkracht, wanneer gemeenten richtinggevend beleid hebben voor zowel recreatie als toerisme, als ze positief staan tegenover toerisme en recreatie, als er sturing is op balans en als er ruimte is voor ontwikkeling.

We hebben voor de MRA-gemeenten de beleidsmatige draagkracht in beeld gebracht door te kijken naar:

a. Doelen van beleid op het gebied van recreatie en toerisme;
b. Het sentiment ten aanzien van toerisme of recreatie;
c. Of er sturing is op balans
d. Of er ruimte is voor de ontwikkeling

Voor a. en b. hebben we beleidsstukken en coalitieakkoorden geanalyseerd. Voor c. en d. hebben we gebruikgemaakt van de enquête die onder gemeenten is uitgezet.

Bureau-analyse
Voor de bureau-analyse verzamelden en analyseerden wij beleidsstukken en coalitieakkoorden van alle gemeenten. We keken naar:

- Zijn er doelen op het gebied van recreatie en toerisme gericht op groei, en/of spreiding, en/of mindering? De hoogste score (hogere draagkracht) wordt hier gerealiseerd als er zowel voor toerisme als recreatie richtinggevende doelen zijn, en bij zowel bij toerisme als recreatie spreiding als thema wordt genoemd.
- Hoe worden recreatie en toerisme besproken in het collegeakkoord, wat is het sentiment rond het onderwerp? Is dat positief (in termen van kansen), genuanceerd of negatief (in termen van opgaven). Als toerisme niet genoemd wordt, of zowel positief als negatief (bijvoorbeeld voor toerisme negatief en voor recreatie positief) dan is de score 3 (gemiddeld). Wordt er negatief gesproken over recreatie en toerisme dan ontstaat er een lagere score, bij een positieve bespreking een hogere score.

Na de analyse codeerden we de uitkomsten zodat scores van 1 tot en met 5 ontstonden.

Enquête
In een enquête onder gemeenten stelden we elke gemeente de vragen:

- Wordt er in jouw gemeente al gestuurd op balans? Het antwoord “ja”, levert een hoge draagkrachtscore op (5), een antwoord “nee” een lage draagkrachtscore (1).
- Welke van onderstaande stellingen is in jouw gemeente het meest van toepassing?
  a) In mijn gemeente is **geen** ontwikkelruimte meer voor toerisme, de draagkracht wordt nu al overschreden en negatieve effecten zijn zichtbaar en omvangrijk;
  b) In mijn gemeente is nog **veel** ontwikkelruimte aanwezig voor toerisme, de draagkracht wordt nergens overschreden en negatieve effecten zijn niet of niet significant;
  c) In mijn gemeente is er **beperkt** ontwikkelruimte aanwezig voor toerisme, de draagkracht wordt op sommige momenten en/of sommige locaties overschreden en negatieve effecten zijn dan zichtbaar.

Het antwoord a. (geen) levert een draagkrachtscore 1 op, het antwoord b. (veel) een score 5 en het antwoord c. (beperkt) een score 3.

De vier indicatoren vormen samen 1 score voor beleidsmatige draagkracht. De scores worden bij elkaar opgeteld en gemiddeld waarbij elke indicator even zwaar weegt.

Bijlage 7: Toelichting prognoses

Bevolkingsprognose

In figuur B7.1 is de bevolkingsprognose voor 2030 weergegeven per gemeente in de MRA. In Figuur B7.2 is de absolute en procentuele groei van inwoners in de MRA per deelregio weergegeven.

Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021

Figuur B7.1: Bevolkingsontwikkeling 2030 t.o.v. 2019 per gemeente

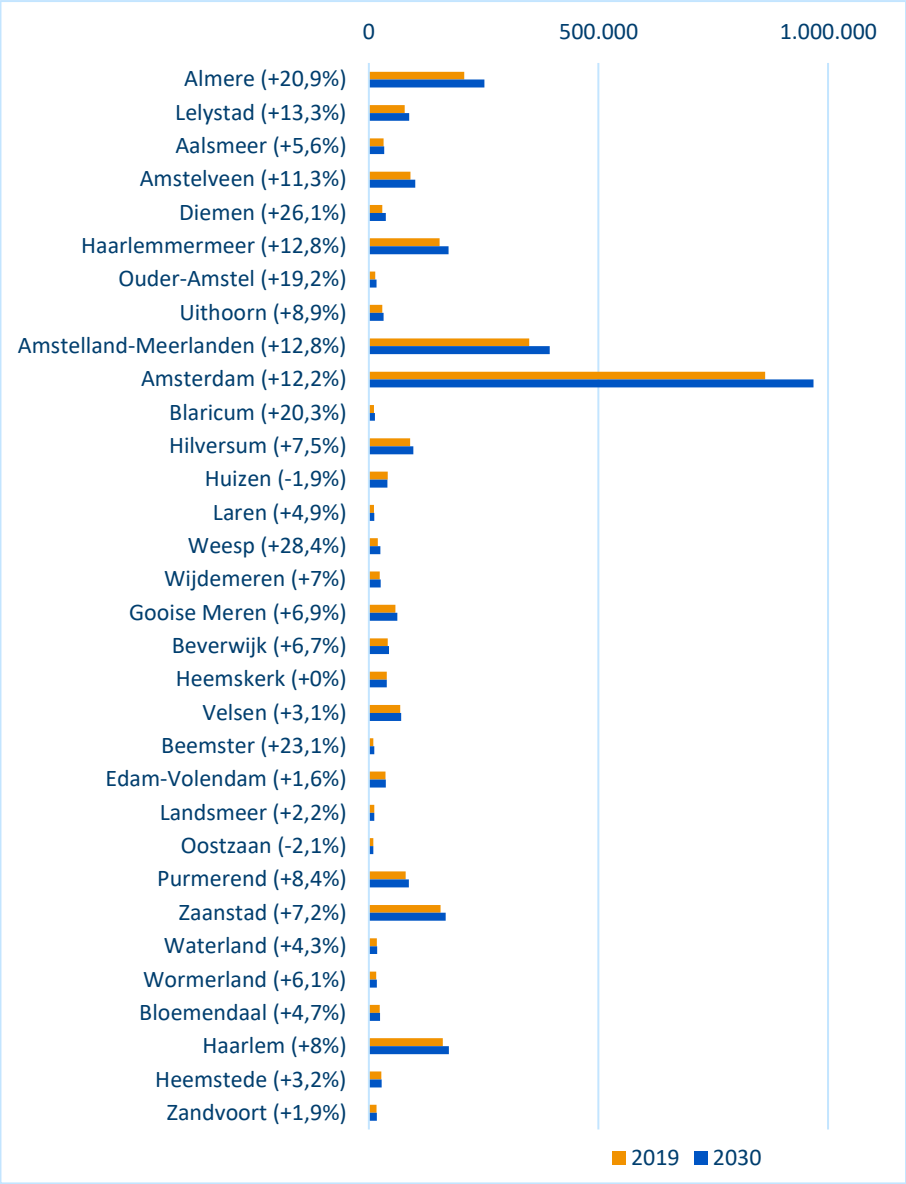

Figuur B7.2: Absolute (x1.000) en procentuele groei (index) van inwoners in de MRA tussen 2019 en 2030

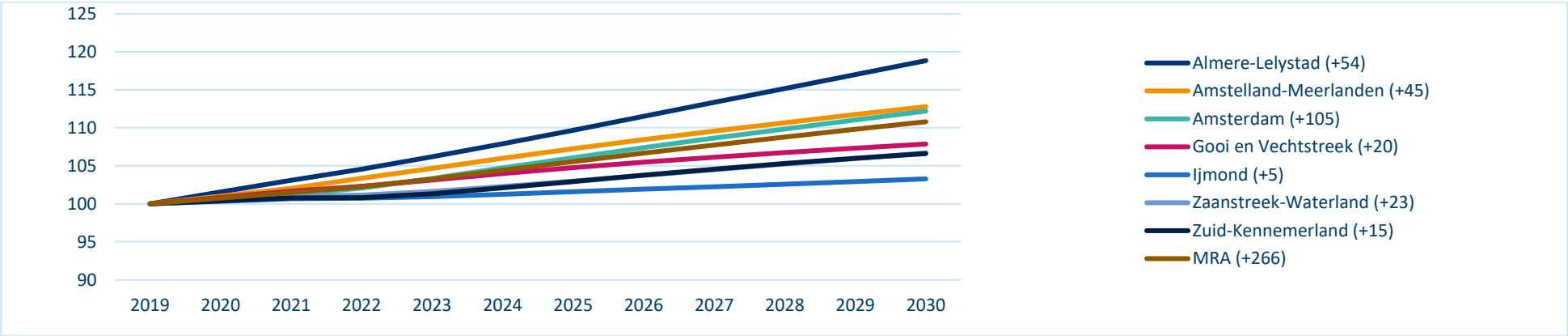

Vrijetijdsactiviteiten
Als onderdeel van de prognoses zijn het aantal vrijetijdsactiviteiten in 2030 berekend op basis van de bevolkingsprognoses. Deze data is afkomstig uit het CVTO en in kaart gebracht voor de verschillende categorieën (clusters). In onderstaande tabel is weergegeven wat wordt verstaan onder de verschillende categorieën.

Cluster	Vrijetijdsactiviteiten behorend tot cluster
Buitenrecreatie	• wandeling voor plezier • fietstocht voor plezier • recreëren (zonnen, luieren, barbecueën, picknicken, e.d.) • toertochtjes met de auto • toertochtjes met de motor • tocht met rondvaartboot
Watersport	• kanoën/roeien • surfen (kite-, golf-of windsurfen) • varen of zeilen • vissen
Sport en sportieve recreatie	• atletiek • auto-/motorsport • basketbal/handbal/korfbal/volleybal • darten/jeu de boules/biljarten/snookeren/poolen • denksport (bridge, schaken, dammen, pokeren, e.d) • golf • gymnastiek/turnen • hockey/honkbal/softbal/rugby • joggen/hardlopen • outdoor sportactiviteiten (bootcamp/crossfit/obstaclerun, e.d.) • paardensport • racketsporten (tennis, badminton, squash, tafeltennis) • schaatsen/skeeleren/skaten • snowboarden/skiën/langlaufen • schietsport en boogschieten • sporten in fitnesscentrum (fitness/cardio/spinning, groepslessen, e.d.) • Sporten/recreëren in water (zwemmen/aqua-joggen/duiken/waterpolo e.d.) • sportklimmen en boulderen • vecht-en verdedigingssporten ((kick)-boksen, karate, judo, taekwondo, e.d.) • voetbal • wandelsport • wielrennen/mountainbiken • yoga/pilates/mindfulness/Tai Chi, meditatie, e.d.
Bezoek attracties	• attractiepark/pretpark • dierentuin/vogelpark/zeeaquarium, etc. • escaperoom • kermis • rommelmarkt, vlooienmarkt, zwarte markt • (kinder)boerderij • klimhal/klimpark • speeltuin/indoor speelhal/trampolinepark • sier-, heem-of botanische tuin
Bezoek evenementen	• beurs/tentoonstelling/fair • jaarmarkt/braderie • corso/optocht/parade • kerstmarkt • festival (muziek --, kunst/cultuur en/of • culinair festival of evenement) • sportevenement (deelnemer of • toeschouwer)
Wellness	• wellnesscentrum /sauna/thermen

Sportwedstrijden	• sportwedstrijd bezocht (als toeschouwer, op elk niveau (van recreatief tot professioneel))
Winkelen voor plezier	• winkelen in binnenstad (funshoppen) • factory outlet center (bijv. Batavia stad) • meubelboulevard, woonmall • tuincentrum • weekmarkt
Uitgaan	• bar/café bezoek • bowlen/kegelen • casino/speelhal e.d. • club --/discobezoek/dance/houseparty • op terras zitten • uit eten (lunchen, dineren etc. in een horecagelegenheid)
Cultuur	• ballet-/dansvoorstelling • bioscoop of filmhuis • cabaretvoorstelling • concert (pop/jazz/blues/rock) • galerie of atelier • klassiek concert/opera/operette • monument/bezienswaardigheid/ oudheidkundig object (kastelen, kerken, dorpen, hunebedden, etc.) • museum, kunsthal of tentoonstelling • musical • toneelvoorstelling

Ontwikkeling toerisme

Omdat er helaas geen historische data op gemeenteniveau of MRA deelregio-niveau is van het aantal overnachtingen en gasten om een prognose te maken, zijn de prognoses gemaakt per COROP-gebied. Voor de COROP-gebieden in Nederland is er namelijk wel historische data beschikbaar. De COROP-gebieden komen niet in alle gevallen overeen met de deelregio's, zie tabel B7.1 op het einde van deze bijlage voor een overzicht van de gemeenten per COROP-gebied en tot welke MRA deelregio deze gemeenten behoren.

COROP-gebieden

- Agglomeratie Haarlem
- Zaanstreek
- Groot-Amsterdam
- IJmond
- Het Gooi en Vechtstreek
- Flevoland

Een aantal opmerkingen:

- Voor de gemeente Amsterdam is in februari 2020 een prognose ontwikkeld door het OIS, met verschillende scenario's. Wij hebben daarom geen nieuwe prognose voor Amsterdam ontwikkeld maar gebruikgemaakt van deze bestaande prognoses.
- De cijfers voor het COROP-gebied Groot-Amsterdam zijn inclusief de cijfers voor de gemeente Amsterdam. Omdat we voor Amsterdam een zelfstandige prognose hebben weergegeven, én Amsterdam een vertekend beeld geeft voor de overige gemeenten in dit COROP-gebied, hebben we de cijfers van het aantal gasten en overnachtingen in Amsterdam van de cijfers van het COROP-gebied afgehaald. De prognose is dus gemaakt voor de gemeenten in COROP-gebied Groot-Amsterdam, zónder Amsterdam. Het aantal overnachtingen van Groot-Amsterdam in 2013 minus het aantal overnachtingen van Amsterdam in 2013 geeft het aantal overnachtingen in de overige gemeenten uit het COROP-gebied.
- De provincie Flevoland is een COROP-gebied. Dit betreft naast Almere-Lelystad nog een aantal andere gemeenten en geeft daarom niet het beeld weer voor de deelregio Almere-Lelystad, maar voor de gehele provincie. Dit is een belangrijke kanttekening bij het zien van de cijfers voor dit COROP-gebied.

Prognoses

We hebben op twee manieren een inschatting gemaakt van het aantal overnachtingen en gasten (binnenlands en inkomend) tot en met 2030:

1. Pre-corona (lange termijn): o.b.v. prognose NBTC Perspectief 2030, voor gasten;
2. Post-corona (korte en lange termijn): o.b.v. de impact van corona op het verblijfstoerisme (NBTC) met het verwachte herstel en o.b.v. historische data (trend).

De werkwijze per type prognose is hieronder kort toegelicht:

Prognose 1: NBTC Perspectief 2030

In 2018 heeft het NBTC een prognose gepubliceerd voor het aantal te verwachten verblijfsgasten in 2030. Bij de berekening van deze prognose voor de COROP-gebieden hebben we de groei die het NBTC verwacht toegepast op de bestaande cijfers van het aantal gasten in het desbetreffende COROP-gebied. We hebben het groeipercentage van het NBTC tot 2030 omgerekend naar een groei per jaar, en toegepast op het aantal gasten van 2019 in de deelregio. Het groeipercentage van aantal gasten zou ook kunnen worden toegepast op het aantal overnachtingen. Het aantal gasten en overnachtingen hoeft zich niet per se één-op-één op dezelfde manier te ontwikkelen, maar naar verwachting zal dit niet erg uiteenlopen.

Het NBTC verwacht dat de groei van het aantal gasten verschilt per regio in Nederland. Hierbij onderscheiden ze de volgende gebieden: kustregio's, Amsterdam, overig Randstad en overig Nederland. Afhankelijk van het COROP-gebied en welk gebied daarvoor relevant is, hebben we (één van deze) groeipercentages toegepast op de bestaande cijfers van 2019. *Kortom, deze prognose geeft weer wat de groei van het aantal gasten is op basis van de nationale toekomstverwachtingen van het toerisme tot 2030. In deze nationale toekomstverwachtingen is met veel zaken rekening gehouden.*

Prognose 2: Trendmatige groei en impact coronavirus

Deze berekening is gedaan op basis van de historische data per COROP-gebied, namelijk de groei van het aantal overnachtingen en gasten tussen 2013 en 2019. Van deze historische data is een trend berekend en gebruikt om de groei tot aan 2030 weer te geven. Dit is berekend voor het totaal aantal overnachtingen (binnenlands en buitenlands).

Het coronavirus heeft echter een impact op het aantal gasten en overnachtingen. Door de enorme daling van het aantal verblijfsgasten in 2020 is de vorige prognose wellicht niet accuraat. Het NBTC heeft een inschatting gemaakt van de impact van het coronavirus op korte termijn. Deze cijfers zijn gebruikt om een korte termijn berekening te maken. Vervolgens is vanaf het moment van herstel de trendlijn berekening toegepast. Het gaat om de volgende cijfers:

- Het daadwerkelijke aantal overnachtingen en gasten voor 2020 is bekend voor de COROP-gebieden en MRA.
- Voor 2021 verwacht het NBTC dat het binnenlands toerisme een groei laat zien ten opzichte van 2020 (stijging van 29%) en dat het inkomend toerisme een verdere daling laat zien ten opzichte van 2020 (daling van 26%).
- Het inkomend toerisme begint zich naar verwachting langzaam te herstellen in 2022. Naar verwachting komt het aantal buitenlandse gasten uit op 25% tot 90% van het aantal gasten van 2019. Dit is gemiddeld 58%. Dit is nog een grote bandbreedte, afhankelijk van hoe het coronavirus zich ontwikkelt. Wij gebruiken het gemiddelde van 58%. Het binnenlands toerisme is in 2022 naar verwachting weer op het niveau van 2019.
- Het NBTC (en in lijn met het UNWTO) verwacht dat het internationale toerisme niet voor 2024 weer op het niveau van 2019 is. In de prognose trekken we daarom een trendlijn door, waarbij we uitgaan dat 2024 weer het niveau van 2019 is in de trendlijnberekening voor het binnenlands toerisme en 2022 voor het inkomend toerisme het niveau van 2019 is.
- Door middel van deze berekening geven we zowel de impact op korte termijn weer, als de verwachting voor langere termijn, waarbij we ervan uitgaan dat de groei op basis van het verleden vertraging oploopt door de impact van het coronavirus. Deze 'vertraging' is voor het binnenlands toerisme korter dan voor het inkomend toerisme.

Deze prognose geeft dus weer wat het aantal gasten en overnachtingen zou zijn als de ontwikkeling van de afgelopen jaren op dezelfde wijze naar de toekomst doorzet. Daarbij wordt ook weergegeven wat de impact van het coronavirus op de gasten en overnachtingen is op korte termijn en hoe het toerisme zich op basis van de ontwikkeling uit het verleden zich naar de toekomst toe zal ontwikkelen, ervan uitgaande dat corona de ontwikkeling alleen vertraagt/tijdelijk pauzeert.

Toekomstige toeristisch-recreatieve omvang

Omdat de toeristische-recreatieve omvang uit veel verschillende indicatoren bestaat waar het aantal overnachtingen er slechts één van is, schetsen we geen toekomstig cijfer van toeristisch-recreatieve omvang in 2030 op basis van de verwachtingen van inwoners en overnachtingen.

Wel zien we dat het aantal overnachtingen sneller toeneemt dan het aantal inwoners, dus dat de indicator van toeristisch-recreatieve omvang(verblijf)

van aantal overnachtingen per 1.000 inwoners en per hectare zullen toenemen.

Tabel B7.1: Indeling COROP-gebieden en MRA deelregio's

COROP-gebied	Gemeenten in COROP-gebied	Gemeente behoort tot MRA deel
Agglomeratie Haarlem	Bloemendaal	Zuid-Kennemerland
	Haarlem	Zuid-Kennemerland
	Heemstede	Zuid-Kennemerland
	Zandvoort	Zuid-Kennemerland
Zaanstreek	Wormerland	Zaanstreek-Waterland
	Zaanstad	Zaanstreek-Waterland
Groot-Amsterdam	Aalsmeer	Amstelland-Meerlanden
	Amstelveen	Amstelland-Meerlanden
	Amsterdam	*Amsterdam*
	Beemster	Zaanstreek-Waterland
	Diemen	Amstelland-Meerlanden
	Edam-Volendam	Zaanstreek-Waterland
	Haarlemmermeer	Amstelland-Meerlanden
	Landsmeer	Zaanstreek-Waterland
	Oostzaan	Zaanstreek-Waterland
	Ouder-Amstel	Amstelland-Meerlanden
	Purmerend	Zaanstreek-Waterland
	Uithoorn	Amstelland-Meerlanden
	Waterland	Zaanstreek-Waterland
	Aalsmeer	Amstelland-Meerlanden
IJmond	Velsen	IJmond
	Beverwijk	IJmond
	Heemskerk	IJmond
	Uitgeest	Zaanstreek-Waterland
	Castricum	*Behoort niet tot MRA*
Het Gooi en Vechtstreek	Blaricum	Gooi en Vechtstreek
	Gooise Meren	Gooi en Vechtstreek
	Hilversum	Gooi en Vechtstreek
	Huizen	Gooi en Vechtstreek
	Laren	Gooi en Vechtstreek
	Weesp	Gooi en Vechtstreek
	Wijdemeren	Gooi en Vechtstreek
Flevoland	Almere	Almere-Lelystad
	Lelystad	Almere-Lelystad
	Noordoostpolder	*Behoort niet tot MRA*
	Urk	*Behoort niet tot MRA*
	Zeewolde	*Behoort niet tot MRA*
	Dronten	*Behoort niet tot MRA*

Definities

Gasten
Bezoekers die één of meer nachten achtereen verblijven in een logiesaccommodatie.
Een gast die meer dan twee maanden aaneengesloten verblijft in een logiesaccommodatie, wordt als vaste gast aangemerkt en telt niet mee voor de statistiek.
Asielzoekers en seizoenarbeiders worden niet als gast meegeteld, ook niet als ze korter dan twee maanden aaneengesloten verblijven in een logiesaccommodatie.
Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.
(Bron: CBS)

Overnachtingen
Alle nachten die gasten doorbrengen in een logiesaccommodatie
(Bron: CBS)

Totaal logiesaccommodaties
Hotel, motel, pension, appartement met hoteldienstverlening, jeugdaccommodatie of bed&breakfast, kampeerterreinen, huisjesterreinen en groepsaccommodaties (bron: CBS)

- Het CBS hanteert een ondergrens van minimaal 5 slaapplaatsen voor: hotel, motel, pension, appartement met hoteldienstverlening, jeugdaccommodatie en B&B.
- Het CBS hanteert een ondergrens van minimaal 4 toeristische standplaatsen voor kampeerterrein.
- Het CBS hanteert een ondergrens van minimaal 10 slaapplaatsen voor huisjesterreinen en groepsaccommodaties.

Bijlage 8: Toelichting recreatie behoeftemodel

Uitleg
Het vraag-aanbodmodel, of recreatief behoeftemodel is qua methode en opzet grotendeels is gebaseerd op het BRAM-model (Beleidsondersteunend Recreatie Analyse Model). Hiermee kan vraag, aanbod en tekort voor een recreatieve activiteit berekend worden. In dit geval hebben we gekozen om de berekening te maken voor wandelen. Wandelen is de meest ondernomen activiteit als het gaat om 'buitenrecreatie' en heeft daarnaast te maken met de grootste tekorten. Een tekort treedt op als de berekende toegewezen vraag hoger is dan de opvangcapaciteit, en het betreffende gebied dus niet het aantal recreanten kan opvangen.

Zowel de recreatieve behoefte als het aanbod wordt berekend in recreatieplaatsen. Recreatieplaatsen is een eenheid om capaciteit voor recreatie als de behoefte om te recreëren met elkaar te vergelijken. Het aantal recreatieplaatsen is het aantal recreanten (in onze berekening wandelaars) die op de 5e drukste dag wil gaan wandelen (behoefte), of plek heeft om te wandelen (aanbod), zonder dat de recreanten elkaar in de weg zitten of het te druk aanvoelt voor de recreant.

Er zijn enige aandachtspunten bij het model:
- Het model is niet bedoeld om op detailniveau naar een natuur- of recreatiegebied te kijken, maar bedoeld om op grotere schaal naar de balans te kijken: op gemeentelijke of (boven-)regionale schaal.
- Het model houdt geen rekening met voorkeuren van recreanten. Bij het toewijzen van de vraag is uitgegaan van een evenredige verdeling van waar de inwoner heen zou kunnen gaan vanaf de woonplaats. Voorkeuren zijn met de beschikbare gegevens niet in te bouwen in het model. Hierdoor wordt de recreatieve druk op de heel populaire gebieden, zoals de kustgebieden, in dit model hoogstwaarschijnlijk onderschat.
- Het model focust alleen op de inwoners (recreanten) en niet op toeristen.
- Het model houdt geen rekening met specifieke gebiedskenmerken. Ieder stuk land is anders en zal in de praktijk een andere opvangcapaciteit hebben, maar in dit onderzoek zijn verschillende landschapstypen onderscheiden die ieder een norm voor opvangcapaciteit toegewezen krijgen.
- Zowel het wegennetwerk voor de toegewezen vraag, als de padendichtheid voor de opvangcapaciteit zijn niet meegenomen in het model. Dit zou voor het modelleren dusdanig meer tijd en werk in beslag nemen dat dit buiten de scope van dit onderzoek valt.

Berekeningen en normen
Berekening toegewezen vraag
- Als basis voor het berekenen van de toegewezen vraag voor 2021 is de onbewerkte brondata van de CBS vierkantstatistieken gebruikt (aantal inwoners per 500x500m-vlak in het jaar 2021).
- Om de toegewezen vraag voor 2040 te berekenen is dezelfde methode gehanteerd. Het aantal inwoners voor 2040 is als volgt berekend:
  - Ieder 500x500m-vlak is gekoppeld aan de gemeente waar deze het meest in valt. Voor ieder 500x500m-vlak is het aantal inwoners van 2021 vermenigvuldigd met de procentuele groei van het aantal inwoners in de betreffende gemeente in de periode 2021-2040. Voor de gemeenten in de provincie Noord-Holland is de provinciale prognose (2021) aangehouden, voor de rest van Nederland de CBS-PBL-prognose (2019).
- Het AVANAR-model (WUR) hanteert voor de activiteit wandelen in natuur- en recreatiegebieden op de 5e drukste dag een deelnamecijfer van 10,4% voor niet-westerse allochtonen en een deelnamecijfer van 15,6% voor autochtonen en westerse allochtonen. Deze

deelnamecijfers zijn in dit model overgenomen, al is dit niet doorberekend voor ieder 500x500m-vlak, maar er is voor iedere provincie een enkel percentage genomen wat verhoudingsgewijs is naar de verhouding niet-westerse allochtonen en autochtonen en westerse allochtonen. Voor de provincie Noord-Holland komt het deelnamecijfer hiermee uit op 11,4%. Voor de verdere berekening is alleen dit aandeel van de bevolking van ieder vlak meegenomen.

- Op dit aandeel inwoners dat deelneemt aan het wandelen in natuur- en recreatiegebieden is vervolgens de reisbereidheid toegepast. Deze cijfers komen uit het Natuurbelevingsonderzoek van Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd (2017), en hebben betrekking op het natuurgebied die de ondervraagden het meest bezocht hebben. Hieruit komen de volgende cijfers:
  - 15% reist minder dan 1 km naar het natuurgebied waar de ondervraagde meestal komt
  - 33% reist 1-5 km
  - 24% reist 5-10 km
  - 18% reist 11-25 km
  - 6% reist 26-50 km
  - 4% reist meer dan 50 km → in de analyse is deze groep niet meegenomen omdat er geen bovengrens zit aan de categorie, waardoor een berekening niet zomaar mogelijk is. Gezien het kleine aandeel mensen dat in deze categorie valt heeft het weglaten zeer beperkte invloed op de uitkomsten.
- Ten eerste moeten de inwoners dus worden toebedeeld aan de cirkels rondom het 500x500m-vlak waarin ze wonen: bijvoorbeeld 33% van de inwoners zal dus in potentie ergens recreëren in de cirkel van 5 km, maar buiten de cirkel van 1 km. Het wegennetwerk is hierbij niet meegenomen omwille van de omvang van de berekening die hiervoor nodig is.
- Ten tweede moet rekening worden gehouden met het feit dat inwoners enkel toebedeeld kunnen worden aan land wat binnen de straal valt en niet aan het water; een inwoner van Den Helder heeft bijvoorbeeld minder kanten om op te gaan dan een inwoner van Uithoorn. Omdat locatievoorkeuren niet mee te nemen zijn in dit model, kan aangenomen worden dat de inwoners ergens gaan recreëren waar land binnen de reisbereidheidscirkel ligt. Hoe minder land dit is, hoe groter de toegewezen vraag voor het overige land wat binnen de cirkel ligt. Andersom geldt dit ook: hoe meer land er binnen de cirkel van reisbereidheid ligt, hoe minder er vraag toegewezen wordt aan dit land. Dit is verhoudingsgewijs berekend a.d.h.v. de oppervlakte.
- Voor ieder 500x500m-vlak is uiteindelijk berekend hoeveel recreanten er, na het doorlopen van de vorige stappen, aan toegewezen worden door de aantallen bij elkaar op te tellen. Dit getal kan vervolgens, al dan niet geaggregeerd op gemeentelijk, regionaal, of bovenregionaal schaalniveau, afgezet worden tegenover de opvangcapaciteit.

Berekening opvangcapaciteit

- De opvangcapaciteit is ook berekend per 500x500m-vlak, waarbinnen het oppervlak aan landschapstype is vermenigvuldigd met de opvangcapaciteit van dat type.
- Ten eerste is per 500x500m-vlak het oppervlak berekend voor iedere vorm van natuur- en recreatiegebied die in het bronbestand onderscheiden zijn. Dit bronbestand is de kaartlaag ‘Bestand Bodemgebruik’ (2015) van het CBS. De typen natuur die in het bestand zijn onderscheiden zijn in lijn met de typen die in het BRAM-model gehanteerd zijn. Hierdoor zijn de normgetallen eenvoudig te koppelen aan de natuurtypen. Dit zijn: bos, droog natuurlijk terrein, nat natuurlijk terrein, recreatiegebied en agrarisch gebied.
- De normen zijn gebaseerd op de recreatieve beleving zoals in het BRAM-model.
  - Bos: 8 personen per hectare per dag
  - Droog natuurlijk terrein (inclusief strand): 3 personen per hectare per dag
  - Nat natuurlijk terrein: 7 personen per hectare per dag

- Recreatiegebied: 8 personen per hectare per dag
- Agrarisch gebied: 0,1 personen per hectare per dag

- Om ook rekening te houden met kwetsbare natuur, en hogere opvangcapaciteit in bos- en recreatiegebieden, hebben we ook een doorrekening gedaan met aangepaste normen, waarin de opvangcapaciteit van droge natuur (bijvoorbeeld heide of duinen) naar beneden is aangepast:
  - Bos: 9 personen per hectare per dag
  - Droog natuurlijk terrein (inclusief strand): 3 personen per hectare per dag
  - Nat natuurlijk terrein: 3 personen per hectare per dag
  - Recreatiegebied: 9 personen per hectare per dag
  - Agrarisch gebied: 0,2 personen per hectare per dag

De uitkomsten van deze normen zijn opgenomen in dit rapport.

Toelichting bij de uitkomsten

Voor nagenoeg elke deelregio in de MRA wordt voor 2040 berekend dat er een tekort is, en dat er dus recreatieruimte bij moet komen. Ook voor 2020 is er voor veel regio's al een tekort. Er kan gedacht worden dat dit een onrealistische voorstelling van zaken is: we kunnen er nu eenmaal niet meer ruimte bij toveren. Heeft deze berekening dan wel zin? Deze berekening is voor planning en beleid goed bruikbaar, omdat:

- Uit de berekening blijkt welke gebieden te maken hebben met het grootste (berekende / theoretische) tekort in de toekomst. Aan deze gebieden kan prioriteit gegeven worden.
- Inzicht wordt gegeven in de toename van het tekort. Een kleiner tekort (zoals in 2020) kan relatief gemakkelijk opgevangen worden in de bestaande gebieden. We tolereren dan dat we het wat vaker file-wandelen op de populaire plekken. Echter: hieraan zit ook een grens. Opvangcapaciteit is als een spons: tussen nat en 100% verzadigd kan nog best veel water opgenomen worden als je voorzichtig doet. Als de spons echter 100% verzadigd is, stroomt elke extra druppel over. De verhouding beschikbare capaciteit en het tekort maakt de urgentie om actie te ondernemen duidelijk.
- Ervaringen uit de praktijk van beheerders van natuur- en recreatiegebieden van de laatste 5 jaren komen overeen met het beeld dat uit de berekening oprijst. De grootste en kleinste berekende tekorten komen overeen met het beeld van beheerders over waar dat het landschap en de bestaande groen- en natuurgebieden in de Metropoolregio het meest en minst onder druk staan.

Bijlage 9: Resultaten analyses draagkracht

De toeristisch-recreatieve omvang zegt nog niets over het effect op de draagkracht van het gebied en de positieve of negatieve effecten. Een bestemming met een grote omvang kan – mits goed gemanaged – weinig opgaven ervaren bij het 'sturen op balans', terwijl een bestemming met een kleine omvang juist problemen kan hebben. Kortom, er is inzicht nodig in de draagkracht van de leefomgeving.

Om de draagkracht van de leefomgeving in beeld te brengen, is de systematiek van de Raad voor de leefomgeving gevolgd; de draagkracht is in beeld gebracht voor verschillende domeinen van de leefomgeving. Het inzicht in de draagkracht is op twee manieren tot stand gekomen; 1) op basis van feitelijke onderzoeksgegevens en een selectie van indicatoren[17], en 2) op basis van een oordeel van diverse betrokkenen als resultaat van gebiedstafels.

In deze bijlage beschrijven we eerst de draagkracht, gebaseerd op een analyse van feitelijke onderzoeksgegevens en vervolgens op basis van het oordeel vanuit de gebiedstafels. In het volgende deel vergelijken we de feitelijke analyse en resultaten van de gebiedstafel. In het laatste deel staan de conclusies over de draagkracht in de deelregio's. Allereerst geven we een toelichting op de analyse.

Toelichting op feitelijke analyse

De leefomgeving is onderverdeeld in vijf fysieke domeinen en één sociaal domein (leefbaarheid):

- Openbare ruimte
- Sociaaleconomisch (leefbaarheid)
- Vastgoed
- Natuur
- Erfgoed
- Mobiliteit

Omdat de beleidsmatige aandacht voor het thema 'balans' ook relevant is hebben we ook hiervoor onderzoeksgegevens verzameld en geanalyseerd in het domein: beleidsmatige draagkracht.

We beschrijven de resultaten van de draagkrachtanalyse in dit hoofdstuk. Omdat voor mobiliteit en erfgoed onvoldoende draagkrachtgegevens voorhanden waren, zijn deze domeinen niet meegenomen in deze analyse.

Feitelijke onderzoeksgegevens

De analyse en bepaling van de draagkracht bestaat uit een feitelijk deel en waardering uit de gebiedstafels. Wat verstaan we nu precies onder de feitelijke onderzoeksgegevens en welke analyse stappen zijn er genomen? Er zijn verschillende soorten onderzoeksgegevens gebruikt voor de bepaling van de draagkracht:

- **Bestaande objectieve data**: er zijn een aantal bruikbare databronnen. Dit zijn onderzoeksgegevens die een indicatie geven van de leefbaarheid, zoals bijvoorbeeld de afstand tot voorzieningen. De onderzoeksgegevens kunnen ook een trend weergeven, zoals de 'stijging van de huizenprijzen' als indicatie voor verdringing op de woningmarkt. Het voordeel van deze data is dat ze objectief zijn. Twee mogelijke nadelen zijn dat ze niet altijd een éénduidige (causale) relatie hebben met toerisme en recreatie. Zo zijn de huizenprijzen en het voorzieningenniveau afhankelijk van meerdere factoren die hierop invloed uitoefenen. En het ontbreekt bij dit type gegevens aan normering of een oordeel. Anders gezegd; het is niet direct duidelijk

17 Een overzicht van de indicatoren is terug te vinden in bijlage 2.

wanneer de draagkracht is bereikt of overschreden. Ze geven wel een indicatie van de draagkracht. Als de huizenprijzen flink stijgen, door wat voor reden dan ook, dan kan die markt extra druk door toeristische verhuur of mensen die een vakantiehuis zoeken, minder goed opvangen.

- **Bestaande data met een subjectief oordeel**: er zijn enkele bronnen die subjectiever zijn, omdat het een beoordeling betreft van inwoners of experts. Dit betreft bijvoorbeeld het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' uit 2019. Dit grootschalige onderzoek onder inwoners belicht verschillende aspecten van leefbaarheid. Deze bron is nuttig omdat inwoners gevraagd is een oordeel te geven (bijvoorbeeld een rapportcijfer over vervuiling van de buurt) of omdat ook de relatie wordt gelegd met bezoekers (bijvoorbeeld een rapportcijfer over overlast door andere mensen in de buurt). Een andere bron is een enquête onder terreinbeherende organisaties naar de overlast van bezoekers in natuurgebieden. Ook hier is de relatie met bezoekers duidelijk en is ook sprake van een beoordeling van de draagkracht.
- **Nieuw verkregen data**. Voor twee elementen van draagkracht zijn eigen onderzoeksgegevens verkregen en gebruikt voor analyses. Dit betreft:
- **Groen en natuur:** voor natuur is een berekening gemaakt van de behoefte aan de activiteit 'wandelen' afgezet tegen de opvangcapaciteit. Het saldo bepaalt of er een tekort of overschot aan ruimte is om deze behoefte op te vangen en dus of de draagkracht wel of niet wordt overschreden, voor een toelichting op deze analyse zie bijlage 8.[18]
- **Beleidsmatige draagkracht:** hiervoor zijn vier indicatoren opgesteld die hierin inzicht geven. Twee indicatoren zijn gebaseerd op een enquête onder alle gemeenten in de MRA en twee op basis van eigen desk research in relevante beleidsdocumenten.

Agenderend onderzoek op MRA schaal

Draagkracht impliceert een normerend resultaat: draagkracht wordt wel of niet overschreden. Echter, op basis van de cijfers kan dat niet direct geconcludeerd worden. Er ontbreken namelijk gegevens en ook kwantitatieve normen waaraan data getoetst kunnen worden. Is dit dan nog wel een datagedreven onderzoek? Om zo goed mogelijk inzicht te krijgen in de draagkracht voor de verschillende elementen, maken wij gebruik van data uit de best beschikbare bronnen: een omvangrijke representatieve steekproef en het feit dat experts specifiek zijn bevraagd (bijvoorbeeld over de draagkracht van natuur).

De cijfers in combinatie met de duiding van experts en stakeholders in de deelregio's is voldoende voor een agenderend onderzoek op MRA schaal. De vergelijking van deelregio's (in deze bijlage) is echter zeer indicatief, om bovengenoemde redenen. Nader (primair) is nodig om de analyse in de toekomst te verrijken (zie aanbevelingen).

Analysestappen

De ruwe data zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de draagkrachtanalyse. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare draagkrachtgegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafels.

[18] Dit betreft de recreatieve draagkracht, de ecologische draagkracht verschilt per habitattype en per doelsoort en moet door ecologen per gebied ingeschat worden.

We beschrijven de indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:
- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid.

Draagkracht in relatieve en absolute zin
Een kwintielscore van 1 staat voor een indicatie voor lage draagkracht, een kwintielscore van 5 voor een hoge draagkracht. De toekenning van kwintielscores maakt een vergelijking van gemeenten en deelregio's onderling mogelijk. Deze vergelijking staat centraal in de eerste twee analysestappen. Een lage draagkrachtscore wil echter niet zeggen dat er in absolute zin ook sprake is van een te lage draagkracht. We besteden per indicator ook aandacht aan de duiding in absolute zin. Deze duiding is niet gebaseerd op een bestaande normering, en is mede afhankelijk van de gewenste situatie (ambitie).

Resultaten feitelijke analyse stedelijk gebied
In tabel B9.1 staan voor alle indicatoren van draagkracht voor de stedelijke domeinen en hiervoor ook de draagkrachtgegevens weergegeven in de vorm van kwintielscores. Deze zijn gebaseerd op de ruwe data, zie bijlage 5. We beschrijven de resultaten hieronder per domein van de leefomgeving.

Sociaaleconomisch (leefbaarheid)
Onder sociaaleconomische draagkracht verstaan we de leefbaarheid voor inwoners in hun directe leefomgeving. De sociaaleconomische draagkracht kan worden bepaald door onderstaande indicatoren, die aan bezoekers zijn te relateren:
- Het voorzieningenniveau: dankzij toerisme zijn er veel voorzieningen, winkels, horeca, die ook voor inwoners nuttig zijn. Of dankzij toerisme verdwijnen nuttige voorzieningen voor inwoners, hiervoor komen toeristische voorzieningen in de plaats.
- Bezoekers in de directe leefomgeving: inwoners voelen zich vervreemd door (te veel) toeristen in hun buurt. Of er is een juist gebrek aan reuring en dynamiek door het ontbreken van (voldoende) bezoekers?

Uit bovenstaande indicatoren wordt duidelijk dat toerisme zowel kan bijdragen aan leefbaarheid (positieve effecten) als er afbreuk aan doen (negatieve effecten).

We beschikken over cijfers van onderstaande indicatoren die inzicht geven in de sociaaleconomische draagkracht:
1. Tevredenheid van inwoners met hun buurt;
2. Overlast door andere mensen in de buurt (dit kunnen bezoekers of toeristen zijn, maar bijvoorbeeld ook jongeren uit een ander stadsdeel);
3. Rapportcijfer winkelaanbod dagelijkse boodschappen;
4. Afstand tot voorzieningen.

Opvallende resultaten voor sociaaleconomische draagkracht in gemeenten in de MRA:
- Het gemiddelde rapportcijfer voor tevredenheid van inwoners met hun buurt is een 7,9. De hoogste rapportcijfers voor de tevredenheid is voor de gemeenten Bloemendaal (8,5) en laren (8,4) en Blaricum, Beemster en Heemstede (allen een 8,2). Deze krijgen allemaal een draagkrachtscore 5. De gemeenten met het laagste rapportcijfer zijn Zaanstad (7,4), Amsterdam en Beverwijk (beide 7,5) en Haarlem, Diemen, Almere en Lelystad (allen 7,6). Deze krijgen, hoewel het allemaal ruim voldoendes zijn, een score 1 (want de laagste in de regio).
- De overlast door andere mensen in hun buurt wordt gewaardeerd met gemiddeld een 7,8. De gemeenten met het hoogste rapportcijfer (minste overlast) zijn Laren (8,3), Bloemendaal en Beemster (beide 8,2) en Blaricum, Wijdemeren, Oostzaan, Waterland en Heemstede (allen een 8,1). Deze gemeenten krijgen allemaal een draagkrachtscore 5. De gemeenten met een laagste rapportcijfer (meeste overlast door

bezoekers) zijn: Aalsmeer (6,9), Amsterdam (7,0), Zaanstad (7,4) en Beverwijk en Haarlem (beide 7,5). Deze gemeenten krijgen, hoewel het voldoendes betreft, een draagkrachtscore 1.

- Het gemiddelde rapportcijfer voor het winkelaanbod voor dagelijkse boodschappen is 7,2. De hoogste rapportcijfers voor het winkelaanbod zijn voor de gemeenten Heemstede (7,9), Heemskerk (7,8), Hilversum (7,7), Volendam (7,6) en Purmerend (7,6). Deze gemeenten hebben allemaal een draagkrachtscore 5. De laagste rapportcijfers voor het winkelaanbod zijn voor de gemeenten Ouder-Amstel (6,1), Waterland (6,5) en Velsen (7,6). Hoewel deze gemeenten in absolute zin wel voldoendes hebben, krijgen ze een draagkrachtscore 1.
- De gemiddelde afstand tot deze winkelvoorzieningen, maar ook tot diverse recreatieve voorzieningen zoals horeca, musea, een bioscoop, etc. bedraagt 2,1 kilometer. De gemeenten met voorzieningen het dichtstbij zijn: Hilversum (1,0 km), Beverwijk (1,1 km), Haarlem, Amsterdam en Huizen (allen 1,2 km) en Laren (1,4 km). Deze gemeenten hebben een draagkrachtscore 5. Gemeenten waar de voorzieningen relatief op afstand liggen zijn: Lelystad (4,7 km), Uithoorn (3,9 km), Waterland (3,5 km), Wijdemeren en Wormerland (beide 3,1) en Aalsmeer (3,0 km). Deze gemeenten hebben allemaal de score 1;
- De gemiddelde (rapport)cijfers voor de MRA zijn in absolute zin voldoende tot ruim voldoende; inwoners zijn tevreden met hun buurt, hebben voorzieningen nabij en waarderen deze voorzieningen ook voldoende. Overlast door andere mensen kan voorkomen (op hotspots), maar dit is niet het algemene beeld.
- Relatie toerisme en leefbaarheid: deze relatie heeft twee ‘gezichten’. Overlast door bezoekers komt het meest voor in gemeenten waar de omvang van toerisme plaatselijk groot is: Amsterdam, Zaanstad (Zaanse Schans), Beverwijk (Bazaar) en Haarlem (binnenstad). Gemeenten waar inwoners weinig overlast ervaren, zijn ook de gemeenten waar de omvang van toerisme gering is, of voldoende ruimte is om dit op te vangen. Het omgekeerde komt ook voor: gemeenten met een omvangrijk aantal bezoekers (Bloemendaal), waar dit relatief goed gemanaged is en afspeelt op het strand waar weinig mensen wonen.

Resultaten openbare ruimte

Onder de openbare ruimte verstaan we de publieke ruimte binnen de kernen en bebouwde kom. De draagkracht van de openbare ruimte kan worden bepaald door onderstaande indicator: overlast van bezoekers door zwerfvuil, ongepast gedrag, ongepast geluid en/of vernieling.

Er is één indicator die inzicht geeft in de kwaliteit van de openbare ruimte en waarvoor data beschikbaar zijn op het schaalniveau van de MRA. Dit is de indicator ‘overlast door vervuiling’ in de buurt. Inwoners hebben hiervoor een rapportcijfer gegeven.

Tabel B9.1: Kwintielscores draagkracht indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in de MRA.

		Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Deelregio	**Gemeente**	***Waardering winkelaanbod***	***Afstand tot voorzieningen***	***Tevredenheid met buurt***	***Overlast door anderen in buurt***	***Overlast door vervuiling***	***Prijzenstijging woningen***	***Leegstand winkels***	**Totaal**	**Gem**
Amsterdam	**Amsterdam**	2	5	1	1	1	1	2	**13**	**1,9**
Almere-Lelystad	**Almere**	3	2	1	2	2	2	1	**13**	**1,9**
IJmond	**Beverwijk**	3	5	1	1	1	2	1	**14**	**2,0**
Zuid-Kennemerland	**Haarlem**	3	5	1	1	1	1	3	**15**	**2,1**
Amstelland-Meerlanden	**Diemen**	2	4	1	2	2	1	3	**15**	**2,1**
Zaanstreek-Waterland	**Zaanstad**	4	3	1	1	1	3	2	**15**	**2,1**
Amstelland-Meerlanden	**Aalsmeer**	2	1	2	1	1	4	5	**16**	**2,3**
Almere-Lelystad	**Lelystad**	3	1	1	3	3	4	1	**16**	**2,3**
Zuid-Kennemerland	**Zandvoort**	4	4	2	2	2	2	1	**17**	**2,4**
Amstelland-Meerlanden	**Uithoorn**	2	1	2	2	2	3	5*	**17**	**2,4**
IJmond	**Velsen**	1	4	2	2	2	5	1	**17**	**2,4**
Amstelland-Meerlanden	**Amstelveen**	2	3	3	3	3	1	3	**18**	**2,6**
Amstelland-Meerlanden	**Haarlemmermeer**	3	2	2	3	3	3	2	**18**	**2,6**
Zaanstreek-Waterland	**Purmerend**	5	4	2	2	2	3	1	**19**	**2,7**
Gooi en Vechtstreek	**Weesp**	2	3	2	3	3	1	5	**19**	**2,7**
Zaanstreek-Waterland	**Landsmeer**	4	2	3	3	3	1	5	**21**	**3,0**
Gooi en Vechtstreek	**Huizen**	2	5	3	3	3	2	5	**23**	**3,3**
Gooi en Vechtstreek	**Hilversum**	5	5	2	3	3	3	3	**24**	**3,4**
Zaanstreek-Waterland	**Wormerland**	4	1	3	4	4	4	5	**25**	**3,6**
IJmond	**Heemskerk**	5	4	3	4	4	2	3	**25**	**3,6**
Amstelland-Meerlanden	**Ouder-Amstel**	1	4	3	4	4	5	5	**26**	**3,7**
Zaanstreek-Waterland	**Waterland**	1	1	4	5	5	5	5	**26**	**3,7**
Zaanstreek-Waterland	**Beemster**	2	2	5	5	5	3	5	**27**	**3,9**
Gooi en Vechtstreek	**Wijdemeren**	4	1	4	5	5	4	4	**27**	**3,9**
Zaanstreek-Waterland	**Edam-Volendam**	5	2	4	4	4	5	4	**28**	**4,0**
Gooi en Vechtstreek	**Blaricum**	3	4	5	5	5	5	1	**28**	**4,0**
Zaanstreek-Waterland	**Oostzaan**	4	3	4	5	5	3	5	**29**	**4,1**
Gooi en Vechtstreek	**Gooise Meren**	4	4	4	4	4	5	5	**30**	**4,3**
Gooi en Vechtstreek	**Laren**	4	5	5	5	5	5	1	**30**	**4,3**
Zuid-Kennemerland	**Bloemendaal**	3	3	5	5	5	5	5	**31**	**4,4**
Zuid-Kennemerland	**Heemstede**	5	4	5	5	5	3	4	**31**	**4,4**

** Uithoorn geeft aan op basis van het KSO wel leegstand te kennen.*

Opvallende resultaten voor vervuiling van de openbare ruimte in gemeenten in de MRA:

- Het gemiddelde rapportcijfer is een 7.1. De hoogste rapportcijfers zijn voor de gemeenten Bloemendaal (8,1), Heemstede (7,8) Laren (7,8), Wijdemeren (7,7), Blaricum (7,6) en Waterland (7,6). Deze gemeenten hebben allemaal een draagkrachtscore 5. De laagste rapportcijfers zijn voor de gemeenten Amsterdam (5,9), Beverwijk (6,2), Zaanstad (6,3), Haarlem (6,5) en Almere (6,6). Deze gemeenten hebben allemaal een draagkrachtscore 1. De problematiek speelt het meest in stedelijke gemeenten.
- Gemeenten waar vervuiling het minste speelt zijn gemeenten met kleinere kernen en meer (openbare) ruimte. Enkele van deze gemeenten ontvangen wel veel (dagrecreatieve) bezoekers, zoals Bloemendaal en Laren;
- Het oordeel is in absolute zin voldoende (rapportcijfer 7,1), dat is op zich een mooi cijfer. Voor de gemeenten die onder de 7 scoren (draagkrachtscore 1 of 2) ligt hier een opgave om vervuiling van de openbare ruimte tegen te gaan.
- Het oordeel van de inwoners gaat over hun eigen buurt en niet de totale openbare ruimte. En de beschikbare gegevens geven niet noodzakelijkerwijs een causaal verband weer met bezoekers. Plekken waarvan de kwaliteit van de openbare ruimte lager is (door vervuiling) zijn waarschijnlijk wel kwetsbaarder voor (extra) vervuiling als gevolg van (toenemend) toerisme.

Vastgoed

Onder vastgoed verstaan we de woningmarkt ofwel huisvesting van inwoners, alsmede de winkelleegstand. De onderstaande indicatoren geven een beeld van de draagkracht:

- Verstoring van de woningmarkt door recreatieve verhuur, met als belangrijkste aspect verdringing door te hoge huizenprijzen;
- Klachten door inwoners over recreatieve verhuur in hun buurt;
- Leegstand van winkels.

Er zijn twee indicatoren die inzicht geven in de situatie rondom vastgoed:

1. De stijging van de huizenprijzen (over de periode 2010 – 2020);
2. De leegstand in winkels (2020).

Opvallende resultaten voor vastgoed in gemeenten in de MRA:

- De gemiddelde stijging van de huizenprijzen over de laatste 10 jaar is 49%. Gemeenten met de sterkste stijging van de huizenprijzen zijn: Amsterdam (82%), Diemen (78%), Weesp (73%), Landsmeer (72%), Amstelveen (71%) en Haarlem (67%). Deze gemeenten krijgen een draagkrachtscore 5.
- De indicator stijging huizenprijzen is niet één op één te relateren aan toerisme, want deze wordt veroorzaakt door een complex aan factoren. De huizenprijzen zijn het meest gestegen in Amsterdam en enkele omliggende gemeenten. Er is geen éénduidige relatie met het aantal Airbnb verhuuradressen. Echter in sommige gemeenten is de druk op de woningmarkt groot én wordt deze (mogelijk) nog eens versterkt door woonruimte aan toeristen te verhuren. Drie van bovengenoemde gemeenten staan ook in de top 5 van de gemeenten met de hoogste aantal verhuuradressen via Airbnb, dit zijn Amsterdam (26,3 verhuuradressen per 1000 inwoners), Haarlem (9,6 verhuuradressen per 1000 inwoners) en Diemen (9,0 verhuuradressen per 1000 inwoners). Gemiddeld zijn er 7 verhuuradressen per 1000 inwoners in de MRA.
- De gemiddelde leegstand in winkels is 3,2%. Er zijn 12 gemeenten die 0% leegstand kennen: Bloemendaal, Aalsmeer, Ouder-Amstel, Uithoorn[19], Beemster, Landsmeer, Oostzaan, Waterland, Wormerland, Gooise Meren, Huizen en Weesp. Deze gemeenten krijgen allemaal een score 5. De gemeenten met de meeste leegstand zijn: Lelystad en

[19] Uithoorn geeft aan wel leegstand te kennen.

Beverwijk (beide 11%), Almere (8%), Purmerend (7%) en Zandvoort, Velsen en Blaricum (allen 6%). Deze gemeenten krijgen allemaal een draagkrachtscore 1. Qua detailhandelsstructuur zijn Lelystad en Beverwijk atypische gemeenten omdat ze beiden een grote bovenregionale winkelvoorziening hebben (de Bazaar en Batavia Stad Fashion Outlet). Vooral kledingwinkels hebben te maken met fysieke leegstand blijkt uit gegevens van het CBS.

- De indicator leegstand wordt beïnvloed door meer factoren dan toerisme. Binnensteden hebben in Nederland allemaal te maken met een teruglopend aantal fysieke winkels (vooral non-food zoals schoenen- en kledingwinkels). Dit komt door het groeiend aantal verkopen online. Tegelijkertijd zien we dat regio's met een sterke aantrekkingskracht op toeristen ook vaak een hoger voorzieningenniveau hebben. Deze relatie is echter op basis van de cijfers in de MRA niet éénduidig te leggen.
- Om te kunnen duiden of de leegstand in absolute zin een probleem is, maken we de vergelijking met landelijke leegstandcijfers. De leegstand steeg landelijk van 6,7% op 1 januari 2019 naar 7,3% op 1 januari 2020 (Bron Locatus). De winkelleegstand zit in de MRA gemiddeld genomen onder het landelijk gemiddelde.

Draagkracht stedelijk gebied deelregio's

In tabel B9.2 staan de draagkrachtscores weergegeven per deelregio. Deze scores zijn gemiddelden van de kwintielscores van de gemeenten in de betreffende deelregio. Hierdoor zijn de verschillende deelregio's vergelijkbaar, echter de nuance op gemeenteniveau komt zo minder goed in beeld.

Het resultaat van de deelregio's binnen de MRA staat hieronder beschreven:

- Amsterdam (13) en Almere – Lelystad (14,5) hebben de laagste draagkrachtscore. Hier is de leefbaarheid dus in vergelijking met andere deelregio's als het minst gunstig beoordeeld.
- Gooi en Vechtstreek (25,9), Zaanstreek-Waterland (23,8) en Zuid-Kennemerland (23,5) hebben de hoogste draagkrachtscore. Hier is de leefbaarheid dus in vergelijking met andere deelregio's als het meest gunstig beoordeeld.
- Amstelland-Meerlanden (18,3) en IJmond (18,7) krijgen in deze vergelijking een draagkrachtscore rond het gemiddelde.

Let op: deze scores zijn indicatief, toerisme kan de oorzaak zijn van deze draagkrachtwaardering, maar dit hoeft niet zo te zijn. De waardering van de huidige situatie rondom leefbaarheid kan ook worden gebruikt om eventuele aandachtspunten in het vizier te hebben bij de verdere toeristische ontwikkeling.

Tabel B9.2: Resultaten draagkracht stedelijke domeinen per deelregio

Deelregio	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed		Totaal	Gem
	Waardering winkelaanbod	*Afstand tot voorzieningen*	*Tevredenheid met buurt*	*Overlast door anderen in buurt*	*Overlast door vervuiling*	*Prijzenstijging woningen*	*Leegstand winkels*		
Amsterdam	2,0	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	**13,0**	**1,9**
Almere-Lelystad	3,0	1,5	1,0	2,5	2,5	3,0	1,0	**14,5**	**2,1**
Amstelland-Meerlanden	2,0	2,5	2,2	2,5	2,5	2,8	3,8	**18,3**	**2,6**
IJmond	3,0	4,3	2,0	2,3	2,3	3,0	1,7	**18,7**	**2,7**
Zuid-Kennemerland	3,8	4,0	3,3	3,3	3,3	2,8	3,3	**23,5**	**3,4**
Zaanstreek-Waterland	3,6	2,3	3,3	3,6	3,6	3,4	4,0	**23,8**	**3,4**
Gooi en Vechtstreek	3,4	3,9	3,6	4,0	4,0	3,6	3,4	**25,9**	**3,7**

Resultaten feitelijke analyse natuur- en recreatiegebied

In tabel B9.3 staan voor het domein natuur de indicatoren van draagkracht weergegeven, alsmede de draagkrachtgegevens in de vorm van kwintielscores. Deze zijn gebaseerd op de ruwe data, zie bijlage 5. Onder natuur verstaan we de publieke ruimte met de status natuur- of recreatiegebied. Voor de bepaling van de recreatietekorten is ook de opvangcapaciteit van het landelijk gebied meegenomen.

Resultaten groen en natuur

De draagkracht van natuur kan worden bepaald door onderstaande indicatoren, die aan bezoekers zijn te relateren:

- Drukte in de natuur;
- Een verminderde bezoekersbeleving door drukte;
- Verstoring van flora en fauna;
- Extra kosten voor toezicht en beheer (o.a. zwerfvuil etc.).

Er zijn twee indicatoren, waarvoor cijfers beschikbaar zijn op MRA-schaal die inzicht geven in de draagkracht van de natuur- en recreatiegebieden:

1. Een cijfermatige analyse van vraag en aanbod naar de activiteit wandelen. Het resultaat is een saldo (tekort of overschot) aan beschikbare opvangcapaciteit voor wandelrecreanten per gemeente.
2. Draagkrachtscores die weergeven in welke mate negatieve effecten optreden als gevolg van bezoekers, gebaseerd op vraaggesprekken met terreinbeherende organisaties, deze zijn berekend op het niveau van deelregio's. Voor de analyse heeft elke gemeente binnen een deelregio dezelfde score gekregen.

Opvallende resultaten voor groen en natuur in gemeenten in de MRA:

- Er is sprake van een tekort aan opvangcapaciteit voor de meest ondernomen recreatieve activiteit 'wandelen' van gemiddeld 7000 wandelingen per gemeente door inwoners. Gemeenten met het grootste tekort zijn: Amsterdam (80.708), Haarlemmermeer (32.972), Zaanstad (16.233). Deze gemeenten krijgen respectievelijk een draagkrachtscore 1 of 2. Er zijn ook enkele gemeenten met een berekend overschot: Beemster (5.205), Zandvoort (3.240), Hilversum (1.838), Bloemendaal (1.394), Laren (631) en Heemskerk (384). Deze gemeenten krijgen een draagkrachtscore 4. Almere en Lelystad zijn in deze analyse helaas niet meegenomen, wel is bekend dat de

hoeveelheid ruimte om te wandelen (bos, natuur, strand) in Flevoland royaal is vergeleken met andere deelregio's in de MRA.

- De natuur- en recreatiegebieden in de deelregio Gooi en Vechtstreek zijn door de terreinbeherende organisaties beoordeeld als 'sprake van een grote stijging van de drukte' in het jaar 2019 met nadelige gevolgen voor natuur en de recreatieve beleving. Deze gemeenten krijgen een draagkrachtscore 1. Voor de natuur- en recreatiegebieden in de overige deelregio's is sprake van een aanzienlijke stijging van de drukte. Voor de regio's Zaanstreek-Waterland en IJmond was dit nog het minst ongunstig, deze deelregio krijgt een score 5. Zuid-Kennemerland krijgt een score 3. De deelregio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden een score 2. Voor Almere-Lelystad zijn helaas geen vergelijkbare gegevens bekend.
- In de kwantificering van de wandeltekorten zijn de 'toeristische' wandeltochten niet inbegrepen, het gaat enkel om de wandelingen van inwoners van de MRA, wat met name in de kustgebieden en in gemeenten met veer verblijfsrecreatie tot een onderschatting leidt.

Resultaten groen en natuur deelregio's

In tabel B9.3 staan de draagkrachtscores weergegeven per deelregio. Deze scores zijn gemiddelden van de kwintielscores van de gemeenten in de betreffende deelregio. Hierdoor zijn de verschillende deelregio's vergelijkbaar. Het kan echter zijn dat hierdoor de nuance op gemeenteniveau minder goed in beeld komt.

Het resultaat van de deelregio's binnen de MRA staat hieronder beschreven:

- Alle deelregio's kennen een tekort aan opvangcapaciteit voor recreanten in 2021. En ook is in alle regio's de stijging van de drukte 'aanzienlijk' of 'groot', met overlast tot gevolg voor natuur en bezoekers;
- De gemeente Amsterdam (3) heeft de laagste score voor de draagkracht van de natuur- en recreatiegebieden. Daar is de opvangcapaciteit overschreden (fors tekort) en ook relatief veel overlast. Dit is verklaarbaar omdat de gemeente Amsterdam weinig natuurgebieden kent.
- IJmond (9) heeft samen met Zaanstreek-Waterland (8,3) en Almere-Lelystad relatief gezien de minste tekorten aan opvangcapaciteit en stijging van de drukte.
- Zuid-Kennemerland heeft een gemiddelde draagkrachtscore van 6,8. Hierboven op komen echter de bezoekers van buiten de regio die komen voor strand, duinen en de kust.
- De deelregio's Gooi en Vechtstreek (4,6) en Amstelland-Meerlanden (4,8) hebben een relatief lage draagkrachtscore. Voor Gooi en Vechtstreek is het opvallend dat daar een grote stijging van drukte is, terwijl het tekort aan opvangcapaciteit relatief gering is (3,6). Dit kan mogelijk verklaard worden doordat de regio Gooi en Vechtstreek (ook) een behoorlijk aantal recreanten van buiten de regio trekt.
- De duiding van de draagkracht in absolute zin wijst erop dat in alle deelregio's sprake is van zorgelijke of structurele problemen met overlast als gevolg van drukte door recreanten, enkele uitzonderingen, zoals de Beemster, nagelaten.

Tabel B9.3: Resultaten draagkracht natuur per deelregio

Deelregio	Natuur		Totaal	Gem
	Drukte door bezoekers	*Saldo recreatieplaatsen*		
Almere-Lelystad	n.b.	3,0	-	-
Amsterdam	2,0	1,0	**3,0**	**1,5**
Gooi en Vechtstreek	1,0	3,6	**4,6**	**2,3**
Amstelland-Meerlanden	2,0	2,8	**4,8**	**2,4**
Zuid-Kennemerland	3,0	3,8	**6,8**	**3,4**
Zaanstreek-Waterland	5,0	3,3	**8,3**	**4,1**
IJmond	5,0	4,0	**9,0**	**4,5**

Tabel B9.4: Resultaten draagkracht natuur per gemeente

Deelregio	Gemeente	Natuur		Totaal	Gem
		Drukte door bezoekers	*Saldo Recreatieplaatsen*		
Almere-Lelystad	Almere	n.b.	3	-	-
Almere-Lelystad	Lelystad	n.b.	3	-	-
Amsterdam	Amsterdam	2	1	**3**	**2,0**
Amstelland-Meerlanden	Haarlemmermeer	2	1	**3**	**2,0**
Gooi en Vechtstreek	Gooise Meren	1	3	**4**	**2,7**
Gooi en Vechtstreek	Weesp	1	3	**4**	**2,7**
Gooi en Vechtstreek	Wijdemeren	1	3	**4**	**2,7**
Amstelland-Meerlanden	Aalsmeer	2	3	**5**	**3,3**
Amstelland-Meerlanden	Amstelveen	2	3	**5**	**3,3**
Amstelland-Meerlanden	Diemen	2	3	**5**	**3,3**
Amstelland-Meerlanden	Ouder-Amstel	2	3	**5**	**3,3**
Gooi en Vechtstreek	Blaricum	1	4	**5**	**3,3**
Gooi en Vechtstreek	Hilversum	1	4	**5**	**3,3**
Gooi en Vechtstreek	Huizen	1	4	**5**	**3,3**
Gooi en Vechtstreek	Laren	1	4	**5**	**3,3**
Zuid-Kennemerland	Haarlem	3	3	**6**	**4,0**
Amstelland-Meerlanden	Uithoorn	2	4	**6**	**4,0**
Zuid-Kennemerland	Bloemendaal	3	4	**7**	**4,7**
Zuid-Kennemerland	Heemstede	3	4	**7**	**4,7**
Zuid-Kennemerland	Zandvoort	3	4	**7**	**4,7**
Zaanstreek-Waterland	Zaanstad	5	2	**7**	**4,7**
Zaanstreek-Waterland	Edam-Volendam	5	3	**8**	**5,3**
Zaanstreek-Waterland	Landsmeer	5	3	**8**	**5,3**
Zaanstreek-Waterland	Waterland	5	3	**8**	**5,3**
Zaanstreek-Waterland	Wormerland	5	3	**8**	**5,3**
Zaanstreek-Waterland	Beemster	5	4	**9**	**6,0**
Zaanstreek-Waterland	Oostzaan	5	4	**9**	**6,0**
Zaanstreek-Waterland	Purmerend	5	4	**9**	**6,0**
IJmond	Beverwijk	5	4	**9**	**6,0**
IJmond	Heemskerk	5	4	**9**	**6,0**
IJmond	Velsen	5	4	**9**	**6,0**

Resultaten gebiedstafels

Inleiding
In het najaar van 2021 zijn zeven gebiedstafels georganiseerd door de betreffende deelregio's. Hierin zijn de concept resultaten besproken en is in een interactieve setting aan de deelnemers input gevraagd op het onderdeel 'beoordeling draagkracht'. Hierbij is een beoordeling gevraagd over de draagkracht op de zeven domeinen van de leefomgeving met de mogelijkheid hierin een keuze ta maken in onderstaande vijf keuzes:

Wat verstaan we onder de beoordelingen van draagkracht?

- *Structurele belasting:* omvang van T&R leidt tot structurele overschrijding draagkracht, duidelijke balansopgave, gebrek aan ontwikkelruimte
- *Zorgelijke pieken:* omvang van T&R leidt tot overlast op sommige plekken of tijden, met duidelijke balansopgave, weinig tot geen ontwikkelruimte
- *Normale pieken:* omvang van T&R leidt tot overlast op sommige plekken of tijden, zonder balansopgave, wel aandachtspunt bij verdere ontwikkeling
- *Balans:* omvang T&R is in balans met de omgeving, er is voldoende draagkracht, indicatie voor ontwikkelruimte (mits goed gemanaged)
- *Onderdruk:* ruim voldoende draagkracht, indicatie voor ontwikkelruimte en vergroten/benutten positieve effecten, toerisme & recreatie kan bijdragen aan kosten beheer en onderhoud.

Het resultaat staat weergeven in tabel B9.5. Het resultaat betreft dus een oordeel van betrokkenen uit het werkveld, waaronder beleidsmakers van gemeenten, marketingorganisaties, ondernemers, natuurorganisaties. Tijdens de bijeenkomsten is gestreefd naar de betrokkenheid van diverse expertises met zoveel mogelijk gebiedskennis uit de hele deelregio. Voor meer informatie over de gebiedstafels, zie deel 2 van het rapport voor de factsheets per deelregio. In deze paragraaf staat een beschrijving van de resultaten uit de gebiedstafels, gevolgd door een vergelijking hiervan met de resultaten uit de feitelijke analyse. De resultaten uit tabel B9.5 zijn op twee manieren te duiden, vanuit het perspectief van de domeinen van de leefomgeving en vanuit de deelregio's.

Resultaten gebiedstafels: domeinen van de leefomgeving

Stedelijke domeinen van de leefomgeving
Voor de drie stedelijke domeinen van de leefomgeving (sociaaleconomisch, vastgoed en openbare ruimte) zien we dat de beoordeling 'onderdruk en balans' het meest voorkomen. Dat betekent dat in de deelregio's de leefbaarheid over het algemeen positief wordt beoordeeld en dat de invloed van toerisme positief is en ook bijdraagt aan de leefbaarheid. Voor de 'kwaliteit van de openbare ruimte' en de invloed van toerisme hierop is het vaakst een zorgelijke piek gegeven. Hier spelen zorgen als 'vervuiling' maar bijvoorbeeld ook vormen van ongepast gedrag. Twee deelregio's zijn beoordeeld met 'zorgelijke pieken', dit zijn Amsterdam en Zaanstreek-Waterland, die laatste regio vooral vanuit de aanwezigheid van enkele (toeristische) hotspots, waar knelpunten spelen.

Natuur en erfgoed
Voor erfgoed[20] is in alle deelregio's aangegeven dat er sprake is van onderdruk of balans, dus dat er ontwikkelruimte is om erfgoed (forten, kastelen, bunkers, kerken, monumenten, etc.) en cultuur beter beleefbaar te maken en ook zichtbaar in de marketing en promotie. Mits dit natuurlijk respectvol gebeurt en er aandacht is voor goed management (om schade en andere overlast) wordt voorkomen. Voor natuur geldt juist dat juist zorgelijke pieken of zelf structurele belasting het meest als oordeel wordt gegeven. In Zuid-Kennemerland zijn de zorgen over de draagkracht van de natuur het grootst. In Almere-Lelystad zijn de zorgen juist het minst groot. Hier is natuur een belangrijk deel van het toeristisch profiel en worden kansen voor ontwikkeling hiervan gezien.

[20] We verstaan onder erfgoed ook cultuur.

Tabel B9.5: Beoordeling draagkracht per domein, op basis van input deelnemers gebiedstafels[21]

	Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	Openbare ruimte	Vastgoed	Erfgoed	Natuur	Mobiliteit
Almere-Lelystad						
Amstelland-Meerlanden						
Amsterdam			Niet ingevuld*		Niet ingevuld*	Niet ingevuld*
Gooi en Vechtstreek						
IJmond						
Zaanstreek-Waterland						
Zuid-Kennemerland						

Onderdruk	**Balans**	**Normale pieken**	**Zorgelijke pieken**	**Structurele belasting**

**In de gebiedstafel Amsterdam zijn door tijdsgebrek niet alle domeinen gewaardeerd.*

[21] In tabel B9.5 is cijfermatig aangegeven hoe de deelnemers tijdens de gebiedstafel de domeinen hebben gewaardeerd/ beoordeeld.

Mobiliteit
De draagkracht van de mobiliteit wordt voor de meeste deelregio's beoordeeld met zorgelijke pieken als het gaat om filevorming of parkeerdrukte. Veel toeristische-recreatieve mobiliteit vindt plaats op momenten dat draagkracht voldoende is. Het grootste deel van deze mobiliteit is gespreid in tijd en plaats, bijvoorbeeld winkelbezoeken, familiebezoeken en rondjes fietsen of wandelen. De 'weekendspits' op zaterdag- en zondagmiddag wordt steeds drukker, maar is nog niet zo druk als de woon-werkspits.

Wel zijn er wel degelijke knelpunten, bijvoorbeeld op warme zomerdagen in de badplaatsen, bij grote(re)) evenementen. Dit zijn kortstondige piekmomenten die op specifieke plekken een knelpunt veroorzaken. Daarnaast zijn er de knelpunten bij een aantal toeristische hotspots, waar ook veel internationale bezoekers komen en zijn er lokale wegen en fietspaden waar het aantal fietsers en de snelheidsverschillen tussen de fietsers voor knelpunten zorgen.

Resultaten gebiedstafels: deelregio's
In de vergelijking van de deelregio's valt het volgende op:

- Zuid-Kennemerland en Zaanstreek-Waterland scoren de meeste 'zorgelijke pieken';
- Deelregio Almere-Lelystad scoort op alle domeinen onderdruk of balans;
- Gooi en Vechtstreek en IJmond scoren alleen bij de domeinen natuur en mobiliteit zorgelijke pieken of structurele belasting. Voor de andere domeinen zijn het meest onderdruk of balans gescoord.
- Amstelland-Meerlanden heeft bij de meeste domeinen de score balans, met soms een (kleine) zorgelijke piek.

<u>Vergelijking feitelijke analyse en resultaat gebiedstafels</u>
In deze paragraaf vergelijken we de uitkomsten van de feitelijke analyse met de resultaten uit de gebiedstafels en geven aan of deze twee elkaar ondersteunen. Deze vergelijking is een interpretatie van de voorgaande resultaten door de bureaus.

1. De onderzoeksresultaten uit de gebiedstafels en de feitelijke analyse ondersteunen elkaar op hoofdlijnen als het gaat om de beoordeling van de draagkracht van de domeinen. Alleen blijkt uit de feitelijke analyse dat de overlast voor natuur structureler en zorgelijker wordt beoordeeld dan in de gebiedstafels.
2. Opvallend is dat in de vergelijking van de deelregio's vooral Zuid-Kennemerland en Zaanstreek-Waterland in de feitelijke analyse gunstiger worden beoordeeld dan in de gebiedstafels. Dit kan te maken hebben met het feit dat in de gebiedstafels rekening gehouden werd met knelpunten op sommige plekken en momenten (overlast bij hotspots), wat uit de gemeentebrede cijfers minder naar voren komt. Beide deelregio's kennen een aantal hotspots. Voor natuur geldt dit overigens niet, daar is in de gebiedstafel voor Zuid-Kennemerland de draagkracht juist beoordeeld als 'zorgelijk pieken en structurele overlast'.
3. Voor de deelregio Almere-Lelystad geldt juist dat de draagkracht uit de feitelijke analyse minder gunstig wordt beoordeeld dan in de gebiedstafels. Dit kan mogelijk worden verklaard doordat de cijfers de deelregio niet altijd goed weergeven (o.a. Corop-gebieden).

<u>Conclusies draagkracht deelregio's</u>

Stedelijk gebied

- Amsterdam en Almere – Lelystad hebben de laagste draagkrachtscore. Hier is de leefbaarheid dus in vergelijking met andere deelregio's als het minst gunstig beoordeeld.
- Gooi en Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland (23,5) hebben de hoogste draagkrachtscore. Hier is de leefbaarheid dus in vergelijking met andere deelregio's als het meest gunstig beoordeeld.

- Amstelland-Meerlanden en IJmond krijgen in deze vergelijking een gemiddelde draagkrachtscore.

Natuur

- Alle deelregio's kennen een tekort aan opvangcapaciteit voor recreanten. En ook is in alle regio's is de stijging van de drukte 'aanzienlijk' of 'groot', met overlast tot gevolg voor natuur en bezoekers;
- De gemeente Amsterdam heeft de laagste score voor de draagkracht van de natuur- en recreatiegebieden. Daar is de opvangcapaciteit overschreden (fors tekort) en ook relatief veel overlast. Dit is verklaarbaar omdat de gemeente Amsterdam weinig natuurgebieden kent. Ook de deelregio's Gooi en Vechtstreek en Amstelland-Meerlanden hebben een relatief lage draagkrachtscore. Voor Gooi en Vechtstreek is het opvallend dat daar een grote stijging van drukte is, terwijl het tekort aan opvangcapaciteit relatief gering is. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat de regio Gooi en Vechtstreek een behoorlijk aantal recreanten van buiten de regio trekt.
- IJmond heeft samen met Zaanstreek-Waterland relatief gezien de minste tekorten aan opvangcapaciteit en stijging van de drukte.
- Zuid-Kennemerland heeft een gemiddelde draagkrachtscore, met zorgelijke pieken, vooral in Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Hierboven op komen echter de bezoekers van buiten de regio die komen voor strand, duinen en de kust.

DEEL II: DEELREGIONALE FACTSHEETS

1. Almere-Lelystad

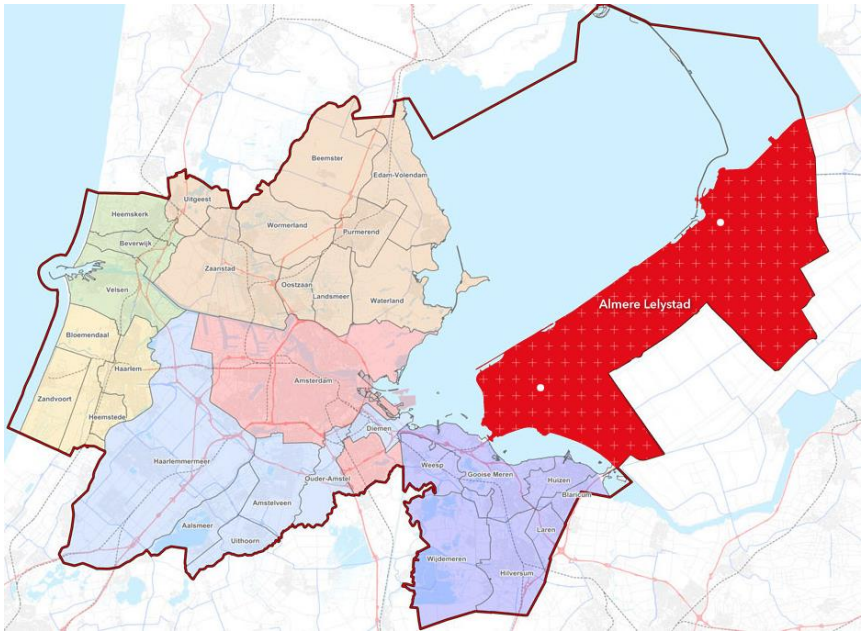

Omvang

Verblijf

Almere-Lelystad heeft qua verblijf, samen met IJmond, een relatief lage tot gemiddelde toeristische omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA. De omvang van verblijf in Almere-Lelystad is (ongewogen) hoger dan Gooi en Vechtstreek en Zaanstreek-Waterland, maar lager dan Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland en Amsterdam.

Gemeentelijke waarden van indicatoren verblijf

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Almere	18,2	1.131	74	0,6
Lelystad	2,9	860	71	0,6

Het aantal overnachtingen in Almere (ruim 235.000) is fors hoger dan in Lelystad (67.000). Wanneer we dit relateren aan het aantal inwoners, zien we dat dit dichter bij elkaar ligt. Dit is wel lager dan het gemiddelde in de MRA (7.035). Ook het aantal slaapplaatsen en Airbnb listings per 1.000 inwoners ligt voor beide gemeenten dicht bij elkaar. Het aantal overnachtingen per hectare is hoger in Almere, maar is voor beide gemeenten wel duidelijk lager dan het gemiddeld van de MRA (105,7).

Dagrecreatie

De omvang van dagrecreatie is in Almere en Lelystad ongeveer gelijk. Wel verschillen de waarden van de indicatoren. Zo zijn de toeristische bestedingen in Lelystad hoger dan in Almere (0,2 tegenover 0,05), maar is het aantal bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners weer hoger in Almere (3.768 in Almere in vergelijking met 2.076 in Lelystad), zie tabel 1.2.

Gemeentelijke waarden van indicatoren dagrecreatie en cultuur

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Almere	0,004	0,001	0.05	Onbekend	0,06	19	3.768
Lelystad	0,002	0,000	0.20	Onbekend	0,03	22	2.076

Huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

In de figuren op de volgende pagina's is de omvang voor verblijf en dagrecreatie weergegeven voor alle gemeenten in de MRA. Dit betreffen kwintielscores (1 t/m 5) waarbij de ruwe data per gemeente is omgezet naar een score. De gemeenten in IJmond en het ongewogen gemiddelde voor de deelregio zijn hierin uitgelicht.

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

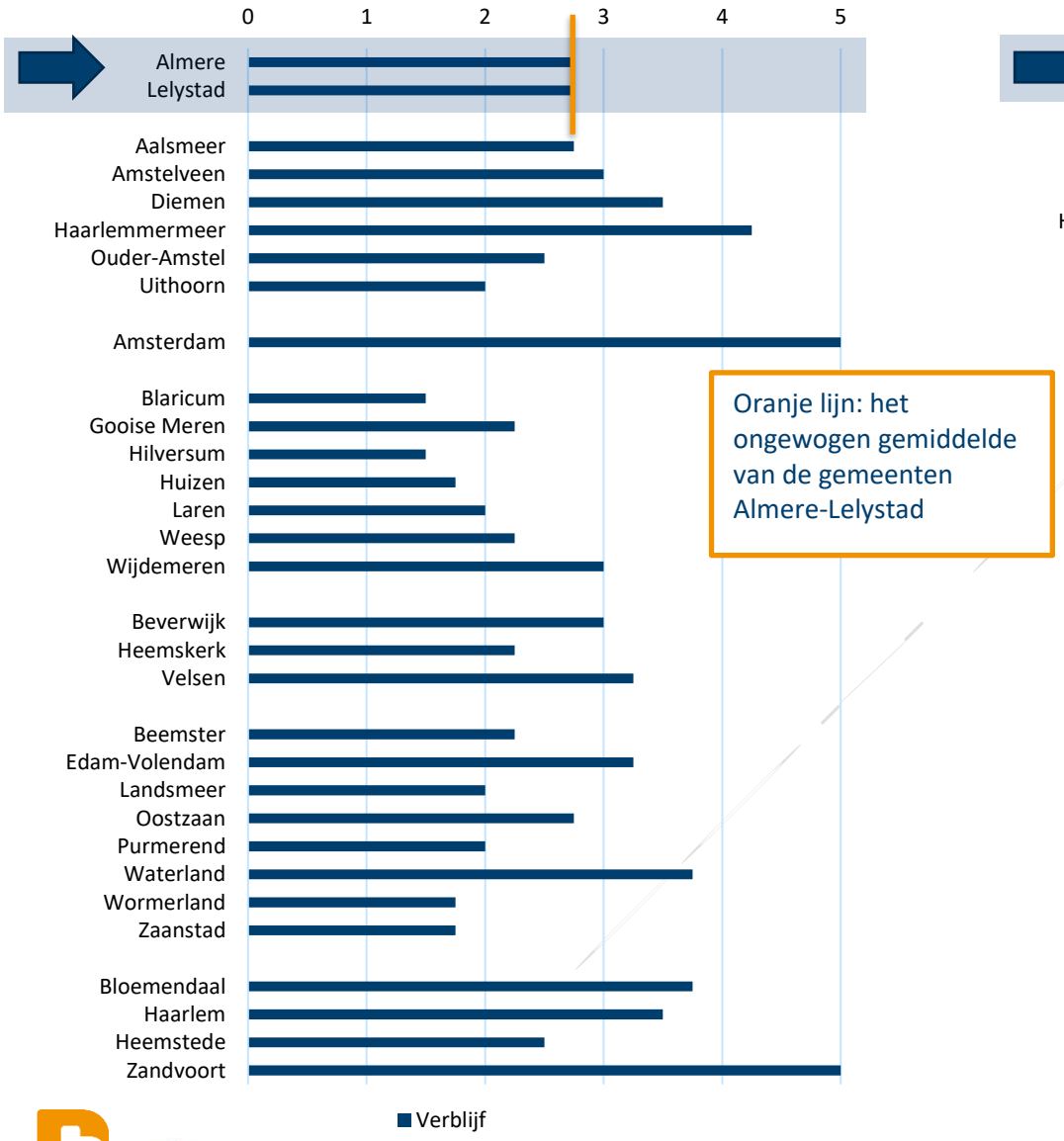

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde van de gemeenten Almere-Lelystad

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

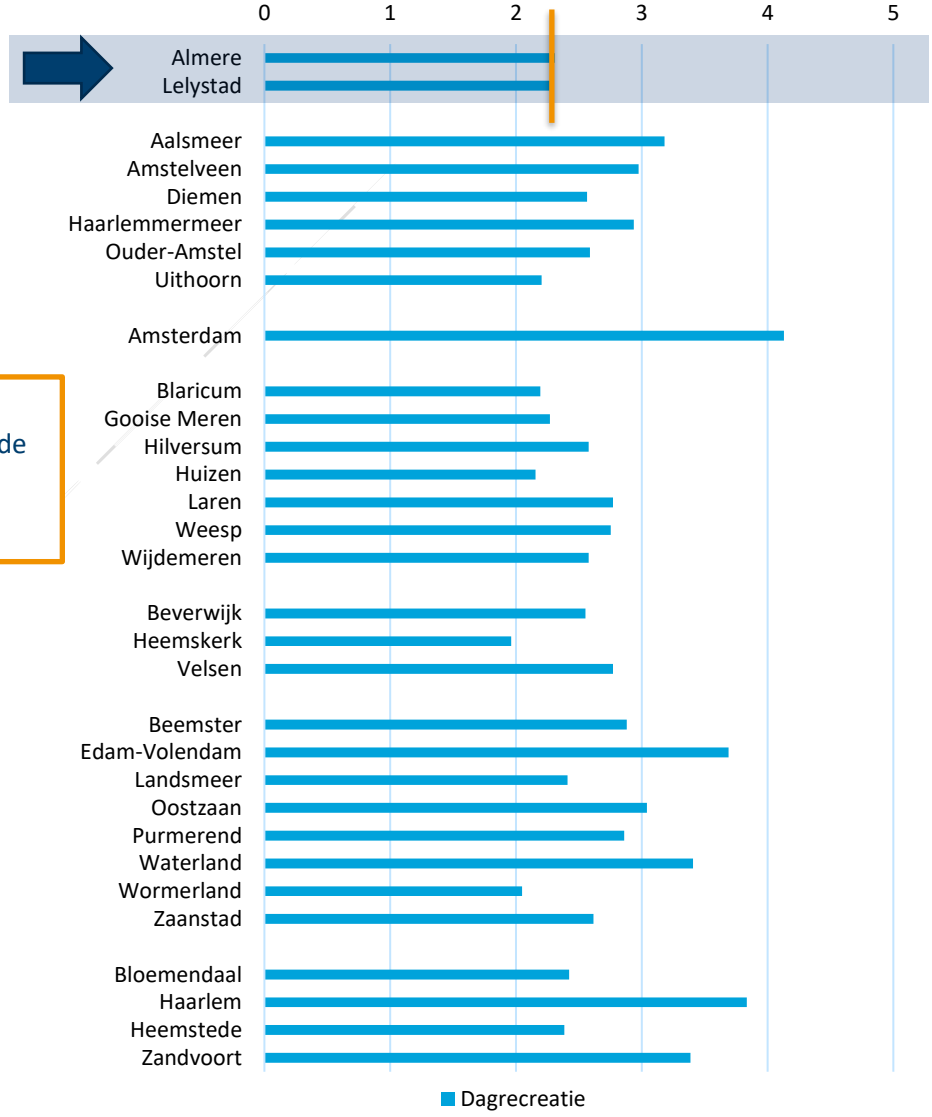

Verwachte bevolkingsgroei 2030
De verwachte bevolkingsgroei voor Almere-Lelystad is in onderstaande tabel weergegeven.

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in Almere-Lelystad

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei in 2030
+18,8	54.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- De verwachte bevolkingsgroei is fors in Almere-Lelystad, namelijk 18,8%. In absolute zin komen er naar verwachting 54.000 inwoners bij.
- De grootste groei wordt verwacht in Almere (+20,9%). In Lelystad is de verwachte groei 13,3%. In totaal in de MRA komen er naar verwachting 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 100.000 in Amsterdam.
- Recreatie is niet afgebakend tot gemeentegrenzen. Zowel inwoners van MRA als inwoners van de eigen gemeente of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten in Almere-Lelystad. Kortom, de toename van het aantal inwoners in de regio en in de MRA zal naar verwachting ook gepaard gaan met toenemende recreatie van inwoners.

Ontwikkeling toerisme
In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven, voor het aantal overnachtingen en gasten op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

- *NB* De prognoses zijn gemaakt voor het COROP-gebied Flevoland. Vanwege de beschikbaarheid van data is het helaas niet mogelijk om op een kleiner schaalniveau uitspraken te doen over de trendmatige groei.
- Op basis van de ontwikkelingen uit het verleden (prognose trendmatige groei) in Flevoland, zien we een afname aan overnachtingen naar de toekomst toe (4%). Het aantal gasten heeft echter in het verleden wel een groei doorgemaakt, waardoor hiervoor een groei van 11% wordt verwacht. De gemeenten Almere en Lelystad geven aan dat ze o.b.v. eigen cijfers wel een stijging in de afgelopen jaren zien van overnachtingen. De daling van het aantal overnachtingen in het verleden komt voornamelijk door een afname van huisjesterreinen in andere gemeenten dan Almere of Lelystad. In werkelijkheid verwachten we bijvoorbeeld vanwege de Floriade, een groei in deze deelregio. Echter in de gebuikte methode kan deze informatie helaas niet meegenomen worden. Deze prognose geeft daarom een onderschatting weer.
- Op basis van de landelijke toekomstverwachting (Perspectief 2030 van het NBTC) wordt een groei van 32% van het aantal verblijfsgasten verwacht.

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor Flevoland, weergegeven voor overnachtingen en gasten

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Overnachtingen		-4%
Gasten	32%	11%

- Deze prognoses geven een bandbreedte weer maar de daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt van o.a. beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie af.

Conclusies toeristisch-recreatieve omvang
- De huidige toeristisch-recreatieve omvang van Almere-Lelystad is samen met Gooi en Vechtstreek en IJmond relatief laag. De onderlinge verschillen tussen Almere en Lelystad qua omvang zijn beperkt.

- In de toekomst zal naar verwachting het aantal inwoners met 18,8% sterk groeien waardoor de druk op het recreatieve aanbod in de regio zal toenemen. Daarnaast groeit ook het inwoneraantal van de MRA als geheel en recreëren zij ook buiten de deelregio waarin zij wonen of overnachten.
- Wat betreft de ontwikkeling van het aantal toeristische overnachtingen wordt in de deelregio Almere-Lelystad, op basis van trendmatige groei, een groei in het aantal overnachtingen verwacht. Dit is gebaseerd op het doortrekken van de groei van het aantal overnachtingen in de afgelopen jaren in deze deelregio, de nationale toekomstverwachting (NBTC) en ontwikkelingen zoals de Floriade. Een stijging van het aantal toeristische overnachtingen in deze deelregio richting 2030, zorgt eveneens voor een toename van de druk op de beschikbare ruimte en het toeristische aanbod. Voor geheel Flevoland wordt in de prognose "trendmatige groei", dat is gebaseerd op de ontwikkeling in het verleden, echter een daling verwacht van het aantal overnachtingen. Het aantal gasten laat wel een stijging zien. Het is belangrijk om te beseffen dat het COROP-gebied Flevoland de gehele provincie omvat. De daling van overnachtingen destijds komt voornamelijk door een afname van overnachtingen bij huisjesterreinen in andere delen van de provincie.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

<u>Sociaaleconomisch</u>

Feitelijke analyse

Op de indicatoren voor het sociaaleconomische domein scoort Almere-Lelystad relatief laag in vergelijking met andere deelregio's in de MRA. Zo waarderen de inwoners uit Almere en Lelystad het winkelaanbod relatief gemiddeld, maar is de afstand tot voorzieningen en de tevredenheid met de buurt lager gescoord. De inwoners van Almere en Lelystad geven een rapportcijfer van 7,6 voor de tevredenheid met de buurt. Hoewel dit ruimvoldoende is, is dit wel een van de laagste scores van alle gemeenten in de MRA en krijgen daarom een score 1.

Gebiedstafel

Tijdens de gebiedstafel wordt voor het sociaaleconomische domein aangegeven dat er sprake is van onderdruk. Er wordt aangegeven dat toerisme en recreatie nog meer kan bijdragen aan de leefbaarheid en aan het voorzieningenniveau.

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in Almere-Lelystad

Gemeente	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
	Waardering winkelaanbod	*Afstand tot voorzieningen*	*Tevredenheid met buurt*	*Overlast door anderen in buurt*	*Overlast door vervuiling*	*Prijzenstijging woningen*	*Leegstand winkels*	Totaal	Gem
Almere	3	2	1	2	2	2	1	**13**	**1,9**
Lelystad	3	1	1	3	3	4	1	**16**	**2,3**

Openbare ruimte

Feitelijke analyse
Op overlast door vervuiling in de buurten, scoren Almere en Lelystad gemiddeld. Het rapportcijfer voor overlast door vervuiling in Almere is een 6,6. In Lelystad is dit 7,1. Gemiddeld in de MRA is een 7,1. Dit is hoger dan Amsterdam en IJmond, maar lager dan de overige deelregio's.

Gebiedstafel
Tijdens de gebiedstafels is openbare ruimte beoordeeld als onderdruk. Wel wordt aangegeven dat zwerfvuil soms een probleem is.

Vastgoed

Feitelijke analyse
Beide gemeenten hebben een relatief hoge winkelleegstand (score 1). In Almere is daarnaast de prijzenstijging van woningen relatief hoog (60%) in vergelijking met andere gemeenten. Gemiddeld in de MRA is dit 49% in de afgelopen 10 jaar. In Lelystad is dit 41% en krijgt een score 4.

Gebiedstafel
Tijdens de gebiedstafel wordt voor domein van vastgoed aangegeven dat er sprake is van onderdruk. Er wordt aangegeven dat er sprake is van leegstand in winkels en dat er behoefte is aan toeristische ontwikkeling die kan bijdragen aan de vitaliteit en leefbaarheid. De leegstand is in Almere niet dramatisch maar de ontwikkelingen in de retail vergroten de behoefte aan bredere beleving in de stad zodat mensen meerdere doelen hebben om naar de stad te komen (anders zal de stad teveel lijden onder webshoppen).

Daarnaast wordt nog aangegeven dat er geen woningen beschikbaar zijn voor personeel in de toeristisch-recreatieve sector, wat remmend is op toeristische ontwikkeling.

Resultaten natuur- en recreatiegebied

Tabel 1.6 Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in Almere-Lelystad

Gemeente	Natuur			
	Overlast door bezoekers	*Opvangcapaciteit*	Totaal	Gem
Almere	Geen data	3,0	**3,0**	**3,0**
Lelystad	Geen data	3,0	**3,0**	**3,0**

Feitelijke analyse

- Voor de parameter overlast is een bron gebruikt (enquête onder TBO's) waarvan de data allen in Noord-Holland beschikbaar waren. Daarom heeft Almere-Lelystad hier geen 'score'.
- De opvangcapaciteit van de natuur is in Almere-Lelystad gemiddeld en in beide gemeenten gelijk. In Almere is een tekort van ruim 8.000, in Lelystad van een kleine 7.000. Daarom krijgen deze gemeenten een score 3. De deelregio beschikt wel over de nodige natuur en landelijk gebied, maar dit kan (dus) nog beter toegankelijk en beleefbaar worden gemaakt.

Gebiedstafel

- Tijdens de gebiedstafel is het domein van natuur voornamelijk als onderdruk beoordeeld, maar daarnaast ook als balans en zorgelijke pieken.
- De zorgelijke pieken hebben vooral betrekking op de Oostvaardersplassen en het bos. Hier speelt bijvoorbeeld dat er veel zwerfvuil is en loslopende honden. In het weekend zijn er vooral normale pieken in de natuur qua bezoekersaantallen, maar dit wordt niet als zorgelijk gezien in vergelijking met andere gebieden. De natura-2000 gebieden zijn afgesloten en de drukte wordt goed gemonitord.
- De onderdruk duidt erop dat bezoekers aan natuur- en recreatiegebieden nog meer kunnen bijdragen aan het beheer en het onderhoud van de gebieden, voorzieningenniveau en lokale economie.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in Almere-Lelystad

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Almere	5	5	1	3	14	3,5
Lelystad	5	5	1	5	16	4,0

Analyse beleidsmatige aandacht

- In beide gemeenten wordt aangegeven dat er sprake is van veel ontwikkelruimte voor toerisme en dat de draagkracht nergens overschreden wordt (score 5).
- Almere en Lelystad scoren hoog op bestuurlijk sentiment (attitude ten aanzien van toerisme en recreatie). Er wordt positief gekeken naar toerisme en recreatie en dit wordt als kansrijk gezien.
- In zowel Almere als Lelystad is momenteel geen beleid dat gericht is op het sturen op balans en krijgen daarom de score 1. De score voor sturing op balans valt laag uit, dit is een logisch gevolg van het feit dat Almere-Lelystad het vizier juist op toeristische ontwikkeling heeft en nog niet zozeer op de mogelijk (negatieve) effecten op de leefomgeving. Juist bij bestemmingen die zich toeristisch willen ontwikkelen is aandacht voor bestemmingsmanagement nu (proactief) aanvullend nodig. Almere en Lelystad hebben hiertoe ook recent samen met de provincie Flevoland een Perspectief 2030 voor opgesteld.
- De score voor beleidsmatige draagkracht (aandacht voor de kwantitatieve component van bestemmingsontwikkeling en spreiding van toerisme en recreatie) is met een 3 en een 5 gemiddeld tot hoog.

Tijdens de gebiedstafel is door de deelnemers geen beoordeling van de beleidsmatige draagkracht gegeven.

Resultaten mobiliteit
Voor het thema mobiliteit is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Op het domein van mobiliteit is er zowel sprake van onderdruk als van normale pieken.
- De normale pieken hebben voornamelijk betrekking op Bataviastad en centrum Almere. Hier zijn in het weekend en op feestdagen. Het is overigens wel belangrijk om deze pieken in de gaten te houden, gezien de verdere uitbreiding van Bataviastad.
- De onderdruk duidt op de bereikbaarheid van toeristisch-recreatieve voorzieningen die niet optimaal is. Met busvervoer wordt namelijk geen rekening gehouden met het vrijetijdsverkeer, maar alleen met de bereikbaarheid van de kernen. De afstanden in de deelregio zijn vrij groot en de 'last mile' is vaak niet te bereiken met het OV. Ook wordt het OV in de avonden soms als onveilig ervaren doordat er weinig mensen gebruikmaken van het OV.

Resultaten erfgoed

Voor het thema erfgoed is geen feitelijke analyse beschikbaar.
Gebiedstafel
Het domein van erfgoed (en cultuur) is als onderdruk beoordeeld tijdens de gebiedstafels. Hierbij wordt opgemerkt dat er kansen zijn voor het beleefbaar maken en toeristisch ontwikkelen van erfgoed, dat specifiek is voor Flevoland (dijken, gemalen, inpoldering, etc.) en ook aandacht nodig is voor het beheer en onderhoud.

Beoordeling draagkracht per domein voor Almere-Lelystad

In de onderstaande tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor Almere-Lelystad, op basis van input deelnemers gebiedstafel

Almere-Lelystad	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	○	○			
Openbare ruimte	○				
Vastgoed (woningmarkt)	○				
Natuur	○	○		○	
Mobiliteit	○		○		
Erfgoed	○	○			

Conclusies draagkracht
Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafel, en ondersteund met de analyse van verschillende indicatoren op het gebied van draagkracht), kunnen we het volgende concluderen:

- De draagkracht voor stedelijke domeinen werd in de gebiedstafel gunstig beoordeeld. De domeinen werden veelal als 'onderdruk' beoordeeld, wat aangeeft dat er nog ontwikkelruimte is. Er zijn geen aanwijzingen dat de lagere scores op de data over leefbaarheid en openbare ruimte (uitgangspositie voor draagkracht) een directe relatie hebben met de omvang voor recreatie en toerisme.
- De draagkracht voor de domeinen natuur, mobiliteit en erfgoed wordt over het algemeen gunstig beoordeeld. Er zijn geen duidelijke aandachtspunten of knelpunten, al kunnen deze mogelijk nog wel op

lokale schaalniveau spelen. Daarnaast zijn er kansen om o.a. erfgoed en cultuur verder te benutten en toeristisch-recreatief te ontwikkelen.

- Wel wordt de draagkracht van natuur op bepaalde piekmomenten en/of locaties soms overschreden, maar er zijn ook locaties in de natuur waar dit niet het geval is.
- Voor mobiliteit is er sprake van normale pieken, zoals bijvoorbeeld bij Bataviastad op feestdagen en in weekenden. Deze pieken zijn goed te managen, maar belangrijk is om dit in de gaten te houden ook gezien de ontwikkelingen en oog te hebben en te houden voor knelpunten in mobiliteit. Dit geldt overigens ook voor de overige domeinen, met het oog op de wensen om toeristisch-recreatief te ontwikkelen als deelregio en provincie (Perspectief 2030 Flevoland).

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor Almere-Lelystad? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. De belangrijkste uitkomsten:

- Op MRA-niveau is er behoefte aan het verzamelen van toeristisch-recreatieve data en het monitoren van bezoekersstromen.
- Er is behoefte aan samenwerking in de MRA op bestemmingsontwikkeling, aan het spreiden van drukte en het realiseren van nieuwe bestemmingen binnen de MRA. Nieuwe ontwikkelingen hoeven niet in de al drukke bestemmingen te komen, er is nog ruimte in Almere-Lelystad en er is een ambitie om nog verder te ontwikkelen.
- Arbeidsmarkt en scholing wordt ook als heel belangrijk gezien in Almere-Lelystad. Er zijn namelijk mensen nodig die in de sector willen werken om te ontwikkelen. De MRA kan hierin een rol spelen door dit te agenderen bij andere programma's binnen de MRA.

2. Amstelland-Meerlanden

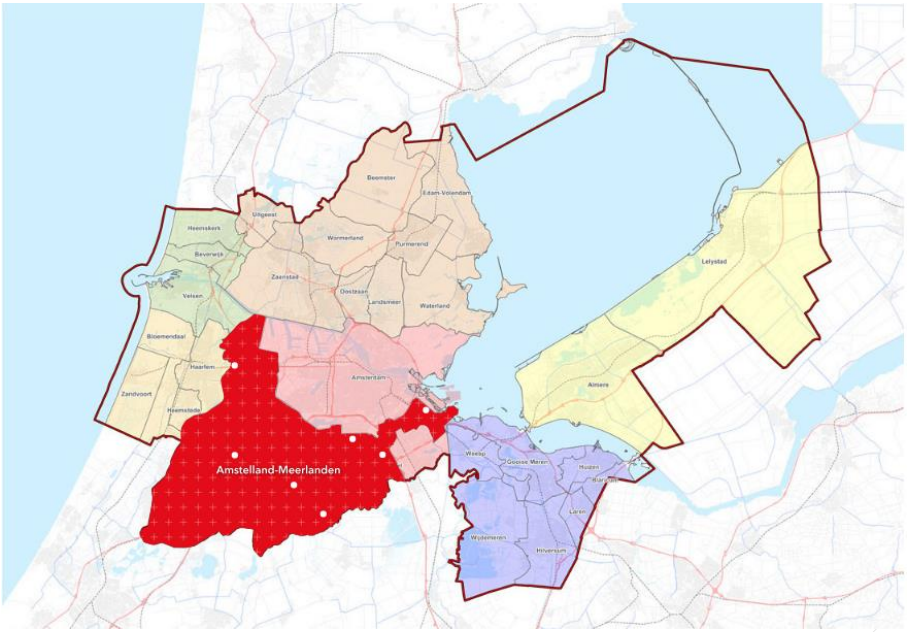

Omvang

Verblijf

Amstelland-Meerlanden kent een gemiddelde omvang op het element verblijf. De grootte van de omvang hangt deels samen met de aanwezigheid van Schiphol Airport, die trekt het totaal omhoog. Zo is de gemeente Haarlemmermeer een uitschieter met een verblijfscapaciteit voor 17.800 personen en 882 AirBnB-listings. Een deel van deze capaciteit is gericht is op (transit)passagiers van Schiphol, die heel kort in de regio verblijven. Na Haarlemmermeer, hebben ook de gemeenten Amstelveen en Diemen een relatief grote verblijfsomvang.

Indicatoren verblijf per gemeente

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Aalsmeer	83,2	5.352	40	3
Amstelveen	109,9	5.013	50	4
Diemen	196,8	8.083	38	9
Haarlemmermeer	169,6	22.693	116	6
Ouder-Amstel	0	0	40	7
Uithoorn	34,3	2.126	18	2

Dagrecreatie

Met onder meer 93 dagattracties kent Amstelland-Meerlanden een gemiddelde dagrecreatieve omvang. Wel trekt zij circa 919.000 bezoekers aan evenementen per jaar. Gemeente Amstelveen heeft relatief gezien de grootste dagrecreatieve omvang met 21 attracties en 338.000 bezoekers aan evenementen per jaar. Daarna komt Haarlemmermeer met 26 attracties en 482.000 bezoekers van evenementen per jaar.

Opvallend is de aanzienlijke dagrecreatieve omvang van Ouder-Amstel ondanks een beperkt aanbod van attracties. Deze groene gemeente is echter het uitloopgebied van alles ten zuidoosten van Amsterdam en heeft een groot aanbod van recreatieve routes, 232 kilometer. Ook Haarlemmermeer kent een aantal groengebieden die veel bezoekerstrekken (zoals het Haarlemmermeerse Bos). Amstelveen en Haarlemmermeer zijn gemeenten die met evenementen relatief veel mensen trekken.

De gemeente Haarlemmerkeer kent, in absolute cijfers, de hoogste toeristische bestedingen in de retail, na Amsterdam (46,5 miljoen euro per

jaar in totaal, 0,3 per 1000 inwoners). Dit is inclusief de bestedingen door toeristen in de winkels op Schiphol. Relatief gezien, gerelateerd aan het aantal inwoners van de gemeente, is dit gemiddeld. Gerelateerd aan het aantal inwoners heeft Aalsmeer (fors) meer bestedingen in de retail van toeristen (15,6 miljoen euro per jaar in totaal, per 1000 inwoners 0,49). Ter vergelijking: in Amsterdam is het 0,66 per 1000 inwoners en in Uithoorn (in deze regio de laagste) 0,07 euro per 1000 inwoners. In de retail van Aalsmeer hebben toeristen een belangrijkere rol dan in Haarlemmermeer.

Indicatoren dagrecreatie per gemeente

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inw.	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenet-werken per ha	Horeca-banen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Aalsmeer	0,014	0,018	0,49	908	0,22	20	1.513
Amstelveen	0,005	0,017	0,12	5.607	0,17	17	3.724
Diemen	0,007	0,014	0,10	0	0,17	71	514
Haarlemmermeer	0,001	0,002	0,30	4.197	0,12	26	3.126
Ouder-Amstel	0,001	0,015	0,13	765	0,28	11	826
Uithoorn	0,002	0,006	0,07	0	0,40	68	782

Conclusies huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

Voor zowel verblijf als dagrecreatie is de omvang in Amstelland Meerlanden gemiddeld. De verblijfsomvang is net iets groter dan de dagrecreatieve omvang.

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van Amstelland-Meerlanden

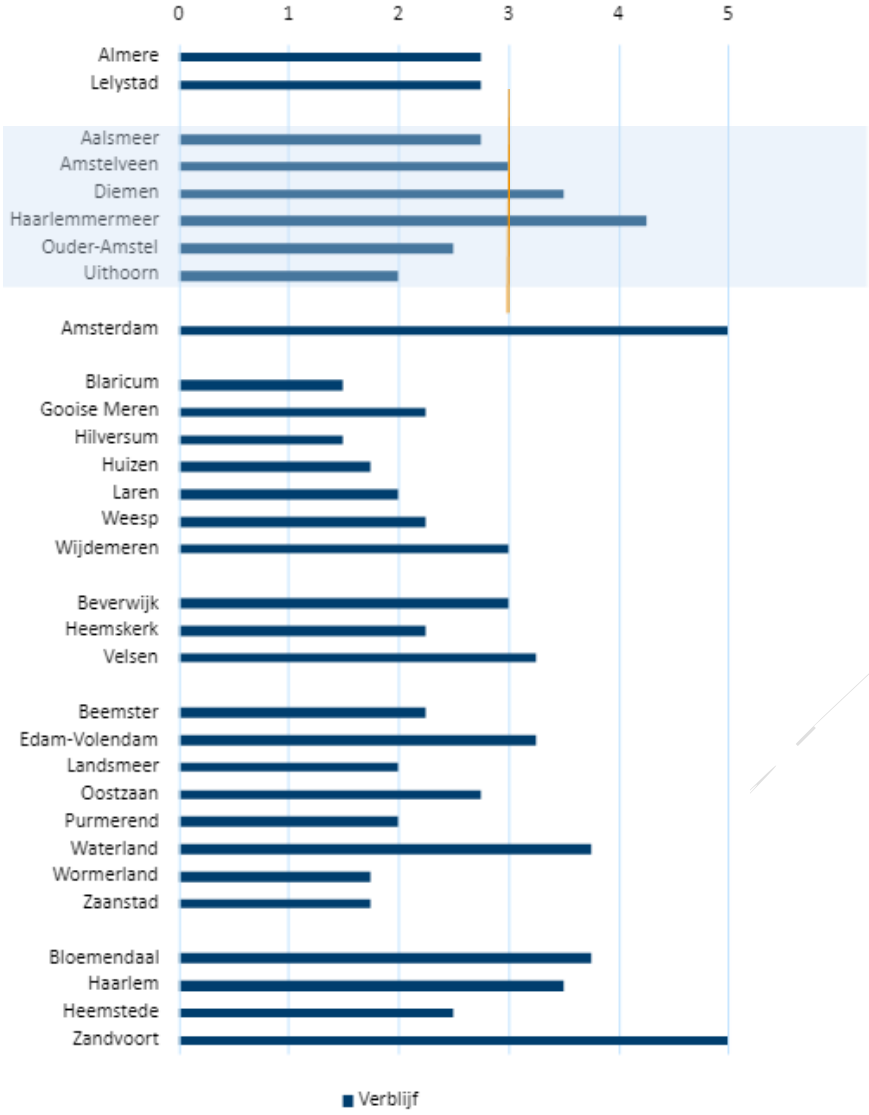

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van Amstelland-Meerlanden

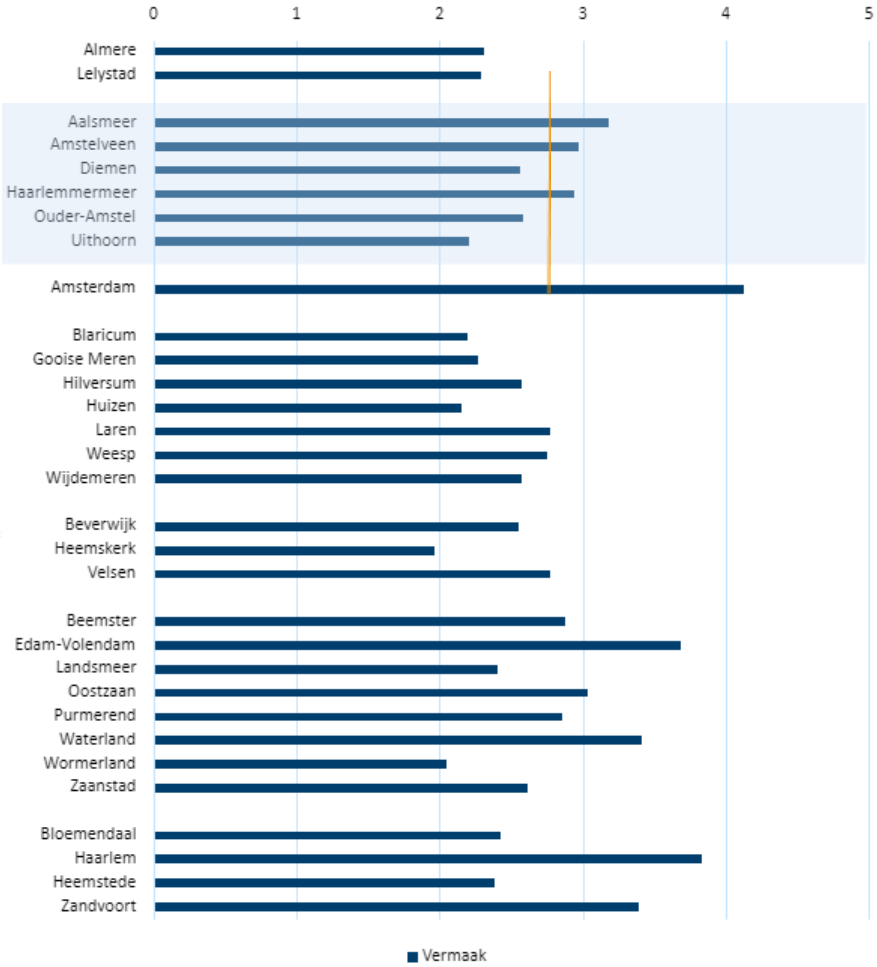

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde voor alle gemeenten in Amstelland-Meerlanden

Verwachte bevolkingsgroei 2030

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in Amstelland-Meerlanden

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei tot 2030
+12,8%	45.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- In totaal komen er in de MRA naar verwachting circa 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 105.000 in Amsterdam. In regio Amstelland-Meerlanden komen er circa 45.000 inwoners bij (zie tabel 3.3).
- In alle gemeenten binnen de regio Amstelland-Meerlanden vindt bevolkingsgroei plaats. Er zijn wel verschillen binnen de regio m.b.t. hoe hard de gemeente gaat groeien. De grootste groei wordt verwacht in Haarlemmermeer (19.715 inwoners, 13%) en de grootste relatieve groei in Diemen (+26%, 7620 inwoners). In Aalsmeer wordt zowel absoluut als relatief de kleine groei verwacht (+5,6%, 1770 inwoners).
- Recreanten houden zich niet aan gemeentegrenzen. Zowel inwoners van de MRA als inwoners van eigen gemeenten of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten voor Amstelland-Meerlanden. De gemeente Amsterdam groeit tot 2030 met ca 105.000 inwoners, die voor een deel ook naar deze regio zullen komen om te recreëren.

Ontwikkeling toerisme

In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven voor gasten en overnachtingen op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

De prognoses zijn gemaakt voor de COROP-gebieden vanwege de beschikbaarheid van overnachtingscijfers. Amstelland-Meerlanden behoort tot COROP-gebied Groot-Amsterdam. Groot-Amsterdam bestaat in totaal uit 13 gemeenten, waaronder Amsterdam. Aangezien (gemeente) Amsterdam de prognose voor Groot-Amsterdam beïnvloedt, zijn de prognoses berekend minus de cijfers van Amsterdam. Het was niet mogelijk Groot-Amsterdam verder uit te splitsen en daarom zijn een aantal gemeenten van Zaanstreek-Waterland ook onderdeel van deze prognose.

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor COROP-gebied Groot-Amsterdam (excl. gemeente Amsterdam), weergegeven voor overnachtingen en gasten

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Gasten	26%	39%
Overnachtingen		39%

- Naar verwachting zal de omvang van verblijfstoerisme (blijven) groeien in Amstelland-Meerlanden. Op basis van de trendmatige groei verwachten we een groei van 39% tot aan 2030 (post-corona). Op basis van het Perspectief 2030 NBTC wordt een groei van 26% tot aan 2030 verwacht.
- Deze prognoses geven een bandbreedte weer maar de daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt van o.a. af van beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie.

Conclusie toekomstige situatie toeristisch-recreatieve omvang

- Uit deze prognoses blijkt dat zowel het aantal overnachtingen (toerisme) als het aantal inwoners (recreatievraag) sterk toenemen.
- Inwoners en toeristen zullen ook buiten de deelregio waarin zij wonen/overnachten recreëren. De sterke groei van het aantal inwoners in bijvoorbeeld Amsterdam zal daardoor ook leiden tot een grotere recreatievraag in Amstelland-Meerlanden.

- De groei legt een grotere druk op de al bestaande beschikbare ruimte. Belangrijk is de al bestaande knelpunten aan te pakken met het oog op de groei en mogelijke nieuwe knelpunten voor te zijn voordat deze groei gerealiseerd is.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in Amstelland-Meerlanden (een hoge score betekent gunstig en een lage score ongunstig)

	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Gemeente	*Waardering winkelaanbod*	*Afstand tot voorzieningen*	*Tevredenheid met buurt*	*Overlast door anderen in buurt*	*Overlast door vervuiling*	*Prijzenstijging woningen*	*Leegstand winkels*	Totaal	Gem
Aalsmeer	2	1	2	1	1	4	5	**16**	**2**
Amstelveen	2	3	3	3	3	1	3	**18**	**3**
Diemen	2	4	1	2	2	1	3	**15**	**2**
Haarlemmermeer	3	2	2	3	3	3	2	**18**	**3**
Ouder-Amstel	1	4	3	4	4	5	5	**26**	**4**
Uithoorn	2	1	2	2	2	3	5	**17**	**2**

Sociaaleconomische draagkracht (leefbaarheid)

Feitelijke analyse
De gemeenten in Amstelland-Meerlanden scoren op een aantal indicatoren in de middenmoot of wat minder gunstig. Aalsmeer en Uithoorn scoren op de waardering van het winkelaanbod, de afstand tot voorzieningen, tevredenheid met de buurt en overlast in de buurt door anderen relatief laag. Diemen, Haarlemmermeer en Amstelveen scoren hoger, maar nog wel aan de lage kant. Ouder-Amstel scoort het beste, maar heeft een lage waardering van het winkelaanbod.

Gebiedstafel
Uit de gebiedstafels blijkt een gunstig beeld als het gaat om leefbaarheid in relatie tot toerisme en recreatie. Er wordt aangegeven dat de leefbaarheid in de meeste gemeenten in balans is of dat er is sprake van onderdruk. Inwoners van deze regio zouden meer kunnen profiteren van toeristen en recreanten. In enkele gemeenten staat de leefbaarheid plaatselijk onder druk, maar niet zorgelijk. Alleen gemeente Haarlemmermeer constateert een zorgelijke piek m.b.t. de leefbaarheid in relatie tot toerisme en recreatie. Drukte in de weekenden bij Woonboulevard Cruquius levert overlast. Tegelijkertijd profiteert de gemeente van bezoekers, bijvoorbeeld met de horeca.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse
Alle gemeenten hebben in bepaalde mate te maken met verstoring van de openbare ruimte door zwerfvuil, geluidsoverlast en druktevorming.

Gebiedstafel
- De deelnemers bij de gebiedstafel geven aan dat de verstoring van de openbare ruimte door toeristen en recreanten veelal niet zorgelijk is.
- In Gemeente Aalsmeer worden zorgelijke pieken ervaren (momenten, locaties) door overlast van in de openbare ruimte. Er is bijvoorbeeld hoge parkeerdruk op de Ringdijk bij de Westeinderplassen. Dit sluit aan bij de feitelijke analyse.
- Er werd aangegeven dat voor enkele gemeenten de druktevorming nu nog te handhaven is, maar dat met toekomstige bevolkingsgroei de huidige draagkracht van openbare ruimte, onder druk kan komen te staan. In gemeente Ouder-Amstel is er sprake van druktevorming bij

recreatiegebieden, wat een belangrijk uitloopgebied is voor Amsterdam.

Vastgoed (woningmarkt en winkelleegstand)

Feitelijke analyse
Bij de prijsstijgingen van de woningen zien we grote verschillen tussen de gemeenten. Ook bij leegstand in de winkels zien we verschillen, al valt op dat zowel de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn[22] en Ouder-Amstel een lage winkelleegstand kennen (0%), in Haarlemmermeer is die relatief hoog.

Gebiedstafel
- Hoewel de woningmarkt onder druk staat en er winkelleegstand is, wordt dit voor de gemeenten niet geassocieerd met toeristisch-recreatieve oorzaken. Vastgoed en toerisme zijn in balans.
- Er vindt wel recreatief verhuur van woningen plaats (met name in Diemen, Ouder-Amstel en Haarlemmermeer), maar er zijn weinig klachten en wordt niet als zorgelijk gezien.

Resultaten natuur- en recreatiegebied
Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in Amstelland-Meerlanden

Gemeente	Natuur		Totaal	Gem
	Overlast door bezoekers	*Opvangcapaciteit*		
Aalsmeer	2	3	**5**	**2,5**
Amstelveen	2	3	**5**	**2,5**
Diemen	2	3	**5**	**2,5**
Haarlemmermeer	2	1	**3**	**1,5**
Ouder-Amstel	2	3	**5**	**2,5**
Uithoorn	2	4	**6**	**3**

[22] Uithoorn geeft aan wel leegstand te kennen.

Feitelijke analyse
In deze regio wordt er door de beheerders overlast door bezoekers ervaren in de natuur- en groengebieden. Er is ook een gemiddeld tot hoog tekort aan recreatieruimte (met uitzondering van Haarlemmermeer, waar het aanbod kwantitatief gezien relatief gunstig is – met een kleiner tekort).

Gebiedstafel
In de meeste gemeenten is er sprake van pieken die samenhangen met de groeiende recreatiebehoefte die druk veroorzaakt op bepaalde natuur-en water (recreatiegebieden. De toename leid soms ook tot een toename van zwerfaval.
- Bij onder meer het Haarlemmermeerse Bos en de Toolenburgerplas neemt de druk toe, door de toenemende recreatiebehoefte.
- De ontwikkeling van PARK 21 kan andere natuur- en recreatiegebieden ontlasten. Hetzelfde geldt voor de Westeinderscheg. Deze gebieden moeten dan wel goed bereikbaar zijn (ook met OV) en goed verbonden zijn voor met name fietsers. Hiervoor zijn oversteekmogelijkheden nodig over infrastructuur en de Ringvaart.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in Amstelland-Meerlanden

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Amstelveen	3	3	1	1	8	2,0
Diemen	3	3	1	1	8	2,0
Uithoorn	3	4	1	1	9	2,3
Aalsmeer	3	5	1	3	12	3,0
Ouder-Amstel	5	3	5	1	14	3,5
Haarlemmermeer	5	5	5	3	18	4,5

Feitelijke analyse

- Voor vier gemeenten wordt aangegeven dat er (nog) niet wordt gestuurd op balans (score 1), dit zijn ook de vier gemeenten waar er beperkt ruimte is voor de ontwikkeling van toerisme (score 3).
- Voor 2 gemeenten wordt aangegeven dat er op balans gestuurd wordt, deze gemeenten geven tegelijk aan dat er veel ontwikkelruimte is (score 5).
- Voor “sentiment” is gekeken in de coalitieakkoorden van de gemeenten. In Aalsmeer en Haarlemmermeer worden recreatie en toerisme beide genoemd en positief of genuanceerd besproken (score 5). De andere gemeenten scoren lager omdat recreatie of toerisme niet genoemd worden of enkel de knelpunten benoemd worden.
- Aalsmeer en Haarlemmermeer hebben richtinggevende doelen voor zowel recreatie als toerisme (score 3), de andere gemeenten hebben dat niet.

Gebiedstafel

Tijdens de gebiedstafel is door de deelnemers geen beoordeling van de beleidsmatige draagkracht gegeven.

Resultaten mobiliteit

Feitelijke analyse

Voor dit thema is geen feitelijke analyse van de draagkracht beschikbaar.

Gebiedstafel

De meeste gemeenten benoemen (zorgelijke) pieken met betrekking tot knelpunten in bereikbaarheid. Deze zijn gerelateerd aan een hoge parkeerdruk en de toename van diverse recreatieve mobiliteitsvormen (fietsers en anderen) met verschillende snelheden.

- In Ouder-Amstel en Uithoorn zijn er parkeerproblemen met recreanten.
- De overige gemeenten noteren noemen aandachtspunten met betrekking tot OV-ontsluiting binnen en tussen bestemmingen. Een goede OV-verbinding voor stadspark PARK 21 zou een kans zijn.
- Meer investeringen in en aandacht voor fietspaden voor recreatief gebruik.
- Op de fietspaden en smalle wegen (bijvoorbeeld Ronde Hoep, langs de Amstel en elders) zorgen de snelheidsverschillen tussen recreanten (racefieters en andere gebruikers) voor een aandachtspunten qua veiligheid.

Resultaten erfgoed

Feitelijke analyse
Voor dit thema is geen feitelijke analyse van de draagkracht beschikbaar.

Gebiedstafel
Over het algemeen is de beoordeling van draagkracht voor erfgoed[23] 'in balans'. Voor een aantal erfgoedlocaties geldt dat ze meer potentie hebben dan momenteel wordt benut.

- Erfgoed kan meer op de kaart worden gezet door het op te nemen in de DNA van de regio: water en bloemen.
- Een aantal van de musea in de regio kan meer bezoekers ontvangen, ook met het oog op herstel na corona. Denk bijvoorbeeld aan gemaal Cruquius en Flowerart.
- Door toenemende recreatiedruk kan schade ontstaan aan de Bovenlanden bij Aalsmeer. Dit is uniek cultuurhistorisch landschap.

Beoordeling draagkracht per domein voor Amstelland-Meerlanden

In de onderstaande tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor Amstelland-Meerlanden, op basis van input deelnemers gebiedstafel

Amstelland-Meerlanden	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Erfgoed	○	○	○		
Vastgoed (woningmarkt)		○	○		
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	○	○	○		
Mobiliteit		○	○	○	○
Openbare ruimte			○	○	
Natuur		○	○		○

Conclusies draagkracht

- In Amstelland-Meerlanden is overall gezien de draagkracht gunstig, met een aantal zorgelijke pieken. Waar uit de data naar voren komt dat die minder gunstig is, wordt geen directe relatie met recreatie en toerisme gezien.
- We zien twee domeinen van de leefomgeving aandachtspunten:
    - **Mobiliteit:** Hier is sprake van normale pieken, zorgelijke pieken en zelfs een structurele belasting. Dit wordt veroorzaakt door autoverkeer (filevorming en parkeerdrukte), onvoldoende OV-ontsluiting en toename van diverse recreatieve mobiliteitsvormen. Het goed organiseren van (duurzame)

[23] Onder erfgoed verstaan we ook cultuur.

mobiliteit is een voorwaarde voor de verdere toeristisch-recreatieve ontwikkeling.
    - **Natuur:** Hier is sprake van normale of zorgelijke pieken (bijv. Bovenlanden) of soms van structurele belasting in bepaalde delen van de natuur (o.a. in het Haarlemmermeerse Bos).
- De overige domeinen (erfgoed, vastgoed, sociaaleconomisch en beleidsmatig) hebben een gunstige draagkracht. Er spelen mogelijk wel lokale knelpunten.
- Er wordt aangegeven dat de potentie van cultuur en erfgoed nog beter benut kan worden.
- Er zijn kansen om groen te ontwikkelen (Park21, Westeinderscheg) om recreatieve druk op te vangen en evt. andere gebieden te ontlasten.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor Amstelland-Meerlanden? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. Punten die hieruit kwamen zijn:

- Ontwikkeling en promotie van de regio niet alleen als 'Flower' regio, maar ook water en landschap zijn belangrijk. Aansluiten bij meerdere promotielijnen.
- Duurzaamheid is een relevant thema om op samen te werken. Denk aan elektrisch varen op de Westeinderplassen, recreatieve dooradering van de nieuw zonnepanelengebied (voorbeeld bij Schiphol), ondernemers faciliteren bij duurzaam ondernemen en benutting van OV voor bereikbaarheid van vrijetijdsvoorzieningen (ideeën zijn o.a. hop on hop off bus, lijn 358 bestempelen als 'flori bus').
- Samenwerken aan een robuust fietsnetwerk en verbindingen die groen nabij brengen. Eveneens samenwerken bij lobby voor bijvoorbeeld oversteekmogelijkheden van grote infrastructuur als de infra aangepast wordt. Aandachtspunt is ook oversteekbaarheid Ringvaart.
- Realiseren van voldoende groene uitloopgebieden bij woonwijken is een opgave die bij alle gemeenten even urgent moet zijn.
- Dataverzameling en -analyse.

3. Amsterdam

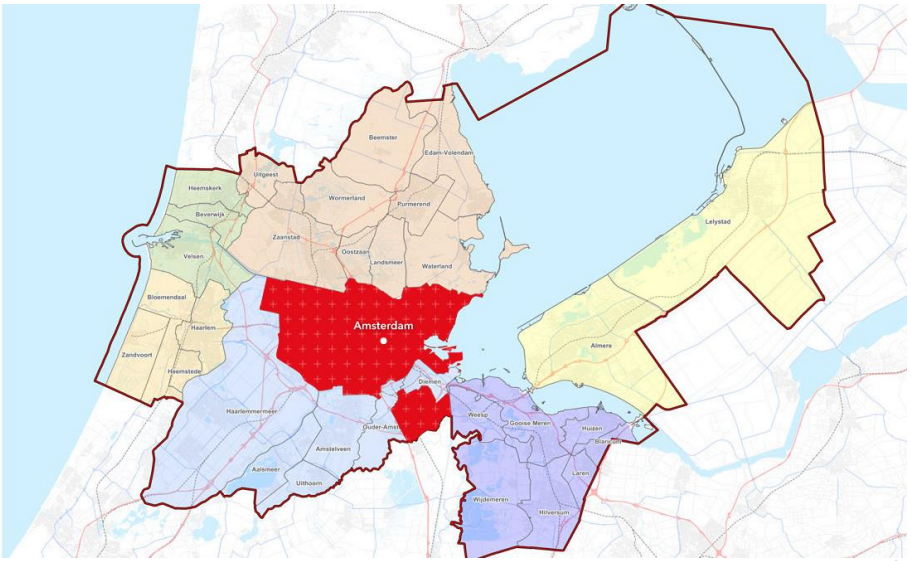

Omvang

Verblijf

Amsterdam kent, samen met Zandvoort, van alle MRA-gemeenten de hoogste omvang op het element verblijf. De gemeente is de (nationaal en internationaal) een aantrekkelijke en populaire stad voor bezoekers, daarmee ook een populaire gemeente om te verblijven. De gemeente kent een verblijfscapaciteit bij hotels, kampeerterreinen en huisjesterreinen van ongeveer 91.700 personen en er zijn circa 22.700 AirBNB-listings. Binnen de gemeente zijn de verschillen groot, met de hoogste omvang in en rondom het centrum en in Zuidoost (Arenagebied) en een kleinere omvangen in veel andere wijken (bron: Onderzoek naar de toeristische draagkracht van wijken de invloed van toerisme op de leefbaarheid, OIS 2019).

De aantrekkingskracht van de gemeente Amsterdam heeft ook effect op andere MRA-gemeenten doordat bezoekers aan Amsterdam verblijven in bijvoorbeeld Haarlemmermeer of Diemen. Notie daarbij is dat de verblijfsomvang in de overige MRA-gemeenten maar voor een deel gerelateerd is aan een bezoek aan Amsterdam. De verblijfsomvang van Zandvoort hangt bijvoorbeeld grotendeels samen met een (regionaal) bezoek aan de kust.

Gemeentelijke waarden van indicatoren verblijf

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Amsterdam	1.107,6	21.293	106	26

Dagrecreatie

Met onder meer 333 dagattracties kent Amsterdam zowel absoluut als relatief het hoogste aantal toeristisch-recreatieve voorzieningen van alle MRA-gemeenten. De gemeente kent daarentegen een relatief laag aantal recreatieve wandel/fiets en vaarroutes. Bezoekers aan en inwoners van de gemeente richten zich daarvoor ook op de omliggende gemeenten, bijvoorbeeld Waterland en Ouder-Amstel.

Ook voor dagrecreatie geldt dat de omvang sterke ruimtelijke verschillen kent binnen de gemeente. Uit eerder onderzoek blijkt dat de omvang het hoogst is in de wijken in en rondom het centrum, zoals de Burgerwallen Oude en Nieuwe Zijde, de Grachtengordel Zuid en West en het Museumkwartier.[24]

[24] Onderzoek naar de toeristische draagkracht van wijken de invloed van toerisme op de leefbaarheid, OIS 2019

Amsterdam draagt met haar hoge inwoner- en bezoekersaantallen ook bij aan de dagrecreatie-omvang van de overige deelregio's. Toeristen die primair Amsterdamse bezoeken zullen soms ook buiten de gemeentegrenzen een bezoek brengen aan een dagattractie. Inwoners van Amsterdam recreëren ook niet uitsluitend binnen de gemeente.

Indicatoren dagrecreatie

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekersevenementen per 1.000 inwoners
Amsterdam	0,020	0,452	0,66	411	0,15	20	8.429

Conclusies huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

Door de resultaten van omvang verblijf en dagrecreatie naast elkaar te leggen, zien we dat relatief gezien even groot zijn in Amsterdam. Beiden behoren tot de hoogte scores in de MRA.

Omvang verblijf voor Amsterdam in vergelijking met de andere deelregio's in de MRA

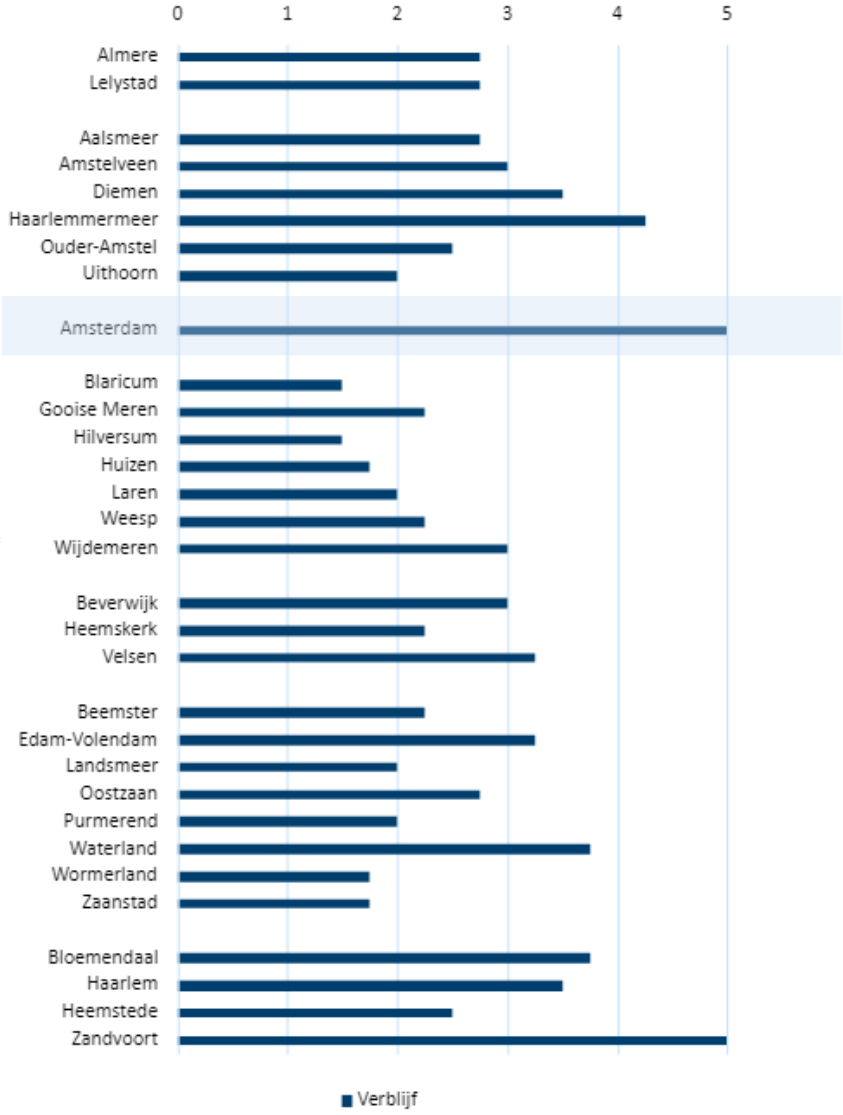

Omvang vermaak voor Amsterdam in vergelijking met andere deelregio's in de MRA

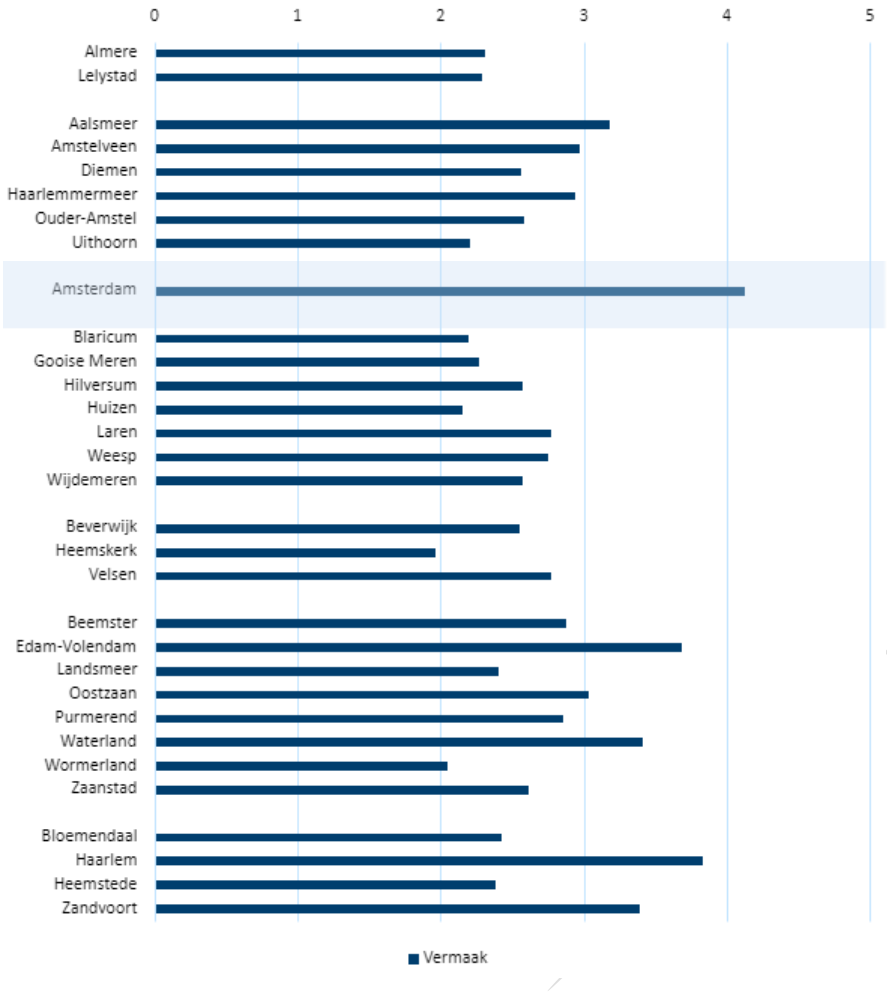

Verwachte bevolkingsgroei 2030

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in Amsterdam

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei tot 2030
+12,2%	+105.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- In totaal komen er in de MRA naar verwachting circa 266.000 inwoners bij, waarvan ruim 105.000 in Amsterdam (tabel 3.3). Dit is in absolute zin de grootste groei binnen de MRA, relatief gezien groeit Almere-Lelystad het sterkst (+18,8% +54.000 inwoners).
- Recreanten houden zich niet aan gemeentegrenzen. Zowel Amsterdammers als inwoners uit overige MRA-deelregio's (en zelfs van daarbuiten) zijn potentiële dagrecreanten voor Amsterdam. Omgekeerd geldt hetzelfde: de Amsterdammers zullen in 2030 ook buiten de stad recreëren.

Ontwikkeling toerisme

We maken voor de prognose voor Amsterdam gebruik van de prognose van OIS. Deze prognose is pre-corona en houdt rekening met het beleid tot en met 2018). Rekening houdend met corona-herstel, verwacht het NBTC dat het binnenlands toerisme in 2022 weer op het niveau van 2019 is en het internationaal toerisme in 2024 weer op het niveau van 2019 is. De prognose van Amsterdam wordt (vanwege corona) dan ook vertraagd, maar ze is niet per se onbruikbaar.

Verwacht aantal unieke verblijfs- en dagbezoekers (in miljoenen) in Amsterdam in 2025 en 2030 met bijbehorende groeipercentages volgens drie scenario's (bron: OIS)

	2018	2025	2030	groei % per jaar	groei % 2018-2025	groei % 2018-2030
Scenario Laag	21,7	24,4	26,3	1,6	13	21
Scenario Midden	21,7	25,4	28,1	2,2	17	29
Scenario Hoog	21,7	26,1	29,9	2,7	20	38

Totaal aantal unieke bezoekers (dagbezoekers + verblijfsbezoekers + cruisepassagiers) in Amsterdam volgens prognoses 2018-2030 (Bron: OIS)

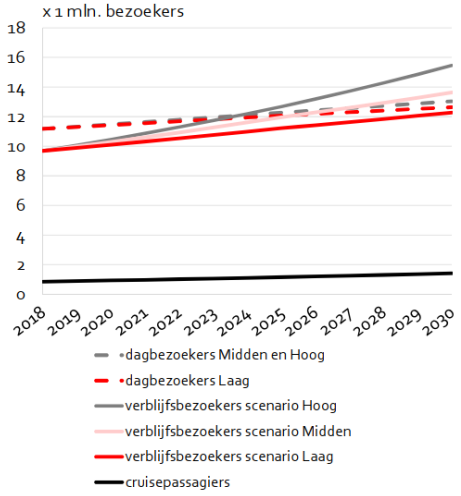

De stad Amsterdam zal een aantrekkingskracht houden op nationale, regionale en internationale gasten. De gemeente heeft in 2020 een verordening aangenomen waarin is afgesproken dat het aantal toeristenovernachtingen binnen de bandbreedte van 10-20 miljoen zal blijven.

Conclusies toekomstige situatie toeristisch-recreatieve omvang

- Het aantal inwoners stijgt met meer dan 10%. Een forse toename die zorgt voor eveneens forse groei van de dagrecreatieve en recreatiebehoefte (bijvoorbeeld wandelen, fietsen, uitgaan, sporten, zwemmen, evenementen bezoeken, winkelen).
- Deze groei legt een grotere druk op de al bestaande beschikbare ruimte. Wat dit betekent voor het ontwikkelingsperspectief van Amsterdam is opgenomen in hoofdstuk 1.3. Belangrijk is de al bestaande knelpunten aan te pakken met het oog op de groei en mogelijke nieuwe knelpunten voor te zijn voordat deze groei gerealiseerd is.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio.
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per deelregio (een hoge score betekent gunstig en een lage score ongunstig)

Deelregio	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed		Totaal	Gem
	Waardering winkelaanbod	*Afstand tot voorzieningen*	*Tevredenheid met buurt*	*Overlast door anderen in buurt*	*Overlast door vervuiling*	*Prijzenstijging woningen*	*Leegstand winkels*		
Amsterdam	2,0	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0	**13,0**	**1,9**

Sociaaleconomische draagkracht (leefbaarheid)

Feitelijke analyse

- De deelregio Amsterdam scoort hoog op de paramater afstand tot voorzieningen.
- Op de overige parameters scoort de deelregio relatief laag, met de laagste score voor de tevredenheid met de buurt en overlast door anderen in de buurt.

Gebiedstafel

- Tussen wijken en tussen periode zijn er zijn grote verschillen wat betreft de sociaal economische draagkracht.
- Met name in de zomer en rondom in de belangrijkste hotspots van de stad is de draagkracht laag.
- Het centrum is wel structureel zwaar belast, hier wordt de ontwikkeling van een monocultuur als bedreiging ervaring, winkel staan onder druk en er is (te) veel horeca.
- Ook binnen centrum zijn er verschillen waarbij onder meer de Wallen sterk belast worden.
- Sommige wijken hebben wellicht juist baat bij (meer) toerisme; (thematische) spreiding binnen de stad is daarom belangrijk.
- Naast het aantal toeristen speelt ook het type toerist een rol in de sociaal economische draagkracht.
- Positief voor de sociaaleconomische draagkracht is ook het betrekken van alle belanghebbenden bij bezoekersmanagement en management van de bestemming.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse

Overlast door vervuiling is de enige feitelijke parameter bij openbare ruimte. Vergeleken met de andere deelregio's scoort Amsterdam hier relatief laag op.

Gebiedstafel

- De verschillen tussen gebieden (wijken en locaties) en perioden is groot.
- Met name rond en tijdens evenementen (waaronder festivals) wordt de openbare ruimte sterk belast door herrie, afval en vernieling.
- De parken worden, vooral met mooi weer, intensief gebruikt waardoor er overlast ontstaat in de vorm van afval, herrie, loslopende honden en vernieling. De beheermiddelen voor parken zijn te laag.
- Bij parken gaat het veelal om recreatieve druk (inwoners). De toeristische druk is dan extra die de boel laat overstromen.
- Groot groenonderzoek toont tegelijkertijd dat bepaalde groengebieden worden onderbenut.

- Het centrum wordt zwaar belast en heeft niet de maat voor grote groepen: Wallen en uitgaanspleinen worden specifiek genoemd als zwaar belaste locaties.
- Vakantieverhuur van woningen levert geluidsoverlast en vuil op in buurten en centrum.
- Ook de ruimte op het water wordt soms te zwaar belast.

Vastgoed (woningmarkt en winkelleegstand)

Feitelijke analyse
- De gemeente Amsterdam kent een hoge prijsstijging van woningen.
- Amsterdam kent binnen de MRA een gemiddelde winkelleegstand.

Gebiedstafel
Vastgoed (woningmarkt en winkelleegstand) is niet besproken tijdens de gebiedstafel voor Amsterdam.

Resultaten natuur- en recreatiegebied

Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied

Deelregio	Natuur		Totaal	Gem
	Overlast door bezoekers	*Opvangcapaciteit*		
Amsterdam	2,0	1,0	**3,0**	**1,5**

Feitelijke analyse
- In de deelregio Amsterdam ervaren beheerders relatief veel overlast door bezoekers in natuur- en recreatiegebieden.
- Van alle deelregio's kent Amsterdam de laagste opvangcapaciteit voor natuur- en recreatiegebieden. Dit is goed verklaarbaar doordat Amsterdam weinig grote natuurgebieden heeft, en ook weinig landelijk gebied.

Gebiedstafel
Natuur- en recreatiegebieden is niet besproken tijdens de gebiedstafel voor Amsterdam.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Feitelijke analyse
- Amsterdam kent een relatief hoge score voor beleidsmatige draagkracht. Er wordt gestuurd op balans (score 5), maar daarentegen is geen / nauwelijks ontwikkelruimte voor toerisme (score 1).
- Voor "sentiment" is gekeken in het coalitieakkoord. Toerisme en recreatie worden hier beide besproken, waarbij zowel aandacht is voor de kansen (recreatie) als voor de knel- en aandachtspunten (toerisme).
- Amsterdam heeft in het beleid richtinggevende doelen voor toerisme en recreatie (score 4).

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per deelregio

Deelregio	Beleidsmatig				Totaal	Gem
	Ontwikkel-ruimte toerisme	*Sentiment*	*Sturing op balans*	*Beleids-matige draagkracht*		
Amsterdam	1,0	3,0	5,0	4,0	**13,0**	**3,3**

Resultaten mobiliteit
Gebiedstafel
- Door (dag- en verblijfs-)bezoekers kan de stad Amsterdam een dicht OV-netwerk in exploiteren.
- Kans en een wens: Samen met Nederlandse Spoorwegen (meer) buitenpoorten ontwikkelen mo groene uitloopruimte via het OV dichtbij te brengen.
- Een betere bereikbaarheid (vanuit de rest van de MRA) is wenselijk (bijvoorbeeld een regionaal metronet); maar dit zorgt niet alleen voor

kansen voor spreiding van toeristen en recreanten, maar mogelijk ook voor een toename van toeristisch dagbezoek.

Resultaten erfgoed

Gebiedstafel

- Grachtengordelkades en bruggen staan op sommige plekken en momenten onder druk; schade aan kades, bruggen en straten geeft structureel schade aan erfgoed,
- Voorbeeld van dan overlast: bruggen met slotjes, portieken als urinoir en grachten als disco; erfgoed zo niet meer goed beleefbaar,
- Toegang van toegankelijk erfgoed (binnen) op basis van reservering moet norm worden.
- Spreiden van bezoekers via Erfgoedroutes in MRA, bijvoorbeeld rondom Stelling van Amsterdam
- Kunst en cultuur is een kwetsbare sector, behoud hiervan voor de toekomst (voor zowel inwoners als gasten) is essentieel.
- Kansen: 750 jaar Amsterdam; conceptueel erfgoed 'tolerantie' meer & nieuw invulling geven, bezoekers actief laten bijdragen aan erfgoed, polderen als erfgoed uitdragen.

Beoordeling draagkracht per domein voor Amsterdam

Beoordeling draagkracht per domein voor Amsterdam, op basis van input deelnemers gebiedstafels[25]

Amsterdam	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Erfgoed		○		○	
Vastgoed (woningmarkt)					
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)				○	○
Mobiliteit			○		
Openbare ruimte				○	
Natuur					

Conclusies draagkracht

- Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafels, ondersteund met de analyse van verschillende indicatoren op het gebied van draagkracht, kunnen we concluderen dat in Amsterdam de draagkracht overall gezien minder gunstig is. Er zijn drie domeinen van de leefomgeving die aandacht vragen:
    - **Sociaaleconomisch (leefbaarheid):** Hier is sprake van zowel zorgelijke pieken als een structurele belasting die invloed hebben op de leefbaarheid van bepaalde delen van Amsterdam.
    - **Mobiliteit:** Er is sprake van normale pieken, veroorzaakt door o.a. autoverkeer (filevorming en parkeerdrukte). Buitenpoorten in samenwerking met de NS en innovatief duurzaam vervoer als attractie zijn voorbeeld van toekomstige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in Amsterdam.

[25] In tabel 2.8 is cijfermatig aangegeven hoe de deelnemers tijdens de gebiedstafel de domeinen hebben gewaardeerd/ beoordeeld.

- **Openbare ruimte (o.a. parken):** Er is sprake van zorgelijke pieken als gevolg van de toeristisch-recreatieve omvang in Amsterdam. Dit omvat onder meer drukte in de openbare ruimte door toerisme en recreatie, drukte in het algemeen en overlast door vervuiling. Zo gaat het bij parken vaak om recreatieve druk, afval en storend gedraag (bijv. herrie, loslopende honden, vernielingen).

- De draagkracht van erfgoed is gunstiger beoordeeld. Er spelen mogelijk nog wel bepaalde knelpunten in de stadsdelen. Vastgoed (woningmarkt en winkelleegstand) en natuur is tijdens de gebiedstafel niet besproken.
- De beleidsmatige draagkracht scoort hoog, omdat er in de gemeente aandacht is voor zowel recreatie als toerisme.
- Dat de domeinen sociaaleconomisch, mobiliteit en openbare ruimte de meeste knelpunten en aandachtspunten hebben (n.a.v. de waardering tijdens de gebiedstafels), zien we ook terug in de beschikbare data. Deze domeinen scoren – samen met de overige domeinen – in vergelijking met alle andere domeinen lager dan het gemiddelde van de MRA.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor Amsterdam? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. Onderwerpen die hieruit kwamen zijn:

- Samenwerking op het gebied van marketing (gastprofielen) en aanbodontwikkeling om de juiste gast op de juiste plek te krijgen.
- Benutten van het historisch erfgoed.
- Duurzame ontwikkeling van toerisme en recreatie, bijvoorbeeld ook in relatie tot voedsel (gebruik van producten uit de regio).
- Nabijheid van groene uitloopmogelijkheden voor inwoners van de stad door goede comfortabele verbindingen.
- Dataverzameling en -analyse.

4. Gooi en Vechtstreek

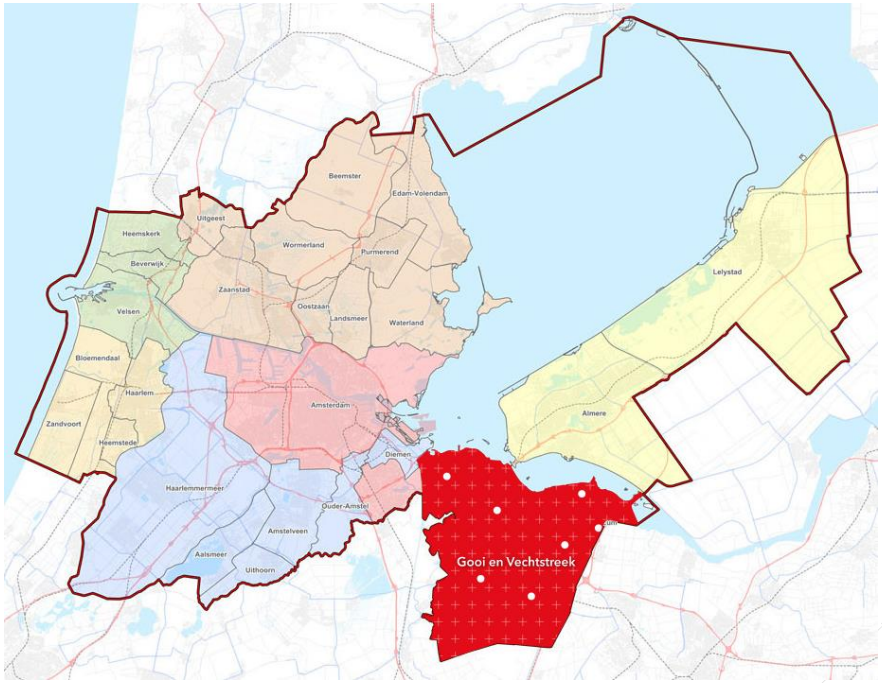

Omvang

Verblijf

Gooi en Vechtstreek heeft vergeleken met de andere MRA deelregio's een relatief lage omvang qua verblijf. Dit geldt ook voor de regio's IJmond, Zaanstreek Waterland en Almere – Lelystad. In onderstaande tabel zijn vier waarden weergegeven voor de parameter verblijf.

Gemeentelijke waarden van indicatoren verblijf

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Blaricum	1,2	115	6	2
Gooise Meren	15,9	2.130	16	6
Hilversum	12,7	643	10	3
Huizen	20,6	787	12	2
Laren	NB	NB	5	6
Weesp	14,6	1.552	15	7
Wijdemeren	NB	NB	16	9

Van de gemeenten binnen de Gooi en Vechtstreek is de omvang van het verblijf vooral laag bij Blaricum en Hilversum. Er zijn hier dus minder overnachtingen, slaapplaatsen en particuliere verhuur in relatie tot inwoners en oppervlakte. De grotere omvang van verblijf in de gemeente Wijdemeren is te verklaren door een relatief kleiner aantal inwoners (ten opzichte van andere gemeenten in Gooi en Vechtstreek) en een vrij hoog aanbod van particuliere verhuuraccommodaties (AirBnB listings) per 1.000 inwoners. Daarnaast heeft Wijdemeren veel ligplaatsen in jachthavens. In de gemeente Laren is het aantal overnachtingen niet bekend omdat er geen gegevens bekend zijn van het aantal overnachtingen bij particulieren.

Dagrecreatie

In vergelijking met andere regio's binnen de MRA heeft de regio, samen met de regio's IJmond en Almere – Lelystad een relatief lage omvang van dagrecreatie. De omvang van dagrecreatie in de Gooi en Vechtstreek verschilt niet veel tussen de gemeenten.

In de gemeente Laren valt de score voor het aantal bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners hoog uit in vergelijking met andere gemeenten. Zo zijn in er Laren bijna 7.000 bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners. In Amsterdam zijn dit bijna 8.500 bezoekers per 1.000 inwoners. De gemeente Laren valt met ruim 11.000 inwoners onder de kleinere gemeenten in de MRA, maar heeft volgens onderzoeksbureau Respons 77.500 evenementenbezoekers.
In de gemeenten Blaricum en Huizen is het aantal horecalocaties per 1.000 inwoners in vergelijking met andere gemeenten relatief laag. In Blaricum zijn er 2,14 horecalocaties per 1.000 inwoners (totaal 24) en in Huizen 2,06 (totaal 85). Wijdemeren heeft met 4,33 horecalocaties per 1.000 inwoners (totaal 104) de hoogste score van de Gooi en Vechtstreek.

Gemeentelijke waarden van parameters dagrecreatie en cultuur

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Blaricum	0,001	0,062	0,02	3.941	0,11	16	536
Gooise Meren	0,003	0,040	0,03	1.444	0,11	18	1.449
Hilversum	0,004	0,048	0,03	2.953	0,07	11	2.586
Huizen	0,006	0,025	0,02	0	0,09	26	545
Laren	0,006	0,078	0,03	3.012	0,07	16	6.923
Weesp	0,005	0,097	0,02	0	0,79	26	1.190
Wijdemeren	0,006	0,061	0,10	700	0,11	26	2.445

Huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang
In de figuren op de volgende pagina's is de omvang voor verblijf en dagrecreatie weergegeven voor alle gemeenten in de MRA. Dit betreffen kwintielscores (1 t/m 5) waarbij de ruwe data per gemeente is omgezet naar een score. De gemeenten in de Gooi en Vechtstreek en het ongewogen gemiddelde voor de deelregio zijn hierin uitgelicht.

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

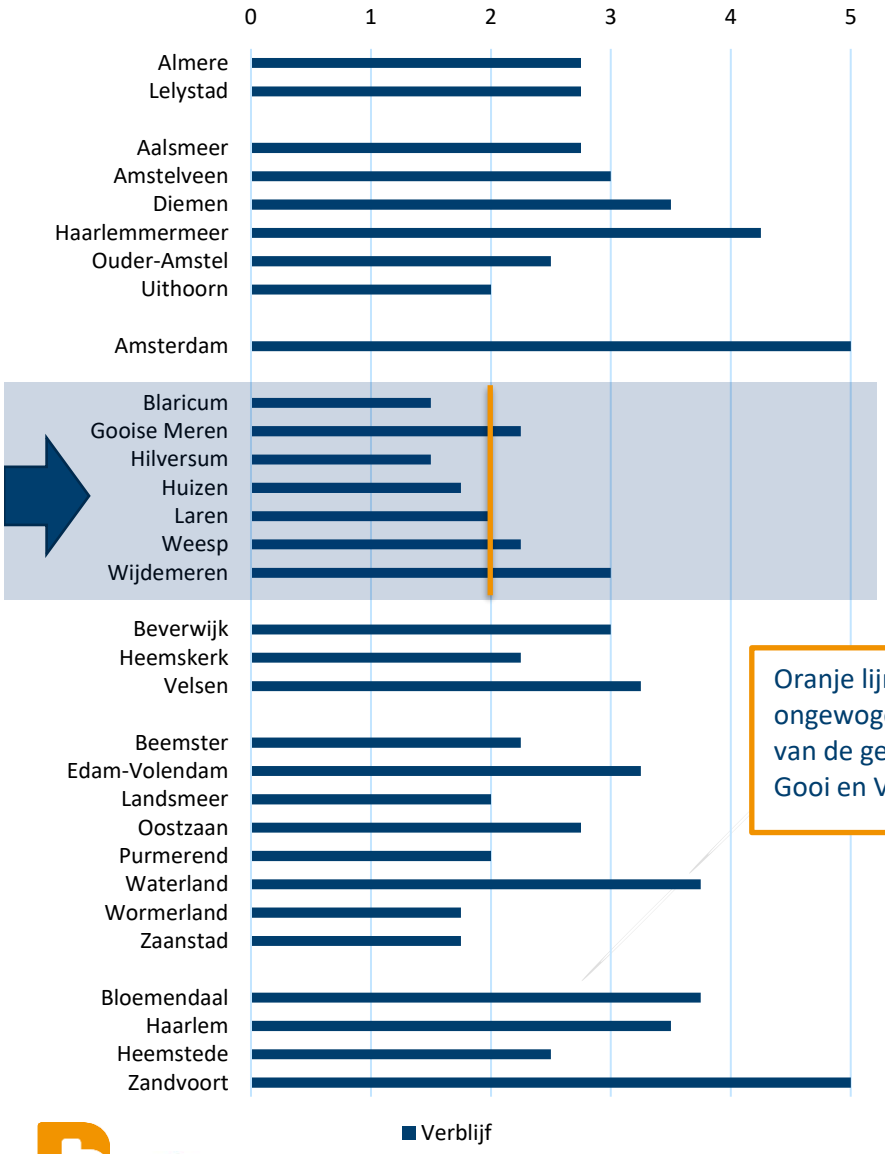

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde van de gemeenten in Gooi en Vechtstreek

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio.

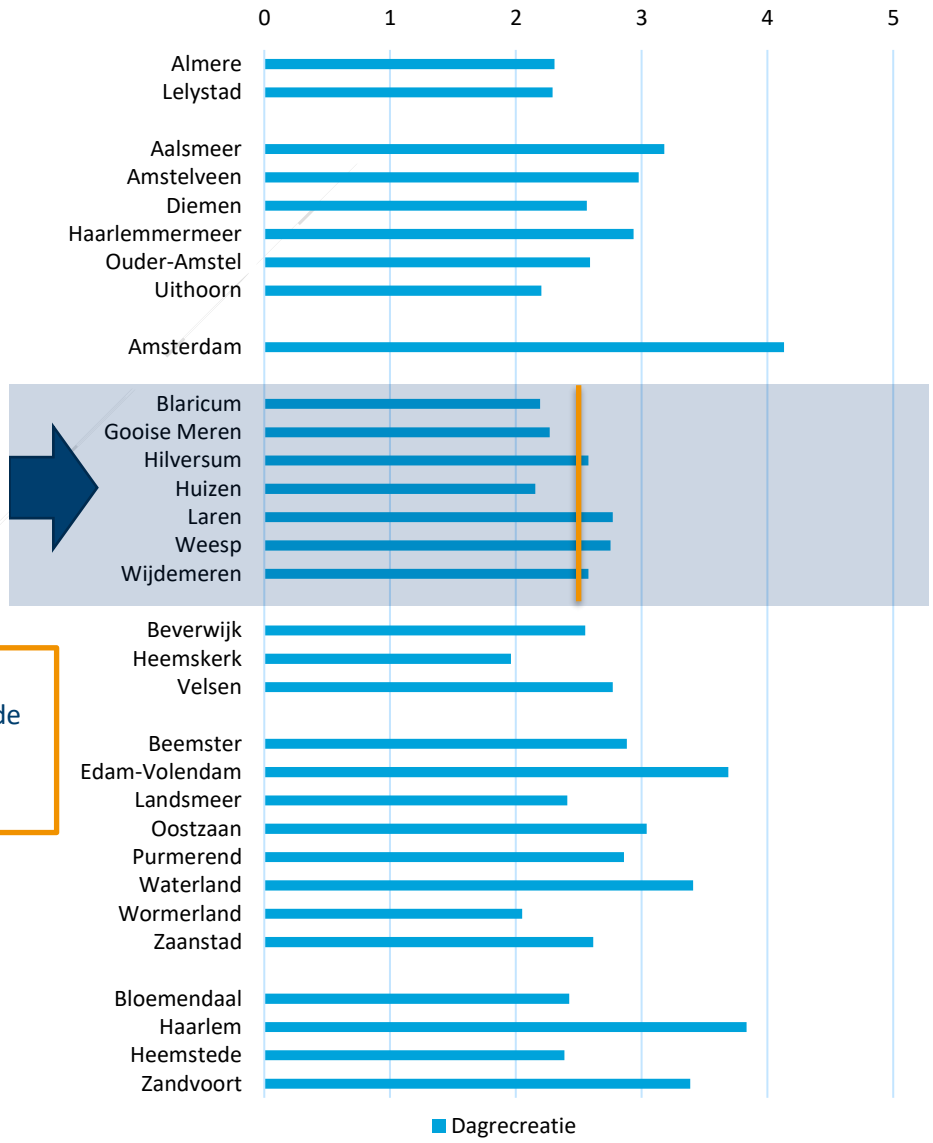

Verwachte bevolkingsgroei 2030
De verwachte bevolkingsgroei voor de Gooi en Vechtstreek is in onderstaande tabel weergegeven.

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in Gooi en Vechtstreek (exclusief Weesp i.v.m. gemeentelijke herindeling per 24-3-2022)

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei in 2030
+15%	12.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- Voor de regio Gooi en Vechtstreek wordt een groei van de bevolking verwacht van 20.000 inwoners in 2030 ten opzichte van 2019, dat is 8%. Exclusief Weesp is dat 12.000 inwoners, oftewel 15%. De bevolkingsgroei verschilt per gemeente in Gooi en Vechtstreek. In Weesp (+ 28,4%) en Blaricum (+ 20,3%) wordt de grootste groei verwacht, terwijl in Huizen juist een afname van het aantal inwoners wordt verwacht (- 1,9%). In totaal in de MRA komen er naar verwachting 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 100.000 in Amsterdam.
- Recreatie is niet afgebakend tot gemeentegrenzen. Zowel inwoners van MRA als inwoners van de eigen gemeente of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten in Gooi en Vechtstreek.

Ontwikkeling toerisme
In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven, voor het aantal overnachtingen en gasten op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor Gooi en Vechtstreek, weergegeven voor overnachtingen en gasten

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Overnachtingen		-4%
Gasten	32%	-6%

- Op basis van het Perspectief 2030 van het NBTC verwachten we een groei van het aantal gasten van 32%.
- Op basis van de trendmatige groei (ontwikkeling van het aantal gasten en overnachtingen uit het verleden), zal de omvang van toerisme naar verwachting dalen met 4% voor overnachtingen en 6% van gasten. Het is echter geen gegeven dat de ontwikkelingen uit het verleden zich ookk op deze manier doorzetten naar de toekomst. Er zijn recentelijk veel inspanningen gedaan door de deelregio om toeristische ontwikkelingen te stimuleren, wat de daling mogelijk kan omzetten in een groei.
- Beide prognoses geven een hoog en laag scenario weer en de bandbreedte waarbinnen het toerisme zich mogelijk zal ontwikkelen. De daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt van o.a. marketing, beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie af.
- *NB* De prognose Trendmatige groei is gebaseerd op historische data, waardoor ook de data van Weesp hier bij inbegrepen is. Weesp fuseert per 2022 met Amsterdam.

Conclusies toeristisch-recreatieve omvang

- De omvang van dagrecreatie is in Gooi en Vechtstreek iets groter dan de omvang van verblijf. Vooral in de gemeente Gooise Meren en Wijdemeren is omvang van verblijf groter dan de omvang van de dagrecreatie.
- Gooi en Vechtstreek heeft qua verblijf, samen met de regio's IJmond en Almere – Lelystad een relatief lage toeristische omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA.
- Gooi en Vechtstreek heeft qua dagrecreatie, samen met de regio's Almere – Lelystad en IJmond, een relatief lage omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA.
- In de toekomst zal naar verwachting het aantal inwoners in absolute zin met 12.000 toenemen, waardoor de druk op het recreatieve aanbod in de regio zal toenemen. Daarnaast groeit ook het inwoneraantal van de MRA als geheel en recreëren zij ook buiten de deelregio waarin zij wonen of overnachten.
- Voor de ontwikkeling van het toerisme is er een laag scenario waarbij een afname wordt verwacht en een hoog scenario waarbij er een toename van het aantal gasten en overnachtingen wordt verwacht.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in de Gooi en Vechtstreek

	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Gemeente	***Waardering winkelaanbod***	***Afstand tot voorzieningen***	***Tevredenheid met buurt***	***Overlast door anderen in buurt***	***Overlast door vervuiling***	***Prijzenstijging woningen***	***Leegstand winkels***	**Totaal**	**Gem**
Weesp	2	3	2	3	3	1	5	**19**	**2,7**
Huizen	2	5	3	3	3	2	5	**23**	**3,3**
Hilversum	5	5	2	3	3	3	3	**24**	**3,4**
Wijdemeren	4	1	4	5	5	4	4	**27**	**3,9**
Blaricum	3	4	5	5	5	5	1	**28**	**4,0**
Gooise Meren	4	4	4	4	4	5	5	**30**	**4,3**
Laren	4	5	5	5	5	5	1	**30**	**4,3**

Sociaaleconomisch

Feitelijke analyse
Op de indicatoren voor het sociaaleconomische domein scoort Gooi en Vechtstreek hoog in vergelijking met andere deelregio's. Binnen de Gooi en Vechtstreek zijn verschillen waar te nemen. Zo beoordelen de inwoners van Huizen (rapportcijfer 7,0) en Weesp (7,1) het aanbod van winkels voor dagelijkse boodschappen lager dan andere gemeenten in de deelregio (gemiddeld cijfer: 7,9). Daarom scoren Weesp en Huizen een 2 voor waardering van het winkelaanbod. In Wijdemeren is de afstand tot voorzieningen hoger (3,1km) dan in andere gemeenten (gemiddelde MRA: 2,1km) en scoort een 1. Gemeenten Blaricum en Laren vallen in positieve zin op door hun hoge scores voor tevredenheid met hun buurt en overlast door anderen in de buurt.

Gebiedstafel
De beoordeling voor het sociaaleconomische domein tijdens de gebiedstafel is eensluidend: er wordt aangegeven dat er sprake is van 'onderdruk'. Dit geeft aan dat er geen sprake is knelpunten of problematieken en geeft een indicatie voor ontwikkelruimte: het vergroten van het profijt (economisch en maatschappelijk) voor inwoners.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse
Op overlast door vervuiling in de buurten, scoren de gemeenten hoger dan gemiddeld in de MRA. Over het algemeen wordt er geen overlast door vervuiling waargenomen. Hilversum (rapportcijfer 6,7) en Weesp (7,0) scoren opvallend lager dan de andere gemeenten in de Gooi en Vechtstreek (gemiddeld 7,4, MRA gemiddelde is een 7,1). Deze gemeenten krijgen daarom de score 3.

Gebiedstafel
Het beeld voor openbare ruimte vanuit de gebiedstafel is uiteenlopend: openbare ruimte wordt met name beoordeeld als 'onderdruk' maar er is ook sprake van 'normale' pieken.

Vastgoed

Feitelijke analyse

- Op de indicatoren voor vastgoed scoort de Gooi en Vechtstreek relatief hoog. De winkelleegstand is minder hoog dan in andere regio's en minder hoog dan het gemiddelde van de MRA (3,2%). Met name in Blaricum (6%) en Laren (6%) valt het percentage leegstand in negatieve zin op. Zij krijgen de score 1.
- De woningprijzen zijn iets minder hard gestegen dan elders in de MRA (gemiddelde stijging in de afgelopen 10 jaar is 49%). In de regio Gooi en Vechtstreek zijn met name in Weesp (73%) de prijzen harder gestegen dan in andere gemeenten. Weesp krijgt daarom de score 1.

Gebiedstafel

- In de Gooi en Vechtstreek zien we qua waardering in de gebiedstafel op het gebied van vastgoed een uiteenlopend beeld. Er is met name sprake van onderdruk op dit domein, echter op sommige locaties is sprake van zorgelijke pieken en structurele belasting.
- Zorgelijke pieken en structurele belasting worden waargenomen in o.a. Wijdemeren doordat hier jachthavens worden opgekocht door projectontwikkelaars en er bijvoorbeeld villa's plaatsen. Recreatieve voorzieningen zoals ligplaatsen en aanverwante recreatieve behoeften (zoals restaurants, parkeervoorzieningen etc.) verdwijnen hierdoor.

Resultaten natuur- en recreatiegebied

Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in de Gooi en Vechtstreek

	Natuur			
Gemeente	***Overlast door bezoekers***	***Opvangcapaciteit***	**Totaal**	**Gem**
Gooise Meren	1	3	**4**	**2,7**
Weesp	1	3	**4**	**2,7**
Wijdemeren	1	3	**4**	**2,7**
Blaricum	1	4	**5**	**3,3**
Hilversum	1	4	**5**	**3,3**
Huizen	1	4	**5**	**3,3**
Laren	1	4	**5**	**3,3**

Feitelijke analyse

- Op de indicatoren voor natuur scoort Gooi en Vechtstreek tot de laagste van de MRA. Er is in de Gooi en Vechtstreek het meeste sprake van negatieve effecten door toegenomen drukte (overlast, verstoring, zwerfvuil, toegenomen kosten door o.a. handhaving) waargenomen door de terreinbeherende organisaties (score 1).
- De opvangcapaciteit van de natuur is binnen de regio Gooi en Vechtstreek het hoogste in Laren (met 631 de enige gemeente waar geen tekort is in de Gooi en Vechtstreek voor de meest ondernomen recreatieve activiteit 'wandelen') en het laagste in de gemeenten Wijdemeren (tekort van ruim 5.000), Gooise Meren (tekort van ruim 4.500) en Weesp (tekort van ruim 3.500). Deze 3 gemeenten krijgen daarom de score 3.

Gebiedstafel

- Over het algemeen wordt het domein natuur tijdens de gebiedstafel beoordeeld als normale én structurele pieken. Echter is dit niet op alle locaties/gemeenten in de deelregio van toepassing.
- Er is in meerdere gemeente sprake van zorgelijke pieken: Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren. In Blaricum,

Gooise Meren, Huizen, Laren en Hilversum is er sprake van zorgelijke pieken rondom en in de natuur van het Goois Natuurreservaat. In Wijdemeren is er vooral sprake van zorgelijke pieken rondom de landgoederen en de plassen. Er wordt ervaren dat de zorgelijke pieken van nu een signaal zijn voor de toekomst (woningbouw, groei van recreatie en toerisme) en dat dit vraagt om voorzieningen in en rondom de natuur op niveau te houden.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in de Gooi en Vechtstreek

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Hilversum	5	3	1	1	10	2,5
Laren	3	3	5	1	12	3,0
Wijdemeren	5	4	1	2	12	3,0
Huizen	5	4	1	3	13	3,3
Blaricum	3	4	5	2	14	3,5
Weesp	5	3	5	2	15	3,8
Gooise Meren	5	4	5	3	17	4,3

Analyse beleidsmatige aandacht

- In 5 van de 7 gemeenten wordt aangegeven dat er sprake is van veel ontwikkelruimte voor toerisme en dat de draagkracht nergens overschreden wordt. 2 gemeenten geven aan dat er beperkt ontwikkelruimte aanwezig is en dat de draagkracht op sommige momenten of locaties overschreden wordt. Dit is het geval in de gemeenten Blaricum en Laren.
- De gemiddelde score voor sentiment (attitude ten aanzien van toerisme en recreatie) is 3,6 in de Gooi en Vechtstreek. De gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Huizen en Wijdemeren scoren hoger dan gemiddeld.
- In 4 van de 7 gemeenten is aangegeven dat er op dit moment beleid is om te sturen op balans, dit zijn Blaricum, Gooise Meren, Laren en Weesp.
- De score voor beleidsmatige draagkracht (aandacht voor de kwantitatieve component van bestemmingsontwikkeling en spreiding van toerisme en recreatie) is vergeleken met andere regio's lager dan gemiddeld. Hilversum en Laren krijgen de score 1, er zijn in dit geval geen doelen bekend ten aanzien van de groei, mindering of spreiding van recreatie en toerisme.

Resultaten mobiliteit

Voor het thema mobiliteit is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Het beeld voor mobiliteit is op basis van de gebiedstafel uiteenlopend: over het algemeen wordt mobiliteit beoordeeld als 'zorgelijke pieken' en 'structurele belasting', maar op sommige plekken in de regio is sprake van balans. Knelpunten of aandachtspunten hebben lokale verschillen.
- Er is in meerdere gemeenten sprake van pieken door toeristisch verkeer. Zo wordt in Wijdemeren een structureel hoge piek qua verkeer en parkeren ervaren bij de landgoederen. Het ontbreken van parkeergelegenheden aan de randen van het gebied wordt als een gemis ervaren omdat mobiliteit zich in de kernen afspeelt.
- Nabij Loosdrecht en in en bij 's-Graveland is sprake van zorgelijke pieken. Dit wordt met name i de zomer gezien.
- In Blaricum, Laren en Hilversum is er sprake van zorgelijke pieken rondom en in de natuur van het Goois Natuurreservaat. Dit wordt vooral bij mooi weer of speciale dagen gezien.

Resultaten erfgoed

Voor het thema erfgoed is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel
Bij het domein erfgoed is het beeld op basis van de gebiedstafel uiteenlopend, er is met name sprake van onderdruk. Daarnaast is er eenmalig aangegeven dat er zorgelijke pieken zijn. Dat geeft aan dat er op bepaalde locaties in de regio beschadiging en/of hoge kosten voor beheer en onderhoud aan erfgoed wordt gezien maar dat er over het algemeen een indicatie is voor onderdruk.

Beoordeling draagkracht per domein voor Gooi en Vechtstreek

In de tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor Gooi en Vechtstreek, op basis van input deelnemers gebiedstafel

Gooi en Vechtstreek	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	●				
Openbare ruimte	●		○		
Vastgoed (woningmarkt)	●			○	○
Natuur		○	●	●	
Mobiliteit		○	○	●	●
Natuur		○	●	●	
Erfgoed	●			○	

Conclusies draagkracht

Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafel, en ondersteund met de analyse van verschillende indicatoren op het gebied van draagkracht, kunnen we het volgende concluderen:

- In de Gooi en Vechtstreek wordt overall gezien de draagkracht als gunstig beoordeeld. Voor veel domeinen is er sprake van onderdruk: een indicatie voor ontwikkelruimte. Tegelijkertijd zijn er op twee domeinen van de leefomgeving aandachtspunten:
    - **Natuur**: In de natuur wordt de draagkracht overschreden. Hier is sprake van normale én zorgelijke pieken in bepaalde delen van de natuur. Er is sprake van negatieve effecten, zoals de verstoring van natuur, maar ook overlast voor recreanten, door toegenomen drukte.
    - **Mobiliteit**: Er is sprake van zorgelijke pieken én structurele belasting veroorzaakt door autoverkeer (o.a. parkeerdrukte). In Wijdemeren wordt bij de landgoederen structurele drukte ervaren en zomer of bij mooi weer is er sprake van zorgelijke

pieken bij Loosdrecht en ’s-Graveland. In Blaricum, Laren en Hilversum is er sprake van zorgelijke pieken rondom en in de natuur van het Goois Natuurreservaat.

- De overige domeinen (erfgoed, vastgoed, openbare ruimte, beleidsmatig en sociaaleconomisch) zijn als gunstig beoordeeld. Er spelen mogelijk nog wel bepaalde lokale/gemeentelijke knelpunten.
- De uitkomsten uit de gebiedstafel bevestigen dit beeld door aan te geven dat er sprake is van onderdruk. Bezoekers mogen op bepaalde momenten en locaties meer bijdragen aan de vitaliteit en leefbaarheid.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor de Gooi en Vechtstreek? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. De belangrijkste uitkomsten:

- Op MRA-niveau is het van belang om gezamenlijk de bezoekersstromen in beeld te brengen. Tevens om antwoord te geven op de vraag hoeveel toeristen/bezoekers uit Amsterdam potentieel naar de Gooi en Vechtstreek kunnen komen. Hier hoort ook een scherper beeld van de doelgroep bij, welke toeristen en recreanten komen er nu naar de Gooi en Vechtstreek en op wie wil de regio zich vervolgens richten.
- Het is belangrijk naar elkaar door te verwijzen, maar ook aandacht te hebben voor welke type bezoeker waar naartoe wordt verwezen. Er is potentie om de verblijfsbezoeker vanuit Amsterdam te verleiden om in de Gooi en Vechtstreek te verblijven. Strategie voor spreiding verbreden naar verblijfstoerisme richting de Gooi en Vechtstreek.
- Gezamenlijk de economische en maatschappelijke waarde van natuur- en erfgoedrecreatie in kaart brengen. Wat brengt het de regio qua welvaart, welzijn enzovoorts.
- Uitdagingen rondom toerisme en recreatie zijn vaak RO-gerelateerd. Behoefte om dit MRA-breed met elkaar op te pakken. Bijvoorbeeld door ondersteuning bij het opstellen van ruimtelijke kaders, opstellen van bestemmingsplannen en omgang met natuur.
- Marktruimte voor nieuwe initiatieven op het gebied van toerisme en recreatie MRA-breed bekijken. Zo behoudt je overzicht en kijk op het hele gebied en doet niet iedere gemeente dat individueel van elkaar.

5. IJmond

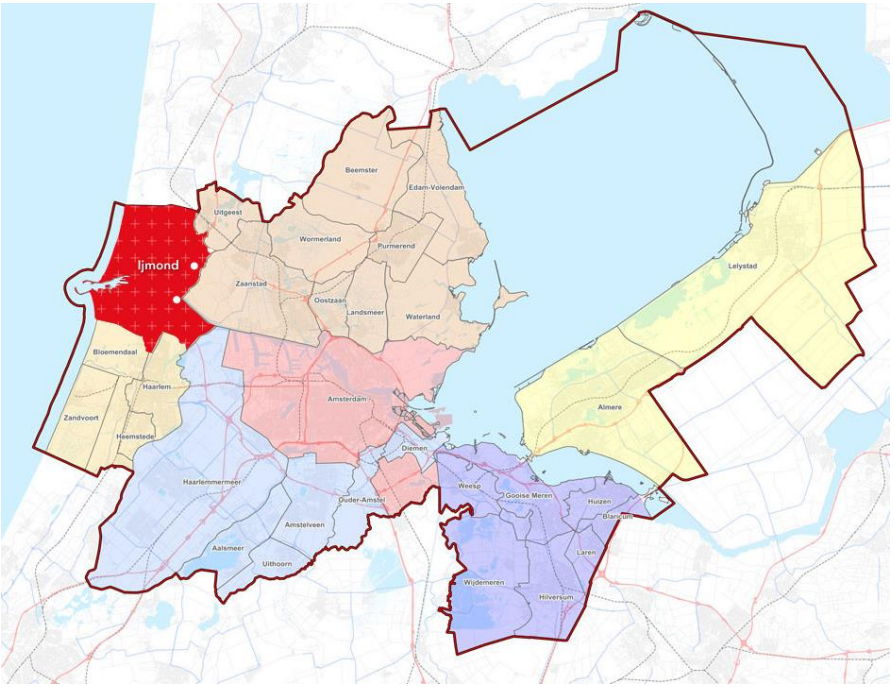

Omvang

Verblijf

IJmond heeft qua verblijf, samen met Almere-Lelystad, een relatief lage tot gemiddelde toeristische omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA. De omvang van verblijf in IJmond is (ongewogen) hoger dan Gooi en Vechtstreek en Zaanstreek-Waterland, maar lager dan Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland en Amsterdam.

Gemeentelijke waarden van indicatoren verblijf

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Beverwijk	115,2	5.124	50	2,9
Heemskerk	21,8	1.514	45	0,9
Velsen	79,2	5.187	53	6,0

Binnen de deelregio zijn er gemeentelijke verschillen. De gemeente Velsen kent de hoogste omvang van verblijf en de gemeente Heemskerk de laagste, zie de figuur op pagina 154. Alhoewel Velsen de grootste omvang kent, heeft de gemeente Beverwijk wel het hoogste aantal overnachtingen per ha binnen de deelregio. Dit is deels te verklaren door het relatief kleinere oppervlak van de gemeente. Heemskerk kent daarentegen juist een laag aantal overnachtingen per ha en per 1.000 inwoners en heeft daarom een relatief lage omvang.

Dagrecreatie

De omvang van dagrecreatie in IJmond is laag in vergelijking met de overige deelregio's van de MRA. Net als bij verblijf, zijn ook bij dagrecreatie de gemeentelijke verschillen zichtbaar. Opnieuw heeft Velsen van de drie gemeenten de hoogste omvang, gevolgd door Beverwijk en tot slot Heemskerk. De gemeente Heemskerk kent daarbij de laagste omvang van dagrecreatie van alle gemeenten in de MRA. In de Heemskerk is het aantal attracties per hectare het laagste van de regio. Zo zijn hier 4 attracties, in Beverwijk 5 en in Velsen 30. De gemeente Heemskerk is echter qua oppervlakte groter dan de gemeente Beverwijk. Daarnaast is het aantal monumenten in Heemskerk (562) het laagste in de regio (Beverwijk: 1067 en Velsen: 1.410).

In Velsen valt de score voor het aantal bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners hoog uit in vergelijking met andere gemeenten. Zo zijn er in Velsen ruim 5.000 bezoekers aan evenementen per 1.000 inwoners. Alleen in Laren (bijna 7.000), Haarlem (circa 7.400), Amsterdam (bijna 8.500) en Zandvoort (ruim 23.000) is dit aantal hoger.

In Beverwijk zijn van de 3 gemeenten de meeste horecabanen (26) per 1.000 inwoners. In Heemskerk in dit aantal het laagste met 14 banen per 1.000 inwoners. Gemiddeld ligt dit in de MRA rond de 25 per 1.000 inwoners.

Gemeentelijke waarden van indicatoren dagrecreatie en cultuur

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Beverwijk	0,003	0,022	0.07	8.495	0,16	26	1.263
Heemskerk	0,001	0,008	0.02	0	0,05	14	894
Velsen	0,007	0,034	0.06	2.534	0,08	21	5.012

Huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

In de figuren op de volgende pagina's is de omvang voor verblijf en dagrecreatie weergegeven voor alle gemeenten in de MRA. Dit betreffen kwintielscores (1 t/m 5) waarbij de ruwe data per gemeente is omgezet naar een score. De gemeenten in IJmond en het ongewogen gemiddelde voor de deelregio zijn hierin uitgelicht.

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

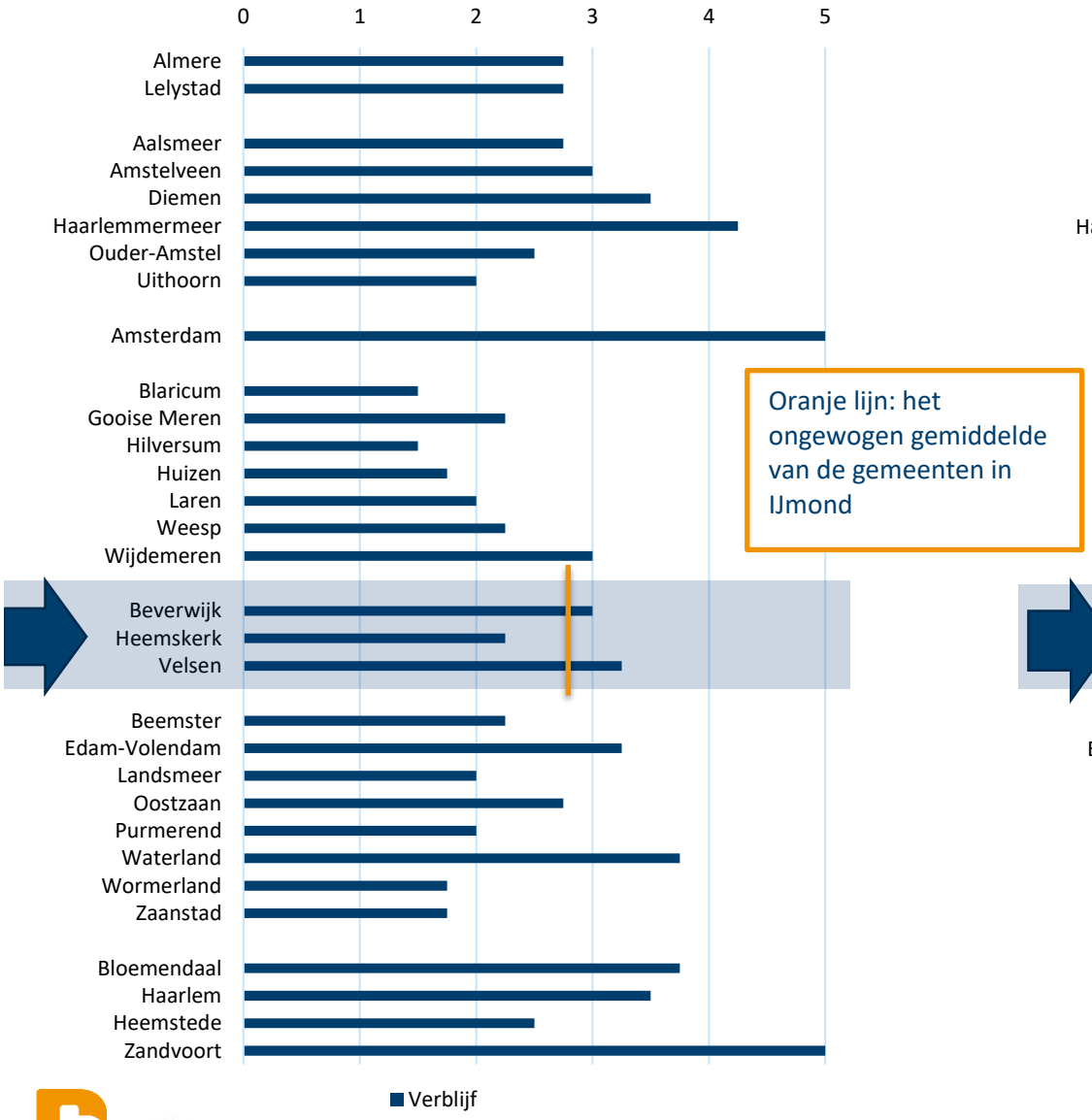

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde van de gemeenten in IJmond

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

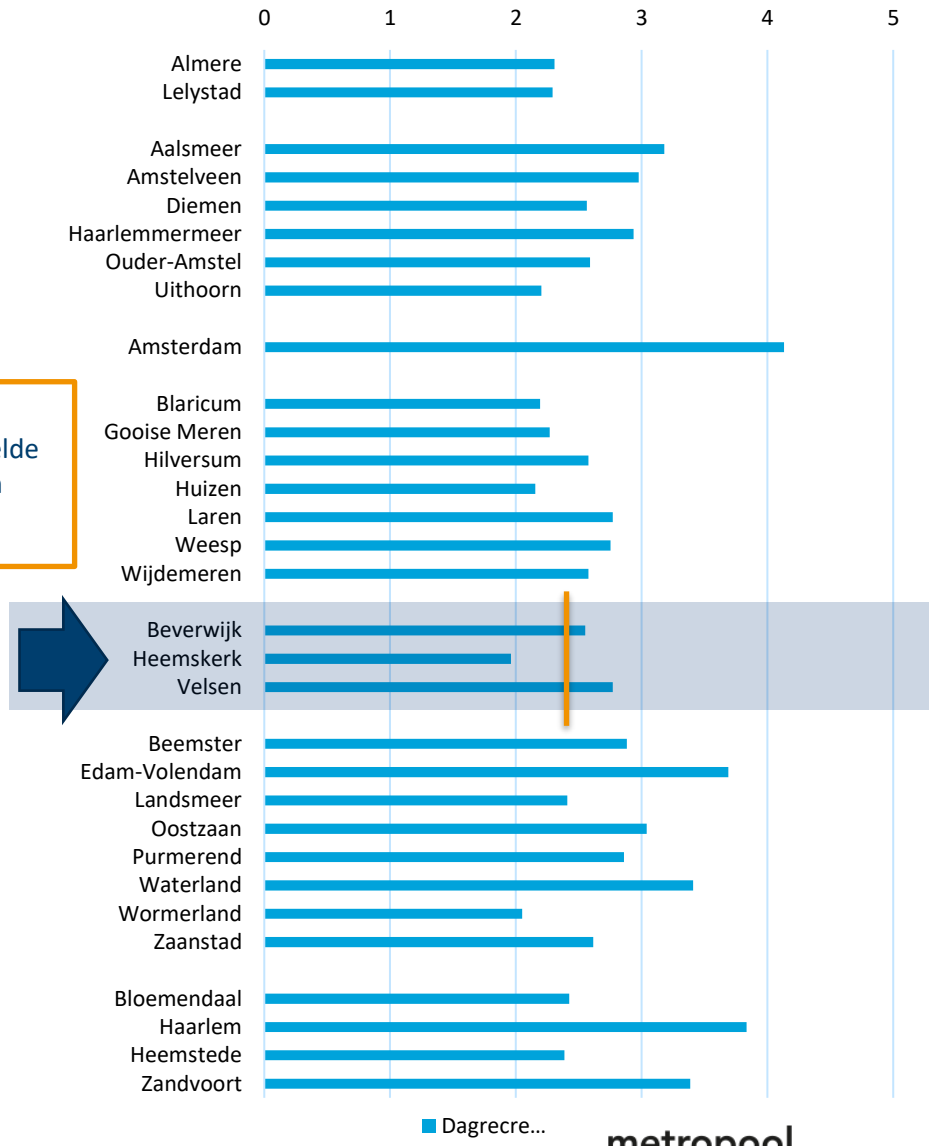

Verwachte bevolkingsgroei 2030
De verwachtte bevolkingsgroei voor IJmond is onderstaande tabel weergegeven.

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in IJmond

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei in 2030
+3,3%	5.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- In vergelijking met de andere deelregio's van de MRA kent IJmond de laagste bevolkingsgroei. Naar verwachting groeit de bevolking met 3,3% in 2030 in IJmond. De bevolkingsgroei verschilt per gemeente. In Beverwijk groeit de bevolking naar verwachting met 6,7% (2.760 inwoners), in Velsen met 3,1% (2.120 inwoners) en in Heemskerk blijft dit naar verwachting gelijk. In totaal in de MRA komen er naar verwachting 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 100.000 in Amsterdam.
- Recreatie is niet afgebakend tot gemeentegrenzen. Zowel inwoners van MRA als inwoners van de eigen gemeente of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten in IJmond.

Ontwikkeling toerisme
In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven, voor het aantal overnachtingen en gasten op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor IJmond, weergegeven voor overnachtingen en gasten

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Overnachtingen		6%
Gasten	45%	10%

- Naar verwachting zal de omvang van verblijfstoerisme (blijven) groeien in de deelregio. Op basis van de ontwikkeling in het verleden (trendmatige groei) is de groei beperkt, namelijk 6% tot 10%. Echter, op basis van de nationale toekomstverwachting van het NBTC (Perspectief 2030) wordt een groei van 45% verwacht voor kustregio's in 2030 t.o.v. 2019.
- Deze prognoses geven een bandbreedte weer maar de daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt van o.a. beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie af.
- Het aantal overnachtingen neemt sterker toe dan het aantal inwoners, dat betekent dat aantal overnachtingen in de deelregio in verhouding tot het aantal inwoners in IJmond toeneemt.
- In de data voor de prognoses zijn zeecruisepassagiers niet bij inbegrepen. Voor IJmond is dit een belangrijke bezoekersgroep die van invloed is op de omvang. Zo is het aantal zeecruisepassagiers tussen 2013 en 2019 met 137% gestegen van ruim 64.000 naar 151.500 passagiers (bron: Port of Amsterdam, 2020). Dit kan mogelijk de verwachte groei nog verder versterken.

Conclusies toeristisch-recreatieve omvang

- De huidige toeristisch-recreatieve omvang in IJmond van verblijf is net iets omvangrijker dan dagrecreatie. Voor beide elementen is de omvang het meest omvangrijk in Velsen en het minst in Heemskerk.
- IJmond heeft qua verblijf, samen met Almere-Lelystad en Gooi en Vechtstreek, een relatief lage tot gemiddelde toeristische omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA.
- In de toekomst zal naar verwachting het aantal inwoners gering toenemen, namelijk met 5.000. Hierdoor zal de druk op het recreatieve aanbod mogelijk licht toenemen. Daarnaast groeit ook het inwoneraantal van de MRA als geheel en recreëren zij ook buiten de deelregio waarin zij wonen of overnachten.
- Ook zal naar verwachting het toerisme groeien. Het aantal verblijfsgasten zal naar verwachting toenemen tussen de 10% en 45%.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven de indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in IJmond

	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Gemeente	***Waardering winkelaanbod***	***Afstand tot voorzieningen***	***Tevredenheid met buurt***	***Overlast door anderen in buurt***	***Overlast door vervuiling***	***Prijzenstijging woningen***	***Leegstand winkels***	**Totaal**	**Gem**
Beverwijk	3	5	1	1	1	2	1	**14**	**2,0**
Velsen	1	4	2	2	2	5	1	**17**	**2,4**
Heemskerk	5	4	3	4	4	2	3	**25**	**3,6**

Sociaaleconomisch

Feitelijke analyse

- Over het algemeen scoort IJmond gemiddeld op de indicatoren van het sociaaleconomische domein. We zien een aantal opvallende scores, zowel in hoge scores als lage scores voor indicatoren en verschillen per gemeente. Alle drie gemeenten scoren hoog op de afstand tot voorzieningen. Beverwijk scoort hier zelfs het op één na hoogst van alle gemeenten in de MRA (na Hilversum).
- Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor het winkelaanbod voor dagelijkse boodschappen verschilt per gemeente. Opvallend zijn Velsen en Heemskerk. Waar Velsen behoort tot de gemeenten met de laagste score, heeft Heemskerk juist het op één na hoogste rapportcijfer van de MRA.
- Beverwijk behoort tot de gemeenten met de laagste score op de indicatoren: rapportcijfer tevredenheid van inwoners met de buurt en rapportcijfer voor overlast van anderen in de buurt. Hoewel dit rapportcijfer een ruimvoldoende betreft, scoort Beverwijk relatief laag in vergelijking andere gemeenten en heeft daarom de score 1.

Gebiedstafel

Tijdens de gebiedstafel wordt voor het sociaaleconomische domein aangegeven dat er sprake is van zowel onderdruk als balans. Hierbij wordt aangegeven dat er lokale verschillen zijn en dat er kansen zijn om de relatie tussen toerisme en leefbaarheid in Beverwijk beter te benutten. Over het algemeen is er niet of nauwelijks sprake van problematiek ten aanzien van leefbaarheid als gevolg van toerisme in IJmond.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse

Op overlast door vervuiling in de buurten scoort IJmond na Amsterdam het laagst. Dit rapportcijfer is laag in Beverwijk, namelijk een 6,2 in vergelijking met een gemiddelde van 7,1. Ook Velsen scoort wat lager dan gemiddeld, namelijk een 6,8. Heemskerk scoort met een 7,1 hetzelfde als het gemiddelde.

Gebiedstafel

- Tijdens de gebiedstafel is de openbare ruimte over het algemeen beoordeeld als normale pieken of balans. Daarnaast wordt ook een aantal keer aangegeven dat er sprake is van onderdruk en zorgelijke pieken.
- Overlast en zwerfafval is een probleem, met name bij het strand en bij de ingang van duingebieden. In hoeverre dit door bezoekers wordt veroorzaakt is echter niet bekend, er wordt aangegeven dat ook inwoners zich overlast en zwerfvuil veroorzaken.

Vastgoed

Feitelijke analyse

- Na Amsterdam en Almere-Lelystad heeft IJmond de laagste score voor vastgoed. Dit is deels te verklaren door de relatief hoge winkelleegstand in Beverwijk (11%) en Velsen (6%). De winkelleegstand in Beverwijk is samen met Lelystad het hoogst in de MRA (gemiddeld 3,2%).
- Daarnaast zijn de woningprijzen net iets harder gestegen dan gemiddeld in de MRA. Daar was de gemiddelde stijging in de afgelopen 10 jaar 49%. In Velsen is de gemiddelde stijging lager, namelijk 29%, maar in Beverwijk en Heemskerk net iets hoger, namelijk resp. 56% en 59%. Let op, deze indicator is niet één op één te relateren aan toerisme, maar geeft een indicatie van verstoring van de woningmarkt door recreatieve verhuur, met als belangrijkste aspect verdringing door te hoge huizenprijzen.

Gebiedstafel

Het domein van vastgoed is tijdens de gebiedstafels anders gewaardeerd dan op basis van de indicatoren. Vastgoed is voornamelijk beoordeeld als in balans. Tijdens de gebiedstafel komt naar voren dat er sprake is van balans omdat de woningmarkt überhaupt al overstuur is en toerisme (recreatieve verhuur) hier volgens de deelnemers niet de oorzaak van lijkt te zijn.

Resultaten natuur

Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in IJmond

	Natuur			
Gemeente	*Overlast door bezoekers*	*Opvangcapaciteit*	Totaal	Gem
Beverwijk	5	4	9	6,0
Heemskerk	5	4	9	6,0
Velsen	5	4	9	6,0

Feitelijke analyse

- De scores voor het domein natuur in IJmond zijn het hoogst van alle gemeenten en deelregio's in de MRA. In IJmond is er weinig tot geen sprake van negatieve effecten door toegenomen drukte (overlast, verstoring, zwerfvuil, toegenomen kosten door o.a. handhaving) waargenomen door de terreinbeherende organisaties.
- Wanneer we kijken naar de opvangcapaciteit voor de meest ondernomen recreatieve activiteit wandelen, zien we dat de gemeenten in IJmond de minste tekorten van alle gemeenten hebben. In Heemskerk zien we zelfs een overschot van 384 wandelingen per gemeente.

Gebiedstafel

- Het beeld dat uit de gebiedstafel naar voren komt is uiteenlopend en verschilt daardoor met het beeld dat op basis van de data naar voren komt. Het domein van natuur wordt merendeel beoordeeld als normale pieken of zorgelijke pieken, maar ook deels als onderdruk, balans en structurele belasting (alle drie even vaak). Kortom, alle beoordelingen komen voor.
- Uit de toelichtingen bleek dat er knelpunten zijn in de draagkracht van natuur voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, maar dat er in andere gebieden in IJmond nog ruimte is voor bezoekers. De aandachtspunten dus op een lokaler schaalniveau binnen de deelregio.
- De gebiedstafels bevestigd daarbij de uitkomsten op basis van de beschikbare data, met daarbij een lokale duiding/nuance voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in IJmond

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte***	***Sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleidsmatige draagkracht***	**Totaal**	**Gem**
Beverwijk	5	3	1	1	**10**	**2,5**
Heemskerk	5	4	1	1	**11**	**2,8**
Velsen	3	5	1	3	**12**	**3,0**

Analyse beleidsmatige draagkracht

- In Beverwijk en Heemskerk wordt aangegeven dat er sprake is van veel ontwikkelruimte voor toerisme en dat de draagkracht (nog) nergens overschreden wordt (score 5). In Velsen is er nog beperkte ontwikkelruimte aanwezig (score 3).
- Het bestuurlijk sentiment (attitude ten aanzien van toerisme recreatie) is het hoogst in Velsen. Toerisme en recreatie wordt als kansrijk gezien. Gemiddeld in de MRA is de score 3,9. Beverwijk scoort lager en Heemskerk net rond het gemiddelde.
- In de gemeenten in IJmond is momenteel geen beleid om te sturen op balans, zij krijgen de score 1.
- In Beverwijk en Heemskerk zijn geen doelen bekend ten aanzien van groei, mindering of spreiding van toerisme en recreatie (score 1). In Velsen is er wel enigszins aandacht voor de kwantitatieve component van bestemmingsontwikkeling en spreiding van toerisme en recreatie (score 3).

Resultaten mobiliteit

Voor het thema mobiliteit is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Het beeld voor mobiliteit is op basis van de gebiedstafel uiteenlopend: het domein wordt het meest beoordeeld als normale pieken, maar ook zorgelijke pieken en onderdruk komt voor. De pieken doen zich vooral voor op zomerse dagen op wegen richting het strand en tijdens evenementen.
- Daarnaast wordt aangegeven dat er sprake is van onderdruk voor het OV, doordat de bereikbaarheid met het OV niet optimaal is of onvoldoende benut wordt. Er liggen kansen om de OV-bereikbaarheid te verbeteren (bijvoorbeeld bootverbinding vanuit Amsterdam of een NS-station in IJmuiden). Ook zijn bepaalde delen van het strand momenteel onbereikbaar en wordt gezien als kans om de drukte te spreiden naar andere stranddelen.

Resultaten erfgoed

Voor het thema erfgoed is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Het domein van erfgoed is tijdens de gebiedstafel het meest beoordeeld als onderdruk. Daarnaast is het domein, weliswaar minder vaak, ook beoordeeld als normale pieken en balans. De onderdruk geeft aan dat er indicatie is voor ontwikkelruimte en het benutten van kansen van toerisme en recreatie. Mogelijk kunnen bezoekers bijdragen aan de kosten voor beheer en onderhoud (behoud door ontwikkeling). Er is erfgoed in de regio dat nog benut kan worden, zoals bijvoorbeeld in Spaarnwoude.
- Er wordt aangegeven dat er soms sprake is van vandalisme bij specifiek de bunkers (normale pieken).

Beoordeling draagkracht per domein voor IJmond

In de onderstaande tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor IJmond, op basis van input deelnemers gebiedstafel

	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Erfgoed	○	○	○		
Vastgoed (woningmarkt)		○			
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	○	○			
Mobiliteit	○		○	○	
Openbare ruimte	○	○	○	○	
Natuur	○	○	○	○	○

Conclusies draagkracht

Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafel, en ondersteund met de analyse van verschillende indicatoren op het gebied van draagkracht, kunnen we het volgende concluderen:

In IJmond wordt overall gezien de draagkracht als gunstig beoordeeld. Dit blijkt uit de resultaten de gebiedstafel én de feitelijke analyse. Voor de stedelijke domeinen heeft IJmond een gemiddelde score in vergelijking met de overige regio's in de MRA. Voor natuur heeft IJmond samen met Zaanstreek-Waterland relatief gezien de minste tekorten aan opvangcapaciteiten en stijging van de drukte. Tegelijkertijd spelen er lokaal wel aandachtspunten in de natuur in IJmond, met name in de duinen (Nationaal Park Zuid-Kennemerland). Op locaties in de natuur elders in IJmond is er nog ruimte voor bezoekers. De resultaten van de gebiedstafel bevestigen de resultaten van de feitelijke analyse. Tijdens de gebiedstafel wordt daarnaast aangegeven dat er veelal sprake is van balans, onderdruk of normale pieken en de aandachtspunten beperkt zijn. Dit zijn met name lokale knelpunten (bijv. overlast in de openbare ruimte, of opstoppingen in het verkeer op drukke stranddagen of overlast bij bunkers), maar over het algemeen kan toerisme en recreatie nog verder ontwikkeld worden en bijdragen aan leefbaarheid en vitaliteit.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor IJmond? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. De belangrijkste uitkomsten:

- Op MRA-niveau wordt het verzamelen van data ten aanzien van bezoekers en het in kaart brengen van bezoekersstromen door bijvoorbeeld een druktemonitor als belangrijk gezien.
- Daarnaast wil de regio IJmond zich graag toeristisch-recreatief verder ontwikkelen en zien zij de samenwerking in de MRA behulpzaam op het gebied van digitale vindbaarheid van het aanbod, digitalisering, marketing en elkaar versterken vanuit het eigen DNA.
- Op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit is de samenwerking in de MRA belangrijk (OV, fietsroutes, waterverbinding, deelvervoer).
- Het delen van kennis over de gemeentegrenzen en deelregiogrenzen heen.
- Er is behoefte aan een spreidingsstrategie op hoofdlijnen in de MRA, waarbij de deelregio's en gebieden dit zelf verder kunnen specificeren en vanuit het eigen DNA kunnen ontwikkelen en regio's elkaar op die manier kunnen versterken.

6. Zaanstreek-Waterland

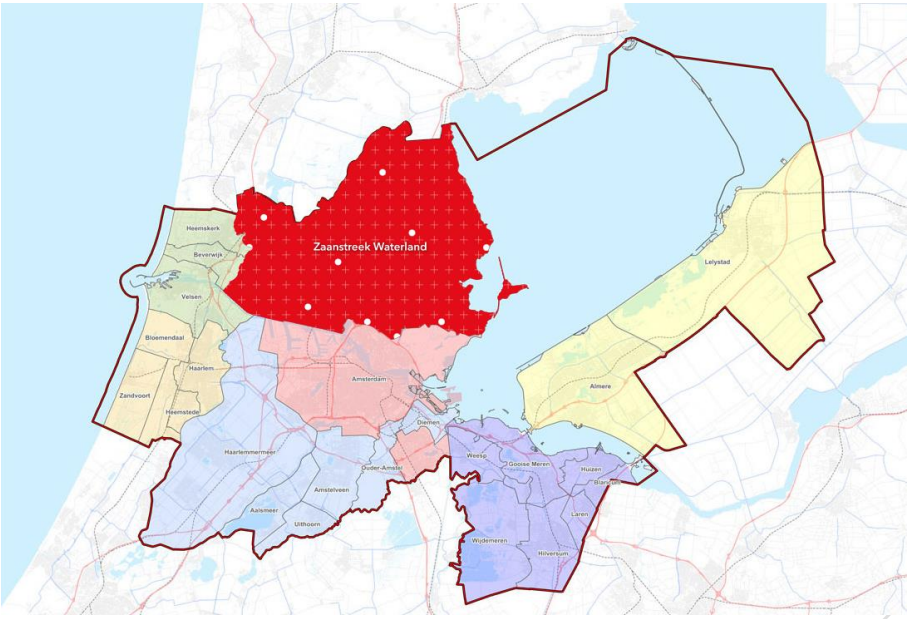

Omvang

Verblijf

Zaanstreek-Waterland kent een gemiddelde verblijfsomvang. Er zijn jaarlijks circa 1,2 miljoen overnachtingen in deze regio. De verblijfscapaciteit van bedden, kampeer- en huisjesterreinen is geschikt voor ongeveer 5.800 personen er zijn circa 1.317 AirBnB listings.

Binnen de regio zijn er gemeentelijke verschillen. De gemeenten aan de Zuiderzeekust, Edam-Volendam en Waterland, hebben de grootste omvang qua verblijf. Zaanstad, qua inwoners de grootste gemeente in de deelregio, heeft een relatief kleine verblijfsomvang, hoewel het absolute aantal overnachtingen ongeveer 346.000 bedraagt. Maar relatief gezien (gerelateerd aan de oppervlakte en aantal inwoners) zijn er relatief weinig verblijfsmogelijkheden en overnachtingen.

Indicatoren verblijf per gemeente

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Beemster	5,2	3.788	29	5
Edam-Volendam	298,3	13.463	26	4
Landsmeer	0	0	12	7
Oostzaan	59,8	7.072	43	3
Purmerend	16,1	465	16	2
Waterland	44,1	13.263	66	14
Wormerland	1,7	410	3	3
Zaanstad	46,7	2.217	10	4

Dagrecreatie

Met onder meer 146 dagattracties en 771.100 bezoekers aan evenementen per jaar kent Zaanstreek-Waterland na Amsterdam en Zuid-Kennemerland de grootste toeristisch-recreatieve omvang in de MRA. Dit geeft aan dat het dagrecreatief aanbod gerelateerd aan het aantal inwoners en hectares in deze deel-regio groter is dan elders in de MRA (m.u.v. Amsterdam en Zuid-Kennemerland). De regio heeft een aantal hotspots en kleinere bezienswaardigheden voor toeristen, en is populair bij recreanten. Kenmerken van het aanbod zijn het cultureel en industrieel erfgoed, en een aantrekkelijk Hollands landschap met vele mogelijkheden om te wandelen, fietsen en/ of varen (zo'n 800 kilometers aan recreatieve routes liggen in deze regio).

Er bestaan (vanzelfsprekend) onderlinge verschillen tussen de gemeenten en binnen de gemeenten. Deze verschillen hangen (vaak) samen met de aan/- afwezigheid van unique selling points. Edam-Volendam en Waterland springen er in deze regio uit qua dagrecreatieve omvang. In deze gemeenten vinden we hotspots, zo ontvangt Edam-Volendam veel dagbezoekers (jaarlijks circa 1,4 miljoen), onder meer uit Amsterdam. Deze dagrecreatieve druk zorgt voor piekbelasting. Iets zuidelijker gelegen zijn Het Twiske en Marken beide grote trekpleisters, deze gebieden trekken respectievelijk jaarlijks circa 1,2 - 1,6 miljoen[26] en 400.000 bezoeken.[27]

Ook Zaanstad en Beemster scoren (boven) gemiddeld op omvang van dagrecreatie. Dit hangt samen dagbezoeken aan de Zaanse Schans (2,5 miljoen bezoekers per jaar) en evenementen. Daarentegen kennen Landsmeer en Wormerland een relatief lage omvang vanuit toerisme en recreatie. Voor Landsmeer is deze relatief lage omvang tegenstrijdig met het aantal bezoekers die Het Twiske jaarlijks verwelkomt. Naast Het Twiske ligt Ilperveld ook (voor een deel) in Landsmeer, een natuurgebied met een dagrecreatief aanbod.

Indicatoren dagrecreatie per gemeente

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Beemster	0,002	0,012	0,21	0	1,93	27	2.565
Edam-Volendam	0,017	0,123	0,27	22	1,28	11	1.921
Landsmeer	0,001	0,003	0,11	1.592	0,17	30	0
Oostzaan	0,003	0,006	0,45	3.817	0,08	15	2.460
Purmerend	0,012	0,013	0,05	4.771	0,14	28	1.807
Waterland	0,006	0,062	0,43	76	0,81	14	0
Wormerland	0,001	0,009	0,05	229	0,47	16	0
Zaanstad	0,005	0,037	0,05	229	0,27	34	3.065

Conclusies huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

Zaanstreek-Waterland scoort qua omvang binnen de MRA gemiddeld, met als opmerking dat de oostelijke gemeenten een wat grotere omvang hebben en de westelijk een relatief wat kleinere omvang.
Vergelijken we de omvang van verblijf met die van dagrecreatie, dan zien we dat die voor dagrecreatie relatief wat groter is dan voor verblijf. In veel andere regio's in de MRA is dat omgekeerd (in verhouding meer verblijf dan vermaak). Vooral Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam en Beemster hebben relatief gezien een hogere dagrecreatieve omvang dan verblijfsrecreatieve omvang. In Waterland zien we juist wel een grotere verblijfsomvang.

26 https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20210627_12761379?utm_source=google&utm_medium=organi

27 Toeristische Visie 2015-2021 (Gemeente Waterland)

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van Zaanstreek-Waterland

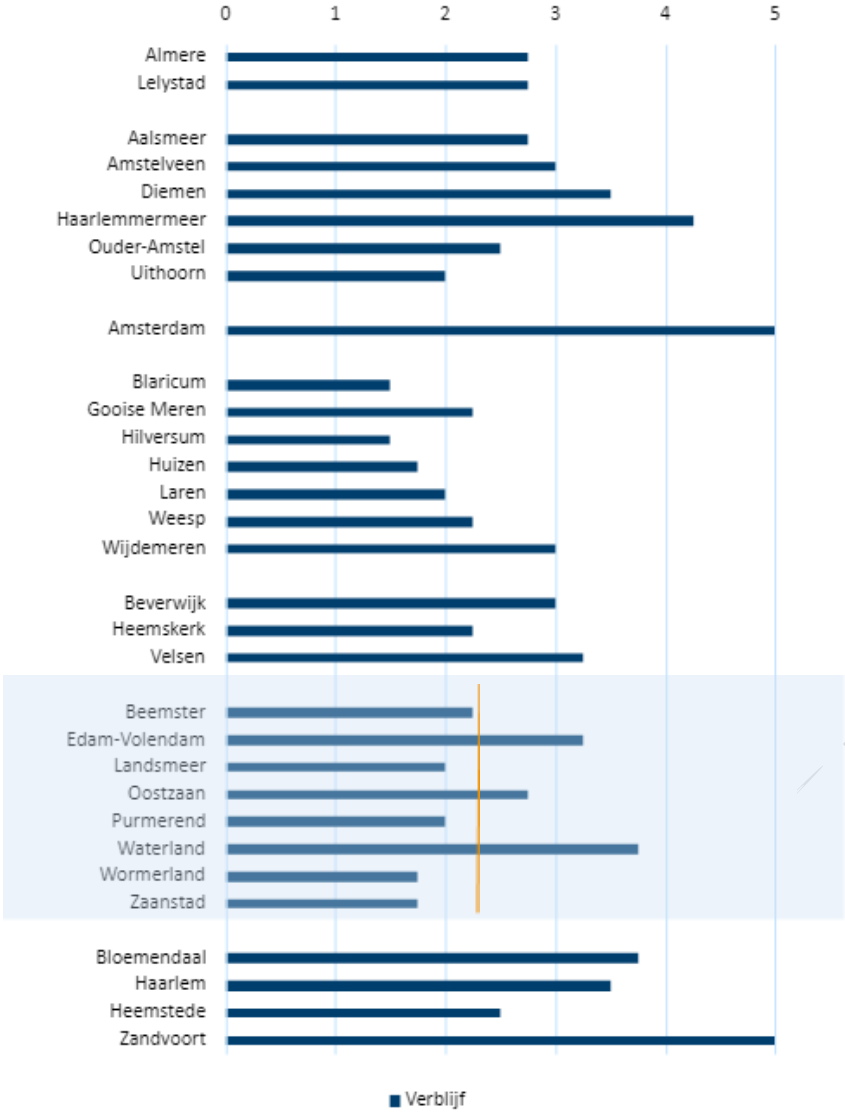

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van Zaanstreek-Waterland

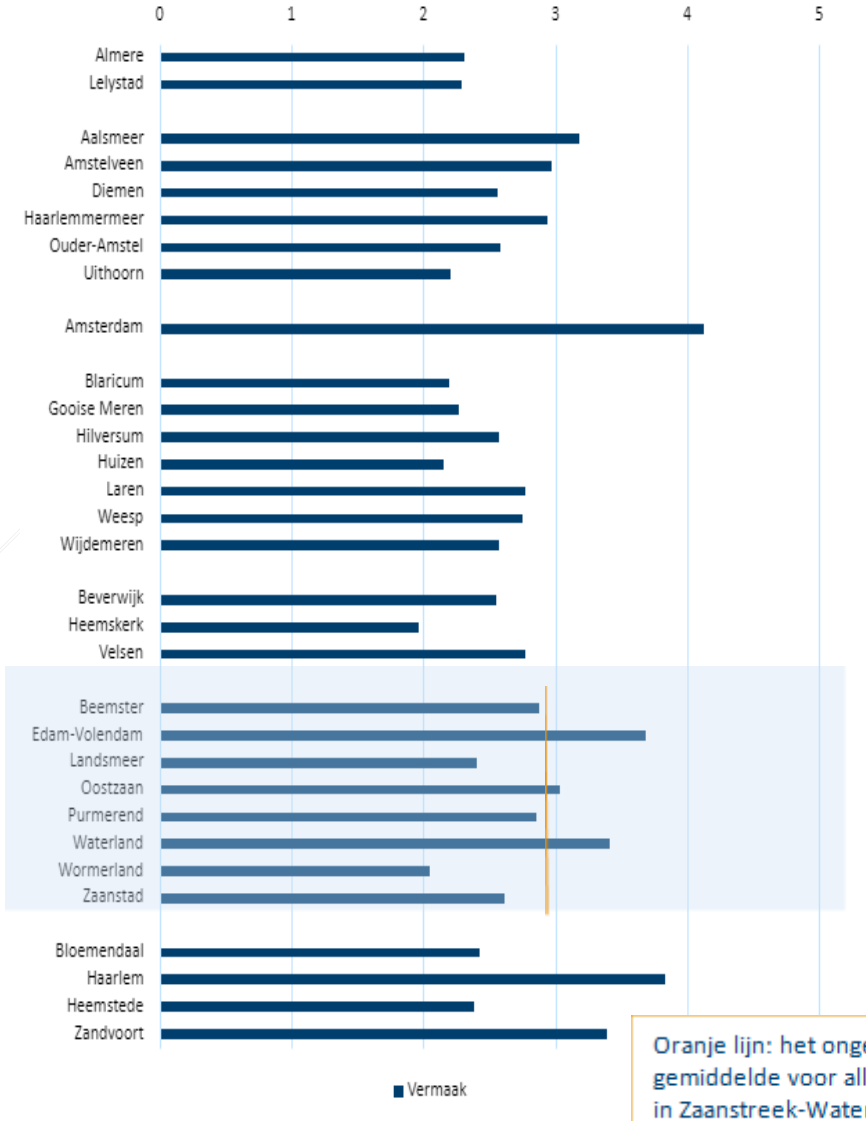

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde voor alle gemeenten in Zaanstreek-Waterland.

Verwachte bevolkingsgroei 2030

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 in Zaanstreek-Waterland

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei tot 2030
+6,7%	23.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- In totaal komen er in de MRA naar verwachting circa 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 105.000 in Amsterdam. In regio Zaanstreek-Waterland komen er circa 23.000 inwoners bij (zie tabel).
- Binnen de regio Zaanstreek-Waterland verschilt de bevolkingsgroei per gemeente. In Beemster (+23,1% +2245 inwoners), Purmerend (+8,4% +6750 inwoners) en Zaanstad (7,2% +11.210 inwoners) wordt een groei verwacht, terwijl in Oostzaan een kleine afname van het aantal inwoners wordt verwacht (-2,1%, 210 inwoners).
- Recreanten houden zich niet aan gemeentegrenzen. Zowel inwoners van de MRA als inwoners van eigen gemeenten of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten voor Zaanstreek-Waterland. De gemeente Amsterdam groeit tot 2030 met ca 105.000 inwoners, die voor een deel ook naar deze regio zullen komen om te recreëren.

Ontwikkeling toerisme

In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven, voor het aantal overnachtingen en gasten op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

De prognoses zijn gemaakt voor de COROP-gebieden vanwege de beschikbaarheid van overnachtingscijfers. Zaanstreek-Waterland behoort tot twee COROP-gebieden. Het COROP-gebied Zaanstreek valt hier volledig onder. Ook omvat Zaanstreek-Waterland een deel van COROP Groot-Amsterdam. Groot-Amsterdam bestaat in totaal uit 13 gemeenten, waaronder Amsterdam. Aangezien (gemeente) Amsterdam de prognose voor Groot-Amsterdam beïnvloedt, zijn de prognoses berekend minus de cijfers van Amsterdam. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor COROP-gebieden Groot-Amsterdam (excl. gemeente Amsterdam) en Zaanstreek, weergegeven voor overnachtingen en gasten

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Gasten (G-A)	26%	39%
Gasten (Z)	26% - 32%	23%
Overnachtingen (G-A)		39%
Overnachtingen (Z)		46%

** Z: Zaanstreek, G-A: Groot-Amsterdam, excl. gemeente Amsterdam.*

- Naar verwachting zal de omvang van verblijfstoerisme (blijven) groeien in de Zaanstreek-Waterland.
- Op basis van het Perspectief 2030 verwachten we een groei van 26% - 32% voor beide COROP-gebieden.
- Op basis van de trendmatige groei (ontwikkeling van gasten en overnachtingen in het verleden) (post-corona), verwachten we een toename van 23% tot 39% van het aantal gasten en 39% tot 46% van het aantal overnachtingen.
- Beide prognose geven een bandbreedte weer waarbinnen het toerisme zich mogelijk gaat ontwikkelen. De daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt af van o.a. beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie af. Daarnaast zijn dagbezoekers uit de MRA of elders

in Nederland ook een bezoekersgroep die de toekomstige situatie nog kunnen beïnvloeden.

Conclusies toekomstige situatie toeristisch-recreatieve omvang

- Het aantal overnachtingen en het aantal inwoners neemt toe, waardoor de toeristisch-recreatieve omvang zal toenemen.
- De groei legt een grotere druk op de al bestaande beschikbare ruimte. Wat dit betekent voor het ontwikkelingsperspectief van de MRA is opgenomen in hoofdstuk 7. Belangrijk is de groei te monitoren en hierop grip te houden, zodat optimaal wordt bijgedragen aan o.a. spreiding.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).

- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio.
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven de indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in Zaanstreek-Waterland (een hoge score betekent gunstig en een lage score ongunstig)

	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Gemeente	*Waardering winkelaanbod*	*Afstand tot voorzieningen*	*Tevredenheid met buurt*	*Overlast door anderen in buurt*	*Overlast door vervuiling*	*Prijzenstijging woningen*	*Leegstand winkels*	Totaal	Gem
Beemster	2	2	5	5	5	3	5	**27**	**4**
Edam-Volendam	5	2	4	4	4	5	4	**28**	**4**
Landsmeer	4	2	3	3	3	1	5	**21**	**3**
Oostzaan	4	3	4	5	5	3	5	**29**	**4**
Purmerend	5	4	2	2	2	3	1	**19**	**3**
Waterland	1	1	4	5	5	5	5	**26**	**4**
Wormerland	4	1	3	4	4	4	5	**25**	**4**
Zaanstad	4	3	1	1	1	3	2	**15**	**2**

Sociaaleconomische draagkracht (leefbaarheid)

Feitelijke analyse

- Zaanstreek-Waterland komt op de indicatoren voor het sociaaleconomische domein relatief hoog uit, in lijn met IJmond en Zuid-Kennemerland. Als grote stad scoort Zaanstad lager op dit punt, wat in lijn is met andere grote steden binnen de MRA.
- Wel moet rekening gehouden worden met de hotspots binnen de deelregio: Zaanse Schans, Volendam en Marken. Bij de hotspots zijn zorgelijke pieken aanwezig op drukke dagen en balans/ normale pieken op de overige dagen. Er is behoefte aan versterking van de balans tussen het aantal bezoekers en inwoners in die gebieden.
- Hiernaast zijn er kernen in de regio waar toename van bezoekers kan bijdragen aan de vitaliteit en leefbaarheid.

Gebiedstafel

- Het beeld vanuit de gebiedstafel komt in grote lijnen overeen met de uitkomsten van de feitelijke analyse.
- Het algemene beeld is dat toerisme nu geen afbreuk doet aan leefbaarheid en levendigheid en daaraan zelfs (nog meer) kan bijdragen. De hotspots zijn wel belangrijke aandachtsgebieden.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse

- Op Overlast door vervuiling in de buurten zien we in de deelregio veel verschillen tussen de gemeenten, Zaanstad en Purmerend geven de laatste score (relatief meer overlast door vervuiling). De meer landelijke gemeenten (met kleinere kernen) geven een meer gunstige score.

Gebiedstafel

- In Zaanstreek-Waterland vinden we zowel normale als zorgelijke pieken ten aanzien van bezoekers in de openbare ruimte. Ook is er balans en onderdruk. Er zijn dus grote lokale verschillen. De zorgelijke pieken zijn lokaal bij de drie hotspots in deze regio: Volendam, de Zaanse Schans en Marken. Andere pieken zijn ook te zien bij bijvoorbeeld theetuin de Neckermolen in Wijdewormer. Grote groepen passen daar niet, terwijl er voor individuele bezoekers wel voldoende ruimte is.
- Het overall beeld van de openbare ruimte is gemiddeld tot positief.

Vastgoed (woningmarkt en winkelleegstand)

Feitelijke analyse

- De deelregio kent zowel gemeenten waar de stijging van de vastgoedprijzen tot de laagste categorie hoort (Landsmeer) en ook gemeenten de hoogste prijsstijgingen gezien worden (Edam-Volendam en Waterland).
- De winkelleegstand in de regio is over het algemeen beperkt (score 4 of 5), maar de gemeenten Purmerend (score 1, behoort tot de gemeenten met de hoogste leegstand) en Zaanstad (score 2) hebben te kampen met meer leegstand.

Gebiedstafel

- Uit de gebiedstafel kwam naar voren dat ontwikkeling van het toerisme kan bijdragen aan het verminderen van de winkelleegstand (o.a. in Purmerend en Zaanstad).
- Er zijn enkele zorgen over toename van toeristisch- recreatieve verhuur van woningen (Waterland heeft relatief veel airbnb listings). Als dit tot overlast leidt, dan is dat beperkt.
- Over het geheel genomen wordt aangegeven dat hier sprake is van balans.

Resultaten natuur- en recreatiegebied

Kwintielscores indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in Zaanstreek-Waterland

Gemeente	Natuur		Totaal	Gem
	Overlast door bezoekers	*Opvangcapaciteit*		
Beemster	5	4	**9**	**4,5**
Edam-Volendam	5	3	**8**	**4**
Landsmeer	5	3	**8**	**4**
Oostzaan	5	4	**9**	**4,5**
Purmerend	5	4	**9**	**4,5**
Waterland	5	3	**8**	**4**
Wormerland	5	3	**8**	**4**
Zaanstad	5	2	**7**	**3,5**

Feitelijke analyse

- In de deelregio Zaanstreek-Waterland ervaren beheerders relatief weinig overlast door bezoekers in natuur- en recreatiegebieden.
- De opvangcapaciteit voor recreatie in natuur- en groengebieden is hier gunstig (de tekorten zijn hier relatief klein), met uitzondering van Zaanstad dat relatief weinig buitengebied heeft en wel veel inwoners. Hierbij is het wel van belang rekening te houden met de beperkte ontwikkelruimte in de Natura-2000 gebieden.

Gebiedstafel

- Over het algemeen wordt voor Zaanstreek-Waterland aangegeven dat de negatieve effecten voor het element natuur beperkt zijn, en dat is er sprake van balans. Er worden relatief weinig negatieve effecten ervaren van de stijging van het aantal bezoekers in natuurgebieden en drukte door waterrecreanten. De impact van de recreanten op de natuur wordt beperkt door het moerassig karakter van de gebieden, waardoor de toegankelijkheid beperkt wordt.

- Het Twiske is een gebied waar zich volgens de deelnemers wel eens (zorgelijke) pieken voordoen (verschilt per tijd en locatie).
- In weekenden/ op zonnige dagen is sprake van piekmomenten in het Purmerbos. Hier wordt gestreefd naar een sterke(re) balans tussen stad en groen (visie leefbare stad), onder meer door openbare ruimte en parken met elkaar te verbinden. Hierdoor moet de draagkracht van openbaar groen en natuur versterkt worden.
- Er wordt aangegeven dat de normale en zorgelijke pieken van nu de structurele druk voor de toekomst weergeeft, gezien de groei van het aantal inwoners in de MRA. Dit vraagt om voorzieningen in en rondom de natuur om de recreatieve druk te kunnen blijven opvangen.
- Zaanstreek-Waterland heeft een divers landschap dat weliswaar kwetsbaar is, maar ook op diverse plekken nog onontdekt.
- Het algemene beeld voor op basis van beschikbare bronnen wordt bevestigd door de uitkomsten van de gebiedstafel.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in Zaanstreek-Waterland

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Landsmeer	3	3	1	1	8	2,0
Oostzaan	3	3	1	3	10	2,5
Beemster	3	5	1	5	14	3,5
Waterland	3	3	5	3	14	3,5
Purmerend	5	5	1	5	16	4,0
Wormerland	5	5	1	5	16	4,0
Edam-Volendam	3	4	5	5	17	4,3
Zaanstad	3	5	5	5	18	4,5

Feitelijke analyse

- Zaanstreek-Waterland scoort relatief goed op het element beleidsmatige aandacht. Purmerend en Wormerland geven aan nog veel ontwikkelruimte te hebben voor toerisme (score 5), in de andere gemeenten is die er beperkt of onder voorwaarden (score 3).
- Voor 'sentiment' is gekeken in de coalitieakkoorden. Toerisme en recreatie worden overal genoemd, waarbij er bij veel gemeenten aandacht is voor zowel de kansen als de opgaven.
- Drie van de 8 gemeenten sturen op balans (score 5).
- Bijna alle gemeenten hebben richtinggevende kwantitatieve doelen op het gebied van recreatie en / of toerisme (score 3 of 5).

Resultaten mobiliteit

Feitelijke analyse

Voor dit thema is geen kwantitatieve feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Binnen de deelregio zijn er plaatselijke (lokale) aandachtspunten als het gaat om mobiliteit in relatie tot toerisme en recreatie. Bij de hotspots, zoals de Zaanse Schans, Volendam en Marken, maar op drukke momenten zijn bijvoorbeeld ook opstoppingen of parkeeroverlast.
- Sommige delen van Zaanstreek-Waterland zijn niet goed bereikbaar met het openbaar vervoer.
- Bij de ontwikkeling van toeristisch-recreatief aanbod is bereikbarheid en voldoende ruimte voor parkeren, wandelaars en fietsers een voorwaarde (bijvoorbeeld Beemster en bij ander erfgoed).

Resultaten erfgoed

Feitelijke analyse

Voor dit thema is geen kwantitatieve feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Over het algemeen is de beoordeling van het domein erfgoed in balans. Wel bestaan er lokale verschillen.
- In Beemster, Purmerend, Wormerland en Zaanstad zijn er meer kansen om toerisme en recreatie (op een duurzame manier) in te zetten voor behoud van het erfgoed.
- Door de gemeente Zaanstad wordt aangegeven dat er sprake is van schade aan erfgoed en wachtrijen voor erfgoedattracties (Zaanse Schans). In andere gemeenten in de deelregio is dit niet of minder aan de orde.

Beoordeling draagkracht per domein voor Zaanstreek-Waterland

In de onderstaande tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor Zaanstreek-Waterland, op basis van input deelnemers gebiedstafel

Zaanstreek-Waterland	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Erfgoed		○			
Vastgoed (woningmarkt)		○			
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)			○	○	
Mobiliteit			○		
Openbare ruimte				○	
Natuur			○		

Conclusies draagkracht

- Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafels en beschikbare data, concluderen we dat de draagkracht overall gunstig is. Tegelijkertijd twee typen aandachtspunten:
    - Op de **hotspots (Zaanse Schans, Volendam, Marken en Het Twiske)** is aandacht gewenst voor de sociaaleconomische leefbaarheid, mobiliteitsknelpunten en de openbare ruimte. Bewoners ervaren overlast en de leefbaarheid moet versterkt worden. Qua mobiliteit moet gedacht worden aan duurzame mobiliteit en beperken van overlast door reguleren of organiseren van de verkeersstromen.
    - Buiten de hotspots zijn er mogelijkheden om het bestaande erfgoed, de kernen en het landschap beter te benutten voor recreatie en toerisme.
- De overige domeinen (erfgoed, vastgoed, natuur en beleidsmatig) worden over het algemeen gunstig beoordeeld. Er spelen mogelijk nog wel bepaalde (lokale) knelpunten.
- De draagkracht voor de natuur is relatief gunstig, maar aan de andere kant beperkt door de vele Natura-2000 en BPL gebieden.
- Van alle domeinen hebben erfgoed en natuur de hoogste score op basis van beschikbare data. Dit wordt bevestigd door de uitkomsten uit de gebiedstafel met daarbij de toelichting dat het domein in balans is (geen knelpunten of aandachstpunten), maar ook dat de potentie van erfgoed en de natuur nog beter benut kunnen worden.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor Amsterdam? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. Onderwerpen die hieruit kwamen zijn:

- Uitgangspunt van samenwerking op dit onderwerp binnen de MRA is dat gemeentegrenzen er niet toe doen voor bezoekers en inwoners. Dit vraagt om een strategie die het 'denken buiten de gemeentegrenzen' ondersteunt.
- Het is belangrijk naar elkaar door te verwijzen, elkaars informatie te ontsluiten en gezamenlijk 'logische' bezoekersstromen proberen vorm te geven.
- Op MRA-niveau is het van belang om gezamenlijk marketing/ promotie op te pakken.
- Beter monitoren en inzichtelijk maken van het aanbod en data van bezoekersstromen en de beperkte capaciteit van gemeenten op dit punt (deels) op te vangen.
- Bereikbaarheid en mobiliteit moet op MRA-schaal worden opgepakt, denk aan OV, het fietsnetwerk of het doortrekken van de noordzuidlijn. Hiermee vergroot je de bereikbaarheid en nabijheid voor recreatie. Zorg ervoor dat ideeën uit andere regio's op dit onderwerp worden benut, wellicht spelen hier dezelfde opgaven. Kortom, kennisdeling binnen de MRA maar ook kennis van buiten de MRA ophalen.
- Product- en bestemmingsontwikkeling regionaal afstemmen op basis van DNA en identiteit van Zaanstreek-Waterland. Elke deelregio en bestemming focus op de eigen kwaliteiten.
- Hierbij ook samen goede kaders vaststellen, bijvoorbeeld ten aanzien van duurzame mobiliteit. Bijvoorbeeld bij (toeristisch-recreatieve) ontwikkeling: 'ja, mits fietsmobiliteit wordt gestimuleerd'.
- In MRA-verband samenwerken om de impact van Amsterdamse bezoekers en inwoners (en Amsterdams beleid) in de regio te kunnen inschatten (waterbedeffect), en daarop te anticiperen.

7. Zuid-Kennemerland

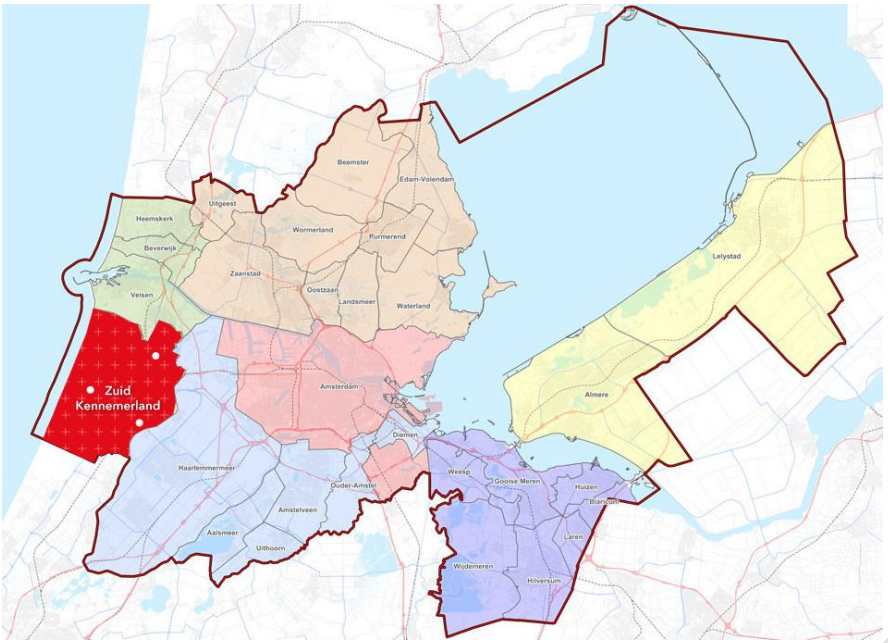

Omvang

Verblijf

Zuid-Kennemerland heeft vergeleken met de andere MRA deelregio's een relatief grote omvang van verblijf. Na Amsterdam is de omvang het hoogst in Zuid-Kennemerland. In onderstaande tabel zijn vier waarden weergegeven voor verblijf.

Gemeentelijke waarden van indicatoren verblijf

Gemeente	Aantal overnachtingen per ha	Aantal overnachtingen per 1.000 inwoners	Aantal slaapplaatsen per 1.000 inwoners	Aantal Airbnb listings per 1.000 inwoners
Bloemendaal	105,1	17861	39	9
Haarlem	171,1	3100	49	10
Heemstede	-	-	34	6
Zandvoort	311,8	58785	140	39

Binnen de deelregio Zuid-Kennemerland zijn er verschillen per gemeente. In Zandvoort is het element van verblijf het meest omvangrijk en in Heemstede het minst omvangrijk. Daarnaast valt op dat Zandvoort samen met Amsterdam het meest omvangrijk is ten aanzien van verblijf van alle gemeenten in de MRA. De grote omvang van Zandvoort is te verklaren door het relatieve kleine aantal inwoners van de gemeente (zeker ten opzichte van Amsterdam) en een hoog aantal overnachtingen, slaapplaatsen en particuliere verhuur in relatie tot inwoners en oppervlakte.
Met uitzondering van Heemstede, hebben alle gemeenten in Zuid-Kennemerland een relatief grote omvang in vergelijking met alle andere gemeenten in de MRA.

Dagrecreatie

Ook voor dagrecreatie heeft Zuid-Kennemerland na Amsterdam de hoogste omvang van dagrecreatie. Er zijn duidelijke verschillen per gemeente in Zuid-Kennemerland. In Haarlem is de omvang van dagrecreatie en cultuur namelijk omvangrijk en in Bloemendaal en Heemstede juist minder. Haarlem behoort zelfs tot de gemeenten met de grootste omvang van de MRA (samen met Amsterdam en Edam-Volendam).

Dit komt o.a. door het relatief grote aantal horeca- en winkelvoorzieningen in Haarlem (zie ook tabel op de volgende pagina), door het aantal

monumenten (0,402 per ha) en het aantal bezoekers aan evenementen (7.403 per 1.000 inwoners). Dit is in Haarlem groter dan gemiddeld in de MRA. In Bloemendaal is de omvang relatief klein. Het aantal attracties per ha is met 0,001 minder omvangrijk dan gemiddeld in de MRA. Wel is het aantal bezoekers aan natuur- en recreatiegebieden en het aantal horecabanen omvangrijk in Bloemendaal, maar de overige indicatoren scoren relatief lager.Voor Heemstede geldt dat alle indicatoren wat lager dan gemiddeld scoren in vergelijking met overige gemeenten in de MRA, maar dat er geen echte uitschieters van lage omvang zijn. Het aantal monumenten per hectare is hier een uitzondering op, dit is namelijk met 0,004 groter dan gemiddeld in de MRA, maar de overige indicatoren van omvang van dagrecreatie scoren relatief laag.

In Zandvoort is het vermaak ook relatief omvangrijk in vergelijking met andere gemeenten in de MRA. Hier zien we vooral een groot aandeel toeristische bestedingen in de retail (0,45 per 1.000 inwoners) en omvangrijk aantal horecabanen (77 per 1.000 inwoners) en bezoekers aan evenementen (23.211 per 1.000 inwoners).

Gemeentelijke waarden van parameters dagrecreatie en cultuur

Gemeente	Attracties per ha	Monumenten per hectare	Toeristische bestedingen retail per 1.000 inwoners	Bezoeken per ha natuur en recreatie	Km recreatieve routenetwerken per ha	Horecabanen per 1.000 inwoners	Bezoekers evenementen per 1.000 inwoners
Bloemendaal	0,001	0,068	0,11	2.659	0,02	34	2.008
Haarlem	0,009	0,402	0,13	18.895	0,15	25	7.403
Heemstede	0,004	0,119	0,04	-	0,08	13	-
Zandvoort	0,002	0,004	0,45	1.069	0,01	77	23.211

Huidige situatie toeristisch-recreatieve omvang

In de figuren op de volgende pagina's is de omvang voor verblijf en dagrecreatie weergegeven voor alle gemeenten in de MRA. Dit betreffen kwintielscores (1 t/m 5) waarbij de ruwe data per gemeente is omgezet naar een score. De gemeenten in Zuid-Kennemerland en het ongewogen gemiddelde voor de deelregio zijn hierin uitgelicht.

Omvang verblijf voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio

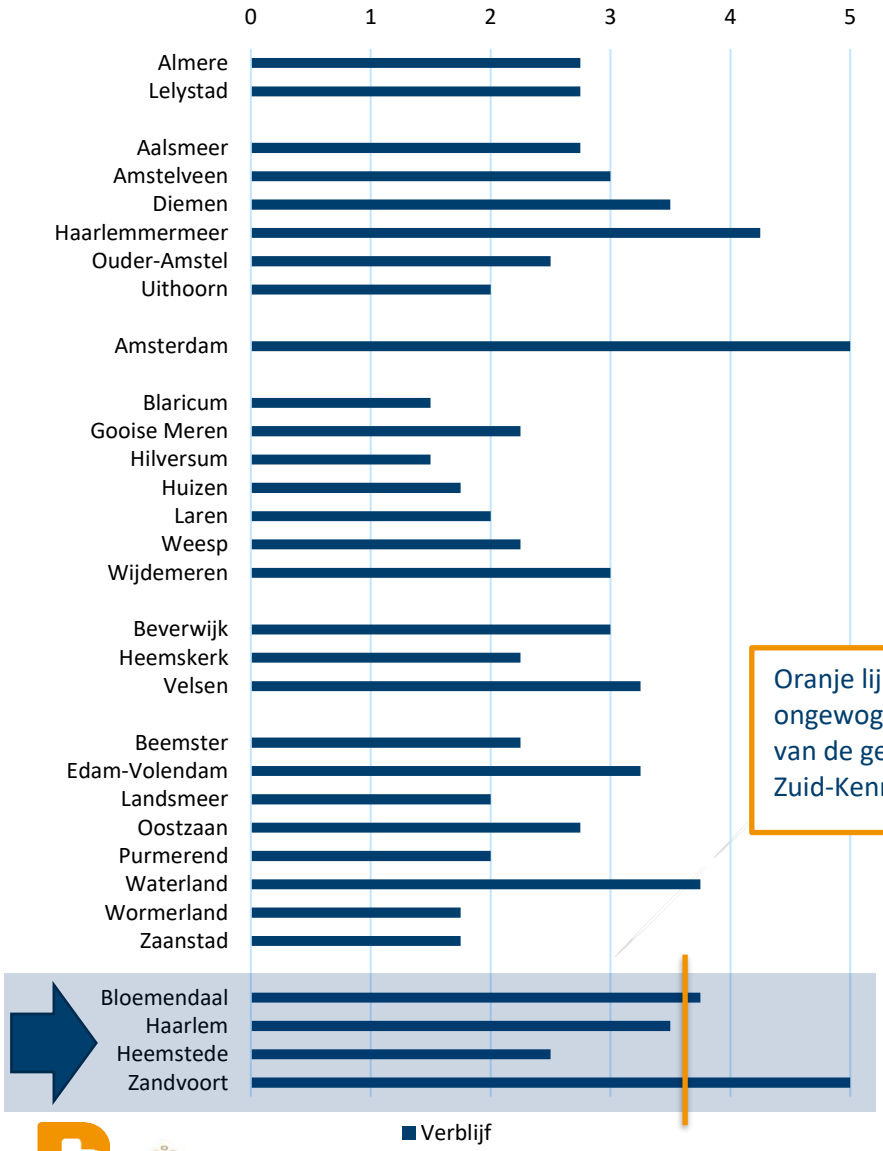

Oranje lijn: het ongewogen gemiddelde van de gemeenten in Zuid-Kennemerland

Omvang dagrecreatie voor alle gemeenten (gegroepeerd per deelregio) en het ongewogen gemiddelde van de deelregio.

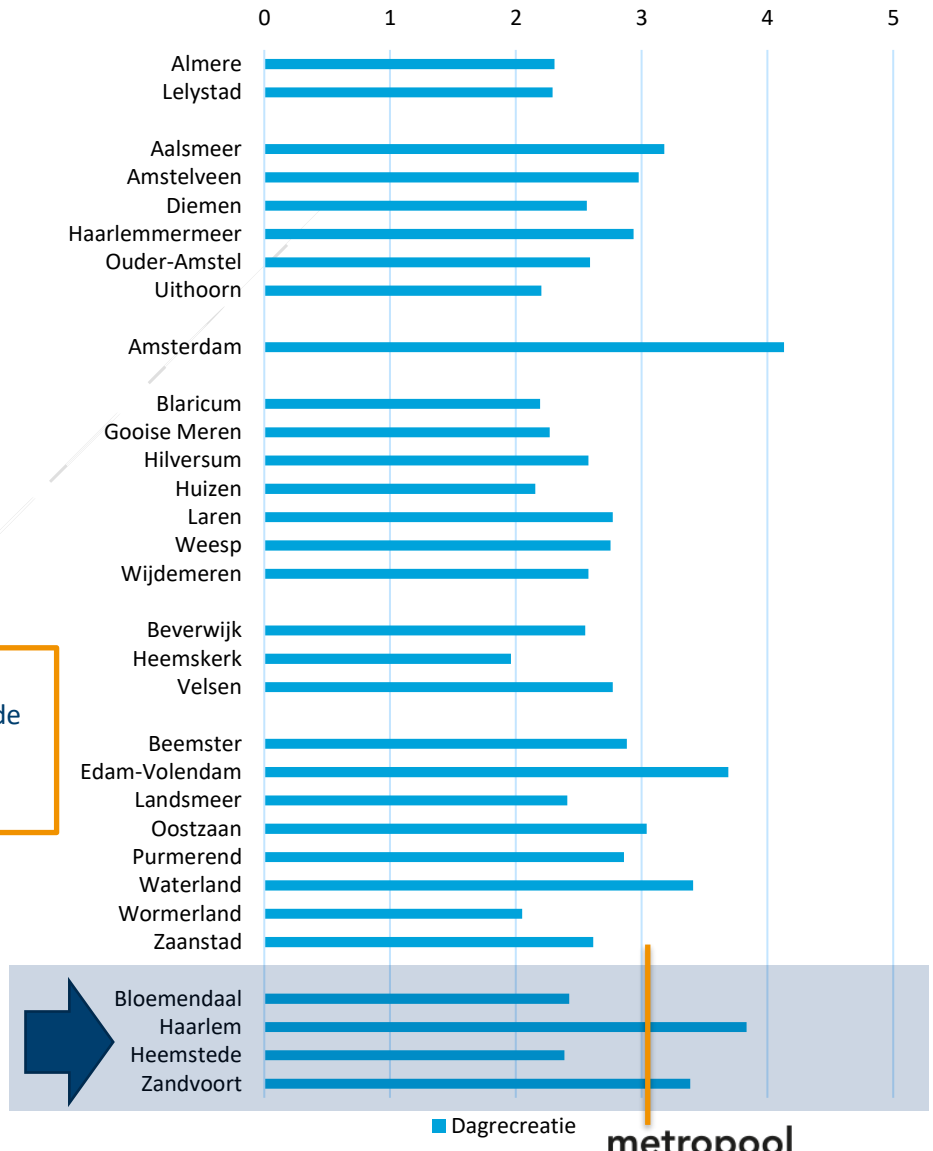

Verwachte bevolkingsgroei 2030
De verwachte bevolkingsgroei voor Zuid-Kennemerland is in onderstaande tabel weergegeven.

Verwachte bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019 Zuid-Kennemerland

% bevolkingsgroei in 2030 t.o.v. 2019	Absolute bevolkingsgroei in 2030
+6,6%	15.000

(Bron: Verstedelijkingsstrategie Noord-Holland, 2021)

- Voor de regio Zuid-Kennemerland wordt een groei van de bevolking verwacht van 15.000 inwoners in 2030 ten opzichte van 2019, dat is 8%. De bevolkingsgroei verschilt per gemeente in Zuid-Kennemerland. De sterkste groei wordt verwacht in Haarlem (+8%), gevolgd door Bloemendaal (+4,7%). In Heemstede is de verwachte groei 3,2% en in Zandvoort is dit 1,9%.
- In totaal in de MRA komen er naar verwachting 266.000 inwoners bij, waarvan ongeveer 100.000 in Amsterdam.
- Recreatie is niet afgebakend tot gemeentegrenzen. Zowel inwoners van MRA als inwoners van de eigen gemeente of deelregio (of andere aangrenzende gemeenten buiten de MRA) zijn potentiële recreanten in Zuid-Kennemerland

Ontwikkeling toerisme
In de tabel rechts in beeld zijn de groeipercentages weergegeven, voor het aantal overnachtingen en gasten op basis van twee prognoses, die samen een hoog en laag scenario schetsen voor de mogelijke ontwikkeling van toerisme. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 7 voor een uitgebreide toelichting van de werkwijze.

Groeipercentages 2030 t.o.v. 2019 voor Zuid-Kennemerland, weergegeven voor overnachtingen

	Prognose o.b.v. Perspectief 2030 NBTC	Prognose o.b.v. Trendmatige groei 2013-2019 (post-corona)
Overnachtingen		19%
Gasten	45%	20%

- Naar verwachting zal de omvang van verblijfstoerisme (blijven) groeien in de deelregio.
- Op basis van de nationale toekomstverwachting van het NBTC (Perspectief 2030) wordt een forse groei van 45% verwacht voor kustregio's in 2030 t.o.v. 2019. Op basis van de ontwikkeling in het verleden (trendmatige groei) is de groei beperkter, namelijk 19% voor overnachtingen en 20% voor gasten.
- Deze prognoses geven een bandbreedte weer maar de daadwerkelijke groei van het aantal overnachtingen en verblijfsgasten hangt van o.a. beleid (in hoeverre wil de deelregio dit accommoderen), de capaciteit (in hoeverre kan de deelregio dit accommoderen) en de onzekerheden rondom de coronapandemie af.
- Het aantal overnachtingen neemt sterker toe dan het aantal inwoners, dat betekent dat aantal overnachtingen in de deelregio in verhouding tot het aantal inwoners in Zuid-Kennemerland.

Conclusies toeristisch-recreatieve omvang
- De omvang van dagrecreatie is in Zuid-Kennemerland groter dan de omvang van verblijf. Dit geldt vooral voor de gemeenten Bloemendaal en Zandvoort. In Haarlem is de dagrecreatie omvangrijker en in Heemstede is dit ongeveer gelijk.
- Zuid-Kennemerland heeft qua verblijf en dagrecreatie een relatief hoge omvang. Voor beide elementen heeft de regio na Amsterdam de hoogste omvang in vergelijking met andere regio's binnen de MRA.

- In de toekomst zal naar verwachting het aantal inwoners in absolute zin met 15.000 toenemen, waardoor de druk op het recreatieve aanbod in de regio zal toenemen. Daarnaast groeit ook het inwoneraantal van de MRA als geheel en recreëren zij ook buiten de deelregio waarin zij wonen of overnachten.
- De bandbreedte waarbinnen het toerisme naar verwachting zal ontwikkelen is tussen de 20% en 45% toename van het aantal verblijfsgasten in 2030 ten opzichte van 2019. Dit zorgt tevens voor een toename van de druk op de beschikbare ruimte en het toeristische aanbod.

Uitgangspositie draagkracht

De ruwe data die zijn gebruikt voor draagkracht zijn in bijlage 5 opgenomen en vormen de basis voor de analyse van de elementen die onderdeel zijn van de draagkracht. Om van de onderzoeksgegevens (ruwe data) tot bruikbare en (op MRA-schaal) vergelijkbare gegevens te komen, is een analyse uitgevoerd die bestaat uit onderstaande stappen:

- Van ruwe data naar kwintielscores (1 t/m 5) per (sub)indicator per gemeente (standaardiseren).
- Van scores per gemeente naar kwintielscores per deelregio;
- Duiding van de resultaten van de feitelijke analyse op niveau van de deelregio en vergelijking met de uitkomsten uit de gebiedstafel.

We beschrijven indicatoren voor de volgende clusters van domeinen:

- Stedelijk gebied: domeinen openbare ruimte, leefbaarheid en vastgoed;
- Natuur- en recreatiegebied;
- Beleid;
- Mobiliteit;
- Erfgoed.

De beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels is weergegeven in het laatste deel.

Resultaten stedelijk gebied

Kwintielscores indicatoren stedelijke domeinen, per gemeente in Zuid-Kennemerland

	Sociaaleconomisch				Openbare ruimte	Vastgoed			
Gemeente	***Waardering winkelaanbod***	***Afstand tot voorzieningen***	***Tevredenheid met buurt***	***Overlast door anderen in buurt***	***Overlast door vervuiling***	***Prijzenstijging woningen***	***Leegstand winkels***	**Totaal**	**Gem**
Haarlem	3	5	1	1	1	1	3	**15**	**2,1**
Zandvoort	4	4	2	2	2	2	1	**17**	**2,4**
Bloemendaal	3	3	5	5	5	5	5	**31**	**4,4**
Heemstede	5	4	5	5	5	3	4	**31**	**4,4**

Sociaaleconomisch

Feitelijke analyse
Zuid-Kennemerland heeft, na Gooi en Vechtstreek, op basis van de indicatoren een relatief hoge sociaaleconomische score. Hierin zijn echter wel verschillen per gemeente. Bloemendaal en Heemstede hebben de hoogste scores op basis van deze data binnen de regio. Dit is te verklaren door de rapportcijfers die inwoners geven aan de indicatoren. Zo zijn inwoners uit Bloemendaal en Heemstede zeer tevreden met de buurt en beoordelen dit met resp. een 8,5 en 8,2. Dit behoort tot de hoogste scores binnen de MRA en beide gemeenten krijgen daarom een score van 5 voor de tevredenheid met de buurt. Ook voor de overige indicatoren scoren beide gemeenten hoog. Gemeente Haarlem en Zandvoort scoren ook hoog op de waardering voor het winkelaanbod en afstand tot voorzieningen, maar lager op de tevredenheid met de buurt en overlast door anderen in de buurt. Zo geven inwoners uit Haarlem een rapportcijfer van 7,6 voor overlast door anderen in de buurt. Dit is nog steeds voldoende, maar behoort tot de laagste scores van alle gemeenten in de MRA en krijgt daarom een score van 1. In Zandvoort wordt dit beoordeeld met een 7,8 en krijgt een score van 2.

Gebiedstafel
Tijdens de gebiedstafel wordt voor het sociaaleconomische domein aangegeven dat toerisme bijdraagt aan leefbaarheid en er geen afbreuk aan doet. Het algemene beeld is in ieder geval dat toerisme nog meer kan bijdragen aan leefbaarheid. De sociaaleconomische draagkracht werd overigens uiteenlopend beoordeeld, van onderdruk tot normale pieken. Dat geeft aan dat er op bepaalde locaties in de regio nog meer geprofiteerd kan worden van bezoekers, en dat er op bepaalde locaties al piekbelasting is als gevolg van bezoekers, maar dat dit nog niet tot zorgelijke effecten leidt ten aanzien van het voorzieningenniveau of de drukte beleving.

Openbare ruimte

Feitelijke analyse
Op overlast door vervuiling in buurten scoort Zuid-Kennemerland hoger dan gemiddeld in de MRA. Ook hier zijn verschillen per gemeenten. Opnieuw hebben Bloemendaal en Heemstede de hoogste score (5). Inwoners geven hier een rapportcijfer van 8,1 (Bloemendaal) en 7,8 (Heemstede). Dit zijn de hoogste rapportcijfers van alle gemeenten in de MRA. In Haarlem is dat rapportcijfer een 6,5 (score 1) en in Zandvoort een 6,7 (score 2).

Gebiedstafel
Tijdens de gebiedstafel wordt aangegeven dat er in Zandvoort en Haarlem sprake is van normale en zorgelijke pieken in de openbare ruimte. Dat uit zich o.a. in grote drukte en overlast (zwerfvuil, ongepast gedrag). Tijdens de gebiedstafel wordt overigens een nuance aangebracht, namelijk dat in Zandvoort de drukte 'hoort' bij het DNA.

Vastgoed

Feitelijke analyse
- De winkelleegstand in Zuid-Kennemerland is met 2,9% ongeveer gelijk met het gemiddelde in de MRA (3,2%). Winkelleegstand speelt name in Zandvoort (6,4%, score 1) en Haarlem (3,8%, score 2). In Bloemendaal is de winkelleegstand 0% en scoort daarom een 5.
- De woningprijzen zijn met 82% in Zuid-Kennemerland harder gestegen dan gemiddeld in de MRA (49% in de afgelopen 10 jaar). Dit speelt met name in Haarlem (67%). Haarlem krijgt daarom de score 1.

Gebiedstafel

- De beoordeling voor het domein van vastgoed tijdens de gebiedstafel is uiteenlopend. Enerzijds is er volgens de deelnemers sprake van 'balans' voor het domein (er is voldoende draagkracht en er doen zich geen negatieve effecten voor) en anderzijds is er ook sprake van 'zorgelijke pieken'. Dit laatste komt met name door de toename van recreatieve verhuur. Dit leidt niet overal tot klachten van bewoners, dit 'hoort' er op sommige locaties ook bij (bijv. Zandvoort). De zorgelijke pieken zijn daarom wat genuanceerder.
- Opvallend is dat er tijdens de gebiedstafel zorgen over leegstand in winkels in Bloemendaal zijn geuit, terwijl de data laat zien dat de winkelleegstand 0% is.

Resultaten natuur- en recreatiegebied

Kwintielscores draagkracht indicatoren natuur- en recreatiegebied, per gemeente in Zuid-Kennemerland

	Natuur			
Gemeente	***Overlast door bezoekers***	***Opvangcapaciteit***	**Totaal**	**Gem**
Haarlem	3	3	**6**	**4,0**
Bloemendaal	3	4	**7**	**4,7**
Heemstede	3	4	**7**	**4,7**
Zandvoort	3	4	**7**	**4,7**

Feitelijke analyse

- Zuid-Kennemerland scoort gemiddeld een 6,8 en heeft daarmee een gemiddelde draagkracht voor natuur in vergelijking met de overige regio's. De negatieve effecten die optreden in de natuur als gevolg van bezoekers zijn niet dermate groot en krijgen daarom een score 3.
- Zuid-Kennemerland heeft in vergelijking met andere regio's een gunstige opvangcapaciteit met een score 4. In Haarlem en Heemstede is er sprake van een tekort aan opvangcapaciteit voor de meest ondernomen recreatieve activiteit 'wandelen'. Deze tekorten zijn relatief klein in vergelijking met andere gemeenten en scoren daarom resp. een 3 en 4. In Bloemendaal en Zandvoort is er sprake van een 'overschot' en krijgen daarom een score van 4.
- Voor Zuid-Kennemerland geldt overigens nog dat hier nog de bezoekers van buiten de regio (die komen voor strand, duinen en kust) nog bij bovenop komen. Alhoewel Zuid-Kennemerland gemiddeld scoort in vergelijking met andere regio's (op basis van de draagkrachtscores) leiden we af van de duiding van draagkracht (tekort aan opvangcapaciteit, extra bezoekers van buiten de regio), dat er in alle deelregio's sprake is van zorgelijke of structurele problemen met overlast als gevolg van drukte door recreanten.

Gebiedstafel

- Tijdens de gebiedstafel komt naar voren dat er over het algemeen sprake is van zorgelijke pieken of structurele belasting voor natuur. Dit geldt met name voor bepaalde delen in de Amsterdamse Waterleidingduinen, voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en voor Groenendaalse Bos (verschillend per locatie in het gebied).
- Er zijn overigens wel lokale verschillen in de beoordeling van draagkracht van natuur. In Heemstede en Haarlem zijn de negatieve effecten beperkt en is er meer sprake van balans. Wel spelen hier soms pieken op het gebied van waterrecreatie. In Zandvoort en in Bloemendaal is er juist sprake van zorgelijke pieken of structureel hoge druk (betreft eerste bullit).
- In de gebiedstafel komt daarmee duidelijker naar voren dan op basis van de beschikbare data dat er sprake is van aandachtspunten in de natuur.

Resultaten beleidsmatige aandacht

Kwintielscores indicatoren beleidsmatige aandacht, per gemeente in Zuid-Kennemerland

	Beleidsmatig					
Gemeente	***Ontwikkelruimte toerisme***	***Bestuurlijk sentiment***	***Sturing op balans***	***Beleid***	**Totaal**	**Gem**
Heemstede	5	3	1	1	10	2,5
Bloemendaal	3	4	5	1	13	3,3
Haarlem	3	4	5	4	16	4,0
Zandvoort	5	5	1	5	16	4,0

Analyse beleidsmatige aandacht

- In 2 van de 4 gemeenten (Bloemendaal en Haarlem) wordt aangegeven dat er beperkt ontwikkelruimte aanwezig is voor toerisme en dat de draagkracht op sommige momenten of locaties overschreden wordt. In Heemstede en Zandvoort wordt aangegeven dat er sprake is van ontwikkelruimte.
- De gemiddelde score voor sentiment (attitude ten aanzien van toerisme recreatie) is 4 in Zuid-Kennemerland.
- In 2 van de 4 gemeenten is aangegeven dat er op dit moment beleid is om te sturen op balans, dit zijn Bloemendaal en Haarlem.
- Op het gebied van beleidsmatige draagkracht (aandacht voor de kwantitatieve component van bestemmingsontwikkeling en spreiding van toerisme en recreatie) scoren Heemstede en Bloemendaal een 1. Er zijn in dit geval geen doelen bekend ten aanzien van de groei, mindering of spreiding van recreatie en toerisme.

Resultaten mobiliteit

Voor het thema mobiliteit is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Over het algemeen is er sprake van zorgelijke pieken op het domein van mobiliteit. Er zijn veel knelpunten en aandachtspunten meegegeven. In principe geldt dit voor alle gemeenten, maar er zijn wel een aantal lokale verschillen. Zo is er voor Heemstede minder vaak een oordeel gegeven dan in andere gemeenten en in Heemstede en Haarlem doen zich kansen voor om het OV beter te benutten en bezoekers hieraan te laten bijdragen.
- Ondanks dat er overal zorgelijke pieken zijn voor mobiliteit, verschilt het knelpunt vaak wel per locatie. Zo zijn er in Haarlem problemen vanwege de kleine straten, zijn er in Zandvoort pieken op drukke stranddagen en is Bloemendaal een doorrijkern op drukke stranddagen. Er liggen kansen om OV meer (flexibel) in te zetten en deelvervoer in te zetten om deze pieken te managen.

Erfgoed

Voor het thema erfgoed is geen feitelijke analyse beschikbaar.

Gebiedstafel

- Over het algemeen is de beoordeling van het domein erfgoed in balans. De potentie van het erfgoed voor de regio mag echter nog wel meer zichtbaar worden en beleefbaar worden gemaakt.
- Ook hier zijn er lokale verschillen: in Heemstede en Zandvoort is er sprake van onderdruk, wat duidt op de potentie om erfgoed te ontwikkelen. Erfgoed wordt nog onvoldoende benut of beleefbaar gemaakt. Daarnaast komt naar voren dat er weinig mankracht/ambtelijke capaciteit om dit te realiseren of dat erfgoed in het bezit van particulieren is, waardoor er geen invloed is op het openstellen voor publiek.
- Daarnaast wordt ook een keer aangegeven dat er sprake is van een zorgelijke piek. Hiermee wordt het erfgoed in de natuur bedoeld waar er sprake is van vandalisme en bezoekersdruk).

Beoordeling draagkracht per domein voor Zuid-Kennemerland

In de onderstaande tabel is de beoordeling van draagkracht per domein op basis van de input van deelnemers aan de gebiedstafels weergegeven.

Beoordeling draagkracht per domein voor Zuid-Kennemerland, op basis van input deelnemers gebiedstafel

Zuid-Kennemerland	Onderdruk	Balans	Normale pieken	Zorgelijke pieken	Structurele belasting
Sociaaleconomisch (leefbaarheid)	○	○	○		
Openbare ruimte			○	○	
Vastgoed		○		○	
Natuur				○	○
Mobiliteit				○	
Erfgoed		○			

Conclusies draagkracht

Op basis van de waardering van draagkracht tijdens de gebiedstafel, en ondersteund met de analyse van verschillende indicatoren op het gebied van draagkracht, kunnen we het volgende concluderen:

In Zuid-Kennemerland is de draagkracht van de stedelijke domeinen (sociaaleconomisch, openbare ruimte, vastgoed) gunstig beoordeeld. Dit blijkt uit de gebiedstafel en wordt bevestigd door de resultaten uit de feitelijke analyse. De draagkracht van natuur is gemiddeld, maar hierboven op komen nog de bezoekers van buiten de regio die komen voor strand, duinen en de kust. Uit de gebiedstafel blijkt dat er een aandachtspunt speelt op het domein van natuur en van mobiliteit:

- **Natuur**: In bepaalde delen van de natuur in Zuid-Kennemerland (m.n. het Nationaal Park en in delen van de Waterleidingduinen) wordt de draagkracht van natuur overschreden. Deze overschrijding door bezoekersaantallen levert natuurschade oplevert die niet meer hersteld kan worden. Vanuit ecologisch oogpunt zouden delen van de natuur op slot moeten, maar vanuit

recreatieve waarde gezien is de wens dat het toegankelijk blijft. Het merendeel van het bezoek aan Nationaal Park Zuid-Kennemerland is door inwoners uit de directe omgeving.

- **Mobiliteit:** De draagkracht van mobiliteit wordt ook op bepaalde momenten overschreden in Zuid-Kennemerland. Dit uit zich met name in verkeersdrukte, opstoppingen en parkeerproblemen door bezoekers en speelt in de hele regio. Op drukke stranddagen is dit te verwachten, maar de problematiek speelt breder en op meerdere plekken. Het goed organiseren van (duurzame) mobiliteit is een voorwaarde voor de verdere toeristische ontwikkeling van de regio.

De overige domeinen (erfgoed, vastgoed, openbare ruimte, beleidsmatig en sociaaleconomisch) worden over het algemeen gunstig beoordeeld. Er spelen mogelijk nog wel bepaalde lokale/gemeentelijke knelpunten, zoals bijvoorbeeld bij openbare ruimte waar de gemeentelijke verschillen duidelijk te zien zijn. Voor het domein van erfgoed is er sprake van onderdruk (dit geldt overigens niet voor de gemeente Haarlem, hier is sprake van balans). Het erfgoed in de deelregio kan nog meer beleefbaar worden gemaakt en bezoekers kunnen hier nog meer bijdragen aan beheer en onderhoud van erfgoed.

Samenwerking in de MRA

Hoe kan de samenwerking in de MRA behulpzaam zijn voor Zuid-Kennemerland? Tijdens de gebiedstafel is deze vraag voorgelegd aan de deelnemers. De belangrijkste uitkomsten:

- **Regionale samenwerking en marketing**. De regio ziet het belang van de MRA samenwerking. Dit vraagt om een gezamenlijke strategie om hierop passend en verstandig in te spelen en het goed te organiseren. De regio wil inzetten op een marketingstrategie in nauwe afstemming met de MRA, met als doel om elkaar beter te vinden en door te kunnen verwijzen naar elkaar.
- **Leer van elkaar**. Maak gebruik van elkaars 'learnings'. Zo is er onderzoek gedaan naar de successen van marketingcampagnes in de MRA. Dit kan worden gedeeld en ingezet voor toekomstige campagnes. Dit kan als voorbeeld dienen voor andere (kust)regio's binnen die MRA die te maken hebben met piekmomenten en toestroom van bezoekers.
- **Inzicht in bezoekersstromen**. Beter inzicht is noodzakelijk voor de hele MRA en is een thema dat beter bij de MRA past dan bij individuele gemeenten.
- **Bereikbaarheid en mobiliteit**. Dit is een thema dat al op de MRA agenda staat en moet blijven. Er is behoefte aan kennisdeling van goede ervaringen binnen de MRA en ook van buiten naar binnen (andere kustregio's).
- **Samenwerken in productontwikkeling**. Het denken op MRA schaal vraagt ook om afstemming in de productontwikkeling. Wie heeft welke kwaliteiten en welke toeristisch profiel? En wat kan op welke plek toevoegen en onderscheidend zijn, of waar kan (beter) worden doorverwezen naar elkaar. Kortom: productontwikkeling mag ook regionaal op elkaar worden afgestemd.